

54066

T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**XX. YÜZYIL BAŞLARINDA
AYDIN VİLAYETİ SALNAMELERİNDE
DENİZLİ SANCAĞI**

Halil İbrahim BABAOĞLU

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Zülal KELEŞ

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

DENİZLİ-1996

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Merkezimizde Doldurulacaktır

YAZARIN

Soyadı : Babaoğlu

Kayıt No :

Adı : Halil İbrahim

TEZİN ADI

Türkçe: XX. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilayeti Salnamelerinde Denizli Sancağı

İngilizce: Denizli Sanjak In The Annuals Of Aydın Province At The Beginning
Of The XX. Century

TEZİN TÜRÜ

Yüksek Lisans Doktora Doçentlik Tıpta Uzmanlık Sanatta Yeterlik

Ø

O

O

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Pamukkale Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih : / / 1996

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : Keleş Zülal

Ünvanı : Yrd. Doç. Dr

TEZİN YAZILDIĞI DİL: TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI: 267

TEZ KONUSU: 1317 H. (1899-1900), 1319 H. (1901-1902), 1320 H. (1902-1903), 1323 H. (1905-1906), 1326 H. (1908) yıllarına ait Aydın Vilayeti Salnamelerinde Denizli Sancağının incelenmesi.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

- 1-Salname-i Vilayeti Aydın
- 2-Vilayet
- 3-Sancak
- 4-Kaza
- 5-Nahiye
- 6-Denizli Sancağı

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER

Denizli Sanjak
Aydın Province
Annuals

1-Tezimden Fotokopi Yapılmasına izin vermiyorum	☐
2-Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümün fotokopisi alınabilir	☐
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☒

Yazarın imzası : *Rahil Ibrahim baba*

Tarih : 06 / 09 / 1996

Özet

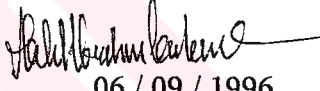
Denizli, XX. yüzyılın başında merkezi İzmir olan Aydın Vilayetinde bir sancak idi. Aydın Vilayeti yöneticileri 1878'den beri resmi olarak vilayetlerini ayrıntılı bir biçimde tanıtan salnameler (yıllık) yayınlamışlardır. Tarafımızdan XX. yüzyıla ait toplam altı salnameden 1317 H. (1899-1900), 1319 H. (1901-1902), 1320 H. (1902-1903), 1323 H. (1905-1906), 1326 H. (1908) tarihli olan beşindeki Denizli'yi ilgilendiren bölümler Osmanlıcadan günümüz yazı diline çevrilmiştir. Bu salnamelerdeki resmi istatistik bilgilere dayanılarak oluşturduğumuz kırkaltı tablo ile 1900-1908 arasında Denizli Sancağı'nın teşkilatı, sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buna göre Denizli Sancağı; Merkez, Buldan, Çal, Saray, Tavas, Garbikaraağaç (Acıpayam) kazaları ile bu kazalara bağlı Honaz, Güney, Baklan; Kadı (Babadağ), Kaletavas, Erle (Yeşilova) nahiyeleri ve 437 köyden meydana gelmekteydi. 7 816 kilometrekare alanı kaplayan Denizli Sancağında 1900 yılında 3 500 kadarı gayrimüslim, 237 000 kişi yaşamakta ve kilometrekareye 30 kişi düşmekteydi. 1908'de bir kısım göçmenlerin geldiği Denizli Sancağı'nda nüfus 251 000'e çıkmakta, kilometrekareye düşen nüfus 32'ye yükselmektedir. Bu dönemde Denizli Sancağı'nın deniz seviyesinden yüksekte olan Tavas, Acıpayam ve Çal Kazalarının nüfus ve ekonomik bakımından önde gelmeleri Denizli insanının yaşamak için genellikle deniz seviyesinden yüksek ve havadar alanları tercih ettiğini göstermektedir. Nüfusunun %85'i köylerde oturan Denizli Sancağında XX yüzyılın başında hane başına (5.1) kişi düşüyordu. Sancakta nüfusca en büyük merkezler 14 000 nüfuslu Denizli ile 8 000 nüfuslu Tavas idi. Eski usul mekteplerin yanında yeni usul okulların açılmaya başladığı bu dönemde Denizli Sancağı'nda bulunan medreselerin etkinliklerinin azaldığı anlaşılmaktadır. Bu sancakta üretilen ham ipek ve ihtiyaç fazlası olan tarım ürünleri, XIX. yüzyılın sonlarında inşa edilen demiryolu ile İzmir'e sevkedilmekteydi. Denizli Sancağı, Aydın Vilayetinin sancakları arasında nüfus bakımından üçüncü, gelirlerde dördüncü sırada yer almaktaydı.

*Abstract**

At the beginning of 20 th century. Denizli was a sanjak in Aydın province, in which İzmir is the centre, Annuals introducing the province in detail had been formally published since 1878 by the statesmen of Aydın province. Five of t six annuals dated 1317 H. (1899-1900), 1319 H. (1901-1902), 1320 H. (1902-1903), 1323 H. (1905-1906), 1326 H. (1908) have sections about Denizli and these sections have been translated from the Ottoman Türkish to today's language in this study. The organic, cultural, social, and economic characteristics of Denizli Sanjak between 1900 and 1908 have been introduced through 46 tables formed on the official statistical information in these annuals. Denizli Sanjak is composed of the towns: the centre, Buldan, Çal, Saray, Tavas, Garbikaraa aç (Acıpayam) and the subdistricts belonging to there towns: Honaz, Güney, Baklan, Kadı (Babada), Kaletavas, Erle (Yeşilova) and 437 villages. In 1900, 237 000 people, 3 500 of them non-moslem, were living in Denizli Sanjak covering 7 816 square kilometres. 30 people were living in one square kilometre in 1900. Some emmigrants came to Denizli and Denizli had a population of 251 000 in 1908 and the number of people living in a square increased to 32. In these years the towns. Acıpayam, Çal, Tavas which are above sea level have of importance in respect of population and economy, and this result has showed us that people in Denizli preferret living in highlands. At the beginning of 20 th century, 85 (eighty-five) percent of Denizli population were living in villages and 5.1 (five point one) people were living in each house. The most important centres in the Sanjak were Denizli and Tavas with a population of 14 000 and 8 000 respectively. It is understood that the moslem colloges has lost their importance when the new were opened in these years. Raw silk and agricultural products were sent from Denizli to İzmir by railway built at the end of the 19 th century. Among the Sanjaks of Aydın province, Denizli was the third in respect of population and the fourth in respect of income.

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “XX. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilayeti Salnamelerinde Denizli Sancağı” adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06 / 09 / 1996

Halil İbrahim Babaoğlu

T. C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DENİZLİ

SAYI : B. 30.2. PAÜ. 0. 22. 02. 01. 500

KONU:

Tutanak

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün.23/09/1996 tarih ve 34/3 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 9. maddesine göre **Tarih Eğitimi** Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Halil İbrahim Babaoğlu'nun "XX. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilayeti Salnamelerinde Denizli Sancağı"** konulu tezi incelenmiş ve aday 26/09/1996 tarihinde, saat 14 00'de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **Başarılı** olduğuna **oy birliği** ile karar verildi.

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Veysi AKIN

imza

DANIŞMAN ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Zülal KELEŞ

imza

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ercan HAYTOĞLU

imza

Ön söz

Denizli 1970'lerden sonra hızlı değişen şehirlerden biridir. Devlet ağırlıklı ekonomi anlayışlarının, çalışanların memurlaşması ve bir işçinin yapabileceği bir işte birden çok işçi çalıştırılması gibi sebeplerle üretimi arttıramayacağı 1990'lı yıllarda anlaşılmıştır. Devlet işletmelerinin zarar etmeye başlamasıyla, yeni devlet yatırımlarının durduğu bu dönemde Denizli, müteşebbislerinin gücü ile özellikle tekstil alanında “Denizli Mucizesi”ni gerçekleştirmiştir. Denizli şehri ürettiği 130 çeşit malı 54 ülkeye ihraç ederek vergide 1995 yılı Türkiye dördüncüsü olmuştur. Sağladıkları üretim artışı ile dikkatleri çeken Gaziantep ve Bursa şehirleriyle beraber “Anadolu Kaplanları” veya “Anadolu Aslanları” diye anılan üç şehirden en başta gelenidir. Bir taşra şehri olan Denizli insanların gösterdikleri bu ekonomik başarının sebepleri, müteşebbis kabiliyetlerinin nereden kaynaklandığı bütün Türkiye’de merak edilen bir konu olmuştur.¹

Tezimiz ile doksanalı yıl öncesinin Denizli’si ve çevresi resmi salnamelere dayanılarak incelenmektedir. Ortaya çıkardığımız sonuçların, Denizli insanının başarılı olmasının altında yatan sebepleri arayanlara yardım edeceği kanaatindeyiz. Ayrıca Osmanlı dönemi Denizli’sinin Tarihi henüz yazılmamıştır. Yaptığımız türde tezlerin çoğalması bu dönemki Denizli ve çevresinin tarihini kaleme alacak tarihçilerin işlerini kolaylaştıracaktır.

1878-1908 yılları arasında Denizli’nin de içinde bulunduğu Aydın Vilayetinde resmi olarak 25 salname (yıllık) yayımlanmıştır. Tarafımızdan 1900 ile 1908 yılları arasında yayımlanan son altı Aydın Vilayeti Salnamesi tez konusu olarak seçilmiştir. Bunlardan hicri 1317, 1320, 1326 (1899-1900, 1902-1903, 1908) tarihli olan üç salname bir vakıf tarafından yönetilen İzmir Milli Kütüphanesi’nden, hicri 1319, 1323 (1901-1902, 1905-1906) tarihli olan ikisi Ankara Milli Kütüphaneden temin edilmiştir. Hicri 1321 (1903-1904) tarihli Aydın Vilayeti Salnâmesi İstanbul Bayezit Devlet Kütüphanesinde tesbit edilmişse de; ilk altmış sayfası dışındaki, Denizli Sancağını da

¹Ali Rıza Kardüz, “Denizli Mucizesinin Ardında Denizli İnsanı Var”, *Sabah Gazetesi*, 15. 07. 1996, ekonomi sayfası., Cüneyt Özlen, Mesut Taşkın, “Anadolu Aslanları”, “İkiyüzden Fazla İhracatçı Dünya Tekstiline Damgasını Vuruyor”, “Denizli’den Yılda Bir Milyar Dolarlık İhracat Yapılıyor”, *Türkiye Gazetesi*, 23 07 1996.

içine alan bölümlerinin kaybolmuş olduğu görülmüştür. Kütüphane yetkilileri; Elleriindeki bilgiye göre aradığımız salnemenin bir nüshasının Tercüman Gazetesi Kütüphanesinde bulunduğunu, ancak gazetenin kapanıp el değıştirmesi ve kütüphanesinin özel şahıslara satılması sebebiyle bu kitaba ulaşamayacağımızı ifade etmişlerdir. Söz konusu salnameyi bulmak amacıyla Aydın ve Denizli kütüphanelerindeki araştırmalarımızdan bir sonuç almamamıştır.

İncelediğimiz beş Aydın Vilayeti Salnamesindeki “Denizli Sancağı” başlığı altında yer alan kısımlar bu tezin birinci bölümünde Osmanlı yazısından günümüz yazı diline çevrilmiştir. Böylece Denizli Sancağı ile ilgili olarak XX. yüzyılın başındaki sekiz yıllık dönemi içine alan bilgiler, bu konuyla ilgilenenlerin istifadesine sunulmuştur. Tezin ikinci bölümünde salnamelerdeki bilgilere dayanılarak oluşturduğumuz 46 adet tablo ile, o zamanki Denizli ve kazaları; Buldan, Saray, Çal, Tavas ve Garbikaraağaç”ın (Acıpayam) durumları rakamlarla gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Bu tez ile 1 Ocak 1992 tarihinde kurulmuş bulunan, ilk yüksek lisans öğrencilerinden biri ve mensubu olduğumuz Pamukkale Üniversitesine karşı üzerimize düşen görevi yerine getirdiğimizi ümit ediyoruz.

Çalışmalarımızda her zaman yanımda olan ve destekleyen eşim Belma Babaoğlu’na, değerli tavsiyeleri ve ayırdığı kıymetli mesaileri için tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zülal Keleş’e teşekkür ederim.

Denizli 06. 09. 1996

İçindekiler

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU	2
----------------------	---

Özet	4
------	---

Abstract	5
----------	---

Yemin Metni	6
-------------	---

Tutanak	7
---------	---

ÖN SÖZ	8
--------	---

İÇİNDEKİLER	10
-------------	----

GİRİŞ	14
-------	----

I BÖLÜM	22
---------	----

SALNAMELER	22
------------	----

A 1317 H (1899-1900) Tarihli Aydın Vilayeti Salnâmesi	22
---	----

Denizli Sancağı (Sayfa:286-328)	22
---------------------------------	----

Buldan Kazası	30
---------------	----

Çal Kazası	35
------------	----

Saray Kazası	41
--------------	----

Tavas Kazası	47
--------------	----

Garbikaraağaç Kazası	52
----------------------	----

Denizli Sancağının Üçyüzondört Sene’i Maliyesi Vâridât-ı Umumiyesi	56
--	----

Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u Umumiyesi	57
--	----

B 1319 H (1901-1902) Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi	57
---	----

Denizli Sancağı (Sayfa:244-286)	57
---------------------------------	----

Buldan Kazası	65
---------------	----

Çal Kazası	70
------------	----

Saray Kazası	76
--------------	----

Tavas Kazası	80
Garbikaraağaç Kazası	85
Denizli Sancağının Üçyüzonbeş Sene'i Maliyesi Vâridât-ı Umumiyesi	89
Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u Umumiyesi	90
C 1320 H (1902-1903) Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi	90
Denizli Sancağı (sayfa:248-290)	91
Buldan Kazası	98
Çal Kazası	103
Saray Kazası	109
Tavas Kazası	113
Garbikaraağaç Kazası	118
Denizli Sancağının 316 Sene'i Maliyesi Vâridât-ı Umumiyesi	122
Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u Umumiyesi	122
Ç1323 H (1905-1906) Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi	123
Denizli Sancağı (Sayfa:230-270)	123
Buldan Kazası	131
Çal Kazası	135
Saray Kazası	140
Tavas Kazası	144
Garbikaraağaç Kazası	148
Denizli Sancağının Üçyüzondokuz Sene'i Maliyesi Vâridât-ı Umumiyesi	152
Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u Umumiyesi	153
Vilayette 320 Senesi Zarfındaki Nüfus Vuku atı	153
D 1326 H / 1908 Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi	153
Denizli Sancağı (Sayfa:507-560)	154
Buldan Kazası	171
Çal Kazası	175
Sarayköy Kazası	180
Tavas Kazası	185
Garbikaraağaç Kazası	191
Denizli Sancağının Üçyüzyirmidört Sene'i Maliyesi Vâridât-ı Umumiyesi	196
Vilâyetin Sancak Üzerine Nüfus-u Umumiyesi	196
Hitam-ı Tahrirden 322 Senesi Zarfındaki Nüfus Vuku atı	197
Denizli Sancağında Miri ve Hususi Ormanların Mikdarını Gösteriri Cedveldir	197

II. BÖLÜM 198

XX. YÜZYIL AYDIN VILAYETI SALNAMELERINE GÖRE DENİZLİ SANCAĞI 198

A Denizli Sancağının Konumu ve Kazaları 198

B Yollar ve Uzaklıklar 200

C Salnamelerde Denizli Sancağının Tarihi 201

Ç Sancağın Yönetimi 205

1 Sancak Teşkilatı, Memurları: 205

2 Belediye Dairesi: 210

3 Mahkemeler 211

4 Zabıta 211

5 Reji İdaresi: 212

6 Maarif İdaresi: 212

7 Meclis, Oda ve Komisyonlar 213

8 Kaza Memurları 214

9 Nahiye Yönetimi 214

10 Madalyalar 214

11 Rütbe ve Nişanlar 215

D Denizli Sancağındaki Belediyeler 219

1 Pazarlar 222

2 Ölçüler ve Paralar 222

3 Denizli Sancağında Sağlık İşleri 224

E Denizli Sancağında Nüfus 227

1 Kasabaların Nüfusu 227

2 Sancağın Kazalarındaki Nüfus Durumu 228

3 Denizli Sancağında Gayrimüslimlerin Sayısı 229

4 Kazalarda Nüfus Olayları 230

5 Denizli Sancağında Nüfus Sıklığı 231

6 Köylü Nüfusu Oranı ve Köylerde Yaşayan Ortalama Nüfus 232

7 Denizli Sancağında Yıllara Göre Nüfus durumu 233

8 Denizli Sancağı Nüfusunun Vilayetin Diğer Sancaklarına Göre Durumu 234

10 Denizli Sancağında Mahalle ve Köy Sayıları 236

F Aydın Vilayetinin Nüfusu	237
1 Aydın Vilayetinde Yıllara Göre Nüfus Olayları	237
2 Aydın Vilayetinde Mahalle, Köy ve Hane Sayıları	237
G Denizli Sancağında Asayiş	238
Ğ Denizli Sancağında Eğitim-Öğretim	239
1 Denizli Sancağında İdadi ve Rüştîyeler	239
2 Denizli Sancağında İlköğretim	244
3 Denizli Sancağında Gayrimüslim Okulları	249
4 Denizli Sancağında Yükseköğretim	250
H Denizli Sancağında Ticaret veEkonomi	251
1 Dükkan ve Han Sayıları	251
2 Vergi Çeşitleri ve Karşılaştırılması	252
3 Kazaların Yıllık Gelirleri	258
4 Denizli Sancağı Yıllık Gelirlerinin Diğer Sancaklarla Karşılaştırılması	259
I Denizli Sancağında Tarım	260
1 Üretilen Ürünler	260
SONUÇ	263
BİBLİYOGRAFYA	266

Giriş

Bir senelik olayları göstermek üzere hazırlanmış eserlere salnâme adı verilmiştir. Sene, yıl demek olan “sâl” ile mektup, kitap demek olan “name” den meydana gelen bu kelimenin günümüzdeki tam karşılığı “yıllık” tır.

Osmanlılarda ilk resmi sâlname Sadrazam Mustafa Reşit Paşa’nın Hayrullah Efendi’yi görevlendirmesiyle Ahmet Vefik Paşa tarafından hazırlanarak 1263 (1847) yılında yayınlanmıştır. Bundan sonra Mali 1328 (1912) senesine kadar her yıl düzenli olarak yayınlanan sâlnamelerin hazırlanması, padişah iradesiyle Maarif Nezaretine verilmiştir.²

Önceleri devlet teşkilatının kısaca belirtilmesi ile yüz sayfa civarında iken sonraları devlet teşkilatından başka memurların isimleri, tayin tarihleri, rütbeleri, nişanları gösterilerek hacimleri genişlemiş ve yediyüz, sekizyüz sayfayı bulmuştur. Devlet salnamelerini, resmi mahiyette olmak üzere nezaret (bakanlık), vilayet, resmi daireler ile resmi olmayan salnameler izlemiştir.³

Denizli Sancağının da içinde bulunduğu Aydın Vilayeti Salnameleri 1296 H/ 1878-1879 yılından 1326 H/ 1908’e kadar otuz yıllık bir dönemi içine almaktadır. Aydın Vilayeti Salnamelerinin 1302 H/ 1884-85 yılına ait olanı iki defa yayınlanmasına rağmen 1307, 1309, 1310, 1318, 1322, 1324, 1325 yıllarına ait olanlar yayınlanmamıştır. Diğer 25 salname yayınlanmıştır.⁴

²Mehmet Zeki Pakalın, “Salname”, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, c.III, İstanbul-1993, s. 105

³“Devlet sal-nameleri; Sal-name-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniye (68 aded) Nezaretlerin çıkardıkları salnameler: 1.Harbiye Nezareti ve Makam-ı Seraskeri; Sal-name-i Askeri (17 aded) 2.Ticaret ve Nafia nezareti; Rasadhane-i Amire Sal-namesi (1 aded) 3.Hariciye Nezareti; Sal-name-i Nezaret-i Umur-i Hariciye (4 aded) 4. Bahriye Nezareti; Sal-name-i Bahri (17 aded) 5. Maarif Nezareti; Maarif Nezareti Sal-namesi (5 veya 6 aded) 6. Maliye Nezareti; Rûsumat Sal-namesi (1 aded) 7. Meşihat Makamı; İlmiye Sal-namesi (1 aded), Vilayet sal-nameleri; (40 vilayete ait olmak üzere toplam 527 aded tir.) Bunlardan başka Ali Suavi, Ebuzziya Tevfik, Mehmet Arif, Yusuf Akcura ve diğerleri resmi olmayan salnameler de çıkarmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti devrinde yayınlanan devlet sal-namesi (sonra yıllık) sayısı 1925-1941 tarihleri arasında 6 adettir.” “Salname” (maddesi) **İslam Ansiklopedisi**, c. X, s. 134

⁴Necmi Ülker, “XX. Yüzyıl Başında Denizli Sancağı” **Merkez Efendi Sempozyumu**, Manisa-1988, s. 165

Aydın Vilayeti 1864’de hazırlanan Vilayet Nizamnamesine⁵ göre 1867’de kurulmuştur.⁶ Merkezi İzmir’dir. Bu nizamname ile Osmanlı Devleti idari olarak vilayet, sancak (Livâ olarak da anılmaktadır), kaza, nahiye ve köy olarak yeniden teşkilatlanmıştı. Bunların başına sırasıyla vali, mutasarrıf ve kaymakam padişah tarafından tayin edilmekteydi. Ancak nahiye Müdürü ve muhtarlar seçimle belirleniyorlardı. 1870’ de bu uygulamadan elde edilen sonuçlara göre bir vilayetler kanunu meydana getirildiği gibi, yedi yıl sonra da “İdare ve Nahiyeler Nizamnamesi” çıkarılmak suretiyle mülki idare düzeni geliştirilmiştir. Vali, Yürütme gücünü askerlik ve adalet dalları hariç, diğer dalların bütününde temsil etmekteydi. Görevleri, sürekli olanlar ve ıslahat görevleri olmak üzere iki çeşitti. Valinin doğrudan doğruya maiyetinde olan memurlar, defterdar ile mektubçudan ibaretti. Doğrudan doğruya valinin emrinde bulunmayıp dahiliyeden başka nezaretlere bağlı yüksek vilayet memurlarına gelince bunlar, hukuk işleri müdürü, naip (kadı), Divanı Temyiz Reisi, Evkaf Muhâsebecisi ve Rûsumat Müdüründen ibaretti. Mutasarrıf, vali gibi padişah tarafından tayin edilmekte ve sancak merkezinde oturup sancağı idare etmekteydi. Sancağın idare teşkilatı, vilayet idaresinin, daha dar sınırlar içinde bir kopyesinde ibaretti. Sancağa dahil kaza kaymakamları üzerinde denetleme yetkisine sahipti. Emri altında bir Muhâsebeci bir tahrirat müdürü bulunmaktaydı. Muhâsebeci, mali işleri, tahrirat katibi yazışma işlerine bakıyordu. Kaymakam prensip itibariyle dahiliye nazırı tarafından tâyin edilmekteydi, kaza merkezinde oturmakta ve mutasarrıfın bir nevi vekili gibi kazayı idare etmekteydi. Emri altında mali işleri görmek üzere bir mal müdürü ile yazışma işlerini sağlayan bir katip bulunmaktaydı. Nahiye, her kazada mevcut köy (karye), çiftlikler ve dağınık halde bulunan evlerden kurulmaktaydı. Kuruluş esasma göre nahiyeler iki çeşitti. İki yüz ve daha fazla haneli köy ve mahalleden kurulan nahiyeler, dağınık nahiye idi. Bu rakama ulaşmak için birkaç köy veya mahalleden kurulan nahiyeler de toplu nahiye sayılmaktaydılar. Bir köyden ibaret

⁵ “1864 Nizamnamesi ile Osmanlı Avrupası 10 vilayet, 44 sancağa, Osmanlı Asyası ise 16 Vilayet ve 74 sancağa, Osmanlı Afrikası ise 1 vilayet ve 5 sancağa ayrılmıştı. Özel durumlardan dolayı Lübnan, muhtar olmalarından ötürü Mısır, Bosna ve Girit ve payitaht İstanbul bu nizamnamenin çerçevesi dışında kalmıştı.” Necmi Ülker, a. g. e, s. 167;

⁶ Turan Akkoyun, *İstiklal Savaşında Aydın Kuva-yı Milliyesi* (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir-1988, s. 10

nahiyeler köyün adını, birkaç köyden kurulan nahiyeler de en büyük köyün adını taşımaktaydı. Her nahiyenin bir müdürü ve sekizden fazla olmamak üzere bir nahiye meclisi vardı. Nahiye müdürü ve meclisi üyeleri halk tarafından seçilmekteydi. Nahiye halkı müslüman ve hristiyan halktan meydana geliyorsa, meclis üyelerinin yarısı müslüman yarısı hristiyan olmaktaydı. Müdür çoğunluğu oluşturan halk nüfusu arasından seçilmekteydi. Bu organların dışında; vilayetlerde, sancak ve kazalarda, yüksek mülki amirin başkanlığında toplanan idare meclisleri ile yine valinin başkanlığında yılda bir defa toplanan bir vilayet genel meclisi vardı.⁷

1884'te Sancak haline gelerek Aydın Vilayetine bağlanan Denizli Güneybatı Anadolu'da Babadağı ve Honaz Dağı'nın eteklerinde, Çürüksu Ovasının güneyinde, denizden 400-500 metre yükseklikte kurulmuştur. Günümüzde bir il merkezidir. Denizli, tarihin en eski çağlarından beri Ege Denizi kıyılarını İç Anadolu üzerinden Suriye ve Mezopotamya'ya, Antalya kıyılarını Küçük Menderes ve Büyük Menderes Vadilerine bağlayan yolların kesiştiği önemli bir yerde kurulmuş olan eski Laodikea'nın yerini almıştır. Laodikea, Strabon'a göre Milattan önce üçüncü yüzyılda Selefikilerden İkinci Antiochos tarafından karısı Laodike'nin adına kurulmuştu. Neron ve Tiber devirlerinde meydana gelen depremlerde zarar görmekle beraber özellikle Roma İmparatorluğu idaresi altında iken Ege bölgesinin büyük merkezleri ile sıkı ekonomik ilişkileri sayesinde zenginleşerek Frigya'nın en güzel şehirlerinden biri olmuştu.⁸

Denizli yöresine ilk müslüman akınları VII.-X. yüzyıllar arasındadır. 1071 Malazgirt zaferinden dört beş sene sonra Anadolu fethedilirken Denizli yöresine de Türkmen boyları yerleşmiştir. Denizli ve yöresi 1071'den kesin olarak Osmanlı hakimiyetine girdiği 1429'a kadar sınır bölgesinde yer alması ve yerinin elinde bulunduran tarafa büyük bir üstünlük sağlaması sebebiyle Selçuklular, Bizanslılar, Moğollar ve Türk uc beylikleri arasında sürekli el değiştiren paylaşılamayan bir yer olmuştur. XI. asrın sonlarında Selçukluların elinde iken İmparator I. Alexis tarafından Juannis Dukas eliyle geri alınmış sonra terkedilmiştir. 1119'da Sultan I. Mesud'a sefer açan imparator Juannnis Comnenus tarafından yeniden ele geçirilerek surları tamir

⁷Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, c. VIII, 2. baskı, Ankara-1983, s.309-311

⁸ Besim Darkot, "Denizli", *İslam Ansiklopedisi*, c. III, İstanbul-1993, s. 527

edilmiştir. Honaz'da doğmuş olan Bizans tarihçisi Niketas'm belirttiğine göre 1158 ve 1189 senelerinde civardaki Türkmenler tarafından tahrip edilmesine rağmen yine Bizans elinde kalmıştır. Bizansm Latinler tarafından 1204'te işgalinden sonra Denizli ve yöresi Bizanslıların kendi aralarında çekişme konusunu oluşturmıştır. İbn Sa'id'den naklen yazan Ebu'l Fida' bu sırada "Antalya şimalinde Togurlu dağlarında ve civarında Türkmenlerin 200 000 çadırı olduğunu" nakletmiştir. Tuncer Baykara Denizli Tarihi ismini taşıyan kitabında Denizli ve havalisinin en son Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından 603 H.(1206) yılında fethedildiğini yazmaktadır.⁹ Bu kitapta nakledilen bir rivayete göre;¹⁰Laodikeia'lılar tarafından bir kervanın soyulması üzerine Selçuklu tümen kumandanlarından Mehmet ve Server Gaziler birer tümen askerle Laodikeia üzerine sevk edilmişler ve ilk savaş Honaz civarında cereyan ederek Türkler galip gelmişti. Mağlup orduyu takip eden Türkler o zamanki Laodikeia'nın sayfiyesi olan şimdiki Denizli'nin Deretekke semtinde tekrar harbe tutuşmuş ve Mehmet Gazi yaralı vaziyette iken Server Gazi imdada yetişmiş, Mehmet Gazinin şehit olması üzerine adamları Server Gazi'nin emrine girmişlerdi. İki ateş arasında kalan Bizans askerleri yokedilmiş ancak atılan bir okla yaralanan Server Gazi de burada şehit olmuştur."

1255 yılında Moğol istilası sırasında II. İzzettin Keykavus Ladik'i Mihail Paleolog'a geri verdiyse de adeta Türklerle çevrili bir duruma gelmiş olan bu yerde Bizans askeri gücü uzun süre dayanamamış ve yöre kesin olarak Türk hakimiyetine geçmiştir. Denizli işte bu karışık dönemde eski Laodikyanın yerini almıştır. Bu yer ve isim değişikliği birden bire olmamıştır. Laodikya adı Bizans kaynaklarında XIV. yüzyılda halen geçmektedir. Şark kaynaklarında yakın devirlerde bile Denizli için Lazik, Lazikiye, Ladik isimlerinin kullanıldığı görülmekle beraber Denizli'nin XIII. yüzyıl başlarında ortaya çıktığı ve Laodikea'dan bu tarihte kesin olarak ayrıldığı anlaşılmaktadır.

XIII. yüzyılın sonlarında Denizli vezir Sahip Ata'nın oğullarına ıktı olarak verilmişti. Selçuklu gücü zayıfladıkça Kütahya Germiyanlılarının nüfuzunun artması üzerine 1276'da Germiyanlıların eline geçen Denizli ve havalisi aynı aileden Ali Bey'e verildi. Ali Bey'i yenen Selçuklular Sahip Ata oğullarına topraklarını iade ettilerse de

⁹ Tuncer Baykara, **Denizli Tarihi**, İstanbul-1969, s. 23

1277’de Germiyanlılar Denizli’yi yeniden aldılar. Bu topraklar XIII. yüzyılın sonundan itibaren yüz yıl kadar Ali Bey ve ailesi Ladik Beyleri-İnanç oğullarının elinde kaldı.

Seyyah İbn Batuta 732 H. (1332) senesinde Denizli’yi ziyaret ettiği zaman buranın hakimi Ymanç Bey (Ali bey’in oğlu) idi. Germiyanlı dönemini aydınlatan pek çok kıymetli bilgiler veren İbn Batuta bu şehre Donguzlu yani Balad al-Hanazir denildiğini yazmaktadır. Şaraf al-Din’in de Tonguzluk şeklinde kaydettiği bu isim daha sonra kaleme alınmış bulunan Cihannüma ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi gibi eserlerde sularının bolluğuyla açıklanarak Denizli şeklinde kaydedilmiştir.

Yıldırım Bayezıt 1390 yılında bütün Germiyan topraklarıyla beraber Denizli’yi de Osmanlı topraklarına katmakla beraber Ankara Savaşından sonra batı Anadolu’ya gelen ve bir süre burada oyalanan Timur bu toprakları tekrar Germiyanlıya iade etmiştir. Çok geçmeden Osmanlı hakimiyeti tekrar kurulmuş ve Denizli Anadolu Eyaletine bağlı bir liva (sancak) merkezi olmuştur. II. Bayezıt döneminde şehzadelerden birinin bu şehirde ikamet ettiğini öğrendiğimiz Denizli’nin bu yıllardan sonra giderek sönük bir dönem yaşadığını ve XVII. yüzyılda Kütahya Sancağına bağlı bir kaza konumuna düştüğünü görmekteyiz. XIX. yüzyılın sonlarında yeniden Sancak olarak merkezi İzmir olan Aydın Vilayetine bağlanan Denizli Cumhuriyet devrinde il olmuştur.¹⁰

Aydın Vilayetinde 1879’ da sırasıyla 1-İzmir Sancağı, 2-Saruhan Sancağı, 3-Aydın Sancağı, 4-Menteşe Sancağı olmak üzere dört sancak bulunurken¹¹ 1884’ de yapılan yeni bir düzenleme ile kurulan Denizli Sancağı ile birlikte bu sayı beşe çıkarılmıştır.¹²

Tezimizin araştırma konusunu oluşturan salnamelerin kaleme alındıkları XX. yüzyılın başındaki dönem, İkinci Abdülhamit’in iktidarının yaklaşık son dörtte birlik dönemini içine almaktadır. Bu sekiz yıllık dönemin başında Halil Rıfat Paşa bir yıl,

¹⁰ Denizli Tarihi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız; Tuncer Baykara, *Denizli Tarihi*, İstanbul-1969 ve Besim Darkot, “Denizli”, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul-1993, c. 3, s. 527

¹¹ “Bu tarihlerde Denizli Mülki taksimatta Aydın Livâsına (Sancak) bağlı bir kaza merkezidir. Kaymakam vekili Yusuf Ziyaettin Efendidir.” 1297 (1881) tarihli *Salname-i Vilayet Aydın*, s. 111 ve 1298 (1882) tarihli *Salname-i Vilayet Aydın*, s. 140

¹²Necmi Ülker, a. g. e, s. 167

Sait Paşa ikiye, Ferit Paşa beş yıl sadrazamlık yapmışlardır.¹³ Birinci Meşrutiyet devri ile Abdülhamit'in meclissiz olarak yönetime hakim olduğu yılların başlıca problemleri; batılılaşma hareketinin devamı, milliyetçilik akımlarının güçlenmesi ve buna bağlı olarak imparatorluğun dağılma sürecinin hızlanmasıdır. Bu dönemde insanları etkileyen başlıca olaylar şöyle sıralanabilir: (1876) Bulgaristan isyanı, Sırp ve Karadağlıların Osmanlıya savaş açması, Kanunu Esasi'nin ilanı, (1877) Meclisi Mebusan'ın açılması, Rusya'nın Osmanlı devletine savaş açması, Ardahan'ın Ruslar tarafından işgali, Kars'ın düşüşü, Plevne kuşatması ve Plevne'nin teslim olması, Sırbistan'ın savaş açması, (1878) Rusların Edirne'ye gelmesi, Meclisi Mebusan'ın kapatılması, Rusların Erzurum'u alması, (1879) Memurluk şartlarını tesbit eden ilk kararnamenin yayımlanması, (1880) Mahkemelerde Savcılık müessesesinin kurulması, (1881) Aydın-Kuyucak Demiryolunun açılması, Mısır'da isyan çıkması, Fransa'nın Tunus'a çıkması, Düyunu Umumiye idaresinin kurulması, Mithat Paşa'nın tevkif edilmesi (1882) Kuyucak-Sarayköy demiryolunun açılması, İngiliz kuvvetlerinin Mısır'a çıkması, (1888) Sarayköy-Dinar demiryolunun açılması, Haydarpaşa-İzmit hattının açılması ve Ankara hattının inşasına başlanması, (1889) İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kurulması (1891) Goncalı-Denizli Demiryolu bağlantısının yapılması (1896) Girit İsyanı, Eskişehir-Konya demiryolunun açılması, (1897) Yunanlı'ların Girit'e asker çıkarması, Osmanlı-Yunan savaşı çıkması, (1900) Hicaz demiryolu inşaatının başlaması, (1902) Paris'te ilk Genç Türkler kongresinin toplanması, (1905) Girit'in Yunanistan'a ilhaki, (1906) İttihat ve Terakki komitesinin Selanik'te faaliyete başlaması vb.¹⁴

Bu olaylardan özellikle Denizli ve yöresi halkı için çok büyük önemi olanı ve bütün bu yöre insanları tarafından büyük heyecanlarla karşılananı; Demiryolunun 1882 de Sarayköy'e gelmesi ve 1891'de Denizliye ulaşmasıdır. Savaşların da yurdun her tarafında olduğu gibi Denizli'de de heyecanla karşılandığı ve pek çok Denizli'linin bu savaşlarda yer aldığı incelediğimiz salnamelerden anlaşılmaktadır.

¹³ Enver Ziya Karal, a. g. e, s. 302

¹⁴ Olaylar Enver Ziya Karal, a. g. e, s 584'ten ve Besim Darkot, "Denizli" İslam Ansiklopedisi c. 3, s. 527 'den seçilmiştir.

İncelediğimiz beş Aydın Vilayeti Salnamesi birbirine benzer planla kaleme alınmışlardır.¹⁵ Ancak bir salnamede verilen herhangi bir istatistik bilgi, diğer salnamelerde bulunmayabilmektedir. Bunun sebebi salnamelerin yazarlarının isimlerinin belli olmaması, resmi devlet memurlarının çalışmaları sonucu yazılmış olmalarıdır. Ayrıca kendisinden istenen bilgileri hazır edemeyen veya istediği bilgiler zamanında kendisine ulaşmayan memurların zaman zaman bir önceki salnamedeki istatistik bilgilerin aynısını yazdığı görülmektedir. Özellikle 1903 ve 1906 salnamelerindeki istatistik bilgilerin aynen 1902 salnamesinden alındığı görülmektedir. Bu sebeble tarafımızdan bulunamayan 1904 Yılı Aydın Vilayeti Salnamesinin tezimiz için bir eksiklik oluşturmadığı kanaatindeyiz. Salnamelerde bir öncekinden aynen alındığını tesbit ettiğimiz istatistik bilgileri, oluşturduğumuz tablolarda tekrar göstermeyi gereksiz bulduk. Bu yüzden tablolarda boşluklar oluşmuştur. Bazen de bilgi

¹⁵Hicri 1317 tarihli salname 488, 1319 tarihli 426, 1320 tarihli 431, 1323 tarihli 400, 1326 tarihli son salname 749 sayfadır. Örnek olması bakımından salnamelerden 1317 H/ 1899-1900 tarihli olanının içindekiler bölümü şöyledir: Sahife; 2-Selatin-i Azam-ı Osmaniye, 22-Suret-i Hattı Hümayun, 24-Rettib-i İlmiye ve Kalemiye ve seyfiyenin tertibat-ı teşrifatiyesi, 25-Elkab-ı resmiye, 28-Saltanat-ı seniye'nin nişan ve zişanları, 31-Vilayetin teşkilindenberi ta yin buyurulan vilat-ı azam, 34-Me'murin-i vilayet, 37-Eklam ve deva'ir-i vilayet, 37-Deva'ir-i adliye ve muhakim, 50-Jandarma idaresi, 53-Polis idaresi, 53-Fırka-i askeriye, 59-Topcu alayı ve zabitanı, 61-Ma'iyet Vapur-u Hümayun mürettebatı, 62-İzmir Rüsumat Nezareti, 64-İzmir Duyun-u Umumiye nezareti, 66-İzmir Telgraf ve Posta idareleri, 67-Rü'esa-yı Ruhaniye, 68-Eşraf ve mütehhirandan ha'iz-i rütbe ve nişan olan zevat, 76-Düvel-i ecnebiye me'murları, 79-Bank-ı Osmani şü besî ve mu amelâtı, 83-Reji idaresi, 84-Aydın Osmanlı Demiryolu, 86-Kasaba Demiryolu, 89-İdare'i Mahsusa Acentehanesiyle vapurların uğradıkları mahaller, 90-Hamidiye Vapur Şirketi, 92-Rıhtım Şirketi, 93-Mekteb-i i dadi, 99-Hamidiye Sanayi i Mektebi, 105-Mekteb-i gayri müslime, 108-Hastaneler, 111-İzmir'de neşir olunan gazeteler, 112-İzmir'de bulunan matba'alar, 115-İzmir'de bulunan fabrikalar, 117-İzmir'e seyir ve sefer eden merakib-i bahriye ve uğradıkları mahaller, 125-İzmir limanına bir sene zarfında vürüd eden sefine, 126-İzmir şehri ile merkez kaza hakkında ba'zı ma'lumat, 138-İzmir'e merbut nevahi, 150-İzmir Sancağı kazaları, 234-Aydın Sancağı kazaları, 286-Denizli Sancağı kazaları, 328-Saruhan Sancağı kazaları, 416-Menteşe Sancağı kazaları, 460-Vilayet dahilinde bulunan müberrat-ı seniye, 468-Kaza ve Livâ merkezlerinden sahil-i bahride veya sahile karib bulunanlar, 469-Kaza ve Livâ merkezlerinden şimendüfer güzergahında bulunanlar, 470-Sahilde ve demiryolu güzergahında olmayanlar, 471-Hudud-u vilayet ve taksimatı ahval-i sa'ire-i umumiye hakkında ma'lumat-ı mücmele, 487-Varidat-ı umumiye cedveli, 488-Nüfus-u umumiye (sancak ve vilayet itibariyle).”1317 H (1899-1900) tarihli Salnameyi Vilayeti Aydın”

verilmediğinden oluşan boşluklara rağmen bu tablolar doksanalı yıl önceki Denizli hakkında karşılaştırmalar yoluyla önemli bilgiler edinmemizi sağlamıştır.

I Bölüm

Salnameler

A 1317 H (1899-1900) Tarihli Aydın Vilayeti Salnâmesi

Sâye’i mi‘ar-ı fevâiye’i hazreti pâdişâhide Aydın Vilâyetinin 1317 sene’i hicriyesine mahşûş olan işbu Salnâme’i Resmî yirminci def‘a olarak tertîb ve tab‘e edilmiştir.

Denizli Sancağı (Sayfa:286-328)¹⁶

Me’murin-i Livâ

Mutaşarrıf	Ahmed Şevki Efendi	Evveli 3 Mim ¹⁷
Nâ’ib	Mehmed Mes‘ud Efendi	Mahreci Mevâlisinden
Muhâsebeci	İbrâhim Edhem Efendi	Şâniye
Müftü	Mehmed Tâhir Efendi	İzmir Pâye’i Mücerredî
Tahrirât Müdürü	Hüseyin ‘İrfan Beg	Şâniye

Meclis-i İdâre’i Livâ

Re’is Mutaşarrıf-ı Livâ

A‘zâyı Tab‘iye

Nâ’ib Efendi

Müftü Efendi

Muhâsebeci Efendi

Tahrirât Müdürü Beg

A‘zâyı Muntehıbe

Hacı Mehmed Efendi

(münhal)

(münhal)

Ohanik Efendi

¹⁶ Salnamelerin her sayfa numarası ayrıca belirtilmemiştir.

¹⁷” Mecidi” kısaltılmışı, Padişah Abdülmecit tarafından konulmuş olan bir nişan.

Muhasebe'i Livâ

BaşKâtib Şâdık Efendi	Meşalih-i Cârîye Kâtibi İbrâhim Efendi
Masraf Kâtibi Osman Efendi	Şanduk Emîni Râşid Efendi
Cedvel Kâtibi Şâlih Efendi	Tahildâran:
Yevmiye Kâtibi Mustafa Efendi	Suvârî: 3
Masraf Kâtibi refîki Bekir Efendi	Piyâde: 5

Livâ Tahrirât Kâlemi

Müsevvid Osman Efendi
 Mübeyyiz Feyzi Efendi
 Evrâk Me'muru İsmâ'il Efendi
 Evrâk Me'muru refîki Hüseyin Efendi

Defter-i Hâkânî İdâresi

Defter-i Hâkânî Me'muru Osman Efendi
 Başkâtib Mehmed Şâdık Efendi
 Tapu Kâtibi Ahmed Efendi
 Kâtib-i Şânî Kâzım Efendi

Ma'a Tahrir Virgü İdâresi

Me'mur Şemseddin Efendi
 Kâtib 'Ali Fâ'ik Efendi
 Refîki İstepân Efendi
 Odacı Mehmed Emin Efendi

Evkâf İdâresi

Evkâf Müdürü Mustafa Efendi Râbi'a Kâtib Mehmed Fevzi Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi
 A'zâ 'Abdurra'uf Efendi A'zâ İsmâ'il Efendi
 A zâ 'Ali Efendi A'zâ Hasan Efendi

Kâtib Mehmet Fevzi Efendi

Zirâat Bankası

Re'is Mehmet Emin Efendi

A'zâ Süleyman Efendi

Me'mur Ahmed Besim Efendi

Mu'avini İshak Şabri Efendi

Mikdâr-ı Sermâye 1 611 182 ğuruş

A'zâ Hacı Nâkne Efendi

A'zâ Nîkolâki Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Tahşildâr Mehmet Efendi

Nüfus İdâresi

Nüfus Me'muru Mustafa Efendi

Kâtib 'İzzet Efendi

Naff'a Dâ'iresi

Mühendis Lokvânt Efendi

Üçüncü Kondoktör Fehmi Efendi

İkinci sınıf Kondoktör Yorgi Efendi

Kâtib 'Akif Efendi

Naff'a Komisyonu

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâ Besim Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

A'zâ Lokvânt Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

A'zâ (münhal)

Kâtib 'Akif Efendi

Duyun-u 'Umumiye İdâresi

Duyun-u 'umumiye Me'muru 'Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Mustafa Efendi

İdâre Kâtibi Şâdık Efendi

A'şâr Kâtibi Şâlih Fehmi Efendi

Kantar Kolcusu 'Osman Efendi

Piyâde Kolcusu Mehmed Ağa

Orman İdâresi

Müfettiş Şâdık Efendi

Kâtib Kâşif Efendi

Süvari Ahmed Efendi

Serpiyade Yaşar Ağa

Piyâde Ahmed Efendi

Piyâde Ahmed Şabri Efendi

Ondalık Me'muru 'Ömer Lütfi Efendi

Telğraf ve Posta İdâresi

Müdür Şüreyya Efendi
 Muhabere Me'muru İlhami Efendi
 Muhabere Me'muru Hamdi Efendi
 Çavuş İsmâ'il Ağa

Muhabere Me'muru Rüşdü Efendi
 Mevşul Muharrat Ahmed Efendi
 Şu'be Me'muru Ahmed Efendi
 Çavuş Mustafa Çavuş

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ İ'dadi Müdürü Efendi
 A'zâ 'Abdurra'uf Efendi
 A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ banka Me'muru Efendi
 A'zâ (münhal)
 Şanduk Emni Süleyman Efendi

Mekteb-i İ'dadi

Müdür, fransızca, inşâ ve kitâbet, cebir mu'allimi Mehmed Hamdi Efendi
 Coğrafya, hendese, ma'lumât-ı fenniye, uşul defteri mu'allimi 'Ali RızâEfendi
 Farisi mu'allimi İsmâ'il Efendi
 Hesâb, târih ve resim mu'allimi İbrâhim Efendi
 'Arabi, hüs-n-ü hat mu'allimi İbrâhim Efendi
 'Ulum-u diniye mu'allimi ve mubaşşır 'Ali Efendi
 Türkçe mu allimi Feyzi Efendi
 Hademe 'Ali ve Emin Efendiler
 Aded-i şâkirdân: 59

Mekâtib-i Sâ'ire

<u>Esami'i Mekâtib</u>	<u>Mu'allim-i Evvel</u>	<u>Mu'allim-i Sâni</u>	<u>Aded-i Şâkirdân</u>
İnâş Rüşdiyesi	Asiye Hanım	(Münhal)	90
Maḥmudiye İbtida'i	Şâlih Efendi	Mehmed Efendi	137
Mecidiye İbtida'i	Ahmed Efendi	Şemseddin Efendi	90
Hamidiye İbtida'i	Hacı 'Ali Efendi	Şâlih Efendi	170
Çarşu İbtida'i	Mehmed Efendi		40

Mekâtib-i Ğayri Müslime

Rum zükür Rüşdü ibtidâ'i	mu'allim 1	50
Rum inâş Rüşdü ibtidâ'i	mu'allime 1	30
Ermeni zükür Rüşdü ibtidâ'i	mu'allim 1	120
Ermeni inâş Rüşdü ibtidâ'i	mu'allime 1	60

Belediye Dâ'iresi

Re'is Muşafa Efendi	Tabib Niĝola Efendi
A'zâ Hâfiz Ahmed Efendi	A'zâ Niĝolâki Efendi
A'zâ Hacı 'Ali Efendi	A'zâ İstepân Efendi
A'zâ Süleyman Efendi	Ŗanduk Emimi Ŗadık Efendi
Kâtib Ahmed Efendi	Çavuş 4

Vâridât-ı Belediye (75 000) ĝuruŝ

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye-i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Muşafa Efendi	A'zâ Hacı Mehmed Aĝa
A'zâ Hacı Mehmed Efendi	A'zâ Niĝolâki Efendi
A'zâ Kolaĝası İsmâ'il Aĝa	Kâtib Ahmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Nâfiz Efendi	A'zâ Hacı Mehmet Aĝa
A'zâ Muşafa Efendi	A'zâ Arslan Efendi
A'zâ Hacı Muşafa Efendi	A'zâ Kiĝor Efendi
A'zâ Hacı Mehmet Aĝa	A'zâ Herâlâmbos Efendi
A'zâ Mehmet Efendi	Kâtib Ahmed Efendi

Devâ'ir-i 'Adliye

Maĝkeme'i Bidâyet Hukuk Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Şâlih Efendi	A'zâ Mülâzımı Ahmed Efendi
A'zâ Kırıyako Efendi	Zabıt Kâtibi Mehmed Fevzi Efendi
Başkatib Muşafa Efendi	Zabıt Kâtibi Taĝi Efendi

İcra Me'muru Edhem Efendi
Mukavelat Muharriri Şâlih Efendi

Mübâşir Hacı Mehmed Efendi
Mübâşir Mehmed Efendi

Mahkeme'i Bidâyet Cezâ Dâ'iresi

Re'is İbrâhim Efendi Şâlîse

Müdde'î Umumi Mu'âvini Tevfik Beg Şâlîse Azâ Hâciyek Ağa

A'zâ Mustafa Efendi

Zabıt Kâtibi Ahmed Efendi

A'zâ Mülâzımı Tevfik Beg

Zabıt Kâtibi Şâlih Efendi

Mahkeme'i Ticâret

Re'is Nâ'ibi Livâ

A'zâ (münhal)

A'zâ Şâlih Efendi

A'zâ (münhal)

A'zâ Kırık Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Mahkeme'i Şerîfiyye

Re'is Nâ'ib Efendi

Kâtib-i Şâni Kadri Efendi

Başkâtib Rüşdü Efendi

Eytâm Müdürü Tâhir Efendi

Jandarma Dâ'iresi

Bînbaşı Hacı Mehmed Efendi Mim 5

Tabur Kâtibi Ahmed Efendi

Süvari Yüzbaşı İbrâhim Efendi Mim 5

Mülâzım-ı Evvel Emin Efendi

Piyâde Yüzbaşı İzzet Efendi

Mülâzım-ı Şâni Ahmed Efendi

Piyâde Yüzbaşı Ali Rızâ Efendi

Mülâzım-ı Şâni Dimitrâki Efendi

Polis Dâ'iresi

Komiser Ali Rızâ Efendi

Polis Me'muru İzzet Efendi

Polis Me'muru Süleyman Efendi

Polis Me'muru Elmas Efendi

Polis Me'muru Kâzım Efendi

Habishâne İdâresi

Habishâne Müdürü Tevfik Efendi

Sergardıyan Hüseyin Çavuş

Kâtib Mehmed Efendi

Gardıyan Yusuf Ağa

Me'murin-i 'Askeriye

Mirlivâ Tâhir Paşa Mim 2, Şir-i Hürşit 4, Yunan madalyası

Miralay Hüseyin Hüsnü Beg Mim 4, Yunan madalyası

Alay Kâtibi Yunus Efendi

Kırkûçüncü Alayın Birinci Denizli Redif Taburu

Bînbaşı Süleyman Efendi

Colağası İsmâ'il Ağa

Kâtib 'Abdülbaķi Efendi

Bölük

1	Yüzbaşı İsmâ'il Efendi	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi
2	Yüzbaşı Halil Efendi	Mülâzım-Sâni Şâlih Efendi
3	Yüzbaşı Hamdi Efendi	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Efendi
4	Yüzbaşı Şerif Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa
	Tüfenkçi Bayram ağa	Debboy Me'muru Mülâzım-ı Sâni Mustafa Efendi

Nefsi Denizli Kazası Hakkında Bazı Ma'lumat

Mevki Coğrâfi ve Nevâhi ve Kura:

Nefsi Denizli Kazası şimâlen Çal ve Buldan, şarken Ğarbikaraağaç ve Çal, cenuben Tavas, ğarben Tavas Kazalarıyla mahdud (Honaz) nâmıyla bir nâhiye ve 86 karyeyi müştemeldir.

Merkez Livâ:

Merkez Livâ Denizli Kaşabası olup Aydın Vilâyetinin şark-ı şimâlî cihetinde ve merkez vilayete şimendüferle sekiz, berren kırkdört saat mesafede ve (37) derece (48) dakika (47) Sâniye 'arz ve (26) derece (34) dakika (22) Sâniye tul-u şarkide vâkıf ve saht-ı bahrdan 370 metro mürteff'dir.

Ma'â Nâhiye Deñizli Kaşabasının Kurasının Nüfusu

<u>Yekun</u>	<u>Zükür</u>	<u>İnâs</u>	<u>Milel</u>
38 121	18 508	19 613	İslam
2 165	1 113	1 580 ¹⁸	Rum
634	318	316	Ermeni
28	15	13	Yahudi
10	5	5	Teb a'î Ecnebiye
40 958	19 959	18 222 ¹⁹	Yekun

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

(7149) hâne, (1314) dükkan, (23) han, (7) hamam, (80) un değirmeni, (12) fabrika, (8 un, 1 makarna, 3 kereste fabrikası vardır.)

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye:

1 Hükümet konağı, 2 karağolhâne, 1 Dâ'ire'i askeriyeye, 1 redif debboyu, 29 medrese, 1cebeğhâne, 1 telğrafhâne, 1 Zirâ'at Bank idaresi, 33 câmi'i şerif, 14 mescid, 7 tekve, 2 kütübğhâne, 2 kilise, 1 havra

Dâhili Kazada Zira' Olunan Hububat ve Sâ'ire

Hinta, şa'ir, çavdar, burçak, ilaf, mısır, sisam, pamuk, yonca

Honaz Nâhiyesi

Müdür Ahmed Rıfat Efendi

Virgü Kâtibi Mehmet Efendi

Tahrirât Şükrü Efendi

Nüfus Me'muru Ahmed Efendi

Redif Kırkücüncü Alayın Üçüncü Honaz Taburu

Binbaşı Hacı Hızır Efendi

Kolağası İzzet Efendi

Kâtib Ali Rızâ Efendi

¹⁸Muhtemelen 1 052 olmalı

¹⁹Hatalı yazım nedeniyle toplam hatalı doğrusu 20 999 olmalı

Bölük

1	Yüzbaşı Şâlih Efendi	Mülâzım-ı Şâni Durmuş Efendi
2	Yüzbaşı ‘Abdah Efendi	Mülâzım-ı Şâni Hasan Efendi
3	Yüzbaşı Ahmed Efendi	Mülâzım ı Şâni Haydar Efendi
4	Yüzbaşı Kerim Efendi	Mülâzım-ı Şâni ²⁰

Sâye’i lütfuye’i hazreti pâdişâhiyede geçen üçyüz on dört senesi zarfında merkez kazasında yedi yüz altmış üç nefer-i etfâle telkîh-i cederi ‘ameliyatı icrâ olunmuştur.

Buldan Kazası**Me’murini Kaşa**

Kâ’im-makâm Hamdi Beg	Nâ’ib Tâhir Zühdü Efendi
Mal Müdürü Hüseyin Fâ’ik Efendi	Tahrirât Kâtibi ‘Osman Behcet Efendi

Meclis-i İdâre’i Kaşa**Re’is Kâ’im-makâm-ı Kaşa****A‘zâyı Tabi‘iye**

Nâ’ib ve Müftü Efendiler
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

A‘zâyı Münte‘hibe

Hacı ‘Ali Ağa
Hacı Mestan Ağa
Süleyman Ağa

Mal Kâlemi

Mal Müdürü Mu‘âvini Şabri Efendi	Şanduk Emîni Yusuf Ziya Efendi
----------------------------------	--------------------------------

²⁰ İsim belirtilmemiş.

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

Başkatib 'Ali Kemal Efendi

Müstantık Mu'âvini Şabri Efendi

A'zâ Hâfız İbrâhim Efendi

Kâtib-i Şâni Bekir Efendi

Mukâvelat Muharriri (münhal)

Zirâ'at Bankası

Re'is Hâfız İbrâhim Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Muhasebe refîki Midhat Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Muhasebe Kâtibi Halim Efendi

Mikdâr-ı Sermâye 1 502 558 gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Halid Efendi

Tapu Kâtibi (münhal)

Telgraf ve posta Müdürü Süleyman Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru Rızâ Efendi

Duyun-u 'umumiye süvârisi İsmâ'il Efendi

Nüfus Kâtibi Mehmed Efendi

Evkâf Vekili Mehmed Efendi

Reji Me'muru Toma Efendi

Orman Süvarisi Mihal Efendi

Orman Ondalık Me'muru (münhal)

Orman Piyâde Korususu Mehmed Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Hüseyin Ağa

Süvari jandarma neferi:3

Polis Me'muru Mehmed Efendi

Piyâde jandarma:21

Belediye Dâ'iresi

Re'is Şâlih Ağa

A'zâ Hacı Gani Efendi

A'zâ Mehmed Galib Efendi

A'zâ Yakub Efendi

Vâridât-ı belediye:22 500 gurus

A'zâ Hacı Halil Ağa

A'zâ Ahmed Çavuş

A'zâ Hacı Veli Ağa

Kâtib ve Şanduk Emni Mehmed Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim Mehmed Râsîh Efendi Aded-i şâkirdân:33

314 senesinde şehâdetnâme alan talebe nefer: 10

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allimi evvel Ahmed Efendi

Mu'allimi Sâni (münhal) Adedi şâkirdân: 141

İnâş mektebi mu'allimi

Hâfız Mahmud Efendi Adedi tâlebât: 35

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa

A'ẓâ Ahmed Ağa

A'ẓâ Şâlih Ağa

A'ẓâ İsmâ'il Ağa

A'ẓâ Süleyman Ağa

Kâtib Hüseyin Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Râsîh Efendi Bursa rû'usu

A'ẓâ Hacı Veli Efendi

A'ẓâ Râsîh Efendi

A'ẓâ Mehmed Efendi

A'ẓâ Mustafa Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Hüseyin Efendi

A'ẓâ Hacı 'Arif Ağa

A'ẓâ Hacı Ya'kub Ağa

A'ẓâ İbrâhim Efendi

A'ẓâ Ahmed Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'ẓâ Hasan Ağa

A'ẓâ Hacı 'Arif Efendi

A'ẓâ Ahmed Ağa

A'ẓâ Mehmed Ağa

Kâtib Mehmed Efendi

Naff'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa

A'ẓâ Zirâ'at Bank Kâtibi Efendi

A'ẓâ Hacı Hüseyin Efendi

A'ẓâ Ya'kub Efendi

A'zâ Nüfus Me'muru Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ahâli'i Mahalliyeden Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Müftü Mehmed Şâlih Efendi

İzmir Pâye'i mücerredî 24 Receb sene 314

Müftüzâde Râsîh Efendi

Bursa rû'usu

18 Receb 307

Deranizâde Hacı Yahya Efendi

Muşile'i Süleymaniye

Buldan'a Tâbîr-Günay Nâhiyesi

Müdür 'Ali Rızâ Efendi

Ma'a tahrir virgü Kâtibi Maḥmud Efendi

Tahrirât Kâtibi 'Ali Efendi

Merkez nâhiye kazaya 6 sa'at mesafededir.

Nâhiyenin Nüfusu:

Hâne	yekûn	zükur	inâs
3 180	15 920 ²¹	7 912	7 990

Buldan Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Mevkî-Coğrâfi ve Nevâhi ve Kura:

Buldan Kazası şimâlen: Alaşehir şarken: Çal ve Eşme ve cenuben: Saray ve ğarben: Nazilli Kazaları ile maḥdud (Günay) nâm ile bir nâhiyeyi ve 59 maḥalle ve kıyeyi müştemeldir.

Merkez Ka'za:

Merkez ka'za Buldan Kaşabası olub Denizli'nin şimâli cihetinde ve merkez Livâya berren sekiz sa'at mesafede ve (38) derece (5) dakika 'arz-ı şimâli ve (36) derece (38) dakika tül-u şarkide vâkı ve saḥ-ı bahırdan 133 metro mürtefi'dir.

²¹ Toplama hatalı, doğrusu 15 902 olmalı

Buldan Kaşabasının Nüfusu:

Yekun	zükür	inâs	
12 592	6 286	6 306	İslam
193	108	85	Yabancı
12 785	6 394	6 391	Yekun

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni (dâhil-i kazada)
2276	270	9	2	54

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 hükümet konağı, 1 telgrafhâne, 1 Zirâ-at Bank idaresi, 8 câmi'i şerif, 10 mescid, 5 tekye, 1 kütübhâne

Mekâtib

1 rüşdiye, 35 ibtidâ'îye zükür, 25 ibtidâ'îye inâs, 7 medrese (dâhil-i kazada)

Kazanın Nüfus-u 'Umumiyesi:

Yekun	İnâs	Zükür	Milel
28 494	14 296	14 198	İslam
193	85	108	Yabancı
28 687	14 381	14 306	Yekun

314 Sene'i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku'atı:

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk
302	361	352	86

Kazanın 314 Senesi Vâridât-ı 'Umumiyesi:

Guruş

268 768	Emlâk virgüsü
69 270	Temettü' virgüsü
535287	A'şâr

319 643	Ağnâm rüsumu
24 571	Orman ve mâ'den haşlatı
14 154	Emlâk ve tapu haşlatı
11 724	Muhakim harçları
16 000	Rüsum ve haşlat-ı müteferrika
<u>4 451</u>	<u>Ma'ârif hissesi</u>
1 263 868	Yekun

Dâhil-i Kazada Külliyyetle Zira' Olunan Hububat:
Buğday, arpa, darı, sisam, pamuk

Maşşulat-ı Sâ'ire:
Siyah üzüm, rezakı üzümü, palamut

Mülâhaza:
İşbu maşşulattan en ziyade ihracat buğday, arpa, afyon olub İzmire sevğ olunur.

Çal Kazası

Me'murini Kaşa
Kâ'im-makâm Mehmed Ramazan Efendi Sâniye Nâ'ib Ali Zühdü Efendi
Mal Müdürü Bahaeddin Efendi Tahrirât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaşa
Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaşa

A'zâyı Tabi'ye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Müntehibe

Hacı Veli Ağa
Hacı Osman Ağa
Diğeri (münhal)

Mal Kâlemi

Mal Müdürü Mu'âvini Mehmed 'Ali Efendi Refikî Fevzi Efendi

Sanduk Emîni 'Osman Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hüseyin Hüsnü Efendi

Başkatib Hacı Hasib Efendi

Müstantık Mu'âvini Mehmed Kamil Efendi

Kâtib-i Şâni Nuri Efendi

Mukavelat Muharriri Mehmed Cevdet Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

A'zâ Niğolâki Efendi

Kâtib Rızâ Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı Hâfiz Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Hilmi Ağa

A'zâ Hacı Mustafa Ağa

A'zâ Hacı Hüsnü Efendi

Muhasebe Kâtibi Mehmed Rıfat Efendi

Refikî Mehmed Fevzi Efendi

Tahsildâr Raşit Ağa

Mikdâr-ı Sermâye 1 836 521 gürüş

Me'murini Sâ'ire

Da'iler Çiftlikatı Hümayun Me'muru Ahmed Efendi

Telgraf ve posta Müdürü Hasan Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru Şefik Efendi

Nüfus Me'muru Ahmed Necati Efendi

Mu'âvini Edhem Efendi

Tapu Kâtibi Mustafa Efendi

Reji Me'muru Necib Efendi

Kâtib ve Sanduk Emîni Nazmi Efendi

Süvari Kõlcusu Nuri Efendi

Orman süvâri Kõlcusu 'Ali Çavuş

Me'murini Zabıta

Zabıta Me'muru Mülâzım 'Ali Ağa

Süvari jandarma neferi: 7

Polis Me'muru Kemal Efendi

Piyâde jandarma neferi: 15

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hacı 'Ali Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

Tabibîstavraki Danoplu Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Kâtib Şanduk Emmini Lutfi Efendi

A'zâ Ahmed Hamid Ağa

Komiser Mustafa Efendi

A'zâ Hacı Hilmi Efendi

Komiser Hacı 'Osman Ağa

A'zâ Halil İbrahim Ağa

Aşı Me'muru Hâfız Fazlı Efendi

314 senesinde telkîh-i cederi 'ameliyatı icrâ kılman etfâl: 1 414

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim 'Ömer Lutfi Efendi

Adedi şâkirdân 38

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allim 'Ali Rızâ Efendi

Adedi şâkirdân 150

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za

A zâ Mülâzım Halil Efendi

A'zâ Hacı Hâfız Hüseyin Efendi

A zâ Hacı Süleyman Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

Kâtib Lutfi Efendi

Ma ârif Komisyonu

Re'is Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Hâfız Efendi

A'zâ Mustafa Ağa

A zâ Hacı Süleyman Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Veli Ağa

A'zâ Şave Efendi

A'zâ Nîkolâki Efendi

Kâtib Hüseyin Hüsnü Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is kaim-makam-ı Kaza

A'zâ Hacı Hüsnü Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Ahmed Ahmed Efendi

Kâtib Hüseyin Hüsnü Efendi

Baklan Nâhiyesi

Müdür 'Abdülkerim Efendi

A'zâ 'Osman Beg

Tahrirât Kâtibi Abdi Efendi

A'zâ Mustafa Ağa

Memurini 'Askeriye

Redif Yirmialtıncı Alaym Üçüncü Çal Taburu

Binbaşı Mustafa Zihni Efendi Aym²² 5, Mim 5

Kolağası İsmâ'il Fehmi Efendi

Tabur Kâtibi (münhal)

Bölük

1	Yüzbaşı	Mülâzım-ı Evvel	Mülâzım-ı Sâni
	Muṣṭafa Zeki Efendi	Halil Efendi	(münhal)
2	Mehmed 'Ali Efendi	Mehmed Ağa	Mehmed Efendi
3	Muṣṭafa Efendi	'Osman Ağa	Mehmed Efendi
4	Sami Efendi	İsmâ'il Efendi	'Aziz Efendi

Debboy Me'muru Mülâzım Veli Efendi

Tüfenkci Hacı 'Ömer Usta

Süvari Mülâzımı 'Osman Efendi

Çal Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Mevki' Coğrâfi ve Nevâhi ve Kura

Çal Kazası şimâlen:Eşme Kazası şarkın ve cenuben:Hüdavendigâr Vilâyeti celilesiyle
Denizli sancağı ve garben:Denizli Kazasıyla mahdud (Baklan) nâmıyla bir nâhiye ve
(66) mahalle ve karyeyi müstemildir.

²² "Osmani" kısaltılmışı. Sultan Abdulaziz tarafından konulmuş olan bir nişan

Merkez Kaça

Demirci kaabası olub Deñizlinin şark-ı şimâli cihetinde ve merkez Livâya berren oniki sa‘at mesafede (38) derece (8) dakika ‘arz-ı şimâli, (26) derece (50) dakika tül-u şarkide vâki‘sath-ı bahrden doxsan metro mürtefi‘dir.

Çal Kaabasının Nüfusu

Yekun	Zükur	Înâs	Milel
3 583	1 751	1 832	İslam
99	60	39	Yabancı islam
154	137	17	Rum
3 836	1 948	1 888	Yekun

Kaabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Un değirmeni
797	60	2	101

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 hükümet konağı, 1 redif debboyu, 1 telğrafhâne, 4 câmi‘i şerif, 6 mescid

Kaazanın Nüfus-u ‘Umumiyesi

Yekun	Înâs	Zükur	Milel
48 507	24 495	24 012	İslam
99	39	60	Yabancı islam
154	17	137	Rum
48 860 ²³	24 551	24 209	Yekun

Mekâtib

1 rüşdiye, 2 ibtidâ‘i, 3 medrese

²³ Toplama hatalı, doğrusu 48 760 olmalı

314 Sene’i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku‘atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk
718	245	491	79

Kazanın Üçyüz Ondört Senesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Guruş

628 229	Emlâk virgüsü
49 357	Temettü‘ virgüsü
825 132	A‘şâr virgüsü
365 595	Ağnâm rüsumu
6 687	Orman ve ma‘aden hasılatı
15 507	Emlâk ve tapu hasılatı
24 790	Muhakim harçları
25 173	Rüsum ve hasılatı müteferrika
7 465	Ma‘ârif hisse’i i‘anesi
105 141	Menafî‘ hisse’i i‘anesi
205 276 ²⁴	Yekûn

Dâhil-i Kazada Külliyyetle Zirâ‘ Olunan Hübubat

Buğday, arpa, afyon, pamuk, burçak

Maḥsulatı Sâ’ire:

Siyah üzüm

Mûlahaza

İşbu maḥsulattan en ziyade ihracat buğday, arpa, afyon, üzüm ve burçakdan olub İzmirle sevk olunur.

²⁴ Yanlış yazım ve toplama hatalı, doğrusu 2 053 076 olmalı

Saray Kazaı

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Re'fet Beg Şâlîşe
Mal Müdürü 'Ali Rızâ Efendi

Nâ'ib İsmâ'il Hakkı Efendi
Tahrirât Kâtibi Mehmed Cevat Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabi'îye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Hacı İsmâ'il Efendi
İbrâhim Efendi
Dimitraki Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Halil Efendi Şanduk Emını Süleyman Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Efendi
Başkatib ve mu'avelat muharriri
Mustafa 'Aşım Efendi

A'zâ Teofilos Efendi
Kâtib-i Şâni Fâ'ik Efendi
Müstantik Mu'âvini Hakkı Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi
A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

A'zâ Teofilos Efendi
Kâtib 'Aşım Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Ağa
Muhasabe Kâtibi Şükrü Efendi

A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi
Mikdâr-ı Sermâye (700 000) gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Muşafa Fâ'ik Efendi	Nüfus Kâtibi Fevzi Efendi
Telgraf ve posta Müdürü Hüsnü Efendi	Evkâf vekili Abdah Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru Süleyman Efendi	Reji Me'muru İstefan Efendi
Duyun-u 'umumiye Kâtibi Mehmed Efendi	Tapu Kâtibi Ahmed Efendi

Me'murin-i Zabitâ

Zabitâ Me'muru Cemal Beg	Polis Me'muru Muşafa Efendi
Zabitâ Kâtibi Ahmed Efendi	Süvari jandarma neferi:4
Piyâde jandarma neferi:6	

Belediye Dâ'iresi

Re'is Rızâ Beg	A'zâ Hacı Hâfız Mehmed Efendi
A'zâ Hacı Mehmed Ağa	A'zâ Dimitraki Efendi
A'zâ Molla Mehmed Efendi	Kâtib Mehmed Tâhir Efendi
Tabib Fahreddin Efendi	Şanduk Emîni Hasan Efendi
Vâridât-ı belediye:35 782 gurus	314 Senesinde aşıl原因 etfâl: 971

Mekteb-i Rüşdiye

Mu allimi evvel Hâfız Mehmed Şâdık Efendi Aded-i şâkirdân: 20
314 senesinde şhadetnâme alan talebe: 4

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allimi evvel Abdurrahman Hilmi Efendi Mu'allimi Şâni Hâfız Mehmed Efendi
Aded-i şâkirdân:120

Mekâtib-i Gayri Müslime

<u>Nevi Mekteb</u>	<u>Derecat</u>	<u>Mu'allim</u>	<u>Aded-i şâkirdân</u>
Rum	İbtida'îye	1	45
Rum inâs	İbtida'îye	1	35

Komisyonlar

Tedarik-i Vesait Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza	A'zâ Rızâ Beg
A'zâ Hâfız Hüseyin Efendi	A'zâ Mülâzım Muḥarrem Efendi
A'zâ Hacı Mustafa Efendi	Kâtib Tâhir Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi	A'zâ Hacı 'Ali Efendi
A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi	Kâtib İsmâ'il Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi	A'zâ İsmâ'il Efendi
A'zâ Mustafa 'Ali Ağa	A'zâ Ahmed Efendi
A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi	Kâtib Mehmed Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Hacı İsmâ'il Efendi	A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi
A'zâ Mehmed Ağa	Kâtib Mustafa Beg

Me'murin-i 'Askeriye

Redif 43.Alaym Sarayköy Taburu

Binbaşî Hasan Hilmi Efendi Mim 4

Tabur Kâtibi Latif Efendi

Bölük

- 1 Yüzbaşî Hâfız Halil Efendi Mülâzım-ı Şâni Ramiz Efendi
- 2 Yüzbaşî Süleyman Ağa Mülâzım-ı Şâni Tevfik Efendi
(Aym 4, mim 4, Gümüş İftihar Madalyası)
- 3 Yüzbaşî İbrâhim Ağa Mülâzım-ı Şâni Ya'kub Efendi
(Gümüş İftihar Madalyası)

- 4 Yüzbaşı İsmâ'il Efendi Mülâzım-ı Şâni Şâlih Efendi
Tüfenkci (münhal) Süvari Mülâzım-ı Şânisi Muharrem Efendi

Kağı Nâhiyesi

Me'murin-i Nâhiye

- Müdür Hacı Tevfik Efendi Tahrirât Kâtibi Ahmed Râşid Efendi
Nâ'ib Ahmed Efendi

Nâhiye Meclisi

- A'zâ Hacı Şâlih Efendi A'zâ Hacı Hüseyin Efendi
A'zâ Hacı Ahmed Efendi A'zâ Koştı Efendi

Belediye Dâ'iresi

- Re'is Hacı İbrâhim Efendi Kâtib vekili Hâfız Mehmed Efendi

Mekâtib

- Rüşdiye mu'allimi 'Abdül'aziz Efendi Aded-i şâkirdân: 12
Mekteb-i İbtida'ıye mu'allimi Mehmed Halid Efendi Aded-i şâkirdân: 130
Mekteb-i İbtida'ıye mu'allimi Ahmed Efendi Aded-i şâkirdân: 115

Ma'ârif Komisyonu

- Re'is Hacı Ahmed Efendi A'zâ Hacı Mehmed Efendi
A'zâ Hacı Mehmed Efendi A'zâ Hacı Halil Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

- A'zâ Hacı Hâfız Efendi A'zâ Hacı Hüseyin Efendi
A'zâ Hacı 'Ali Ağa A'zâ Hacı 'Ali Efendi

Kağı Nâhiyesinin Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	İnâş	Zükur	Milel
6 955	3 459	3 496	İslam

84	39	45	Rum
7 039	3 498	3 541	yekun

Saray Kazası Hakkında Bazı Mâ'lumat

Mevkî' Coğrafya ve Nevâhi ve Kura:

Saray Kazası şimâlen: Buldan şarken: Çal ve Denizli ve cenuben: Tavas ve ğarben: Nazilli Kazalarıyla mahdud (Kadı) nâmıyla bir nâhiyeyi ve (49) mahalle ve kıyeyi müstemildir.

Merkez Kaža:

Merkez kaža Sarayköy Kasabası olup Denizlinin ğarb cihetinde ve merkez Livâya şimendüferle bir, berren 4 sa'at mes'afede ve (37) derece (55) dakika 'arz-ı şimâli ve (26) derece (24) dakika tül-u şarkide vâkı' ve sath-ı bahırdan 89 metro mürtefi'dir.

Saray Kasabasının Nüfusu

Yekun	İnâs	Zükur	Milel
3 310	1 057	6 163 ²⁵	İslam
368	176	192	Rum
113 ²⁶	118	193	Yabancı
3 989	1 951	2 038	Yekun

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 telğraflıhane, 1 Zirâ'at Bank idarehânesi, 5 câmi'i şerif, 2 tekve, 1 kilise, 1 Duyun-u 'umumiye idaresi

Kasabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Pamuk taşıfyesine mahşuş fabrika
737	87	6	1	2

²⁵ Yanlış yazım, doğrusu 1 653 olmalı.

²⁶ Toplama hatalı, doğrusu 311 olmalı.

Mekâtib

1 Mekteb-i rüşdiye, 1 ibtidâ'iyi zükur, 2 ğayri müslim mektebi

Kazanın Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	Înâs	Zükur	Milel
19 839	9 767	10 072	İslam
452	237	215	Rum
311	193	118	Yabancı
20 602	10 197	10 405	Yekun

314 Sene'i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuqu'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Nakli mekân
548	494	303	60	9

Kazanın 314 Senesi Vâridât-ı 'Umumiyesi

Guruş	
210 950	Emlâk virgüsü
83 880	Temettü' virgüsü
9 740	Bedel-i 'askeri
343 723	A'sâr
122 525	Aġnâm rüsumu
3 749	Orman ve mâ'den haşılatı
11 538	Tapu haşılatı
15 441	Muhakim harçları
15 821	Rüsum ve haşılatı müteferrika
16 388	Ma'ârif hisse'i i'anesi
32 809	Menafi' hisse'i i'anesi
866 564	Yekun

Dâhili Kazada Külliyyetle Zira' Olunan Hübubat

Buğday, arpa, pamuk, mısır, sisam, burçak, kumdarı

Mûlahaza

İşbu mahşulattan eñ ziyade ihracat buğday, arpa ve pamuk olub İzmire sevk olunur.

Tavas Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Emin Râşid Efendi Râbî'a
Nâ'ib İbrâhim Rüşdü Efendi Devriye rü'usu
Müftü Hacı Yahya Efendi Edirne rü'usu
Mal Müdürü 'Ali Rüşdü Beg
Tahrirât Kâtibi 'Ali Galib Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

A'zâyı Tabî'ye

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Hacı 'Ömer Ağa Kapucubaşı
Hüseyin Ağa Mim 5
Mehmed Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Nureddin Efendi Şanduk Emını
Refikî Mehmed Şâdık Efendi Nâhiye virgü Kâtibi Muştafa Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Mehmed Efendi A'zâ Hacı Şâdık Efendi
Başkatib Mehmed Şâlih Efendi Kâtib-i Sâni Rüşdü Efendi
Müstantık Mu'âvini Râşid Efendi Muşavelat Muşarriri Ahmed Efendi
Şeri'yye Kâtibi 'Ali Fehmi Efendi Mübaşir 'Ali Beg Mehmed Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi A'zâ Hacı Mestan Efendi
A'zâ Hacı Emin Efendi Kâtib Mehmed Şâlih Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı 'Osman Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

A'zâ Hacı Emin Efendi

A'zâ 'Abdah Ağa

Kâtib Râşid Efendi

Refikî Rıf'at Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hasan Hüseyin Ağa

A'zâ Hacı 'Osman Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

Tabib (münhal)

A'zâ 'Ali Beg

A'zâ Hacı İsmâ'il Ağa

A'zâ (münhal)

Kâtib 'Ömer Efendi

Bir sene zarfında aşıl原因an etfâl adedi: 940

Me'murin-i Zâbıta

Zâbıta Me'muru Mülâzım-ı Evvel ŞâdıkEfendi Polis Me'muru Hacı Fevzi Efendi

Süvari jandarma neferi: 7

Piyâde jandarma neferi: 19

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Kâzım Efendi

Nüfus Me'muru Mu'âvini 'Ömer Efendi

Posta Müdürü Kemal Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru İsmâ'il Efendi Orman süvârisi Ahmed Efendi

Tapu Kâtibi Hasan Tahsin Efendi

Evkâf vekili Hüseyin Efendi

Reji Me'muru Şevki Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Mal Müdürü Rüşdü Beg

A'zâ Hasan Hüseyin Ağa

A'zâ Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Mestan Ağa

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

Müfettiş Mehmed Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Hasan Fehmi Efendi Edirne rü'usu

Mu'allim-i Sâni Hacı Mustafa Efendi Muşile'i Şahn müderrisi

Aded-i şâkirdân: 55, 314 senesinde şehadetnâme alan talebe: 7

Mekteb-i İbtida'îye

Büyük câmi'î mu'allim-i evveli Ahmed Efendi

Mu'allim-i Şâni Mustafa Efendi

Aded-i şâkirdân:80

Küllük mu'allim-i evveli Hacı Hüseyin Efendi

Mu'allim-i Şâni Hacı Ahmed Efendi

Aded-i şâkirdân:75

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'î Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-mağâm-ı Kaza

A'zâ Yüzbaşı Na'il Efendi

A'zâ Hasan Hüseyin Ağa

A'zâ Hacı Hüseyin Ağa

Kâtib-i evvel Ali Galib Efendi

A'zâ Hacı Osman Efendi

Kâtib-i Şâni Ömer Lütfi Efendi

Me'murin-i Askeriye

Redif Kırkdördüncü Alaym Dördüncü Tavas Taburu

Bînbaşı Mahmud Beg Yunan madalyası

Kolağası (münhal)

Kâtib Halil Efendi Yunan madalyası

<u>Bölük</u>	<u>Yüzbaşı</u>	<u>Mülâzım-ı Evvel</u>	<u>Mülâzım-ı Şâni</u>
1	Hayreddin Efendi (Yunan madalyası)	(münhal)	Osman Efendi (Yunan madalyası)
2	Elmas Efendi (Yunan madalyası)	(münhal)	Mehmed Efendi Mim 5
3	Mehmed Ağa (Yunan madalyası)	(münhal)	Hacı Bayezid Efendi (Yunan madalyası)
4	Na'il Efendi (Yunan madalyası)	(münhal)	İsmâ'il Efendi (Yunan madalyası)

Tüfenkci Tevfik Efendi

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Tavash zâde Hacı 'Ömer Ağa	Kapucubaşılık
Ovacıklı Hacı Mehmed Efendi	Mim 3
Karakol zâde Hacı Hüseyin Ağa	Mim 5

Kal a Tavas Nâhiyesi

Me'murin-i Nâhiye

Müdür Emin 'Ali Efendi	Nâ'ib vekili
Tahrirât Kâtibi Hasan Efendi	A'zâ Musa Ağa
A'zâ Hacı Mustafa Hakkı Efendi	A'zâ Hacı İbrâhim Ağa
A'zâ 'Abdah Ağa	Zabıta vekili (münhal)

Yarangüme Kasabasının Nüfusu

Yekun	İnâş	Zükur	Milel
7 574	3 767	3 807	İslam
28	--	28	Rum
7 602	3 767	3 835	yekun

Kasabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam
1 340	117	4	1

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

2 Hükümet konağı, 1 redif debboyu, 1 cebehâne, 32 câmi'î şerif

Mekâtib

1 Rüşdiye, 2 ibtidâ'îye, 2 medrese

Qazanm Nüfus-u ʿUmumiyesi

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
55 511	27 408	28 103	İslam
28	28	--	Rum
97	60	37	Yabancı
55 636	27 496	28 140	Yekun

Qazanm 314 Senesi Vâridât-ı ʿUmumiyesi

Guruş

442 457	Emlâk virgüsü
92 124	Temettüʿ virgüsü
443 466	Ağnâm rüsümü
995 340	Aʿşâr
9 310	Orman haşılatı
47 769	Tapu haşılatı
36 177	Muhakim harçları
7 497	Maʿârif hisseʾi iʿanesi
28	Menafiʿ hisseʾi iʿanesi
2 074 168	Yekun

Tavas Qazası Hakkında Baʿzı Maʿlumat

Mevkiʿ Coğrâfi ve Nevâhi ve Qura

Tavas qazası şimâlen: Deñizli ve Saray qazaları şarken: Garbıqaraağaç cenuben: Mekri ve Köyceğiz ğarben: Muğla ve Bozdoğan qazalarıyla mahdud (Kalʿa Tavas) nâmıyla bir nâhiye ve 84 karyeyi müştemildir.

Merkez Qaza

Merkez qaza Yarangüme Qasabası olub merkez Livâya şose tarikiyle altı saʿat mesafede (27) derece (38) dakika ʿarz-ı şimâl (26) derece (35) dakika tül-u şarkide vâkiʿdir.

Dâhili Kazada Külliyyetle Zira' Olunan Hübubat

Buğday, arpa, yulaf, mısır, çavdar, hımta, burçak, nohut, sisam , merdümek, pamuk

Maşşulat-ı Sâ'ire

Üzüm, armut, ceviz, palamut, zeytun

Mülahaza

İşbu maşşulatdan en ziyade ihracat buğday, arpa Zirâ'at²⁷ve Deñizliye sevk ve ihrac olunur.Ve cüzî'zeytun çıkar. Leblebi yapılan nohut mahalli sa'ireye nakil edilir. Sa'ir maşşulat ve hübubat dâhili kazada şarf olunur.

Garbıkaraağaç Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Ahmed Zihni Beg Şâniye Yunan madalyası

Mal Müdürü Halil Reca' i Efendi

Nâ'ib 'Ali Rızâ Efendi Devriye

Tahrirât Kâtibi 'Ali Rızâ Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabî'ye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

'Ali Efendi

İbrâhim Ağa

Diğeri (münhal)

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Muharrem Efendi

Refikî Mehmed Nuri Efendi

Şanduk Emimi Ramazan Efendi

²⁷Muhtemelen(İzmir) yazılacakken dizgi hatası yapılmış.

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ 'Ömer Lütî Efendi

Başkatib 'İzzet Efendi

Müstantıkk Mu'âvini Halil Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is 'Ali Rızâ Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Ağa

A'zâ 'Osman Ağa

Mikdâr-ı Sermâye: 2 338 158 gurus

A'zâ Mustafa Efendi

Kâtib-i Şâni Yusuf Efendi

Mukâvelat muharriri Hasan Efendi

A'zâ İsmâ'il Ağa

Muhasebe Kâtibi Hüseyin Rağb Efendi

Refiki Hasan Fehmi Efendi

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Ahmed Efendi

Tapu Kâtibi Mustafa Efendi

Posta Müdürü Hacı 'Ali Rızâ Efendi

Duyun-u 'Umumiye me'muru Mustafa Efendi Orman Tezkere Muharriri (münhal)

Nüfus Mu'âvini Mustafa Efendi

Reji Me'muru Mehmed Efendi

Orman Süvarisi Hasan Refet Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Yüzbaşı İbrâhim Efendi

Süvari jandarma neferi: 7

Polis Me'muru Hüseyin Efendi

Piyâde jandarma neferi: 7

Belediye Dâ'iresi

Re'is Halil İbrâhim Ağa

A'zâ İsmâ'il Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

Tabib (münhal)

Kâtib Hacı Nuri Efendi

314 senesinde telkîh-i cederi 'ameliyatı icrâ kılman etfâl: 460

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ 'Osman Ağa

A'zâ 'Ali Ağa

Şanduk Emîni (münhal)

Vâridât-ı belediye: 34 192 gurus

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Hasan Efendi

Aded-i şâkirdân: 43

Mu'allim-i Şâni (münhal)

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Muştafa Efendi

Mu'allim-i Sâni 'Ömer Efendi

Aded-i şâkirdân:70

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa

A'zâ mal Müdürü Efendi

A'zâ Müftü Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Ağa

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ 4.Bölük Yüzbaşısı 'Abdulkerim Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ bank Kâtibi Hüseyin Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ reji Me'muru Mehmed Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

Kâtib ve Şanduk Emimi Hacı Nuri Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is mal Müdürü Efendi

A'zâ Halil Beg

A'zâ Halil İbrâhim Ağa

Kayşarlı Mehmed Efendi

A'zâ Bektaşoğlu 'Osman Ağa

A'zâ 'Ömer Ağa

Duyun-u 'Umumiye Me'muru Efendi A'zâ Muştafa Beg

A'zâ Yusuf Ağa

Ġarbiġaraaġaç Kaẓası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Mevki' Coġrâfi ve Nevâhi ve Kıra

Ġarbiġaraaġaç Buldan Kaẓası şimâlen: Çal ve Hüdavendigâr ve Kıonya Vilâyeti şark'en ve cenuben: Menteşe Sancaġı ve ġarben: Tavas ve Denizli Kaẓalarıyla maġdud (Erle) nâmıyla bir nâhiyeyi ve 93 maġalle ve kıaryeyi müştemeldir.

Merkez Kaça

Merkez kaza Acıbadem Kaşabası olub merkez Livâya berren on sa‘at mesafede ve (37) derecede vâki‘dir.

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni	Fabrika
5 872	3	3	1	7	1

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 hükümet konağı, 2 câmi‘i şerif, 7 mescid

Kazanın Nüfus-u ‘Umumiyesi

Yekun	İnâs	Zükur	Milel
45 195	22 280	22 915	İslam
2		2	Rum
397	191	206	Yabancı
45 197 ²⁸	22 471	23 123	Yekun

Kazanın 314 Senesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Guruş	
423 304	Emlâk virgüsü
87 628	Temettü‘ virgüsü
843 118	A‘şâr
439 343	Ağnâm rüsumu
17 915	Rüsum-u mütenevvif
46 906	Orman ve mâ‘den haşlatı
25 554	Tapu haşlatı
22 266	Muhakim harçları
47 387	Müsakkafat-ı ma‘ârif hissesi
80 164	Menafif hisse’i i‘anesi
2 033 685	Yekun

²⁸ Toplama hatalı, doğrusu 45 594 olmalı.

Mûlahaza

İşbu mahşulattan en ziyade ihracat buğday, arpa olub Denizliye sevke olunur.

Denizli Sancağının Üçyüzondört Sene'i Maliyesi Vâridât-ı 'Umumiyesi

Guruş

2 315 403	Emlâk ve 'akar virgüsü
597 702	Temettü'ü
56 000	Bedel-i 'askeri
2 366 713	Ağnâm rüsumu
15	Cenavar resmi
3 650 342	Makṭuan ihale olunan A'sâr bedeli
1 688 957	Emaneten idare olunan A'sâr bedeli ḥaşılatı
142 672	Orman hakkı ve kereste ve pul resimleri
77 831	Envaf-i mâ'den
165 241	Emlâk ve tapu ḥarçları
8 857	Emlâk-ı emiriye'i muf'accele ve icar ve ḥaşılatı
143 715	Muḥakim ḥarçları
64 577	Rûsum-u mütenev'î
137 793	<u>Hâşılât-ı müteferrika</u>
11 415 818	Yekun

Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u 'Umumiyesi²⁹

Denizli Sancağı		yerli		yabancı	
Esami'i cema'at icmal		zükur	inâs	zükur	inâsmahallat Kura
İslam	234 040	115 262	117 623	630	525
Rum	3 327	1 533	1 405	390	100
Ermeni	616	297	274	24	21
Musevi	37	18	19		

²⁹ Denizli Sancağı dışındaki Aydın Vilayeti sancaklarının nüfusları ayrıntılı değil yekun olarak alınmıştır.

Ecnebi	4	3					
Deñizli Yekun	238 025	117 113	119 322	944	646	94	391
İzmir Sancağı	574 573	282 397	271 419	18 054	2 703	346	728
Aydm Sancağı	235 871	116 041	116 330	2 230	1 270	72	513
Saruhan Sancağı	380 375	190 326	188 574	645	830	235	1 043
Menteş Sancağı	157 984	78 654	78 311	695	324	46	367

B 1319 H (1901-1902) Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi

Sâye’i mi ar-ı feva’iye’i hazreti pâdişâhiyede Aydın Vilâyetiniñ 1319 sene’i hicriyesine mahsus olan işbu salnâme’i resmi yirmibirinci def’a olarak tertib ve tab’ı edilmiştir.

Deñizli Sancağı (Sayfa:244-286)

Me’murin-i Livâ

Mutasarrıf Şemseddin Paşa

Nâ’ib Mehmed Tâhir Efendi Bilad-ı hemse

Muhâsebeci ‘Ömer Fehmi Efendi

Tahrirât Müdürü Ahmed Hamdi Beg

Müftü Mehmed Tâhir Efendi Edirne Pâye’i mücerredî

Defter-i Hâkânî Me’muru Mehmed Ziver Efendi

Evkâf Müdürü Hasan Başri Efendi

Meclis-i İdâre’i Livâ

Re’is Mutasarrıf-ı Livâ

A’zâyı Tabi’iye

Nâ’ib Efendi

Muhâsebeci Efendi

Tahrirât Müdürü Beg

A’zâyı Muntehıbe

Hacı Nâfız Efendi

Mehmed Ağa

Nikolâki Efendi

Müftü Efendi

Evha Beg

Muhasebe'i Livâ

Başkatib Şâdık Efendi

Maşraf Kâtibi Şâlih Efendi

Kâtib-i Şâni Musa Efendi

Refikî Bekir Efendi

Yevmiye Kâtibi Mustafa Efendi

Meşâlih-i Cârîye Kâtibi Hüseyin Efendi

Şanduk Emîni Murad Efendi

Livâ Tahrîrât Kâlemi

Müsevvid Feyzi Efendi

Evrâk Me'muru İsmâ'il Efendi

Mübeyyiz Cevdet Efendi

Refikî Mehmed Efendi

Defter-i Hâkânî İdâresi

Başkatib Halil Efendi

Tapu Kâtibi Ahmed Efendi

Kâtib-i Şâni Kâzım Efendi

Mülâzım İsmâ'il Efendi

Ma'a Tahrir Virgü İdâresi

Me'mur Yusuf Ziya Beg

Kâtib-i Şâni İstepân Efendi

Başkatib 'Ali Fâ'ik Efendi

Odacı Mehmed Emin Efendi

Evkâf İdâresi

Kâtib Mehmed Feyzi Efendi

Defterci Hasan Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Evkâf Müdürü Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ 'Abdurra'uf Efendi

Kâtib Mehmed Fevzi Efendi

Nüfus İdâresi

Me'mur Mustafa Efendi

Kâtib 'İzzet Efendi

Nafî'a Dâ'iresi
 Mühendis (münhal) Kındoktör Fehmi Efendi
 Kâtib 'Akif Efendi

Nafî'a Komisyonu
 Re'is mutaşarrıf paşa
 A'zâ Hacı Nâfiz Efendi A'zâ Belediye re'isi Efendi
 A'zâ Besim Efendi A'zâ Fehmi Efendi
 A'zâ Mustafa Efendi Kâtib 'Akif Efendi

Ma'ârif Komisyonu
 Re'is Müftü Efendi A'zâ İsmâ'il Efendi
 A'zâ İdadi Müdürü A'zâ Besim Efendi
 A'zâ 'Abdurra'uf Efendi Şanduk Emîni Süleyman Efendi

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu
 Re'is Mustafa Efendi A'zâ Hacı Mehmed Ağa
 A'zâ Hacı Mehmed Ağa A'zâ Şâlih Efendi
 A'zâ Arslan Efendi Kâtib Ahmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası
 Re'is Hacı Nâfiz Efendi
 A'zâ Mustafa Efendi A'zâ Hacı Mehmed Ağa
 A'zâ Hacı Mustafa Efendi A'zâ Mehmed Ağa
 A'zâ Mehmed Efendi A'zâ Kigorkyan Efendi
 A'zâ Arslan Efendi Kâtib Ahmed Efendi

Zirâ'at Bankası
 Re'is Mehmed Emin Efendi Şu be Me'muru Besim Efendi Şâlîse
 A'zâ Hacı Nâfiz Efendi Mu'âvini Şabri Efendi
 A'zâ Mustafa Efendi Kâtib Mustafa Efendi

A'zâ Hâfız Ahmed Efendi

Tahşildâr Mustafa Efendi

Mikdâr-ı Sermâye (1 799 535) ğuruş

Duyun-u 'Umumiye İdâresi

Me'mur 'Ali Efendi

A'şâr Kâtibi Fehmi Efendi

Tahrirât Kâtibi Ahmed Efendi

Kahtar Kılçusu 'Osman Ağa

İdâre Kâtibi Şâdık Efendi

Piyâde Mehmed Ağa

Şanduk Emîni Mehmed Efendi

Mülâzım Mehmed Şabri Efendi

Orman İdâresi

Müfettiş Şâdık Efendi

Serpiyade Yaşar Ağa

Kâtib Mehmed Tevfik Efendi

Piyâde Ahmed Efendi

Süvari Mehmed Şakir Efendi

Piyâde Mehmed Ağa

Ondalık Me'muru 'Ömer Lûtfi Efendi

Telğraf ve Posta İdâresi

Müdür Şüreyya Efendi Mim 2

Şu-be Me'muru Ahmed Efendi

Muhabere Me'muru Hamdi Efendi

Çavuş İsmâ'il Ağa

Muhabere Me'muru Rüşdü Efendi

Çavuş Mustafa Ağa

Mekteb-i İ'âdî

Müdür, Fransızca, inşâ ve kitâbet, cebir, uşul defteri, ahlak mu'allimi Mehmed Hilmi

Efendi, Coğrafya, hendese, ilim-i eşya mu'allimi Kirilos Efendi

Hesâb, târih, resim, hıfz-ı şıhha mu'allimi Emin Efendi

Farisi mu'allimi İsmâ'il Efendi

'Arabi, hüsn-ü hat mu'allimi Halil İbrâhim Efendi

'Ulum-u diniye mu'allimi ve mubaşsır 'Ali Efendi

Türkçe mu allimi Feyzi Efendi

Aded-i şâkirdân: 74

Mekâtib-i İbtidâ'îye

Esami'î Mekâtib	Mu'allim-i evvel	Mu'allim-i Sâni	Aded-i şâkirdân
İnâs Rüşdiyesi	(münhal)	Şerife Hanım	65
Maḥmudiye-i ibtidâ'îye	Şâlih Efendi	Mehmed Efendi	121
Mecidiye-i ibtidâ'îye	Aḥmed Efendi	Şemseddin Efendi	90
Ḥamidiye-i ibtidâ'îye	Ḥacı 'Ali Efendi	Şâlih Efendi	130
Çarşu ibtidâ'îye	Ḥacı Mehmed Efendi		36

Mekâtib-i Ğayri Müslime

Nev'i Mekatib	Derecatı	Mu'allimi	Aded-i şâkirdân
Rum mektebi	Rüşdü ve ibtidâ'îye	1	185
Rum inâs	Rüşdü ve ibtidâ'îye	1	123
Ermeni mektebi	Rüşdü ve ibtidâ'îye	1	55
Ermeni inâs	Rüşdü ve ibtidâ'îye	1	38

Belediye Dâ'iresi

Re'is Muṣṭafa Efendi Mîm 4	A'zâ Dimitri Efendi
A'zâ Ḥâfız Aḥmed Efendi	A'zâ İstepân Efendi
A'zâ Ḥacı 'Ali Efendi	Ṭabîb Nîkôla Efendi Şâliṣe Mîm 4
A'zâ Ḥacı Mehmed Ağa	Kâtîb Aḥmed Efendi
A'zâ Ḥacı Mehmed Ağa	Şanduk Emîni Aḥmed Efendi
Vâridât-ı belediye(75 000)ğuruş	

Dâ'ire-i 'Adliye

Mahkeme'î Bidâyet-i Hukuk Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Şâlih Efendi	A'zâ Mülâzımı Aḥmed Efendi
A'zâ Arslan Efendi	Zabıt Kâtibi Mehmed Fevzi Efendi
Başkatib Muṣṭafa Efendi	Zabıt Kâtibi Fâ'ik Efendi
İcra Me'muru Edhem Efendi	Mübaşir Ḥacı Mehmed Efendi
Mukavelat muḥarriri Şâlih Efendi	Mübaşir Mehmed Efendi

Mahkeme’i Bidâyet-i Cezâ Dâ’iresi

Re’is Halid Efendi Şâlise

Müdde’i ‘umumi Mu‘âvini Tevfik Beg

A‘zâ Hasan Efendi

A‘zâ Mülâzımı Tevfik Beg

A‘zâ Arakil Efendi

Zabıt Kâtibi Ahmed Efendi

Zabıt Kâtibi Şâlih Efendi

Mahkeme’i Ticâret Dâ’iresi

Re’is Nâ’ib Efendi

A‘zâ Şâlih Efendi

A‘zâ Arslan Efendi

A‘zâ ‘Ali Beg

A‘zâ Dimitri Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Mahkeme’i Şer’iyye

Re’is Nâ’ib Efendi

Başkatib Rüşdü Efendi

Kâtib-i Şâni Kadri Efendi

Eytâm Müdürü Tâhir Efendi

Jandarma Dâ’iresi

Bînbaşı Hacı Mehmed Efendi Mim 5

Sûvari yüzbaşı İbrâhim Efendi Mim 5

Piyâde yüzbaşı ‘İzzet Efendi İftihar madalyası

Piyâde yüzbaşı (münhal)

Tabur Kâtibi Ahmed Efendi

Mülâzım-ı Evvel Emin Efendi

Mülâzım-ı Şâni Ahmed Efendi

Mülâzım-ı Sâni Dimitraki Efendi

Polis Dâ’iresi

Komiser Mehmed Rızâ Efendi

Polis ‘İzzet Efendi

Polis Fehmi Efendi

Polis İsmâ‘il Efendi

Polis Mehmed Efendi

Habishâne Idâresi

Habishâne Müdürü Tевfik Efendi Serğardiyan Hüseyin Çavuş
Kâtib Mehmed Efendi Ğardiyan Yusuf Ağa

Me'murin-i 'Askeriye

MirLivâ Mehmed Şükrü Paşa Aym 3, Mim 2 , Girid Yunan madalyası
Miralay Mehmed Remzi Beg Aym 4, Mim 4, Gümüş imtiyaz madalyası
Alay Emiri 'Ali Beg Aym 4, Gümüş imtiyaz madalyası

Kırkûçüncü Alaym Birinci Denizli Taburu

Binbaşı Süleyman Sırrı Efendi Yunan madalyası
Tabur Kâtibi Hasan Efendi Yunan madalyası
Erkan-ı Harbiye mülhak Mülâzım-ı Şâni Ahmed Tевfik Efendi
Debboy Me'muru Mülâzım-ı Şâni Mustafa Efendi, Yunan madalyası

Bölük

- 1 Yüzbaşı İsmâ'il Efendi, Yunan madalyası Mülâzım-ı Şâni Ahmed Efendi
- 2 Yüzbaşı Halil Efendi Mim 5, Yunan madalyası Mülâzım-ı Şâni Şâlih Efendi
- 3 Yüzbaşı 'Ali Rızâ Efendi, Aym 4 Yunan madalyası Mülâzım-ı Şâni Mehmed Efendi

- 4 Yüzbaşı Şerif Efendi , Girid madalyası Mülâzım-ı Şâni Süreyya Efendi

Denizli Redif Taburu Jurnalinde Misafir Ümera ve Zabitân

Birinci tabur kolağası Halil Beg, Aym 4, Mim 4, Gümüş im Rusya Karadağ madalyaları

Birinci ve ikinci bölük Mülâzım-ı Evveli (münhal)

Üçüncü ve dördüncü bölük Mülâzım-ı Evveli Rüşdü Efendi, Yunan madalyası

İkinci tabur kolağası Mahmud Beg

Birinci ve ikinci bölük Mülâzım-ı Evveli İsmâ'il Efendi, Yunan madalyası

Üçüncü ve dördüncü bölük Mülâzım-ı Evveli 'Arif Ağa, Yunan madalyası

Nefsi Denizli Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Nefsi Denizli Kaşabası şimâlen: Çal ve Buldan şarken: Ğarbi karaağaç ve Çal cenuben:
Tavas garben: Tavas Kazalarıyla mahdud Honaz nâmıyla bir nâhiye ve seksen altı

şaryeyi müstemildir. Merkez Livâ Denizli Kaşabası olub Aydın Vilâyetiniñ şark-ı şimâli cihetinde merkez vilayete şimendüferle (8) ve berren (44) sa‘at mesafede ve (37) derece (48) dakika ve (47) Sâniye ‘arz-ı şimâli ve (26) derece (34) dakika (22) Sâniye tül-u şarkide vâki‘ saht-ı bahrden (370) metro irtifa‘ındadır.

Ma‘a Nevâhi Kazanın Nüfus-u ‘Umumiyesi

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
38 245	18 580	19 665	İslam
2 199	1 140	1 059	Rum
636	317	322	Ermeni
28	15	13	Yahudi
10	5	5	Teb‘ayı ecnebiye
41 121	20 057	21 064	Yekun

Kasabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni	Un fabrikası	Mağarna fab.	Kereste fabrikası
9 061	1 322	23	8	80	9	1	4

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 2 karağolhâne, 1 Dâ‘ire‘i ‘askeriye, 1 redif debboyu, 29 medrese, 1 cebehâne, 1 telgrafhâne, 1 Zirâ‘at Bank idaresi, 33 câmi‘i şerif, 14 mescid, 7 tekve, 1 kütübhâne, 2 kilise, 1 havra

Dâhili Kazada Zira‘ Olunan Hububat-ı Vesa‘ire

Hınta, şa‘ır, çavdar, burçak, ‘ilaf, mısır, sisam, pamuk, yonca

Honaz Nâhiyesi

Müdür Ahmed Rifat Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Tahrirât Kâtibi Şükrü Efendi

Nüfus Me‘muru Ahmed Efendi

Redif Kırkçüçüncü Alayın Üçüncü Honaz Taburu

Binbaşı Hacı Hızır Efendi

Tabur Kâtibi ‘Ali Rızâ Efendi

Yunan madalyası

Bölük

1 Yüzbaşı Şâlih Efendi Mim 5Yunan madalyası Mülâzım-ı Şâni Durmuş Efendi

2 Yüzbaşı (münhal) Mülâzım-ı Şâni Hasan Efendi

3 Yüzbaşı Ahmed Ala‘addin Beg Yunan madalyası Mülâzım-ı Şâni Haydar Efendi

4 Yüzbaşı Kerim Efendi Mim 5, Yunan madalyası Mülâzım-ı Şâni Bekir Sıtkı Efendi

Debboy Me’muru Mehmed Lütî Efendi, Yunan madalyası

‘İlave kolağası İbrâhim Ağa, Mim5, Plevne ve Yunan madalyası

Mülâzım-ı Evvel Mehmed ‘Ali Ağa

Mülâzım-ı Evvel Rıf‘at Efendi

Süvari Mülâzım-ı Şâni Mehmed Nüzhet Efendi

Buldan Kazası

Me’murin-i Kaza

Kâ‘im-makâm Mehmed Ferit Efendi Râbi‘a Nâ‘ib (münhal)

Mal Müdürü Hüseyin Fâ‘ik Efendi

Tahrirât Kâtibi ‘Osman Efendi

Meclis-i İdâre’i Kaza

A‘zâyı Tabî‘îye

Nâ‘ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A‘zâyı Müntehibe

Hacı Veli Efendi

Hacı Mustafa Efendi

Hacı Şâlih Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu‘âvini Hasan Efendi

Şanduk Emîni ‘Ali Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Yusuf Efendi

Başkatib Ahmed Efendi

Müstantık Mu'âvini Hayri Efendi

A'zâ Hacı Yahya Efendi

Kâtib-i Şâni Bekir Efendi

Mukâvelat muharriri (münhal)

Zirâat Bankası

Re'is Hâfız İbrâhim Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Muhasebe Kâtibi Halim Efendi

A'zâ Yakub Efendi

Muhasebe refîki Midhat Efendi

Mikdâr-ı Sermâye: 1 484 544 gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Halid Efendi

Tapu Kâtibi Hacı Hilmi Efendi

Posta ve telgraf Müdürü Süleyman Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru Rızâ Efendi

Duyun-u 'umumiye sūvârisi 'Ali Efendi

Nüfus Kâtibi Naşid Efendi

Evkâf vekili Ahmed Cemal Efendi

Reji Me'muru Toma Efendi

Orman sūvârisi Miḥal Efendi

Ondalık Me'muru Bekir Efendi

Me'murin-i Zabita

Zabita Me'muru Mülâzım Dimitraki Efendi

Sūvari jandarma neferi: 3

Polis Me'muru Mehmed Efendi

Piyâde jandarma neferi: 12

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ 'İzzet Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Ağa

Vâridât-ı belediye: 25 000 gurus

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Ahmed Efendi

Kâtib ve Şanduk Emîni Şâlih Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim Mehmed Râsîh Efendi

Şehadetnâme alan şâkirdân: 4

'Aded-i şâkirdân: 64

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Ahmed Efendi

Mu'allim-i Sâni Mehmed 'Ali Efendi

'Aded-i şâkirdân: 160

İnâs mektebi mu'allimi Hâfız Mehmed Efendi 'Aded-i tâlebât: 35

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Yüzbaşı Ahmed Efendi

A'zâ Mestan Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Mehmed Galib Efendi

A'zâ Süleyman Ağa

Kâtib Ahmed Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Râşih Efendi Bursa rü'usu

A'zâ İbrâhim Efendi

A'zâ Mehmed Galib Efendi

A'zâ Hüsnü Efendi

A'zâ Yakub Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı 'Arif Ağa

A'zâ İbrâhim Efendi

A'zâ Hacı Yakub Ağa

A'zâ Ahmed Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hüseyin Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Ahmed Ağa

A'zâ Mehmed Ağa

Kâtib Ahmed Cemal Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Zirâ'at Bank Kâtibi Efendi

A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Yakub Efendi

A'zâ Nüfus Me'muru Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Müftü Mehmed Şâlih Efendi	İzmir Pâye'i mücerredî
Müftüzâde Râsîh Efendi	Bursa rû'usu
Deranizâde Hacı Yahya Efendi	Muşile'i Süleymaniye

Günay Nâhiyesi

Müdür Hasan Tahsin Efendi	
Tahrirât Kâtibi 'Ali Efendi	Virgü Kâtibi Mahmud Efendi

Mevki' Coğrafi ve Nevâhi ve Kura

Buldan Kazası şimâlen: Alaşehir şarkın: Çal ve Eşme cenuben: Saray ve garben Nazilli Kazalarıyla mahdud ve Günay nâmıyla bir nâhiyeyi ve ellidokuz mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Kaşa

Merkez kaza Buldan Kaşabası olup Denizlinin şimâl cihetinde ve merkez Livâya berren sekiz sa'at mesafede ve otuzsekiz derece (5) dakika 'arz-ı şimâli ve (36) derece (38) dakika tul-u şarkide vâki' ve saflı bahirden (133) metro mürteff'dir.

Buldan Kazasının³⁰ Nüfusu

Yekun	Zükur	Înâs
12 719	6 337	6 382

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni
2 892	262	9	2	54

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 telgrafhâne, 1 Zirâ-at Bank idaresi, 8 câmi'i şerif, 9 mescid, 4 tekke, 4 kütübhâne

³⁰ Buldan kasabası kastedilmiş olmalı.

Mekâtib

1 Rüşdiye, 36 İbtida'î zükur, 2 İbtida'î inâs, 2 medrese

316 Sene'î Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Nakli mekan
304	178	680	70	0

Kazanın 316 Senesi Vâridât-ı Umumiyesi

Ġuruş

268 719	Emlâk virgüsü
61 777	Temettü' virgüsü
670 625	A'sâr
290 015	Ağnâm rüsumu
79 016	Orman ve mâ'den haşlatı
12 096	Tapu haşlatı
18 785	Muhakim harçları
12 346	Rüsum ve haşlat-ı müteferrike
4 503	Ma'arriif hisse'î i'anesi
1 417 882	Yekun

Dâhil-i Kazada Külliyyetle Zira' Olunan Hıububat

Buğday, arpa, darı, sisam, pamuk,

Mahşûlat-ı Sâ'ire

Siyah üzüm, rezakî üzümü, palamut

Mûlahaza

İşbu mahşulattan en ziyade ihracat buğday, arpa, afyon olub İzmir sevk olunur ve nefsi merkez kaşaba ahalisi çulhalıklı meşğul olub mütenevî alaca destgahı mevcut olduğu ve nefsi Günay nâhiyesinde de yüzelli kadar halı i'maline mahşus destgah vardır. Kazanın şark tarafında birbuçuk sa'at mesafede nafi'a kükürtlü bir kablıca vardır ki mevsiminde birçok kimseler gelmektedir. İmtiyazlı bir zımpara ve bir de

şomaki ve mermer ocağı vardır. Ve şimendüfer güzergahı olan Sarayköyüne üç saatlik bir şose ile bağlıdır.

Çal Kazası

Me'murin-i Kaşa

Kâ'im-makâm Fahreddin Beg Sâlise Mim 3 Mal Müdürü 'Osman Nuri Efendi

Nâ'ib 'Abdül'aziz Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaşa

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaşa

A'zâyı Tabi'îye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehîbe

Hacı 'Ali Efendi

Şakir Efendi

Hacı Veli Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini 'Ali Efendi

Refîki Fevzi Efendi

Süvari Tahşildârı Ahmed Efendi

Süvari Tahşildârı 'Ali Efendi

Şanduk Emîni Hüseyin Efendi

Mülâzım İbrâhim Efendi

Piyâde Tahşildârı Ahmed Efendi

Piyâde Tahşildârı 'Ali Beg

Bidâyet Mahkemesi

A'zâ Hamid Efendi

Başkatib Hacı Hasib Efendi

Müstantık Mu'âvini Mehmed Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

A'zâ 'Osman Efendi

Kâtib-i Sâni Râşid Efendi

Mukâvelat muharriri Cevdet Efendi

A'zâ Nikolâki Efendi

Kâtib Râşid Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Hüsnü Efendi

Muhasebe Kâtibi Hüseyin Hüsnü Efendi

Refîki Fevzi Efendi

A'zâ Hüseyin Ağa

A'zâ Mehmed Ağa

Süvari Tahşildârı Râşid Ağa

Mikdâr-ı Sermâye 1 923 564 gürüş

Me'murin-i Sâ'ire

Da'iler Çiftliği Me'muru Ziya Efendi Duyun-u'umumiye Me'muru Hilmi Efendi

Nüfus Me'muru Ahmed Necati Efendi

Nüfus Kâtibi Edhem Efendi

Tapu Kâtibi Mustafa Efendi

Orman süvârisi Ahmed Efendi

Posta telgraf Müdürü Tahsin Efendi

Kâtib ve Sanduk Emmini Nazmi Efendi

Duyun-u'umumiye süvârisi Nuri Efendi

Reji Me'muru Necib Beg

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hacı Mustafa Efendi

A'zâ Seyfi Ağa

A'zâ Hüseyin Ağa

A'zâ Hacı Hilmi Ağa

A'zâ Tosun Ağa

A'zâ Mehmed Ağa

Tabib İstavrakı Efendi

Kâtib ve Sanduk Emmini Lütfi Efendi

Komiser Bekir Ağa

Komiser Hacı Hüsnü Efendi

Aşı Me'muru Hâfız Fazlı Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Mülâzım 'Ali Ağa

Süvari jandarma neferi 7

Polis Kâzım Efendi

Piyâde jandarma neferi 15

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim Mustafa Kemal Efendi

'Aded-i şâkirdân 42

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allim Hâfız Veli Efendi

'Aded-i şâkirdân 132

Bevvab İbrâhim Efendi

Mu'allim-i Sâni Hüseyin Efendi

Bevvab Veli Efendi

Mekteb-i Husuŝi
Mu'allimi 'Ali Rızâ Efendi
'Aded-i şâkirdân 39

Bevvab Mehmed Efendi

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa	A'zâ Mülâzım Hüsnü Efendi
A'zâ Hacı Hâfız Hüseyin Efendi	A'zâ Hacı Mustafa Efendi
A'zâ Hacı Veli Ağa	A'zâ Şakir Efendi
A'zâ Hacı Süleyman Efendi	Baytar Ahmed Usta
A'zâ Hacı 'Ali Efendi	Kâtib Serçavuş Mustafa Efendi

Ma ârif Komisyonu

Re'is Hacı Mehmed Efendi	
A'zâ Hacı Hâfız Hüseyin Efendi	A'zâ Hacı Süleyman Efendi
A'zâ Hacı Mehmed Ağa	Kâtib Mahmud Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Mehmed Efendi	
A'zâ Yanko Efendi	A'zâ Save Efendi
A'zâ Niğolâki Efendi	Kâtib Mahmud Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa	A'zâ Banka Kâtibi Hasan Efendi
A'zâ Ahmed Necati Efendi	A'zâ Hacı Mustafa Efendi
A'zâ Hacı 'Ali Efendi	Zabıta Me'muru 'Ali Ağa
A'zâ Hacı Hâfız Efendi	Kâtib Mustafa Efendi

Baklan Nâhiyesi

Müdür 'Abdulkerim Efendi	Nâ'ib vekili Ahmed Efendi
Tahrirât Kâtibi 'Abdi Efendi	A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Mustafa Ağa

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Yirmialtıncı Alayın Üçüncü Çal Taburu

Bînbaşı Mustafa Zihni Efendi Mim 5

Kolağası Mehmed Necati Efendi

Tabur kâtibi İsmâ'il Hakkı Efendi

Bölük

1	Yüzbaşı Mustafa Şükrü Efendi	Mülâzım-ı Evvel Fettah Efendi
1	Mülâzım-ı Sâni (münhal)	
2	Yüzbaşı Mehmed 'Ali Efendi	Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
2	Mülâzım-ı Sâni (münhal)	
3	Yüzbaşı Fu'ad Efendi	Mülâzım-ı Evvel 'Osman Ağa
3	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Efendi	
4	Yüzbaşı Sami Efendi	Mülâzım-ı Evvel İsmâ'il Efendi
4	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Muhtar Efendi	

Debboy Me'muru Mülâzım Veli Efendi

Tüfenkçi Hacı 'Ömer Efendi

Süvari Mülâzımı 'İzzet Beg

'İlave tabur Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi

'İlave tabur Mülâzım-ı Sâni Hüsnü Efendi

'İlave tabur Mülâzım-ı Sâni Mehmed Efendi

'İlave tabur Mülâzım-ı Sâni (münhal)

Çal Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Mevki Coğrâfisi

Çal Kazası şimâlen: Eşme şark'en ve cenuben: Hüdavendigâr Vilâyeti ile Denizli ve garben Denizli Kazasıyla mahdud (Bağlan) nâmıyla bir nâhiyeyi ve (66) mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Kaça

Merkez kaçâ Demirci Kaşabası olub Deñizliniñ şark-ı şimâli cihetinde ve merkez Livâya berren 12 sa'at mesafede ve (38) derece (7) dakika 'arz-ı şimâli (26) derece (50) dakika tul-u şarkide vâki' ve sağı bahirden (90) metro mürteff'edir.

Çal Kaşabasının Nüfusu

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
3 577	1 770	1 807	İslam
155	138	17	Rum
99	60	39	Yabancı
3 831	1 967	1 863	Yekun

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Un değirmeni (dâhil-i kaçada)
798	61	2	105

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 telğrahâne, 1 Dâ'ire-i 'askeriye, 1 redif taburu, 1 cebehâne, 4 câmirî şerif, 6 mescid, 1 habishâne

Kaşanın Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
49 539	24 660	24 879	İslam
155	138	17	Rum
99	60	39	Yabancı
49 793	24 858	24 935	Yekun

316 Senesi Zarfında Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk
2 219	1 762	792	577 ³¹

³¹ 57 veya 77 olması daha akla yatkın.

Kazanın 316 Senesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Guruş

621 290	Emlâk virgüsü
36 245	Temettü‘
1 135 700	A‘şâr
30 898	Rüsumat ve haşlat-ı müteferrika
4 738	Orman ve mâ‘den hasılatı
47 893	Tapu haşlatı
30 990	Muhakim harçları
296 259	Ağnâm rüsumu
7 383	Ma‘ârif hisse’i i‘anesi
125 951	Techizat-ı ‘askeriye
2 337 247	Yekun

Dâhil-i Kazada Külliyyetle Zira‘ Olunan Hububat
Buğday, arpa, afyon, pamuk, burçak

Mahşulat-ı Sâ’ire
Çekirdeksiz ve siyah üzüm

Mülâhaza

İşbu mahşulattan en ziyade ihracat buğday, arpa, afyon, üzüm olub İzmir sevk olunur.

Saray Kazası

Me’murin-i Kaza

Kâ’im-makâm ‘Abdulkadir Beg Mütamayız³² Mim 3

Müftü Mehmed Nuri Efendi Devriye müderrisi

³² Tanzimattan sonra saniye rütbesinin birinci sınıfı, askerlikte miralay karşılığı

Nâ'ib Ahmed Hilmi Efendi Bursa rü'usu
 Mal Müdürü 'Ali Rızâ Efendi
 Tahrirât Kâtibi Mustafa Hamdi Beg

Meclis-i İdâre'i Ka'za

Re'is Ka'im-makâm-ı Ka'za

A'zâyı Tabiriye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Müntehibe

Hacı Halil İbrâhim Ağa

Derviş 'Alizâde Mehmed Ağa Mim 4

Tefilos Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Halil Hilmi Efendi

Sanduk Emni Hasan Efendi

Mülâzım Hâfız 'Osman ve İsmâ'il Efendiler

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

Başkatib ve mukavelat muharriri Mustafa 'Asım Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Efendi

A'zâ Dimitraki Efendi

Kâtib-i Sâni Emin Efendi

Müstantık Mu'âvini Hakkı Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Dimitraki Efendi

A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

Kâtib Mustafa 'Asım Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Ağa

Muhasebe Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Mikdâr-ı Sermâye (900 000) gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Mustafa Efendi

Tapu Kâtibi Ahmed Efendi

Telgraf ve posta Müdürü Hüsnü Efendi

Nüfus Kâtibi Fevzi Efendi

Duyun-u ʿumumiye Me'muru Süleyman Efendi Evkâf vekili ʿAbdah Efendi
 Duyun-u ʿumumiye Kâtibi Mehmed Efendi Reji Me'muru İstefan Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Rızâ Beg

A'zâ Hacı Mehmed Ağa A'zâ Hacı Hâfız Mehmed Efendi
 A'zâ Molla Mehmed Efendi A'zâ Dimitraki Efendi
 Tabib Fahreddin Efendi Sâlise Kâtib Şeyh Mehmed Tâhir

Me'murin-i Zabiâ

Zabiâ Me'muru Cemal Çavuş

Zabiâ Kâtibi Ahmed Efendi Polis Me'muru Karabet Efendi
 Süvari jandarma neferi 2 Piyâde jandarma neferi 7

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Hâfız Mehmed Sâdık Efendi Müderris

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel ʿAbdurrahman Hilmi Efendi Mu'allim-i Sâni Mehmed Ferhad Efendi

Mekâtib-i Gayri Müslime

Nevî Mekteb	Derecati	Mu'allimi	ʿAded-i şâkirdân
Rum mektebi	İbtida'î zükur	1	35
Rum inâş mektebi	İbtida'î	1	42

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i ʿAskeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza A'zâ Rızâ Beg Mim 4
 A'zâ Hâfız Hüseyin Efendi A'zâ Mülâzım Muhtarrem Efendi
 A'zâ Hacı Mustafa Efendi Kâtib Tâhir Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

Kâtib İsmâ'il Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ Mustafa 'Ali Ağa

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi

Kâtib-i fahri Mehmed Baha'addin Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Kırkçüçüncü Alaym İkinci Sarayköy Taburu

Binbaşı Hasan Hilmi Efendi Mim 4

Tabur Kâtibi 'Abdüllatif Efendi Mim 5

Bölük

1 Yüzbaşı Hâfız Halil Efendi

Mülâzım-ı Şâni Ramiz Efendi

2 Yüzbaşı Süleyman Ağa Ayın 4, Mim 4
(Gümüş iftihar madalyası)

Mülâzım-ı Şâni Tevfik Efendi

3 Yüzbaşı (münhal)

Mülâzım-ı Şâni (münhal)

4 Yüzbaşı İsmâ'il Efendi

Mülâzım-ı Şâni Şâlih Efendi

Tüfenkçi (münhal)

Süvari Mülâzım-ı Şânisi Muhtarrem Efendi

Debboy Me'muru Mülâzım-ı Evvel Salim Efendi

Ka'dı Nâhiyesi

Müdür 'Abdah Vahdet Efendi

Nâ'ib 'Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Ahmed Râşid Efendi

Nâhiye Meclisi

Re'is müdür-ü nâhiye

Nâ'ib 'Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâ Hacı Şâlih Efendi

A'zâ Hacı Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Kosti Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hacı İbrâhim Efendi

Kâtib Hâfız Mehmed Efendi

(Mekâtib mu'allimini)

Aded-i şâkirdân

Mekteb-i Rüşdiye mu'allimi vekili Yahya Efendi 12

Mekteb-i İbtida'îye mu'allimi Mehmed Halid Efendi 130

Mekteb-i İbtida'îye mu'allimi Ahmed Efendi 115

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Hacı Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Halil Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Komisyonu

A'zâ Hacı Hâfız Efendi

A'zâ 'Ali Ağa

A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

Kadı Nâhiyesinin Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	İnâs	Zükur	Milel
69 655 ³³	3 459	3 496	İslam
84	39	45	Rum
69 739 ³⁴	3 498	3 451	Yekûn

³³ Toplama hatalı, doğrusu 6 955 olmalı.³⁴ Toplama hatalı, doğrusu 7 039 olmalı.

Tavas Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm 'Ulvi Beg
Nâ'ib İbrâhim Efendi

Mal Müdürü İsmâ'il Efendi
Tahrirât Kâtibi Galib Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabiriye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Hacı Hüseyin Ağa
Hacı Mustafa Ağa
Bekir Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Süleyman Efendi
Şanduk Emını Halis Efendi

Refikî Mehmed 'Ali Efendi
Nâhiye virgü Kâtibi Mustafa Efendi

Bidâyet mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Mehmed Efendi
Başkatib (münhal)
Müstantık Mu'âvini Şâlih Efendi
Şeri'at Kâtibi Fehmi Efendi

A'zâ Hacı Emin Efendi
Kâtib-i Şâni İbrâhim Efendi
Mukavelat muharriri Bekir Efendi
Mübaşir 'Ali ve Mehmed Efendiler

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı 'Osman Efendi
A'zâ Hacı Emin Efendi
A'zâ Süleyman Ağa
A'zâ Abdah Ağa

A'zâ Mustafa Efendi
Muhasebe Kâtibi Râşid Efendi
Refikî Mehmed Efendi
Mikdâr-ı Sermâye 2 551 986 gurus

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Ağa

A'zâ Hacı Emin Efendi

Kâtib (münhal)

Belediye Dâ'iresi

Re'is 'Ali Beg

A'zâ Hacı Mustafa Ağa

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

Tabib Temoleon Efendi

Kâtib 'Ömer Efendi

Senevi varidat-ı belediye 25 000 gurus

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Yüzbaşı Na'il Efendi

A'zâ Hacı 'Osman Ağa

A'zâ Hüseyin Ağa

A'zâ Hacı 'Ali Ağa

Kâtib 'Ömer Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Mal Müdürü Hakkı Efendi

A'zâ Tahrirât Kâtibi Galib Efendi

A'zâ Hacı Emin Efendi

A'zâ Hüseyin Ağa

A'zâ Bank Kâtibi Râşid Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Hacı Mestan Ağa

Kâtib ve müfettiş Mustafa Efendi

Taḥsilat Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Mal Müdürü Efendi

A'zâ Virgü Kâtibi Efendi

A'zâ Tapu Kâtibi Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta me'muru Şâdık Efendi

Süvari jandarma neferi 8

Polis Fehim Efendi

Piyâde jandarma neferi 22

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Kâzım Efendi	Nüfus Kâtibi Mehmed Efendi
Telgraf ve posta Müdürü Kemal Efendi	Tapu Kâtibi Tahsin Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru İsmâ'il Efendi	Reji Me'muru Cemal Efendi
Duyun-u 'umumiye Kılçısı Mehmed Ağa	Telgraf Çavuşu Hakkı Efendi
Orman Me'muru 'Osman Efendi	Orman kılçısı 'Osman Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim 'Abdurrahman Efendi	Mu'allim-i Sâni Hacı Mustafa Efendi
Bevvab Mustafa Efendi	'Aded-i şâkirdân 57

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Mustafa Efendi	Mu'allim-i Sâni Hasan Efendi
'Aded-i şâkirdân 60	
Mu'allim-i evvel Hacı Hâfız Efendi	Mu'allim-i Sâni Hacı Ahmed Efendi
'Aded-i şâkirdân 132	

İnâş Mektebi

Mu'allime Fatma Hanım	'Aded-i tâlebât 55
-----------------------	--------------------

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Kırkdördüncü Alaym Dördüncü Tavas Taburu

Binbaşı Mahmud Efendi Yunan madalyası

Tabur Kâtibi Halil Efendi Yunan madalyası

Bölük

- 1 Yüzbaşı Hayreddin Efendi, Yunan madalyası
- 1 Mülâzım-ı Sâni 'Osman Efendi Mim 5, Yunan madalyası
- 2 Yüzbaşı Elmas Ağa Yunan madalyası
- 2 Mülâzım-ı Sâni Mehmed Efendi, Yunan madalyası
- 3 Yüzbaşı (münhal)
- 3 Mülâzım-ı Sâni Hacı Bayezid Efendi, Yunan madalyası

4 Yüzbaşı ‘Ali Na’îl Efendi, Yunan madalyası

4 Mülâzım-ı Sâni İsmâ‘îl Efendi, Yunan madalyası

Tüfenkçi Tevfik Efendi, Yunan madalyası

‘İlave kumandanı Kolağası Hakkı Beg, Yunan madalyası

‘İlave zabitanı Mülâzım-ı Evvel Mustafa, Süleyman, Şemsi, Tevfik Efendiler ve ‘Ali ve Mehmed Ağalar

Ahâli’i Maḥalliyeden Ha’iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Hacı ‘Ömer Ağa

Kapucubaşılık

Hacı Mehmed Efendi

Mim 3

Kale Tavas Nâhiyesi

Müdür Mustafa Galib Efendi

A‘zâ Musa Ağa

A‘zâ Hacı Mustafa Efendi

A‘zâ Hacı Ahmed Ağa

Tahrirât Kâtibi Fehmi Efendi

A‘zâ Hacı İbrâhim Ağa

Nefsi Kaşabanın Nüfusu

Yekun	Zükur	Înâs	Milel
7 460	3 620	3 840	İslam
7 460	3 620	3 840	Yekûn

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne Dükkan Han Hamam

1 745 118 1 1

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 redif debboyu, 3 cebehâne, 33 câmi‘i şerif, 1 rüşdiye, 3 ibtidâ’iye-i zükur, 3 medrese

Kazanın Nüfus-u ‘Umumiyesi

Yekûn	Zükur	Înâs	Milel
56 677	27 679	28 998	İslam

56 677 27 679 28 998 Yekun

316 Sene’i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku‘atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Kazayı Ahire Nakil
1 305	220	722	48	4

Kazanın 316 Senesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Guruş

447 567	Emlâk virgüsü
92 512	Temettü‘ virgüsü
1 143 540	A‘şâr
433 429	Ağnâm rüsumu
5 295	Rüsum ve haşılât-ı müteferrika
20 512	Orman ve mâ‘den haşılâtı
44 139	Emlâk ve tapu haşılâtı
67 434	Mu‘hakim harçları
161 794	<u>Ma‘ârif hisse’i i‘anesi</u>
2 416 222	Yekun

Tavas Kazası Hakkında Ba‘zı Ma‘lumat

Mevki‘ Coğrâfi:

Tavas Kazası şimâlen: Deñizli ve Saray Kazaları şarken: Karaağaç cenuben: Mekri ve Köyceğiz garben: Muğla ve Bozdoğan Kazalarıyla mahdud (Kal‘a Tavas) nâmıyla bir nâhiyeyi ve (84) mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Ka‘za

Merkez Ka‘za Yarangüme Kaşabası olup merkez Livâya berren 6 sa‘at mesafede (37) derece (38) dakika ‘arz-ı şimâli ve (26) derece (35) dakika tül-u şarkide vâki‘dir.

Dâhil-i Kazada Külliyyetle Zira‘i Olunan Hıububat

Buğday, arpa, mısıır, çavdar, burçak, nohut, yaz hımtası, sisam, merdimek, pamuk

Mûlahaza

İşbu mahşuladdan en ziyade ihracat buğday, arpa olub İzmir sevk olunur.

Ġarbiġaraağaç Kazaı

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Hamdi Efendi

Mal Müdürü Receb Şabri Efendi

Nâ'ib Mehmed Tevfik Efendi

Tahrirât Kâtibi Halil Hilmi Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabriye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Hacı Tosun Ağa

İbrâhim Ağa

Muştafa Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Yusuf Ziya Efendi

Şanduk Emını Muştafa Efendi

Refiki Ahmed Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Ali Efendi

Başkatib-i İzzet Efendi

Müstantık Mu'âvini Halil Efendi

A'zâ (münhal)

Kâtib-i Şâni Râşid Efendi

Mukavelat muharriri Hasan Efendi

Zirâat Bankası

Re'is Ali Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Efendi

A'zâ Osman Ağa

Muhasebe Kâtibi Hüseyin Rağib Efendi

A'zâ İsmâ'il Ağa

Muhasebe refiki Hüseyin Ağa

Mikdâr-ı Sermâye 2 520 773 gıruş

Me'murin-i Zabiṭa

Zabiṭa Me'muru Hüseyn Ağa
Süvari jandarma neferi 11

Polis Me'muru Mehmed Efendi
Piyâde jandarma neferi 9

Me'murin-i Şâ'ire

Nüfus Me'muru Şükrü Efendi
Tapu Kâtibi Şâlih Efendi
Posta Müdürü Hacı 'Ali Efendi
Duyun-u 'Umumiye Me'muru Mustafa Efendi

Nüfus Kâtibi Mustafa Efendi
Evkâf Vekili Şâlih Efendi
Reji Me'muru Mehmed Efendi
Orman süvârisi vekili Ahmed Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Ahmed Efendi
A'zâ Hamid Ağa
A'zâ Mehmed Ağa
Tabib (münhal)

A'zâ Mustafa Efendi
Kâtib Mehmed Efendi
Sanduk Emîni Süleyman Efendi
Vâridât-ı belediye 36 929 ğuruş

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evveli vekili Nuri Efendi
Haṭ mu'allimi Halil Hilmi Efendi

Mu'allim-i Şâni (münhal)
'Aded-i şâkirdân 20

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Hâfız Şevket Efendi
Mu'allim-i Şâni Hacı Ahmed Efendi

Mu'allim-i Şâlîse Hâfız 'Ömer Efendi
'Aded-i şâkirdân 160

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye-i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaṣa
A'zâ Halil İbrâhim Ağa
A'zâ 'Osman Ağa

A'zâ Mehmed Efendi
A'zâ 'Ali Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Ağa

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Kâtib Şükrü Efendi

Ticâret ve Zirâ'at odası

Re'is Ahmed Efendi

A'zâ Halil Beg

A'zâ Hacı Tosun Ağa

Erle Nâhiyesi

Müdür 'Abdültaahhar Efendi

Tahrîrât Kâtibi Halil Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Garbıkaraağaç Kazasının Mevki' Coğrâfi ve Nevâhi ve Kurası

Garbıkaraağaç Kazası şimâlen: Çal Kazası ve Hüdavendigâr ve Konya Vilâyeti şarhen : Konya Vilâyeti ve cenuben: Menteşe Sancağı ve ğarben: Tavâs Kazaları ile mahdud olub Erle nâmıyla bir nâhiyeyi 93 kura ve çiftlikatı müstemildir.

Merkez Kaşa

Merkez Kaşa Acıbadem Kaşabası olub merkez Livâya berren on sa'at mesafede ve 37 derecede vâki'dir. Yolu Kazıkbeli nâmında mürtefa bir tepeden bir sa'at kadar mürur iderek mütebaki dokuz sa'at düz yol gidilirse de henüz şose tariki inşâ edilmemiştir.

Kazanın 316 Senesi Vâridât-ı 'Umumiyesi

Guruş

446 736	Emlâk virgüsü
94 850	Temettü' virgüsü
1 442 875	A'sâr
337 141	Ağnâm rûsumu
25 388	Orman ve mâ'den hasılatı
35 655	Muhakim harçları
28 422	Rûsum ve haşlat-ı müteferrika

77 703	Ma'ârif hisse'i i'anesi
99 928	Menafî-i hisse'i i'anesi
2 568 698	Yekun

Merkez Kaşa Olan Acıbadem Kaşabasının Nüfusu

Yekun	İnâs	Zükür	Milel
1 271	624	647	İslam
2		2	Rum
1 273	624	649	Yekun

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni	Kereste fabrikası
300	15	2	1	7	1

Ma'a Nâhiye Garbıkaraağaç Kazasının Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	İnâs	Zükür	Milel
44 672	22 339	22 333	İslam
413	200	213	Yabancı
45 085	22 539	22 546	Yekün

316 Sene'i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Nakli mekan
636	392	579	82	60

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 2 câmi'i şerif, 3 mescid

Mülâhaza

Maşsuladdan en ziyade ihracat buğday, arpa olup Denizliye sevk olunur.

Deñizli Sancağı'nın Üçyüzonbeş Sene'i Maliyesi Vâridât-ı 'Umumiyesi

Guruş	Nevî Vâridât
2 287 532	Emlâk ve 'aķar virgüsü
583 997	Temettü' virgüsü
56 593	Bedel-i 'askeri
1 877 306	Ağnâm rüsumu
0	Cenavar rüsumu
4 248 974	Makṭu'an ihale olunan A'sâr bedeli
990 621	Emaneten idare olunan A şâr hasılatı
263 115	Orman ḥakkı ve kereste ve pul resimleri
107 666	Envâ'ı mâ'den
99 926	Emlâk ve tapu harçları
19 135	Emlâk-ı emiriye mu'accele ve icar ve ḥaşılatı
183 865	Muhakim ḥarçları
51 227	Rüsum-u müteNev'f
103 084	<u>Hâşılât-ı müteferrika</u>
10 873 041	Yekun

Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u 'Umumiyesi³⁵

Deñizli Sancağı	Yerli	Yabancı	Mahallat	Kura
Esami'î Cema'at Zükur	Înâş	Zükur	Înâş	
İslam	116 652	119 816	630	525
Rum	1 561	1 408	290	100
Ermeni	296	279	24	21
Musevi	18	19	0	0
Ecnebi	3	1	0	0
Deñizli Yekun	118 530	121 523	944	646 94 391
İzmir Sancağı	286 694	275 785	19 049	2 988 346 728
Aydın Sancağı	119 760	119 642	2 236	1 270 72 512

³⁵ Deñizli Sancağı dışındaki sancakların nüfusları ayrıntılı değil, yekun olarak alınmıştır.

Şaruhan Sancağı	191 986	190 820	645	830	350	1 043
Menteşe Sancağı	80 429	80 361	695	303	46	367

C 1320 H (1902-1903) Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi

Sâye’i mi‘ar-ı fevâiye’i hâzreti pâdişâhide Aydın Vilâyetiniñ 1320 sene’i hicriyesine mahşuş olan işbu salnâme’i resmi yirmiüçüncü def‘a olarak tertib ve tab‘ı edilmiştir.

Denizli Sancağı (sayfa:248-290)

Me’murin-i Livâ

Mutaşarrıf Hasan Muharrem Beg Evveli Şânisi Mim 2, Te’sisatı ‘Askeriye Madalyası

Nâ’ib Mehmed Tâhir Efendi, Bilad-ı hemse, Ayın 4

Muhâsebeci ‘Ömer Fehmi Efendi Sâlise

Tahrirât Müdürü Ahmed Hamdi Beg

Müftü Mehmed Tâhir Efendi Edirne Pâye-i Mücerredî Mim 3

Defter-i Hâkânî Me’muru Mehmed Ziver Efendi

Evkâf Müdürü Hasan Başri Efendi

Meclis-i İdâre’i Livâ

Re’is Mutaşarrıf-ı Livâ

A‘zâyı Tabi‘iye

Nâ’ib Efendi

Muhâsebeci Efendi

Müftü Efendi

A‘zâyı Muntehîbe

Hacı Nâfiz Efendi

Nikolâki Efendi

Ohanik Efendi

Muhasebe-i Livâ

Başkatib Şâdık Efendi

Kâtib-i Şâni Mustafa Kâzım Efendi

Masraf Kâtibi Şâlih Zeki Efendi

Refikî Bekir Efendi

Yevmiye Kâtibi Muşafa Efendi
Şanduk Emîni Râşid Efendi

Meşâlih-i Cârîye Kâtibi Hüseyin Efendi

Livâ Tahrirât Kâlemi

Müsevvid Feyzi Efendi
Mübeyyiz Cevdet Efendi

Evrâk Me'muru İsmâ'il Efendi
Refîki Mehmed Efendi

Defter-i Hâkânî İdâresi

Başkatib Halil Efendi
Kâtib-i Şâni Kâzım Efendi

Tapu Kâtibi Ahmed Efendi
Mülâzım İsmâ'il Efendi

Ma'a Tahrir Virgü İdâresi

Me'mur Halil İbrâhim Efendi
Başkatib 'Ali Fâ'ik Efendi

Kâtib-i Şâni İstepân Efendi
Oğacı Mehmed Emin Efendi

Evkâf İdâresi

Kâtib Mehmed Feyzi Efendi

Defterci Hasan Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Evkâf Müdürü Efendi
A'zâ Nakib-ül eşraf Mehmed Ziya Efendi
A'zâ 'Abdurra'uf Efendi

A'zâ 'Ali Efendi
A'zâ İsmâ'il Efendi
Kâtib Mehmed Fevzi Efendi

Nüfus İdâresi

Me'mur Muşafa Efendi

Kâtib 'İzzet Efendi

Naff'a Dâ'iresi

Mühendis (münhal)
Kâtib 'Akif Efendi

Kondoktör Fehmi Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâ Hacı Nâfiz Efendi

A'zâ Besim Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

A'zâ Belediye Re'isi Tevfik Beg

A'zâ Fehmi Efendi

Kâtib 'Akif Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ İdadi Müdürü Efendi

A'zâ 'Abdurra'uf Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ Besim Efendi

Şanduk Emîni Süleyman Efendi

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Tevfik Beg

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

A'zâ Arslan Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

A'zâ Şâlih Efendi

Kâtib Ahmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is-i evvel Hacı Nâfiz Efendi

Re'is-i Şâni Mehmed Şâlih Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Arslan Efendi

Kâtib-i evvel Ahmed Efendi

A'zâ ve katib-i Şâni 'Ali Beg

A'zâ Mihalaki Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı Nâfiz Efendi

A'zâ Tevfik Beg

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Mehmed Şâlih Efendi

Mikdâr-ı Sermâye: 1 799 535 gürüş

Şu'be Me'muru Besim Efendi Şâlîse

Muvâvini Şabri Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Taşsildâr Mustafa Efendi

Duyun-u 'Umumiye İdâresi

Müdür Kadri Efendi

Serkatib 'Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Zekeriya Fehmi Efendi

A'sâr Kâtibi Şâlih Fehmi Efendi

Kantar Kolcusu 'Osman Ağa

Piyâde Mehmed Ağa

İdâre Kâtibi Şâdık Efendi
Şanduk Emîni Mehmed Efendi

Mülâzım Hüseyin Efendi

Orman İdâresi

Müfettiş Avadis Remzi Efendi
Kâtib Mehmed Tevfik Efendi
Süvari Mehmed Şakir Efendi
Ondalık Me'muru Ömer Lütfi Efendi

Serpiyade Yaşar Ağa
Piyâde Ahmed Efendi
Piyâde Mehmed Ağa

Telgraf ve Posta İdâresi

Müdür Ahmed Şefkati Efendi
Muhabere Me'muru Hamdi Efendi
Muhabere Me'muru Rüşdü Efendi

Şu-be Me'muru Ahmed Efendi
Çavuş İsmâ'il Ağa
Çavuş Mustafa Ağa

Mekteb-i İcâdi

Müdür, Fransızca, inşâ ve kitâbet, cebir, uşul defteri ve ahlak mu'allimi Mehmed Hilmi Efendi. Coğrafya ve hendese mu'allimi Kirilos Efendi
Hesâb, târîh, resim, hıfzı şıhha mu'allimi Emin Efendi
Farisi ve ʿilm-i eşya mu'allimi İsmâ'il Efendi
ʿArabi ve hüsn-ü hat mu'allimi Halil İbrâhim Efendi
ʿUlum-u diniye mu'allimi ve mubassır ʿAli Efendi
Türkçe mu'allimi Feyzi Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Tevfik Beg

A'zâ ʿAli Efendi
A'zâ Hacı ʿAğa Efendi
A'zâ İsmâ'il Efendi
A'zâ Şâlih Efendi
A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Papayani Efendi
Niğogos Efendi
Tabib Nikola Efendi Şâlise Mîm 4
Kâtib Ahmed Efendi
Şanduk Emîni Süleyman Efendi

Deştiban İdâresi

Re'is Mehmed 'Ali Efendi	A'zâ 'Ali Beg
A'zâ Ahmed Efendi	A'zâ Dimitraki Efendi
A'zâ 'Ali Efendi	A'zâ Aragel Efendi
A'zâ Tevfik Efendi	Kâtib 'Ağa Efendi

Mekâtib-i İbtida'îye

Esami'i Mekâtib	Mu'allim-i evvel	Mu'allim-i Şâni	Aded-i şâkirdân
Înâs Rüşdiyesi	(münhal)	Safiye Hanım	65
Maḥmudiye-i ibtidâ'i	Şâlih Efendi	Mehmed Efendi	121
Mecidiye-i ibtidâ'i	Ahmed Efendi	Şemseddin Efendi	90
Ḥamidiye-i ibtidâ'i	Hacı 'Ali Efendi	Şâlih Efendi	130
Çarşu ibtidâ'i	Hacı Mehmed Efendi		36

Mekâtib-i Gayri Müslime

Nevi Mekâtib	Derecatı	Mu'allimi	Aded-i şâkirdân
Rum mektebi	Rüşdi ve ibtidâ'i	1	185
Rum inâs mektebi	Rüşdi ve ibtidâ'i	1	123
Ermeni mektebi	Rüşdi ve ibtidâ'i	1	55
Ermeni inâs mektebi	Rüşdi ve ibtidâ'i	1	38

Devair'i 'Adliye

Mahkeme'i Bidâyet Hukuk Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi	A'zâ Mülâzımı Ahmed Efendi
A'zâ Tevfik Beg	Zabıt Kâtibi Nuri Efendi
A'zâ Dimitri Efendi	Zabıt Kâtibi Taqi Efendi
Başkatib Mustafa Efendi	Mübaşir Hacı Mehmed Efendi
İcra Me'muru Şükrü Efendi	Mübaşir Mehmed Efendi
Mukavelat muḥarriri Şâlih Efendi	

Mahkeme’i Bidâyet Cezâ Dâ’iresi

Re’is Halid Efendi Sâliṣe

Müdde’i ‘umumi Mu‘âvini Tevfik Efendi

A‘zâ Hasan Efendi

A‘zâ Mülâzımı Mehmed Fevzi Efendi

A‘zâ Aragel Efendi

Zabıt Kâtibi Ahmed Efendi

Zabıt Kâtibi Sâlih Efendi

Mahkeme’i Ticâret

Re’is Nâ’ib Efendi

A‘zâ Hasan Efendi

A‘zâ Miḥalaki Efendi

A‘zâ Tevfik Beg

A‘zâ Hacı ‘Aziz Beg

Kâtib Nuri Efendi

Mahkeme’i Şer‘yye

Re’is Nâ’ib Efendi

Başkatib Rüşdü Efendi

Kâtib-i Şâni Kadri Efendi

Eytâm Müdürü Tâhir Efendi

Jandarma Dâ’iresi

Bimbaş (münḥal)

Bimbaş vekili Piyâde yüzbaşı ‘İzzet Efendi İftihar madalyası

Süvari yüzbaşı İbrâhim Efendi

Piyâde yüzbaşı (münḥal)

Tabur Kâtibi Ahmed Efendi

Mülâzım-ı Evvel Emin Efendi

Mülâzım-ı Şâni Ahmed Efendi

Mülâzım-ı Şâni Dimitraki Efendi

Polis İdâresi

Komiser Ahmed Sırrı Efendi

Polis ‘İzzet Efendi

Polis Hüsnü Efendi

Habishâne İdâresi

Müdür Tevfik Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Sergardıyan Ramazan Ağa

Gardıyan Yusuf Ağa

Me'murin-i Askeriye

MirLivâ Mehmed Şükrü Paşa Ayın 3, Mim 2, Girid ve Yunan madalyaları

Miralay Mehmed Remzi Beg Ayın 4, Mim 4, Gümüş imtiyaz madalyası

Alay Emmini 'Ali Beg Ayın 4, Gümüş imtiyaz madalyası

Redif Kırkçüncü Alayın Birinci Denizli Taburu

Binbaşı Süleyman Sırrı Efendi Yunan madalyası

Kâtib Hasan Efendi Yunan madalyası

Erkan-ı harbe mülhak Mülâzım-ı Sâni Ahmed Tevfik Efendi

Debboy Me'muru Mülâzım-ı Sâni Mustafa Efendi Yunan madalyası

Bölük

1	Yüzbaşı İbrâhim Efendi	Mülâzım-ı Sâni Es'ad Efendi
2	Yüzbaşı Halil Efendi	Mülâzım-ı Sâni Şâlih Efendi
3	Yüzbaşı 'Ali Rızâ Efendi Ayın 4	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Efendi
4	Yüzbaşı Şerif Efendi Girid madalyası	Mülâzım-ı Sâni Süreyya Efendi

Denizli Redif Taburu Jurnalinde Misafir Ümera ve Zabitân

Birinci tabur kolağası Halil Beg Ayın 4, Mim 4, Gümüş imtiyaz Rusya ve Karadağ madalyaları

Birinci ve ikinci bölük Mülâzım-ı Evveli (münhal)

Üçüncü ve dördüncü bölük Mülâzım-ı Evveli Rüşdü Efendi Yunan madalyası

İkinci tabur kolağası Mehmed Beg

Birinci ve ikinci bölük Mülâzım-ı Evveli İsmâ'il Efendi

Üçüncü ve dördüncü bölük Mülâzım-ı Evveli 'Arif Ağa

Nefsi Denizli Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Nefsi Denizli Kaşabası şimâlen: Çal ve Buldan şarken: Garbıkaraağaç ve Çal cenuben: Tavas garben: Tavas Kazalarıyla mahdud Honaz nâmıyla bir nâhiye ve seksenaltı karyeyi müstemildir. Merkez Livâ Denizli Kaşabası olup Aydın Vilâyetinin şark-ı şimâli cihetinde merkez vilayete şimendüferle (8) ve berren (44) sa'at mesafede ve

(37) derece (48) dakika ve (47) Sâniye ʿarż-ı şimâli ve (26) derece ve (34) dakika (22) Sâniye tül-u şarkide vâkıʿ sath-ı bahırdan (370) metro irtifaʿındadır.

Maʿa Nevâhi Kaşabanın Nüfus-u ʿUmumiyesi

Yekun	Zükür	İnâs	Milel
38 245	18 580	19 665	İslam
2 199	1 140	1 059	Rum
659	317	322	Ermeni
28	15	13	Yahudi
10	5	5	Tebʿaʿi ecnebi
41 121	20 057	21 064	Yekûn

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne: 9 061, Dükkan: 1 322, Han: 23, Hamam: 7, Un değirmeni: 80, Un fabrikası : 9, Makarna fabrikası : 1, Kereste fabrikası: 4

Emâkin-i Emirirye ve Hayriye

1 Hükümet konağı, 2 karağolhâne, 1 Dâʿireʿi ʿaskeriye, 1 redif debboyu, 29 medrese, 1 cebehâne, 1 telğrafhâne, 1 Zirâʿat Bank idarehânesi, 33 câmiʿi şerif, 14 mescid, 7 tekye, 1 kütübhâne, 2 kilise, 1 havra

Dâhil-i Kaşada Ziraʿı Olunan Hububat Vesaʿire

Hınța, şaʿir, çavdar, burçak, ʿilaf, mısır, sisam, pamuk, yonca

Honaz Nâhiyesi

Müdür Ahmed Şükrü Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Nüfus Meʿmuru Mehmed Efendi

Redif Kırkûçüncü Alayın Üçüncü Honaz Taburu

Binbaşı Hacı Hızır Efendi

Tabur Kâtibi ʿAli Rızâ Efendi Yunan madalyası

Bölük Yüzbaşı

Mülâzım-ı Sâni

1 Şâlih Efendi Mim 5, Yunan madalyası

Derviş Efendi Yunan madalyası

2 (münhal)

Hasan Efendi

- 3 Ahmed ‘Ala‘addin Beg Yunan madalyası Hıdır Efendi Yunan madalyası
 4 Kerim Efendi Mim 5 Bekir Şıdkı Efendi Yunan madalyası
 Debboy Me’muru Mehmed Lütü Efendi Yunan madalyası
 ‘İlave kolağası İbrâhim Ağa Mim 5 Yunan madalyası
 Mülâzım-ı Evvel Mehmed ‘Ali Ağa
 Mülâzım-ı Evvel Rıfat Efendi Mim 5
 Mülâzım-ı Sâni Mehmed Nüzhed Efendi

Buldan Kaza

Me’murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Şevki Efendi
 Nâ'ib ‘Abdüh Efendi

Mal Müdürü Hüseyin Fâ'ik Efendi
 Tahrirât Kâtibi ‘Osman Efendi

Meclis-i İdâre’i Kaza

Re’is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A‘zâyı Tabîriye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler
 Mal Müdürü Efendi
 Tahrirât Kâtibi Efendi

A‘zâyı Muntehibe

Süleyman Ağa
 Hacı ‘Arif Ağa
 Hacı Şâlih Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu‘âvini Hasan Efendi

Şanduk Emmini ‘Ali Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re’is Nâ'ib Efendi

A‘zâ Hacı ‘Ali Ağa
 A‘zâ Hacı Yahya Efendi
 Başkatib Ahmed Efendi

Kâtib-i Sâni Bekir Efendi
 Müstantık Mu‘âvini Hayri Efendi
 Mukavelat muharriri (münhal)

Zirâat Bankası

Re'is Hâfız İbrâhim Efendi

A'zâ Ya'kub Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Muḥasebe Kâtibi Halim Efendi

Refîkî Midhat Efendi

Mikdâr-ı Sermâye 1 384 544 gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Halid Efendi

Tapu Kâtibi Hacı Hilmi Efendi

Telgraf Me'muru Süleyman Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru Rızâ Efendi

Duyun-u 'umumiye süvârisi 'Ali Efendi

Nüfus Kâtibi Naşid Efendi

Evkâf vekili Ahmed Cemal Efendi

Reji Me'muru Toma Efendi

Orman süvârisi (münhal)

Ondalık Me'muru Bekir Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Mülâzım Dimitraki Efendi

Polis Me'muru Mehmed Efendi

Süvari jandarma neferi 3

Piyâde jandarma neferi 12

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ 'İzzet Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Ağa

Vâridât-ı belediye 25 000 gurus

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

Kâtib ve şandık Emmini Şâlih Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Râsîh Efendi

'Aded-i şâkirdân 64

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Ahmed Efendi

'Aded-i şâkirdân 180

Mu'allim-i Şâni Mehmed 'Ali Efendi

İnâs Mektebi

Mu'allimi Hâfız Mahmud Efendi

'Aded-i tâlebât 35

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za

A'zâ Yüzbaşı Ahmed Efendi	A'zâ Mestan Ağa
A'zâ Hacı Mehmed Efendi	A'zâ Mehmed Galib Efendi
A'zâ Süleyman Ağa	Kâtib Ahmed Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Râşih Efendi	A'zâ İbrâhim Efendi
A'zâ Mehmed Galib Efendi	A'zâ Hüsnü Efendi
A'zâ Ya'kub Efendi	Kâtib Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı 'Arif Ağa	A'zâ İbrâhim Efendi
A'zâ Hacı Ya'kub Ağa	A'zâ Ahmed Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi	A'zâ Hüseyin Ağa
A'zâ Hacı Mehmed Ağa	A'zâ Ahmed Ağa
A'zâ Mehmed Ağa	Kâtib Ahmed Cemal Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za	A'zâ Zirâ'at Bank Kâtibi Efendi
A'zâ Hacı Hüseyin Efendi	A'zâ Ya'kub Efendi
A'zâ nüfus Me'muru Efendi	Kâtib Mehmed Efendi

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Müftü Mehmed Şâlih Efendi	İzmir Pâye'i Mücerredî
Müftüzâde Râşih Efendi	Bursa Rü'esi
Deranizâde Hacı Yahya Efendi	Muşile'i Süleymaniye

Günay Nâhiyesi

Müdür ‘Osman Nuri Efendi

Tahrîrât Kâtibi Ahmed Rasim Efendi Virgü Kâtibi Mahmud Efendi

Mevki‘ Coğrâfi ve Nevâhi ve Kura

Buldan Kazası şimâlen: Alaşehir şarken: Çal ve Eşme cenuben: Saray ve ğarben: Nazilli Kaşalarıyla mahdud ve Günay nâmiyle bir nâhiyeyi ve 59 mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Kaşa

Merkez kaşa Buldan Kaşabası olub Deñizlinin şimâli cihetinde ve merkez Livâya berren sekiz sa‘at mesafede ve (38) derece (5) dakika ‘arz-ı şimâli ve (36) derece (38) dakika tul-u şarkide vâki‘ ve sa‘th-ı bahrdan (133) metro mürtefi‘dir.

Buldan Kaşabasının Nüfusu

Yekun	Zükur	Înâs
12 719	6 337	6 382

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni
2 892	262	9	2	54

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 telğrahâne, 1 Zirâ‘at Bankı idaresi, 8 câmi‘i şerif, 9 mescid, 4 tekye, 4 kütübhâne

Mekâtib

Rüşdiye	İbtida’i Zükur	İbtida’i İnâs	Medrese
1	36	2	7

317 Sene’i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku‘atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Kaşa-i ahire nakli mekan
729	248	321	90	0

Qazanm 317 Senesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Ġuruş

268 719	Emlâk virgüsü
61 777	Temettür
670 625	Aşâr
290 015	Ağnâm rüsumu
12 016	Orman ve ma‘aden haşılatı
12 096	Tapu haşılatı
18 785	Muhakim harçları
12 346	Rüsum ve haşılat-ı müteferrika
4 503	Ma‘ârif hissesi
1 417 882 ³⁶	Yekûn

Dâhili Qazada Külliyyetle Zira‘ı Olunan Hububat

Buğday, arpa, bakla, darı, sisam, pamuk

Maşşulat-ı Sâ’ire

Rezaqı, siyah üzüm, palamut

Mûlahaza

İşbu maşşulattan en ziyade ihracat buğday, arpa, afyon olub İzmire sevk olunur ve nefsi merkez kaşaba ahalisi çulhalıkla meşgul olub müteNevî alaca ve nefsi Günay Nâhiyesinde de yüzelli kadar halı destgahı vardır. Qazanm şark tarafında birbuçuk saat mesafede nafi kükürtlü bir kablıca vardır ki mevsiminde bir çok kimseler gelmektedir. İmtiyazlı bir zımpara bir de şumaki ve mermer ocağı vardır ve şimendüfer güzergahı olan Sarayköylüne üç saatlik bir şose ile bağıdır.

³⁶ Yanlış toplama, doğrusu: 1 350 882 olmalı.

Çal Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Fahreddin Beg Salise Mim 3 Mal Müdürü Osman Nuri Efendi

Nâ'ib İbrâhim Fevzi Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabî'ye

A'zâyı Muntehîbe

Nâ'ib Efendi

Hacı Ali Efendi

Müftü Efendi

Mehmed Ağa

Mal Müdürü Efendi

Hacı Veli Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Ali Efendi

Süvari Tahşildârı Ahmed Efendi

Refikî Fevzi Efendi

Süvari Tahşildârı Ali Efendi

Mülâzım İbrâhim Efendi

Piyâde Tahşildârı Ahmed Efendi

Şanduk Emîni Hüseyin Efendi

Piyâde Tahşildârı Ali Beg

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Himmet Efendi

Kâtib-i Sâni Râşid Efendi

A'zâ Hüseyin Efendi

Mukavelat muharriri Cevdet Efendi

Başkatib Hacı Hasib Efendi

Müstantık Mu'âvini Mehmed Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Nikolâki Efendi

A'zâ Hacı Ali Efendi

Kâtib Râşid Efendi

Zirâat Bankası

Re'is Hacı Nâfîz Efendi
 A'zâ Hacı Hüsnü Efendi
 A'zâ Hüseyin Ağa
 A'zâ Mehmed Ağa

Muhasebe Kâtibi Hüseyin Hüsnü Efendi
 Refîkî Fevzi Efendi
 Süvari Tahşildârı Râşid Ağa
 Mikdâr-ı Sermâye 1 923 564 gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Da'iler Çiftliği Me'muru Ziya Efendi Duyun-u 'umumiye Me'muru Hami Efendi
 Nüfus Me'muru Ahmed Necati Efendi Telgraf ve posta Müdürü Tahsin Efendi
 Nüfus Kâtibi Edhem Efendi Kâtib ve Sanduk Emmini Nazmi Efendi
 Tapu Kâtibi Mustafa Efendi Duyun-u 'umumiye süvârisi Nuri Efendi
 Orman süvârisi Ahmed Efendi Reji Me'muru Necib Beg

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hacı Mustafa Efendi

A'zâ Seyfi Ağa
 A'zâ Hüseyin Ağa
 A'zâ Hacı Hilmi Ağa
 A'zâ Tosun Ağa
 A'zâ Mehmed Ağa

Tabib İstavraki Efendi
 Kâtib ve Sanduk Emmini Lutfi Efendi
 Komiser Bekir Ağa
 A'zâ Hacı Hüsnü Ağa
 Aşı Me'muru Hâfız Fazlı Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Mülâzım 'Ali Ağa Polis Kâzım Efendi
 Süvari jandarma neferi 7 Piyâde jandarma neferi 15

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim Mustafa Kamil Efendi 'Aded-i şâkirdân 42

Mekteb-i İbtida'i

Mu'allim Hâfız Veli Efendi Mu'allim Hüseyin Efendi

Mekteb-i Hususi
Mu'allim 'Ali Rızâ Efendi

'Aded-i şâkirdân 39

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za	A'zâ Mülâzım Hüsnü Efendi
A'zâ Hâfız Hüseyin Efendi	A'zâ Hacı Mustafa Efendi
A'zâ Hacı Veli Efendi	A'zâ Şakir Efendi
A'zâ Hacı Süleyman Efendi	Baytar Ahmed Usta
A'zâ Hacı 'Ali Efendi	Kâtib ve SerÇavuş Mustafa Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Hacı Mehmed Efendi	
A'zâ Hacı Hâfız Hüseyin Efendi	A'zâ Hacı Süleyman Efendi
A'zâ Mehmed Ağa	Kâtib Mahmud Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za	A'zâ Bank Kâtibi Hasan Efendi
A'zâ Ahmed Necati Efendi	A'zâ Hacı Mustafa Efendi
A'zâ Hacı 'Ali Efendi	Zabıta Me'muru 'Ali Ağa
A'zâ Hacı Hâfız Efendi	Kâtib Mustafa Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Mehmed Efendi	
A'zâ Yanko Efendi	A'zâ Şave Efendi
A'zâ Nikolâki Efendi	Kâtib Mahmud Efendi

Baklañ Nâhiyesi

Müdür 'Abdülkerim Efendi	Nâ'ib vekili Ahmed Efendi
Tahrirât Kâtibi 'Abdi Efendi	A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Mustafa Ağa

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Yirmialtmı Alaym Üçüncü Çal Taburu

Binbaşı Mustafa Zihni Efendi Mim 5

Kolağası Mehmed Necati Efendi

Tabur Kâtibi İsmâ'il Hakkı Efendi

	<u>Yüzbaşı</u>	<u>Mülâzım-ı Evvel</u>	<u>Mülâzım-ı Sâni</u>
Birinci bölükte	Mustafa Şükrü Efendi	Fettah Efendi	(münhal)
İkinci bölükte	Mehmed 'Ali Efendi	Mehmed Ağa	(münhal)
Üçüncü bölükte	Fu'ad Efendi	'Osman Ağa	Mehmed Efendi
Dördüncü bölükte	Sami Efendi	İsmâ'il Efendi	Ahmed Muhtar

Debboy Me'muru Mülâzım Veli Efendi

Tüfenkçi Hacı 'Ömer Efendi

Süvari Mülâzımı 'İzzet Beg

'İlave Taburu Mülâzım-ı Sâni Ahmed, Hüsnü, Mehmed, (münhal) Efendiler

Çal Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Çal Kazası şimâlen: Eşme şarkın cenuben: Hüdavendigâr Vilâyeti ile Denizli ve
ğarben: Denizli Kazasıyla mahdud (Baklañ) nâmıyla bir nâhiyeyi ve (66) mahalle ve
karyeyi müstemildir.

Merkez Kaşa

Merkez kaşa Demirci Kaşabası olup Denizlinin şark-ı şimâli cihetinde ve merkez
Livâya berren oniki safat mesafede (38) derece (7) dakika 'arż-ı şimâli ve (26) derece
(50) dakika tul-u şarkide vâkıf ve saht-ı bahrdan (90) metro mürtefi'dir.

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Un değirmeni
798	61	2	10 (dâhili kazada)

Çal K asabasının Nüfusu

Yekun	Zükur	�n�s	Milel
3 577	1 770	1 807	�slam
155	138	17	Rum
99	60	39	Yabancı
3 831	1 967	1 863	Yekun

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 redif debboyu, 1 cebehâne, 1 telgraf h ne, 1 Dâ'ire'i  askeriye, 4 câmi'i  erif, 6 mescid, 1 habi  h ne

K zanın Nüfus-u  Umumiyesi

Yekun	Zükur	�n�s	
49 539	24 660	24 879	�slam
155	138	17	Rum
99	60	39	Yabancı
49 793	24 858	24 935	Yekun

317 Senesi Z rfında Nüfus Vukufatı

Tevellüdât	Vefiyât	M�n�ke��t	T�l�k	A�ire nakli mekan
2 219	1 762	792	577 ³⁷	0

K zanın 317 Senesi Vâridât- Umumiyesi

G ru 

621 290	Emlâk virgüsü
36 245	Temettü
1 135 700	A��ar
296 259	A�n�m rüsumu
4 738	Orman ve m��den ha�ılatı
47 893	T�pu ha�ılatı

³⁷Muhtemelen yanlış yazılmış, 57 ya da 77 olması akla daha uygun geliyor.

30 990	Muhakim harçları
30 898	Rûsum ve hasılat-ı müteferrika
7 383	Ma'ârif hisse'i i'anesi
<u>125 951</u>	<u>Techizat-ı askerîye</u>
2 337 347	Yekûn

Dâhili Kazada Külliyyetle Zira'î Olunan Hububat
Buğday, arpa, afyon, burçak, pamuk

Mahsulat-ı Sâ'ire
Çekirdeksiz ve siyah üzüm

Mûlahaza
İşbu mahsulatdan en ziyade ihracat buğday, arpa, afyon, üzüm olub İzmir sevk olunur.

Saray Kazaı

Me'murin-i Kaza
Kâ'im-makâm Abdülkadir Beg Mütamayız, Mim 3
Müftü Mehmed Nuri Efendi Devriye müderrisi
Nâ'ib Mehmed Kamil Efendi Bursa rû'usu
Mal Müdürü Ali Rızâ Efendi

Meclis-i Idâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza
A'zâyı Tabriye
Nâ'ib ve Müftü Efendiler
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
A'zâyı Müntehibe
Hacı Halil İbrâhim Ağa
Dervişalizâde Mehmed Ağa Mim 4
Tafilos Efendi

Mal Kalemî

Mal Müdürü Mu'âvini Halil Hilmi Efendi Şanduk Emîni Hasan Efendi
Mülâzım Hâfız 'Osman ve İsmâ'il Efendiler

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi Başkatib ve mukâlevat muharriri (münhal)
A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi A'zâ Dimitraki Efendi
Kâtib-i Sâni Emin Efendi Müstantık Mu'âvini Hakkı Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi A'zâ Dimitraki Efendi
A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi Kâtib Mustafa 'Asım Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi
A'zâ Hacı Mustafa Ağa Muhasebe Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi
Mikdâr-ı Sermâye 900 000 gurus

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Mustafa Efendi Tapu Kâtibi Ahmed Efendi
Telgraf ve Posta Müdürü Hüsnü Efendi Nüfus Kâtibi Fevzi Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru Süleyman Efendi Evkâf vekili 'Abdüh Efendi
Duyun-u 'umumiye Kâtibi Mehmed Efendi Reji Me'muru İstepân Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Rızâ Beg

A'zâ Hacı Mehmed Ağa A'zâ Hacı Hâfız Mehmed Efendi
A'zâ Molla Mehmed Efendi A'zâ Dimitraki Efendi
Tabib Fahreddin Efendi Şâlise Kâtib Şeyh Mehmed Tâhir Efendi

Me'murin-i Zâbıta

Zâbıta Me'muru Çavuş Cemal Efendi

Zâbıta Kâtibi Ahmed Efendi

Polis Me'muru Karabet Efendi

Süvari jandarma neferi 2

Piyâde jandarma neferi 7

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Hâfız Mehmed Şâdık Efendi Müderris

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Abdurrahman Hilmi Efendi Mu'allim-i Sâni Mehmed Ferhad Efendi

Mekâtib-i Gayri Müslime

Nevi-mekteb	derecatı	mu'allimi	Aded-i şâkirdân
Rum mektebi	İbtida'î	1	35
Rum inâş mektebi	İbtida'î	mu'allime 1	42

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'î Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaşa

A'zâ Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Rızâ Beg

A'zâ Hacı Mustafa Efendi

A'zâ Mülâzım Muharrem Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Hacı Hâfız Osman Efendi

A'zâ Hacı Ali Efendi

Kâtib İsmâ'il Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Mustafa Ali Ağa

A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi

Kâtib-i fahri Mehmed Baha'eddin Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Kırkûçüncü Alaym İkinci Sarayköy Taburu

Binbaşı Hasan Hilmi Efendi Mim 4

Tabur Kâtibi 'Abdüllatif Efendi Mim5

Bölük	Yüzbaşı	Mülâzım-ı Sâni
1	Hâfız Halil Efendi	Ramiz Efendi
2	Süleyman Ağa Aym 4, Mim 4	Tevfik Efendi
	(Gümüş İftihar Madalyası)	
3	(münhal)	(münhal)
4	İsmâ'il Efendi	Sâlih Efendi

Tüfenkçi (münhal)

Süvari Mülâzım-ı Şânisi Muharrem Efendi

Debboy Me'muru Mülâzım-ı Evvel Salim Efendi

Kadı Nâhiyesi

Müdür 'Abdüh Vahdet Efendi

Nâ'ib 'Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Ahmed Râşid Efendi

Meclis-i Nâhiye

Re'is müdür-ü nâhiye

A'zâ Nâ'ib Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Sâlih Efendi

A'zâ Kostî Efendi

Meclis-i Beledi

Re'is Hacı İbrâhim Efendi

Kâtib Hâfız Mehmed Efendi

(Mekâtib Mufallimini)

Aded-i şâkirdân

Mekteb-i rüşdiye mu'allim vekili Yahya Efendi	12
Mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi Mehmed Halid Efendi	130
Mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi Ahmed Efendi	115

Ma'ârif Komisyonu

A'zâ Hacı Mehmed Efendi	A'zâ Hacı Mehmed Efendi
A'zâ Hacı Halil Efendi	Kâtib Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Komisyonu

A'zâ Hacı Hâfız Efendi	A'zâ Hacı Hüseyin Efendi
A'zâ Hacı Ali Ağa	A'zâ Hacı 'Ali Efendi

Ka'dî Nâhiyesinin Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	İnâs	Zükur	Milel
69 655 ³⁸	3 459	3 496	İslam
84	39	45	Rum
69 739 ³⁹	3 498	3 541	Yekun

Tavas Kazası

Me'murin-i Ka'za

Kâ'im-makâm 'Ulvi Beg	Mal müdür İsmâ'il Efendi
Nâ'ib Mehmed Efendi	Tahrirât Kâtibi 'Ali Kemal Efendi

³⁸ Toplama hatalı, doğrusu 6 955 olmalı.

³⁹ Yukarıda yapılan toplama hatası yekune yansımış, doğrusu 7 039 olmalı.

Meclis-i İdâre'î Kaza

A'zâyı Tabî'ye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehîbe

Fazıl Beg

‘Ali Beg

‘Abdâh Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu‘âvini Süleyman Efendi

Şanduk Emîni Halîş Efendi

Refîkî Mehmed ‘Ali Efendi

Nâhiye virgü Kâtibi Muştafa Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re’is Nâ’ib Efendi

A'zâ ‘Ali Rızâ Efendi

Başkatib (münhal)

Müstantık Mu‘âvini Şâlih Efendi

Şer‘iyye Kâtibi Fehmi Efendi

A'zâ Hacı Emin Efendi

Muğavelat muharriri Bekir Efendi

Kâtib-i Şâni İbrâhim Efendi

Mübaşir ‘Ali ve Mehmed Efendiler

Ticâret Mahkemesi

Re’is Nâ’ib Efendi

A'zâ Hacı Muştafa Ağa

A'zâ Hacı Emin Efendi

Kâtib (münhal)

Zirâ‘at Bankası

Re’is Hacı ‘Osman Efendi

A'zâ Hacı Emin Efendi

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ ‘Abdâh Ağa

A'zâ Muştafa Efendi

Muğasebe Kâtibi Râşid Efendi

Refîkî Mehmed Efendi

Mikdâr-ı Sermâye 2 551 986 gurus

Belediye Dâ’iresi

Re’is ‘Ali Beg

A'zâ Hacı Muştafa Ağa

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Hacı İsmâ‘il Efendi

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Hacı Mehmed Ağa

Tabib Temoleon Efendi

Kâtib ‘Ömer Efendi

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za	A'za Hüseyin Ağa
A'za Yüzbaşı Na'il Efendi	A'za Hacı 'Ali Ağa
A'za Hacı 'Osman Ağa	Kâtib 'Ömer Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is mal Müdürü Hakkı Efendi	A'za bank Kâtibi Râşid Efendi
A'za Tahrirât Kâtibi Galib Efendi	A'za 'Ali Efendi
A'za Hacı Emin Efendi	A'za Hacı Mestan Efendi
A'za Hüseyin Ağa	Kâtib ve müfettiş Mustafa Efendi

Tahşilat Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za	A'za Virgü Kâtibi Efendi
A'za mal Müdürü Efendi	A'za Tapu Kâtibi Efendi

Me'murin-i Zabi'at

Zabi'at Me'muru Şadık Efendi	Polis Fehim Efendi
Süvari jandarma neferi 8	Piyâde jandarma neferi 22

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Kâzım Efendi	Nüfus Kâtibi Mehmed Efendi
Telgraf posta Müdürü Kemal Efendi	Tapu Kâtibi Tahsin Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru İsmâ'il Efendi	Reji Me'muru Cemal Efendi
Duyun-u 'umumiye Kılçusu Mehmed Ağa	Orman korucusu 'Osman Efendi
Orman Me'muru 'Osman Efendi	Telgraf Çavuşu Hakkı Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel 'Abdurrahman Efendi	Mu'allim-i Sâni Hacı Mustafa Efendi
--------------------------------------	-------------------------------------

Bevvab Muştafa Efendi

‘Aded-i şâkirdân 60

Mekâtib-i İbtida’iye

Mu‘allim-i evvel Muştafa Efendi

Mu‘allim-i Sâni Hacı Hasan Efendi

‘Aded-i şâkirdân 60

Mu‘allim-i evvel Hacı Hâfız Efendi

Mu‘allim-i Sâni Hacı Ahmed Efendi

‘Aded-i şâkirdân 132

İnâş Mektebi

Mu‘allime Fatma Hanım

‘Aded-i tâlebât 55

Me’murin-i ‘Askeriye

Redif Kırkdördüncü Alaym Dördüncü Tavas Taburu

Binbaşî Mahmud Efendi Yunan madalyası

Tabur Kâtibi Halil Efendi Yunan madalyası

Bölük Yüzbaşî

Mülâzım-ı Sâni

1	Hayreddin Efendi Yunan madalyası	‘Osman Efendi Mim 5, Yunan madalyası
2	Elmas Ağa Yunan madalyası	Mehmed Efendi Yunan madalyası
3	(münhal)	Hacı Bayezid Efendi Yunan madalyası
4	Ali Na’il Efendi Yunan madalyası	İsmâ’il Efendi Yunan madalyası

Tüfenkçi Tevfik Efendi

‘İlave kumandanı Kolağası Hakkı Beg

‘İlave zabitanı Mülâzım-ı Evvel Muştafa, Süleyman, Sami, Tevfik Efendiler ve ‘Ali ve Ahmed Ağalar

Ha’iz-i Rütbe ve Nişân Olan

Hacı ‘Ömer Ağa Kapucubaşılık

Hacı Mehmed Efendi Mim 3

Kal’a Tavas Nâhiyesi

Müdür Muştafa Galib Efendi

A-zâ Musa Ağa

A'zâ Hacı Muştafa Efendi
Tahrirât Kâtibi Fehmi Efendi

A'zâ Hacı Ahmed Ağa
A'zâ Hacı İbrâhim Ağa

Nefsi Kaşabanın Nüfusu

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
7 460	3 620	3 840	İslam

Kasabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam
1 745	118	1	1

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 redif debboyu, 1 cebehâne, 33 câmi'i şerif, 1 mekteb-i rüşdiye, 3 mekteb-i ibtidâ'i, 3 medrese

Kazanın Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
56 677	27 679	28 998	İslam

317 Sene'i Maliyesi Zarfında Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Kaza-i Ahire Nakli Mekan
1 305	220	722	38	4

Kazanın 317 Senesi Vâridât-ı 'Umumiyesi

Guruş

447 567	Emlâk virgüsü
92 512	Temettü'
1 143 540	A'sâr
433 429	Ağnâm rüsumu
5 295	Rüsum ve haşılât-ı müteferrika
20 512	Orman ve mâ'den haşılâtı
44 139	Emlâk ve tapu haşılâtı

67 434	Muhakim harçları
<u>161 794</u>	<u>Ma'ârif hissesi</u>
2 416 222	Yekun

Tavas Kazası Hakkında Bâ'zî Ma'lumat

Tavas Kazası şimâlen: Deñizli ve Saray Kazaları şarķen: Karaağaç cenuben: Mekri ve Köyceğiz garben: Muğla ve Bozdoğan Kazalarıyla mahdud (Kalfa Tavas) nâmıyla bir nâhiyeyi ve (84) mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Kaẓa

Merkez kaẓa Yarangüme Kasabası olub merkez Livâya berren altı sa'at mesafede ve (37) derece (38) dakika 'arz-ı şimâli ve (26) derece (35) dakika tul-u şarkide vâkı'dır.

Dâhili Kaẓada Külliyyetle Zira' Olunan Hububat

Buğday, arpa, mısır, çavdar, burçak, nohut, yaz hintası, sisam, merdümek, pamuk

Mülahaza

İşbu mahşulatdan buğday, arpa külliyyetle İzmire sevk olunur.

Garbikaraağaç Kazası

Me'murin-i Kaẓa

Kâ'im-makâm Hamdi Efendi
Nâ'ib Mehmed Efendi

Mal Müdürü Receb Şabri Efendi
Tahrirât Kâtibi Halil Hilmi Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaẓa

Re'is kâ'im-mâkam-ı Kaẓâ

A'zâyı Tabî'iye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Ömer Ağa
Ömer Efendi
Mustafa Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Şâdık Efendi
Şanduk Emmini Muştafa Efendi

Refîki Ahmed Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ 'Ali Rızâ Efendi
Başkatib 'İzzet Efendi
Müstantık Mu'âvini Halil Efendi

A'zâ Hasan Efendi
Kâtib-i Sâni Râşid Efendi
Mukavelat muharriri Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is 'Ali Efendi
A'zâ Halil İbrâhim Efendi
A'zâ 'Osman Ağa
Mikdâr-ı Sermâye 2 520 773 ğuruş

A'zâ İsmâ'il Ağa
Muhasebe Kâtibi Hüseyin Rağıb Efendi
Refîki Hüseyin Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Hüseyin Ağa
Süvari jandarma neferi 11

Polis Me'muru Mehmed Efendi
Piyâde jandarma neferi 9

Ba'zı Me'murin

Nüfus Me'muru Şükrü Efendi
Tapu Kâtibi Şâlih Efendi
Posta Müdürü Hacı 'Ali Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru Muştafa Efendi

Nüfus Kâtibi Muştafa Efendi
Evkâf vekili Şâlih Efendi
Reji Me'muru Mehmed Efendi

Orman süvâri vekili Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Ahmed Efendi
A'zâ Himmet Ağa
A'zâ Mehmed Ağa
Tabib (münhal)

A'zâ Muştafa Efendi
Kâtib Mehmed Efendi
Şanduk Emmini Süleyman Efendi
Vâridât-ı belediye 36 929 ğuruş

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel vekili Nuri Efendi
Mu'allim-i Sâni (münhal)

Hüsn-ü hat mu'allimi Halil Hilmi Efendi
Aded-i şâkirdân 20

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Hâfız Şevket Efendi
Mu'allim-i Sâni Hacı Ahmed Efendi

Mu'allim-i Sâlise Hâfız Ömer Efendi
Aded-i şâkirdân 160

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-mağâm-ı Ka'za
A'zâ Halil İbrâhim Ağa
A'zâ Osman Ağa

A'zâ Mehmed Efendi
A'zâ Ali Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi
A'zâ Mehmed Efendi
Kâtib Şükrü Efendi

A'zâ Ahmed Efendi
A'zâ Ali Efendi
A'zâ Halil İbrâhim Ağa

Ticâret ve Zirâ at Odası

Re'is Ahmed Efendi
A'zâ Halil Beg

A'zâ Hacı Tosun Ağa

Erle Nâhiyesi

Müdür Şa'ban Şükrü Efendi

Tahrirât Kâtibi Ali Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Ġarbiġaraaġaċ Ķazasının Mevki Coġrâfi ve Nevâhi ve Ķurası

Ġarbiġaraaġaċ Ķazası űimâlen: Ćal Ķazası ve Ĥüdavendigâr ve Ķonya Vilâyeti űarġen: Ķonya Vilâyeti cenuben: Menteűa Sancaġı ve ġarben: Taűas Ķazalarıyla maġdud olub Erle nâmiyle bir nâhiyeyi ve (93) kura ve ĉiftlikâtı müűtemildir.

Merkez Ķaza

Merkez Ķaza Acıbadem Ķaűabası olub merkez Livâya berren 10 sa‘at mesafede ve (38) derecede vâki‘idir. Yolu Ķazıġbeli nâmında mürtef‘a bir tepeden bir sa‘at kadar mürur iderek mütebaġi dokuz sa‘at düz yol gidilirse de henüz űose ṯariki inűâ edilmemiűtir.

Ķazanın 317 Senesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Ġuruű

446 736	Emlâk virgüsü
94 850	Temettü‘
1 442 875	A‘űâr
337 141	Aġnâm rüsumu
25 388	Orman ve mâ‘den hasılatı
35 655	Muġakim ġarĉları
28 422	Rüsum ve hasılat-ı müteferrika
88 805	Ma‘ârif ġisse’i ‘rânesi
99 928	Menafi‘ i‘ânesi
2 568 696 ⁴⁰	Yekûn

Merkez Ķaza Olan Acıbadem Ķaűabasının Nüfusu

Yekûn	Zükur	Înâű	Milel
1 271	624	647	İslam
2		2	Rum
1 273	624	649	Yekûn

⁴⁰Toplama hatalı, doğrusu 2 599 800 olmalı.

Ma'â Nâhiye Garbıkaraağaç Qazasının Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekûn	Înâs	Zükur	Milel
44 672	22 339	22 333	İslam
413	200	213	Yabancı
45 085	22 539	22 546	Yekûn

317 Sene'i Maliyesi Zarfinda Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkeḥât	Ṭalâḳ	Naḳli Mekan
636	392	579	82	60

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 2 câmi'î şerif, 3 mescid

Qaşabın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Ḥan	Ḥamam	Un Değirmeni	Kereste Fabriḳası
300	15	2	1	7	1

Mülâhaza

Maḥṣûlatdan en ziyade ihracat buğday, arpa olub Deñizliye sevk olunur.

Denizli Sancağının 316 Sene'i Maliyesi Vâridât-ı 'Umumiyesi

Guruş

2 305 626	Emlâk ve 'akar virgüsü
565 372	Temettü'
57 825	Bedel-i 'Askeri
1 831 946	Ağnâm resmi
0	Cenavar resmi
1 585 197	Maktu'an ihale olunan A'şâr bedeli
4 154 806	Emaneten idare olunan A'şâr bedeli
132 606	Orman hakkı ve kereste ve yol resimleri
94 267	Envârı mâ'eden
186 605	Emlâk ve tapu harçları
2 000	Emlâk-ı emiriye mu'accele ve'icar-ı vesa'ire

241 051	Muhakim harçları
23 834	Rüsum-u müteNevi ^c
103 000	<u>Hâsılât-ı müteferrika</u>
11 324 135	Yekun

Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u ‘Umumiyesi⁴¹

Denizli Sancağı	Yerli		Yabancı		Mahallat Kura	
Esami i Cema at	Zükur	İnâş	Zükur	İnâş		
İslam	117 933	121 271	757	618		
Rum	1 566	1 413	355	131		
Ermeni	292	280	43	38		
Musevi	18	19	15	13		
Ecnebi	3	1	5	5		
Denizli Yekun	119 812	122 989	1 175	805	940	391
İzmir Sancağı	289 117	278 581	22 049	3 562	346	728
Aydın Sancağı	121 622	121 327	2 230	1 270	72	513
Şaruhan Sancağı	192 519	191 813	645	830	235	1 043
Menteşe Sancağı	81 362	81 382	695	300	46	367
Yekun	804 432	796 082	26 794	6 770		

Vilayette 317 Senesi Zarfındaki Nüfus Vuku^catı

Tevellüdât		Vefiyât		Münâkehat
Zükur	İnâş	Zükur	İnâş	‘Aded
19 710	17 503	13 038	11 117	18 675

Ç1323 H (1905-1906) Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi

Sâye’i mi‘ar-ı fevâiye’i hazreti pâdişâhide Aydın Vilâyetiniñ 1323 sene’i hicriyesine mahşus olan işbu salnâme’i resmi yirmidördüncü def’a olarak tertib ve tab‘ı edilmiştir.

⁴¹ Denizli Sancağı nüfusu ayrıntılı olarak, bir karşılaştırma imkanı sağlamak için diğer sancaklar nüfusları toplam olarak gösterilmiştir.

Deñizli Sancağı (Sayfa:230-270)

Mutaşarrıf Hasan Muhtarrem Beg Evla ula, Mim 2, Tesisat-ı Askeriye Madalyası

Nâ'ib Şükrü Efendi

Müftü Tahir Efendi Edirne Pâye'i mucerredî, Mim 3

Muhâsebeci Ömer Fehmi Efendi Sâlîse

Tahrirât Müdürü Sami Beg Sâniye

Defter-i Hâkânî Me'muru Bilal Efendi Sâlîse

Evkâf Müdürü Hasan Başri Efendi

Telgraf Müdürü Şevkati Efendi

Meclis-i İdâre'i Livâ

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâyı Tabriye

Nâ'ib Efendi

Müftü Efendi

Muhâsebeci Efendi

Tahrirât Kâtibi Beg

A'zâyı Müntehibe

Hacı Nâfız Efendi

Mehmed Ağa

Mihalaki Efendi

Ohanik Efendi

Muhasebe'i Livâ

Başkatib Şadık Efendi

Kâtib-i Sâni Musa Kâzım Efendi

Yevmiye Kâtibi Mustafa Efendi

Şanduk Emîni Süleyman Efendi

Maşraf Kâtibi Şâlih Zeki Efendi

Refikî Bekir Efendi

Meşâlih-i Cârîye Kâtibi Hüseyin Efendi

Livâ Tahrirât Kalemî

Müsevvid Feyzi Efendi

Mübeyyiz Cevdet Efendi

Evrâk Me'muru İsmâ'il Efendi

Refikî Şâlih Efendi

Defter-i Hâkânî İdâresi

Başkatib Kâzım Efendi

Kâtib-i Sâni İsmâ'il Efendi

Tapu Kâtibi Ali Efendi

Ma'â Tahîrîr Virgü İdâresi

Me'mur Hâilî İbrâhim Efendi

Başkatib 'Ali Fâ'ik Efendi

Kâtib-i Sâni İstepân Efendi

Odacı Mehmed Emin Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Evkâf Müdürü Efendi

Nakib-ül eşraf Mehmed Ziya Efendi

Kâtib Mehmed Fevzi Efendi

A'zâ 'Abdurra'uf Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

Defterci Hasan Efendi

Nüfus İdâresi

Me'mur Mustafa Efendi

Kâtib 'İzzet Efendi

Nafi'a İdâresi

Mühendis (münhal)

Kâtib 'Akif Efendi

Kondoktör Fehmi Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâ Hacı Nâfiz Efendi

A'zâ Besim Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

A'zâ Kondoktör Fehmi Efendi

A'zâ Belediye re'isi Tevfik Beg

Kâtib 'Akif Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ İcâdi Müdürü Efendi

A'zâ 'Abdurra'uf Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ Besim Efendi

Kâtib ma'iyet Me'muru Hasan Efendi

Şanduk Emîni Ahmed Efendi

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Tevfik Beg

A'zâ Yüzbaşı Mahmud Beg

A'zâ Şâlih Efendi

A'zâ Arslan Efendi

Baytar Me'muru Halil Efendi

A'zâ Hâfız Ahmed Efendi

Kâtib Ahmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is-i evvel Hacı Nâfiz Efendi

Re'is-i Sâni Mehmed Şâlih Efendi

Kâtib-i evvel Ahmed Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ ve katib-i Sâni 'Ali Beg

A'zâ Arslan Efendi

A'zâ Mihalaki Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı Nâfiz Efendi

A'zâ Tevfik Beg

Şu'be Me'muru Besim Efendi Sâlişe

A'zâ 'Ali Efendi

Murâvini Şabri Efendi

A'zâ Mehmed Şâlih Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Duyun-u 'Umumiye İdâresi

Müdür Kadri Efendi

A'sâr Kâtibi Şâlih Fehmi Efendi

Serkatib 'Ali Efendi

Kantar Kolcusu 'Osman Ağa

Tahrirât Kâtibi Zakeriya Fehmi Efendi

Piyâde Mehmed Ağa

İdâre Kâtibi Şâdık Efendi

Mülâzım Hüseyin Efendi, Mustafa Beg

Şanduk Emimi Mehmed Efendi

Orman İdâresi

Süvari Me'muru Mehmed Şakir Efendi Yunan madalyası

Ondalık Me'muru Hacı 'Ömer Efendi

Piyâde Ahmed Efendi

Serpiyade Yaşar Ağa

Diğer Ahmed Efendi

Telgraf ve Posta İdâresi

Müdür Ahmed Şevkati Efendi

Şu'be Me'muru Tevfik Efendi

Muhabere Me'muru Nuri Efendi

Çavuş İsmâ'il Ağa

Muhabere Me'muru Rüşdü Efendi

Çavuş Hasro Ağa

Mekteb-i İdadî

Müdür, Fransızca, İlim-i eşya ve ma'lumât-ı zirâ'iye mu'allimi Mehmed Hilmi Efendi

Coğrafya mu'allimi Hasan Kemaleddin Efendi

Hesâb, hendese, cebir ve resim mu'allimi Halil Efendi

Tarih, coğrafya, kitâbet, usul defteri, üçüncü ve dördüncü seneler Türkçe mu'allimi

Süleyman Efendi, Arabi ve hüsn-ü hat mu'allimi Halil İbrâhim Efendi

Arabi ve Farisi mu'allimi İsmâ'il Efendi

Ulum-u diniye ve ahlak mu'allimi ve mubaşşır Ali Efendi

Birinci ve ikinci seneler Türkçe mu'allimi Feyzi Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Tevfik Beg

A'zâ Hacı Ali Efendi

A'zâ Papayani Efendi

A'zâ Tevfik Beg

A'zâ Nikagos Efendi

A'zâ Şâlih Efendi

Tabib Rızâ Hayati Efendi

A'zâ Süleyman Efendi

Kâtib Ahmed Efendi

A'zâ Mehmed Ali Efendi

Deştiban İdâresi

Re'is Mehmed Efendi

A'zâ Ali Beg

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Dimitraki Efendi

A'zâ Tevfik Efendi

A'zâ Arangel Efendi

A'zâ Ali Efendi

Kâtib Ali Efendi

Mekâtib-i İbtida'îye

Esami'i Mekâtib

Mu'allim-i evvel

Mu'allim-i Sâni Aded-i şâkirdân

İnâş Rüşdiyesi

Şerife Hanım

Mahmudiye-i İbtida'î Şâlih Efendi

Mehmed Efendi 135

Mecidiye-i İbtida'î

Ahmed Efendi

Hâfız Habîb Efendi 132

Hamidiye-i İbtida'î

Hacı Ali Efendi

Şemseddin Efendi 130

Çarşı İbtida'ı	Hacı Mehmed Efendi	36
Saltak Mahallesi	Mehmed Şâlih Efendi	136

Mekâtib-i Ğayri Müslime

Nev' Mekatib	Derecatı	Mu'allimi	Aded-i şâkirdân
Rum Mektebi	Rüşdi ve İbtida'ı	1	185
Rum İnâs Mektebi	Rüşdi ve İbtida'ı	1	123
Ermeni Mektebi	Rüşdi ve İbtida'ı	1	55

Mahkeme'i Bidâyet-i Hukuk Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Tevfik Beg	A'zâ Mülâzımı Ahmed Efendi
A'zâ Dimitri Efendi	Zabıt Kâtibi Nuri Efendi
Başkatib Mustafa Efendi	Zabıt Kâtibi Taqi Efendi
İcra Me'muru Yusuf Ziya Efendi	Mübaşir Hacı Mehmed Efendi
Mukavelat muharriri Şâlih Efendi	Mübaşir Mehmed Efendi

Mahkeme'i Bidâyet Cezâ Dâ'iresi

Re'is Halid Efendi Şaliş	A'zâ Hacı Sergez Efendi
A'zâ Hacı Aziz Efendi	Müdde'î umumî Mu'âvini Hacı Vehbi Efendi
A'zâ Mülâzımı Mehmed Fevzi Efendi	Zabıt Kâtibi Ahmed ve Şâlih Efendiler

Mahkeme'i Ticâret Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi	A'zâ Ali Beg
A'zâ Tevfik Beg	A'zâ Yuvanaki Efendi
A'zâ Hacı Aziz Beg	Kâtib Nuri Efendi

Mahkeme'i Şer'yye

Re'is Nâ'ib Efendi	Kâtib-i Şâni Kadri Efendi
Başkatib Rüşdü Efendi	Eytâm Müdürü Mehmed Efendi

Jandarma Dâ'iresi

Binbaşı 'İzzet Efendi İftihar madalyası

Tabur Kâtibi Ahmed Efendi

Mülâzım-ı Evvel Emin Efendi

Süvari yüzbaşısı (münhal)

Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi

Piyâde yüzbaşısı Halil Efendi

Mülâzım-ı Sâni 'Ali Ağa

Polis İdâresi

Komiser Eşref Efendi

Polis Kâzım Efendi

Polis Mehmed Efendi

Polis Mirat Efendi

Polis Mehmed 'Ali Efendi

Habishâne İdâresi

Müdür Tevfik Efendi

Sergardıyan Ramazan Ağa

Kâtib Mehmed Efendi

Gardıyan Hâfız İsmâ'il Efendi

Me'mur-i 'Askeriye

Mirl ivâ Mehmed Şükrü Paşa Aym 3, Mim 2, Girid ve Yunan madalyası

Mir alay Mehmed Remzi Beg Aym 4, Mim 4 Gümüş imtiyaz madalyası

Alay Emimi 'Ali Beg Aym 4, Gümüş imtiyaz madalyası

Redif Kırkçüncü Alayın Birinci Denizli Taburu

Binbaşı Süleyman Sırrı Efendi Yunan madalyası

Kâtib Hasan Efendi

Erkan-ı harbiye mülhak Mülâzım-ı Sâni Ahmed Tefik Efendi

Debboy Me'muru Mülâzım-ı Sâni Mustafa Efendi Yunan madalyası

Bölük Yüzbaşısı

Mülâzım-ı Sâni

1 İbrâhim Efendi Yunan madalyası

Ahmed Ağa Yunan madalyası

2 Halil Efendi

Şâlih Efendi

3 'Ali Rızâ Efendi Aym 4

Mehmed Efendi

4 Şerif Efendi

Şüreyya Efendi

Deñizli Redif Taburu Jurnalinde Misafir Ümera ve Zabitân

Birinci Tabur Kolağası Halil Beg Aym 4, Mim 4, Gümüş imtiyaz Rusya ve Karadağ madalyaları

Birinci ve ikinci bölük Mülâzım-ı Evveli (münhal)

Üçüncü ve dördüncü bölük Mülâzım-ı Evveli Rüşdü Efendi Yunan madalyası

İkinci tabur kolağası Mahmud Beg

Birinci ve ikinci bölük Mülâzım-ı Evveli İsmâ'il Efendi

Üçüncü ve dördüncü bölük Mülâzım-ı Evveli 'Arif Ağa

Deñizli Kaşası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Nefsi Deñizli Kaşabası şimâlen: Buldan şarken: Ğarbi-karaağaç ve Çal cenuben: Tavas garben: Tavas kaşalarıyla mahdud Honaz nâmıyla bir nâhiye ve seksenaltı karyeyi müştemildir. Merkez Livâ Deñizli Kaşabası olup Aydın Vilâyetiniñ şark-ı şimâli cihetinde merkez vilayete şimendüferle (8) ve berren (44) sa'at mesafede ve (37) derece (48) dakika ve (47) Sâniye 'arz-ı şimâli ve (26) derece ve (34) dakika (22) Sâniye tul-u şarkide vâkı' ve saht-ı bahrden (370) metro irtifa'ındadır.

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne: 9 061, Dükkan: 1 322, Han: 23, Hamam: 7, Un değirmeni: 18, Un fabrikası : 9, Makarna fabrikası : 1, Kereste fabrikası:4

Ma'a Nevâhi Kaşanın Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
38 245	18 580	19 665	İslam
2 199	1 140	1 059	Rum
639	317	322	Ermeni
28	15	13	Musevi
10	5	5	Teb'ayı ecnebiye
41 124	20 057	21 064	Yekun

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 telğraflhâne, 2 karağolhâne, 1 Zirâat Bank idaresi, 1 Dâ'ire'i askerîye, 1 redif debboyu, 1 cebehâne, 29 medrese, 23 câmi'î şerif, 14 mescid, 7 tekke, 1 kütübhâne, 2 kilise, 1 havra

Dâhili Kazada Külliyyetle Zirâ Olunan Hububat

Buğday, arpa, burçak, yulaf, mısır, sisam, pamuk, yonca

Honaz Nâhiyesi

Me'murin-i Nâhiye

Müdür Ahmed Şükrü Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Tahrîrât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Nüfus Me'muru Mehmed Efendi

Me'murin-i Askeriye

Redif Kırkçüçüncü Alaym Üçüncü Honaz Taburu

Bînbaşı Hacı Hızır Efendi

Tabur Kâtibi Ali Rızâ Efendi Yunan madalyası

Bölük	Yüzbaşı	Mülâzım-ı Şâni
1	Şâlih Efendi Mim 5	Danis Efendi
2	(münhal)	Hasan Efendi
3	Hasan Efendi	Haydar Efendi
4	Kerim Efendi	Bekir Şıdkı Efendi

Debboy Me'muru Mehmed Lütfi Efendi

Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa

Mülâzım-ı Şâni Mehmed Nüzhet Efendi

Buldan Kaza

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Şevki Beg Sâlise, Aym 4

Nâ'ib Hüseyn Hüsnü Efendi

Mal Müdürü İsmâ'il Hakkı Efendi

Tahrirât Kâtibi Osman Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabi'îye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Süleyman Ağa

Hacı Veli Ağa

Mehmed Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Hasan Efendi Sanduk Emmini Edhem Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Ağa Efendi

A zâ Yusuf Efendi

Başkatib Ahmed Efendi

Müstantık Mu'âvini Şabri Efendi

Kâtib-i Şâni Ali Efendi

Mukavelat muharriri (münhal)

Zirâat Bankası

Re'is (münhal)

A'zâ İzzet Efendi

A'zâ Hacı Gani Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Veli Ağa

Muhasebe Kâtibi vekili Hasan Efendi

Refiki Ali Efendi

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Halid Efendi

Tapu Kâtibi Hacı Hilmi Efendi

Telgraf Me'muru Süleyman Efendi

Nüfus Kâtibi Naşid Efendi

Evkâf vekili Ahmed Cemal Efendi

Reji Me'muru Hasan Efendi

Duyun-u ʿumumiye Me'muru Mehmet Efendi Orman süvârisi Mihal Efendi	
Duyun-u ʿumumiye Kâtibi ʿAli Efendi	Orman ondalık Me'muru Şâlih Efendi
Duyun-u ʿumumiye süvârisi ʿAli Efendi	Orman Piyâde korucusu Bekir Efendi
Tahşilat müfettişi Hacı Kamil Efendi	Polis Hasan Efendi
Sertahsildâr ʿAli Efendi	Zabıta Me'muru Şâdık Efendi
Süvari Tahşildârı: 3	Süvari jandarma neferi: 3
Piyâde Tahşildârı: 4	Piyâde jandarma neferi: 12

Belediye Dâ'iresi

Re'is İbrâhim Efendi	A'zâ Mehmed Galib Efendi
A'zâ Şâlih Ağa	A'zâ Hacı Gani Efendi
A'zâ Hüsnu Efendi	Kâtib ve Şanduk Emmini Reşid Efendi
A'zâ ʿİzzet Efendi	Tabib Melkiyâdi Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Râsûh Efendi	ʿAded-i şâkirdân 47
-------------------------------	---------------------

Mekâtib-i İbtida'îye

	Mu'allim-i evvel	Mu'allim-i Sâni	ʿAded-i şâkirdân
Mecidiye Mektebi	Ahmed Efendi	Mehmed ʿAli Efendi	161
Hamidiye Mektebi	İbrâhim Efendi	Şâlih Efendi	142
	Mu'allim-i Sâlise Ahmed Efendi		
İnâş Mektebi	Hüseyn Efendi		Talebat:30

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i ʿAskeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Yüzbaşı Mehmed Efendi	A'zâ Hacı Mestan Ağa
A'zâ Hacı Mehmed Efendi	A'zâ Süleyman Ağa
A'zâ Mehmed Galib Efendi	Baytar İbrâhim Ağa

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za

A'zâ Mehmed Galib Efendi

A'zâ Hacı Mestan Ağa

A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Halim Efendi

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Râsîh Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

Kâtib (münhal)

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Veli Ağa

A'zâ Ahmed Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Hüseyin Ağa

A'zâ Ahmed Ağa

Kâtib Ahmed Cemal Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za

A'zâ Hacı Hüseyin Efendi

A'zâ nüfus Me'muru Efendi

A'zâ Zirâ'at Bank Kâtibi Efendi

A'zâ Ya'kub Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Müftü Mehmed Şâlih Efendi

Müftüzâde Râsîh Efendi

Deranzâde Hacı Yahya Efendi

İzmir Pâye'i mücerredî

Bursa Rü'esi

Muşile'i Süleymaniye

Günay Nâhiyesi

Müdür 'Osman Nuri Efendi

Tahrirât Kâtibi Hacı 'Ata Efendi

Virgü Kâtibi Süleyman Efendi

Buldan Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Mevki' Coğrafi

Buldan Kazası şimâlen: Alaşehir şarken: Çal ve Eşme cenuben: Saray ve ğarben: Nazilli Kazalarıyla mahdud Günay nâmıyla bir nâhiye ve (59) mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Kaşa

Merkez kaşa Buldan Kaşabası olup Deñizliniñ şimâl cihetinde ve merkez Livâya berren sekiz sa'at mesafede ve (38) derece (5) dakika 'arz-ı şimâli ve (36) derece (38) dakika tul-u şarkide vâkı' ve sath-ı bahrden 133 metro mürtefi' dir.

Buldan Kazasının Nüfusu

Yekun	Zükur	Înâs
31 137	15 634	15 503

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Han	Hamam	Un değirmeni
2 892	262	9	2	54

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 8 câmrî şerif, 9 mescid, 4 tekke, 1 kütübhâne

319 Senesi Zarfında Nüfus Vuku atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Nakl-i mekan
642	284	298	64	97

Mekâtib

Rüşdiye	İbtida'î Zükur	İbtida'î İnâs	Medrese
1	36	1	7

Qazanm Vâridât-ı seneviyesi bir milyon beşyüz yirmi biñ altı yüz ğuruş raddesindedir.

Çal Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Fahreddin Beg Sâlîse, Mim 3 Mal Müdürü Mehmed Eşref Efendi

Nâ'ib Muştafa Kemal Efendi Müderris Tahrirât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabi'ye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Muntehıbe

Necib Efendi

Hacı Veli Ağa

Hüseyin Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini 'Ali Rızâ Efendi

Refiki Hüseyin Fevzi Efendi

Tahsilat müfettişi Yusuf Ziya Efendi

Şanduk Emmini Necib Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Himmet Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

Başkatib Hacı Hasib Efendi

Kâtib-i Sâni Halid Efendi

Müstantık Mu'âvini Hüseyin Efendi

Mukavelat muharriri Cevdet Efendi

Şeri'at Kâtibi Kasım Efendi

Odacı Mehmed Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

A'zâ Şave Efendi

Kâtib Halid Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı Hâfız Hüseyn Efendi A'zâ Hacı Hüsnü Efendi
 Muḥasebe Kâtibi Hüseyn Hüsnü Efendi A'zâ Mehmed Ağa
 Refîkî Ahmed Fevzi Efendi A'zâ Hasan Hüseyn Ağa

Me'murin-i Şâ'ire

Da'iler Çiftliği Hümayunu Me'muru Ahmed Latif Efendi
 Nüfus Me'muru Ahmed Efendi Sâliḥ Reji Me'muru Hacı Mustafa Efendi
 Mu'âvini İbrâhim Edhem Efendi Reji Kâtibi Rızâ Efendi
 Tapu Kâtibi Mustafa Necati Efendi Duyun-u 'umumiye Me'muru Hilmi Efendi
 Orman süvârisi Mustafa Efendi Kâtib Nazmi Efendi
 Piyâde korucusu Mustafa Efendi Telḡraf Müdürü Hasan Tahsin Efendi
 Duyun-u 'umumiye süvârisi Nuri Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Ahmed Ağa
 A'zâ Hasan Hüseyn Ağa Tabib İstavrakı Efendi
 A'zâ Mehmed Ağa Kâtib ve Şanduk Emîni Lûtfi Efendi
 A'zâ Emin Ağa Komiser Hacı 'Osman Ağa
 A'zâ Hasan Çavuş Komiser Hacı Hüsnü Ağa
 A'zâ Emin Ağa Aşı Me'muru 'Ali Rızâ Efendi

Me'murin-i Zâbıta

Zâbıta Me'muru 'Ali Ağa Polis 'İzzet Efendi
 Süvari jandarma neferi 7 Piyâde jandarma neferi 15
 Mekteb-i Rüṣdiye
 Mu'allim Mustafa Kemal Efendi Bevvab İbrâhim Efendi
 'Aded-i şâkirdân: 51

Mekteb-i İbtida'ıye

Mu'allim Hâfız Veli Efendi Bevvab Veli Hoca
 'Aded-i şâkirdân: 83

Mekteb-i Hususi

Mu'allim-i evvel Süleyman Efendi Bevvab 'Ali Efendi
 Mu'allim-i Şâni Mehmed Efendi 'Aded-i şâkirdân:70

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za A'zâ Hacı 'Ali Efendi
 A'zâ Mülâzım Hazım Efendi A'zâ Hacı Veli Ağa
 A'zâ Mülâzım-ı Evvel Fettaḥ Efendi Kâtib Mustafa Efendi
 A'zâ Ahmed Ağa Baytar Ahmed Ağa

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Hacı Mehmed Efendi
 A'zâ mal Müdürü Efendi A'zâ Müderris Hâfız Mahmud Efendi
 A'zâ Hacı 'Ali Efendi A'zâ Rüşdiye mu allimi Mustafa Efendi
 A'zâ Müderrisinden Emin Efendi Kâtib Lütfi Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Ka'za A'zâ Bank Kâtibi Hüsnü Efendi
 A'zâ Ahmed Necati Efendi A'zâ Hacı Mustafa Efendi
 A'zâ Hacı 'Ali Efendi A'zâ Zabıta Me'muru Efendi
 A'zâ Hacı Hâfız Efendi Kâtib Mehmed Efendi

Çal Kaşabasının Nüfusu

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
3 710	1 837	1 873	İslam
99	60	39	Yabancı
155	138	17	Rum
3 964	2 035	1 929	Yekûn

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 redif debboyu, 1 Dâ'ire'i askeriyeye, 1 cebehâne, 1 telğraflhâne, 4 câmi'i şerif, 6 mescid, 1 habishâne

Kazanın Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekûn	Zükur	İnâs	Milel
53 180	26 053	27 127	Yerli islam
99	60	39	Yabancı islam
155	138	17	Rum
53 434	26 252	27 183	Yekûn

319 Senesi Zarfında Nüfus Vukufatı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Nakl-i mekan
1 833	1 149	480	91	27

Kazanın 320 senesi varidat-ı 'umumiyesi 2 481 436 güruştur.

Dâhil-i Kazada Külliyyetle Zirâ Olunan Hübubat

Buğday, arpa, burçak, afyon ve pamuk

Maşsulat-ı Sâ'ire

Çekirdeksiz ve siyah üzüm

Ticâret ve Zirâat Odası

Re'is Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Yanko Efendi

A'zâ Şave Efendi

A'zâ Nikolâki Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Baklañ Nâhiyesi

Müdür 'Abdülkerim Efendi

Nâ'ib vekili Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Hasan Efendi

Tahrîrât Kâtibi ‘Abdi Efendi

A‘zâ Hacı ‘Ömer Efendi

A‘zâ Dede Hüseyin Efendi

A‘zâ Hüseyin Çavuş

Me’murin-i ‘Askeriye

Binbaşî Kâzım Efendi

Kolağası Mehmed Necati Efendi

Tabur Kâtibi (münhal)

Bölük	Yüzbaşî	Mülâzım-ı Evvel	Mülâzım-ı Sâni
Birinci	Muṣṭafa Şükrü Efendi	Fettaḥ Efendi	Cemal Efendi
İkinci	Mehmed ‘Ali Efendi	Mehmed ‘Ali Efendi	(münhal)
Üçüncü	Aḥmed Efendi	‘Osman Ağa	Mehmed Efendi
Dördüncü	(münhal)	İsmâ‘il Efendi	(münhal)

Debboy Me’muru (münhal)

Tüfeñkçi Hacı ‘Ömer Efendi

Süvari Mülâzımı Hazım

Çal Kazası Hakkında Bazı Ma‘lumat

Mevkî Coğrâfısı

Çal Kazası şimâlen: Eşme şarkın ve cenuben: Hüdavendigâr Vilâyeti ile Deñizli Sancağı ve ğarben: Deñizli Kazalarıyla mahdud Baklañ nâmiyle bir nâhiyeyi altmışyedi mahalle ve karyeyi müstemildir.

Merkez Kaḫa

Merkez kaḫa Demirci Kaşabası olub Deñizlinin şark-ı şimâli cihetinde ve merkez Livâya berren oniki sa‘at mesafede 38 derece 7 dakika ‘arḫ-ı şimâli ve 26 derece 50 dakika tül-u şarkide vâkî ve saḥ-ı bahrden doksan metro mürteff‘dir.

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne Dükkan Han Hamam Un değirmeni Ta‘sirhâne

820

65

3

Saray Kazaası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm 'Abdülkadir Beg Müttemayiz, Mim 3

Nâ'ib Mehmed Emin Efendi

Mal Müdürü 'Ali Rızâ Efendi

Müftü Mehmed Nuri Efendi Devriye müderrisi Tahrirât Kâtibi Mehmed Kamil Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabî'îye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Müntehibe

Hacı İsmâ'il Efendi

Hacı İbrâhim Ağa

Vasil oğlu Erdum Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Halil Hilmi Efendi

Şanduk Emîni Süleyman Efendi

Mülâzım Hâfız 'Osman Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Rızâ Beg

A'zâ Andon Efendi

Müstantık Mu'âvini 'Ali Efendi

Kâtib-i Şâni 'Ali Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Rızâ Beg

A'zâ Andon Efendi

Kâtib 'İzzet Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

Muhasebe Kâtibi 'Abdi Efendi

Muhasebe Kâtibi refîki Kâzım Efendi

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Muştafa Efendi	Duyun-u 'umumiye Kâtibi Şâdık Efendi
Telgraf ve posta Müdürü Hüsnü Efendi	Evkâf vekili Emin Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru Süleyman Efendi	Tapu Kâtibi Ahmed Efendi
Reji Me'muru Adanuş Efendi	Orman süvârisi Mihal Efendi
Reji muhafızı Selami Beg	Reji satış Kâtibi Mehmed Efendi
Evkâf vekili 'Abdah Efendi	

Me'murin-i Zabiâ

Zabiâ Me'muru Yüzbaşı Halil Efendi	Polis Me'muru Karabet Efendi
Süvari jandarma neferi 2	Piyâde jandarma neferi 7

Belediye Dâ'iresi

Re'is Ahmed Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi	A'zâ Zena'il Efendi
A'zâ Hasan Efendi	Kâtib Şeyh Tâhir Efendi
A'zâ 'Osman Ağa	Şanduk Emîni İsmâ'il Efendi
A'zâ Hacı Muştafa Efendi	Tabib Molisbahur Efendi

Mekâtib-i Rüşdiye ve İbtidâ'îye

Mu'allim-i evveli Hâfız Mehmed Şâdık Efendi
Bala mahallesi mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi 'Abdurrahman Hilmi Efendi
Orta mahallesi mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi Yahya Efendi
Aşağı mahalle mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi Hâfız Mehmed Efendi
İnâş mektebi mu'allimesi Eda Hanım

Mekâtib-i Gayri Müslime

Nevi Mekâtib	Derecatı	Mu'allimi	'Aded-i şâkirdân
Rum mektebi	ibtidâ'îye	1	35
Rum inâş mektebi	ibtidâ'îye	2	42

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Rızâ Beg

A'zâ Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Efendi

A'zâ Mülâzım Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Mehmed Sâdık Efendi

A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

Kâtib Ahmed Hulusi Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Hacı Hâfız 'Osman Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Mustafa 'Ali Ağa

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ Sirço Efendi

A'zâ Ahmed Ağa

Kâtib-i fahri Mehmed İhsan Efendi

Deştiban İdâresi

Re'is Derviş 'Ali zâde Mehmed Ağa

A'zâ Hasan Efendi

A'zâ Dimitraki Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Efendi

Serdeştiban Ahmed Ağa

A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi

Kâtib İsmâ'il Efendi

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Kırkûçüncü Alayın İkinci Sarayköy Taburu

Bimbaşî Hasan Hilmi Efendi Mim 4

Tabur Kâtibi 'Abdüllatif Efendi Mim 5

Bölük	Yüzbaşî	Mülâzım-ı Sâni
1	Hâfız Halil Efendi	Ramiz Efendi
2	Süleyman Ağa Aym 4, Mim 4 (Gümüş iftihar madalyası)	Tevfik Efendi
3	'İrfan Efendi	Fehmi Efendi
4	İsmâ'il Efendi	Şâlih Efendi

Debboy Me'muru Mülâzım Süleyman Efendi

Süvari Mülâzımı (münhal)

Tüfenkçi (münhal)

Kadı Nâhiyesi

Müdür 'Abdah Vahdet Efendi

A'zâ Hacı 'Arif Ağa

A'zâ Hacı Hâfız Ahmed Efendi

A'zâ Hacı İbrâhim Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Efendi

Tavas Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm Cemal Beg Sâniye

Mal Müdürü Hüseyin Fâ'ik Efendi

Nâ'ib 'Atif Efendi Devriye müderrisi

Tahrirât Kâtibi 'Ali Kemal Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabriye

A'zâyı Müntehibe

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Fazıl Beg

Mal Müdürü Efendi

Hacı Hâfız Emin Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

Hacı Mestan Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Mahmud Efendi

Şanduk Emmini Ahmed Efendi

Refîki Mehmed 'Ali Efendi

Nâhiye virgü Kâtibi Şâlih Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ 'Ali Rızâ Efendi

A'zâ Şâlih Efendi

Başkatib Şâlih Efendi

Kâtib-i Şâni Şâdik Efendi

Müstantık Mu'âvini Nuri Efendi

Mukavelat muharriri Bekir Efendi

Şer'iyye Kâtibi Fehmi Efendi

Mübaşir 'Ali ve Mehmed Efendiler

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ 'Abdah Ağa

Kâtib Şâlih Efendi

Zirâat Bankası

Re'is Yusuf Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

A'zâ Hacı Emin Efendi

Muhasebe Kâtibi Râşid Efendi

A'zâ Süleyman Ağa

Refîki 'Akif Efendi

A'zâ 'Abdah Ağa

Mikdâr-ı Sermâye 2 551 986 gürüş

Belediye Dâ'iresi

Re'is Hasan Hüseyin Ağa

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Hacı Mustafa Ağa

A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Süleyman Ağa

Tabib (münhal)

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

Kâtib İsmâ'il Efendi

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa	A'zâ Hasan Hüseyn Ağa
A'zâ Mülâzım 'Ömer Efendi	A'zâ Hacı 'Ali Ağa
A'zâ Hacı 'Osman Ağa	Kâtib 'Ömer Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaẓa	A'zâ bank Kâtibi Râşid Efendi
A'zâ Tahrirât Kâtibi Kemal Efendi	A'zâ 'Ali Efendi
A'zâ Hacı Emin Efendi	A'zâ Hacı Mestan Ağa
A'zâ Hasan Hüseyn Ağa	Müfettiş Mustafa Efendi

Tahsilat Komisyonu

Re'is Mal Müdürü Efendi	A'zâ Fazıl Beg ve Yusuf Efendi
-------------------------	--------------------------------

Me'murin-i Zabiṭa

Zabiṭa Me'muru Mehmed Efendi	Polis Fehim Efendi
Süvari jandarma neferi 8	Piyâde jandarma neferi 22

Me'murin-i Şâ'ire

Nüfus Me'muru Kâzım Efendi	Orman Me'muru Ahmed Efendi
Telgraf ve posta Müdürü 'Ömer 'Adil Efendi	Nüfus Kâtibi Mehmed Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru 'Adil Efendi	Tapu Kâtibi Halis Efendi
Duyun-u 'umumiye Me'muru Lutfi Efendi	Orman korucusu 'Osman Efendi
Telgraf Çavuşu Ahmed Efendi	

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel İbrâhim Şabri Efendi	Mu'allim-i Sâni Hacı Mustafa Efendi
Bevvab Mustafa Efendi	'Aded-i şâkirdân 57

Mekâtib-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Mustafa Efendi

Mu'allim-i Sâni Hasan Efendi

‘Aded-i şâkirdân 60

Mu'allim-i evvel Hacı Hâfız Efendi

Mu'allim-i Sâni Hacı Ahmed Efendi

‘Aded-i şâkirdân 132

İbtida'î İmâş Mektebi

Mu'allime Fatma Hanım

‘Aded-i tâlebât 55

Me'murin-i ‘Askeriye

Redif Kırkdöndüncü Alayın Dördüncü Tavas Taburu

Binbaşı Ahmed Kemal Efendi Yunan madalyası

Tabur Kâtibi (münhal)

Bölük Yüzbaşı

Mülâzım-ı Sâni

Birinci İsmâ'il Efendi Yunan madalyası Osman Efendi Mim 5 Yunan madalyası

İkinci

Elmas Ağa

Mehmed Efendi Yunan madalyası

Üçüncü

(münhal)

Hacı Bayezid Efendi Yunan madalyası

Dördüncü

‘Ali Na'il Efendi Yunan madalyası

İsmâ'il Efendi Yunan madalyası

Tüfenkçi Tevfik Efendi Yunan madalyası

‘İlave kumandanı Kolağası Hakkı Beg Yunan madalyası

‘İlave zabitanı Mülâzım-ı Evvel Mustafa, Süleyman, Şemsi, Tevfik Efendiler ve ‘Ali ve Mehmed Ağalar

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Eşrafdan Hacı Mehmed Efendi Mim 3

Eşrafdan Karakolzâde Hacı Hüseyin Ağa Mim 3

Kalfa Tavas Nâhiyesi

Müdür vekili Hüsnü Efendi

A'zâ Musa Ağa

A'zâ Hacı Mustafa Efendi

A'zâ Hacı Ahmed Ağa

Tahrirât Kâtibi Fehmi Efendi

A'zâ Hacı ‘Ali Ağa

Nefsi Kaşabanın Nüfusu

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
7 460	3 620	3 840	İslam

Kaşabanın Emâkin-i Mevcudesi

Hâne	Dükkan	Hamam	Han
1 745	118	1	1

Emâkin-i Emiriyye ve Hayriyye

1 Hükümet konağı, 1 redif debboyu, 3 cebehâne, 33 câmrî şerif, 1 mekteb-i rüşdiye, 3 mekteb-i ibtidâ'îye, 3 medrese

Kazanın Nüfus-u 'Umumiyesi

Yekun	Zükur	İnâs	Milel
56 677	27 679	28 998	İslam

319 Senesi Zarfında Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkehât	Talâk	Nakl-i mekan
1 305	220	722	48	4

Kazanın varidat-ı seneviyesi iki milyon dörtyüz onaltı bin gırüş raddesindedir.

Tavas Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Tavas Kazası şimâlen:Denizli ve Saray Kazaları şarken:Karaağaç cenuben:Mekri ve Köyceğiz ve ğarben:Muğla ve Bozdoğan Kazalarıyla mahdud (Kal'a Tavas) nâmiyle bir nâhiyeyi ve (84) mahalle ve karyeyi müstemildir.

Mekez Kaza

Merkez kaza Yarangüme Kaşabası olub merkez Livâya berren altı sa'at mesafede ve (37) derece (38) dakika 'arız-ı şimâli ve (26) derece (35) dakika tul-u şarkide vâkırdır.

Dâhili Kazada Külliyyetle Zira^c Olunan Hübubat

Buğday, arpa, mısır, çavdar, burçak, nohut, yaz hintası, sisam, merdimek, pamuk

Mülhaza

İşbu mahşulatdan buğday, arpa külliyyetle İzmirle sevk olunur.

Garbıkaraağaç Kazası

Me'murin-i Kaza

Kâ'im-makâm 'Abdül'aziz Efendi

Nâ'ib 'Abdurrahman Efendi

Mal Müdürü Receb Şabri Efendi

Tahrirât Kâtibi Halil Hilmi Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabriye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Müntehibe

Yusuf Ağa

'Ömer Ağa

Emin Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Mehmed Efendi

Refikî Ahmed Efendi

Şanduk Emîni Povani Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Muştafa Efendi

Başkatib 'İzzet Efendi

Müstantık Mu'âvini Halil Efendi

A'zâ Hasan Efendi

Kâtib-i Sâni Râşid Efendi

Mukavelat muharriri Hasan Efendi

Zirâat Bankası

Re'is 'Ali Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Efendi

Muhasebe Kâtibi İsmâ'il Hakkı

A'zâ Hacı Hasan Efendi

A'zâ Ahmed Ağa

Refiği Hasan Fehmi Efendi

Mikdâr-ı Sermâye 2 859 635 gurus

Me'murin-i Zabitâ

Zabitâ Me'muru Dimitraki Efendi

Süvari jandarma neferi 11

Polis Me'muru Mehmed Hilmi Efendi

Piyâde jandarma neferi 9

Me'murin-i Şâ'ire

Nüfus Me'muru Şükrü Efendi

Tapu Kâtibi Şâlih Efendi

Posta Müdürü Hacı 'Ali Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru Mustafa Efendi Orman süvârisi Hakkı Efendi

Nüfus Kâtibi Mustafa Efendi

Evkâf vekili Şâlih Efendi

Reji Me'muru Mehmed Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Ahmed Efendi

A'zâ Molla Mehmed Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

Tabib Fahreddin Efendi

A'zâ Hüseyin Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Sanduk Emmini 'Abidin Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Nuri Efendi

Mu'allim-i Sâni Efendi⁴²

Hüsn-ü hat mu'allimi Halil Hilmi Efendi

'Aded-i şâkirdân 35

Mekteb-i İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Bilal Edib Efendi

'Aded-i şâkirdân 160

Mu'allim-i Sâni Hâfız 'Ömer Efendi

⁴² İsim belirtilmemiş.

Komisyonlar

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Halil İbrâhim Ağa

A'zâ Mehmed Efendi

A'zâ 'Osman Ağa

A'zâ 'Ali Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is 'Ali Efendi

A'zâ 'Ömer Efendi

A'zâ Hâfız Ahmed Efendi

A'zâ Molla Mahmud Efendi

Erle Nâhiyesi

Müdür Ahmed Rüşdü Efendi

Tahrirât Kâtibi Hacı Mustafa Efendi Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Garbıkaraağaç Kazası Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Mevki Coğrâfısı

Garbıkaraağaç Kazası şimâlen: Çal Kazası ve Hüdavendigâr Vilâyeti şarhen: Konya Vilâyeti cenuben: Menteşe Sancağı ve garben: Tavas Kazalarıyla mahdud ve Erle nâmiyle bir nâhiyeyi ve (39) kura çiftlikâtı müstemildir.

Merkez Kaza

Merkez kaza Acıbadem Kaşabası olup merkez Livâya berren on sa'at mesafede ve 37 derecede vâkı'idir. Yolu Kazıkbeli nâmmında mürtefa bir tepeden bir sa'at kadar mürur

iderek mütebaği dokuz sa‘at düz yol ise de anın da dört sa‘ati taşlık ve kayalık olub henüz şose तरीکی inşâ edilmemiştir.

Қазanın varidat-ı seneviyesi iki milyon dört yüz altmış iki biñ guruş raddesindedir.

Merkez Қаза Оlan Асıbadem Қашабasının Nüfusu

Yekün	Zükur	İnâs	Milel
1 392	727	665	İslam
83	35	48	Rum
1 475	762	713	Yekün

Ma‘a Nâhiye Қазanın Nüfus-u ‘Umumiyesi

Yekün	Zükur	İnâs	Milel
47 838	23 497	24 341	İslam
418	206	212	Rum
2	2		Yabancı
49 258	23 806	24 553	Yekün

319 Senesi Zarfında Nüfus Vuku‘atı

Tevellüdât	Vefiyât	Münâkeḥât	Ṭalâḳ	Naql-i mekan
681	282	414	89	17

Emâkin-i Emiriyye ve Ḥayriyye

1 Hükümet konağı, 2 câmi‘i şerif, 3 mescid

Kasabanın Emâkin-i Mevcudesi

Ḥâne	Dükkan	Ḥan	Ḥamam	Un değirmeni	Kereste fabrikası
300	15	2	1	7	1

Mülahaḫa

Maḥşulatdan en ziyade ihracat arpa, buğday olub Deñizliye sevk olunur.

Deñizli Sancağının Üçyüzondokuz Sene’i Maliyesi Vâridât-ı ‘Umumiyesi

Ġuruş

2 316 600	Emlâk ve ‘akar virgüsü
574 000	Temettü‘ virgüsü
58 500	Bedel-i ‘askeri
1 838 000	Ağnâm rüsumu
0	Cenavar resmi
508 200	Maktu‘an ihale olunan A‘şâr bedeli ve emaneten idare olunan A‘şâr bedeli
	hasılatı
428 631	Orman hakkı ve kereste ve pul resimleri
348 014	Envâ‘i mâ‘den
232 540	Emlâk ve tapu harçları
4 800	Emlâk-ı emiriye mu‘accele ve icar ve hasılatı
197 832	Muhakim harçları
77 375	Rüsum-u mütenev‘i
103 000	<u>Hâşılât-ı müteferrika</u>
11 260 692	Yekun

Vilâyetin Livâ Üzerine Nüfus-u ‘Umumiyesi⁴³

Deñizli sancağı	Yerli	Yabancı	Mahallat	Kura
Esami’i cema at	Zükur	İnâs	Zükur	İnâs
İslam	124 247	128 989	1 101	908
Rum	1 631	1 466	449	250
Ermeni	309	277	58	40
Musevi	18	19	3	3
<u>Ecnebi</u>	<u>3</u>	<u>1</u>		
Deñizli Yekun	126 208	130 752	1 611	1 202
İzmir sancağı	296 823	287 424	22 998	4 188
Aydın sancağı	124 619	124 603	2 254	1 283
				94
				316
				72
				513

⁴³ Denizli sancağı nüfusu ayrıntılı, diğer sancak nüfusları yekun olarak alınmıştır.

Şaruhan sancağı 197 011	196 693	660	888	235	1043
Menteşe sancağı 84 471	85 017	701	426	46	367

Vilayette 320 Senesi Zarfındaki Nüfus Vuku'atı

Tevellüdât		Vefiyât		Münâkeḥât
Zükur	İnâs	Zükur	İnâs	‘Aded
14 271	13 508	13 759	11 016	12 732

D 1326 H / 1908 Tarihli Aydın Vilâyeti Salnâmesi

1326 sene’i hicriyesine mahsus, def a: 25, vilayet matbaasında tab olunmuştur.

Deñizli Sancağı (Sayfa:507-560)

Me’murin-i Livâ (Sınıf 3)

Mutaşarrıf İsmâ‘il Kemal Beg Mekteb-i Mülkiye’i Şahânenen Me’zun, Evveli Sânisî
Aym 4, Mîm 2

Nâ’ib Feyzî Şükrü Efendi Bilad-ı hemse, Aym 4, Gümüş madalya

Muhâsebeci ‘Ali Rüşdü Efendi Aym 3, Mîm 5

Tahrirât Müdürü Mehmed Ebulhayri Efendi

Meclis-i İdâre’i Liva

Re’is Mutaşarrıf-ı Livâ

A‘zâyı Tab‘iye

Nâ’ib Efendi

Müftü Mehmed Tâhir Efendi

(Edirne Pâye’i mücerredî, Mîm 3)

Muhâsebeci Efendi

Tahrirât Müdürü Efendi

Meclis Kâtibi Cevdet Efendi

A‘zâyı Munteḥibe

Hacı Nâfiḏ Efendi

Hacı Mehmed Ağa

Nikolâki Efendi

Tigork Efendi

Nafi'a Komisyonu

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâ Hacı Nâfiz Efendi	Mühendis vekili Fehmi Efendi
A'zâ Ziya Efendi	Belediye re'is vekili Mustafa Beg
A'zâ Mustafa Efendi	Kâtib 'Akif Efendi

İskan-ı Muhacirin Komisyonu

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâ Muhâsebeci Efendi	A'zâ Tevfik Beg
A'zâ Hacı Nâfiz Efendi	A'zâ Mestan Beg
Kâtib Mustafa 'Asım Efendi	

Tetkik ve Taşfiye'i Bekaya Komisyonu

Re'is Mutaşarrıf-ı Livâ

A'zâ Bilal Efendi	A'zâ Süleyman Efendi
A'zâ Halil İbrâhim Efendi	A'zâ Kâşif Efendi
A'zâ Hacı Mehmed Ağa	Kâtib 'İrfan Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is-i evvel Mutaşarrıf-ı Livâ

Re'is-i Şâni Müftü Efendi	A'zâ 'Ali Beg
A'zâ Cezâ re'isi Mustafa Nuri Efendi	A'zâ Mehmed Ziya Efendi
A'zâ Jandarma Binbaşısı Mustafa Efendi	A'zâ İcadi Müdürü İsmâ'il Hakkı Efendi
A'zâ Kondoktör Fehmi Efendi	Nüfus Me'muru Mustafa Efendi
Belediye Re'isi Mustafa Beg	A'zâ Sâlih Efendi

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Belediye Re'is vekili Mustafa Beg	A'zâ 'Ali Efendi
A'zâ Yüzbaşı 'Aziz Efendi	A'zâ Baytar Halil Efendi
A'zâ Hacı Nâfiz Efendi	Kâtib Ahmed Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi A'zâ 'Abdurra'uf Efendi
 A'zâ Evkâf Müdürü Efendi Kâtib Mehmed Fevzi Efendi
 A'zâ Nakib-ül eşraf Mehmed Ziya Efendi A'zâ 'Ali Efendi

Tahşilat Komisyonu

Re'is Muhâsebeci Efendi A'zâ Tahşil Me'muru Neş'et Beg
 A'zâ Hacı Nâfiz Efendi Kâtib 'Abbas Efendi
 A'zâ Selman Efendi Mülkiye müstantıkı ma'iyet me'murlarından
 Mülkiye müdde-i 'umumiye Mu'âvini Mustafa 'Asım Efendi
 Tahrirât Müdürü Mehmed Ebulhayri Efendi

Ma'iyet Me'murları

Muṣṭafa 'Aşım Efendi Mehmed Kamil Efendi Muṣṭafa Hamdi Efendi

Tahrirât Kâlemi

Müsevvid Feyzi Efendi Evrâk Me'muru İsmâ'il Efendi
 Mübeyyiz Cevdet Efendi Refikî Hamdi Efendi

Muhasebe Kâlemi

Başkatib Kâşif Efendi Yevmiye Kâtibi Bekir Efendi
 Maşraf Kâtibi Sâlih Efendi Cedvel Kâtibi Hüseyin Efendi
 Refikî Muṣṭafa Efendi Şanduk Emîni Râşid Efendi

Tahşilat İdâresi

Tahşil Me'muru Neş'et Beg Tahşildâr Mahmud Efendi Piyâde
 Ser-tahşildâr Mehmed Efendi Tahşildâr Ahmed Efendi Piyâde
 Tahşildâr Yusuf Efendi Piyâde Tahşildâr İsmâ'il Efendi Süvari
 Tahşildâr 'Osman Efendi Piyâde Tahşildâr Muṣṭafa Efendi Süvari
 Tahşildâr Sâlih Efendi Piyâde Tahşildâr Hasan Efendi Süvari
 Tahşildâr Tevfik Efendi Süvari Tahşildâr Mehmed Efendi Süvari

Ma'â Tahrir Virgü İdâresi

Me'mur Halil İbrâhim Efendi

Başkatib 'Ali Fâ'ik Efendi

Kâtib-i Sâni İstefan Efendi

Encümen-i 'Adliye

Nâ'ib Feyzah Şükrü Efendi

Müdde'î 'umumi Mu'âvini Ahmed Kemal

Efendi

Cezâ re'isi Muştafa Nuri Efendi

Başkatib Hamdi Efendi

Mahkeme'i Bidâyet Hukuk Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Tevfik Beg

A'zâ Dimitri Efendi

Mahkeme'i Bidâyet Hukuk Kâlemi

Başkatib Şâlih Hamdi Efendi

Zabıta Kâtibi Nefi Efendi

İcra Me'muru Ziya Efendi

Mübaşir Hacı Mehmed Efendi

Mukâvelat muharriri Muştafa Efendi

Mübaşir Mehmed Efendi

A'zâ Mülâzımı Ahmed Efendi

Mübaşir Hacı Emin Efendi

Zabıta Kâtibi Ahmed Efendi

Mahkeme'i Bidâyet Cezâ Dâ'iresi

Re'is Mustafa Nuri Efendi Râbi'â Müdde'î 'umumi Mu'âvini Ahmed Kamil Efendi

A'zâ Hacı Aziz Beg

A'zâ Mülâzımı Mehmed Fevzi Efendi

A'zâ Pibrim Efendi

Müstantık Emin Beg

Mahkeme'i Bidâyet Cezâ Kâlemi

Zabıta Kâtibi Yusuf Efendi

Zabıta Kâtibi Şâlih Efendi

Mahkeme'i Ticâret Dâ'iresi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâyı Da'imi

A'zâyı Mevkine

Tevfik Beg Hacı ‘Ali Efendi
 Dimitri Efendi Papayani Efendi
 Kâtib Ahmed Efendi

Maḥkeme’i Şerî‘iyye Dâ’iresi
 Re’is Nâ’ib Efendi
 Başkatib Kadri Efendi Eytâm Müdürü (münḥal)
 Kâtib-i Sâni Şükrü Efendi Maḥzar Rızâ Efendi

Naff’a İdâresi
 Mühendis (münḥal) Kondoktör Fehmi Efendi Sâlise
 Kâtib ‘Akif Efendi

Nüfus Dâ’iresi
 Me’mur Mustafa Efendi Kâtib ‘İzzet Efendi

Evkâf İdâresi
 Müdür Hüseyin Başri Efendi Kâtib Mehmed Fevzi Efendi

Defter-i Hâkânî İdâresi
 Me’mur Bilal Efendi Sâlise Kâtib-i Sâni İsmâ’il Efendi
 Başkatib Mehmed Kâzım Efendi Tapu Kâtibi ve Sanduk Emni Ahmed Efendi
 Tapu Kâtibi refikî Nuri Efendi

Ma‘ârif İdâresi
 Müdür İsmâ’il Hakkı Efendi Sanduk Emni Mehmed Fahreddin Efendi
 Kâtib Feyzi Efendi Mekâtib-i İbtida’iye müfettişi Mehmed Efendi

Mekteb-i İ‘dadi
 Müdür, hesab, tanzimat-ı zirâ‘iye, dördüncü sene Türkçe mu‘allimi İsmâ’il Efendi
 Coğrafya mu‘allimi Mustafa Raşım Efendi
 Fransızca, hendese, resim mu‘allimi Nuri Efendi

Tarih, coğrafya, kitâbet, üçüncü sene Türkçe mu'allimi Süleyman Efendi

‘Arabi ve hüs-n-ü hat mu'allimi Halil İbrâhim Efendi

‘Arabi ve farisi mu'allimi İsmâ'il Efendi

‘Ulum-u diniye ve ahlak mu'allimi ve mubassır ‘Ali Efendi

Birinci ve İkinci seneler Türkçe mu'allimi Feyzi Efendi

‘Aded-i şâkirdân 120

Mekâtib-i İbtida'îye Mu'allimleri

	Mu'allim-i evvel	Mu'allim-i Sâni
Maḥmudiye Mekteb-i İbtida'îye	Hâfız Şâlih Efendi	Mehmed Efendi
Mecidiye Mekteb-i İbtida'îye	Aḥmed Efendi	Hâfız Ḥabib Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtida'îye	Hacı ‘Ali Efendi	Şemseddin Efendi
Numune’i Teraḳki-i Mektebi İbtida'îye	Mehmed Şâlih Efendi	Mehmed Efendi

İnâs Rüşdiye Mektebi

Mu'allime’i evvel Latife Hanım	Bevvabe Penbe Hanım
Mu'allime’i Sâniye Rahime Hanım	‘Aded-i tâlebât 100

Belediye Dâ'iresi

Re’is vekili Muṣṭafa Beg	A‘zâ Hacı ‘Ali Efendi
Re’is Mu‘âvini Fehmi Efendi	A‘zâ Süleyman Efendi
A‘zâ Hacı Mehmed Efendi	A‘zâ Mehmed ‘Ali Efendi
A‘zâ Mestan Beg	A‘zâ Papayani Efendi

Belediye Kâlemi

Kâtib Aḥmed Efendi	Aşı Me’muru Fazlı Efendi
Şandukḳ Emîni Tal‘at Beg	Aşı Me’muru ‘Ali Rızâ Efendi
Doktor Hüseyin Efendi Sâniye	Şihhiye baytarı Halil Beg
Serḳomiser Muṣṭafa Çavuş	Çavuş Yusuf Efendi
Ser çavuş ‘İzzet Efendi	Çavuş ve Tahşildâr Şâlih Efendi

Belediye Eczahânesi

Doktor Hüseyin Efendi Sâniye
Eczacı Sa'îdî Beg

Mu'âvini Şâdık Efendi
Kâtib Şükrü Efendi

Deştiban İdâresi

Re'is Mustafa Efendi

A'zâ Mehmed 'Ali Efendi

A'zâ Şâlih Efendi

A'zâ Nikola Efendi

A'zâ 'Ali Beg

A'zâ (münhal)

A'zâ Hacı Ahmed Efendi

Kâtib 'Ağa Efendi

Zirâ'at ve Ticâret Odası

Re'is Hacı Nâfiz Efendi

A'zâ Tefik Beg

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Mihalaki Efendi

A'zâ 'Ali Beg

A'zâ Arakil Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

Kâtib Ahmed Efendi

Zirâ'at Bank Meclisi

Re'is Hacı Nâfiz Efendi

A'zâ Tefik Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

A'zâ Bank Me'muru Mehmed Ziya Efendi

Telgraf ve Posta İdâresi

Müdür Süreyya Efendi Mim 4

Muhabere Me'muru Hakkı Efendi

Muhabere Me'muru Rüşdü Efendi

Şurbe Me'muru Tefik Efendi

Jandarma Dâ'iresi

Binbaş Mustafa Sa'ib Efendi

Gümüş İftihar Madalyası

Tabur Kâtibi Mehmed 'Ali Efendi

Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi

Piyâde Yüzbaşısı Halil Efendi

Bölük Emni Ahmed Efendi

Polis Dâ'iresi

Komiser Eşref Efendi Tahlisiye Madalyası

Polis Mehmed Kâzım Efendi

Polis Mustafa Hulusi Efendi

Polis Hüseyin Hüsnü Efendi

Polis Şâlih Efendi

Polis Mehmed İzzet Efendi

Polis Mikel Efendi

Polis Karabet Efendi

Habishâne İdâresi

Müdür Mehmed Efendi

Sergardıyan Kadir Ağa

Kâtib Mustafa Efendi

Gardıyan Hâfız İsmâ'il Efendi

Orman İdâresi

Süvari Me'muru Mehmed Şakir Efendi (Yunan madalyası)

Orman ondalık Me'muru Ömer Efendi

Orman piyade Kılçusu 3

Duyun-u 'Umumiye İdâresi

Müdür Kadri Efendi

Serkatib Ali Efendi

İdâre Kâtibi Şâdık Efendi

Tahrirât Kâtibi Hüseyin Efendi

Şanduk Emîni Mehmed Efendi

A'sâr Kâtibi Şâlih Fehmi Efendi

Piyâde Kılçusu Mehmed Ağa

Reji İdâresi

Müdür Gimon Mavrumani Efendi

Kontrol Me'muru Şevket Beg

Muhâsebeci Jörf Kaledenik Efendi

Muhakemat Me'muru Emin Efendi

Anbarcı Mişel İstavridis Efendi

Şatış Me'muru Mösyö Börgil

Ümerayı 'Askeriye

Mirlivâ Mehmed Şükrü Paşa Ayn 3, Mim 2, Altın liyakat, Girid Yunan madalyaları

Miralay Mehmed Tevfik Beg Ayn 4, Mim 2, Gümüş imtiyaz, Yunan madalyası

Redif Kırkçüçüncü Alayın Birinci Denizli Taburu

Birbaşı Süleyman Sırrı Efendi, Yunan ve Gümüş liyakat madalyaları

Alay Emni Ali Efendi Gümüş imtiyaz, Yunan madalyaları

Çolağası İsmâ'il Efendi, Yunan ve Gümüş madalyaları

Kâtib Hasan Efendi, Yunan ve Gümüş madalyaları

Erkan-ı Harbiye mülhık Mülâzım-ı Şâni Lûtfi Efendi, Gümüş liyakat madalyası

Debboy Me'muru Mülâzım-ı Evvel İbrâhim Efendi, Yunan ve gümüş liyakat madalyaları

Bölük	Yüzbaşı	Mülâzım-ı Evvel	Mülâzım-ı Şâni	Madalya
Birinci	Cemil Efendi	Necib Efendi	Mehmed Ali Efendi	Yunan ve
İkinci	Halil Efendi	Hıfzı Efendi	İsmâ'il Efendi	Gümüş
Üçüncü	Rızâ Efendi	Rıfat Efendi	İsmâ'il Efendi	Liyakat
Dördüncü	Şükrü Efendi	Ömer Efendi	Muṣṭafa Efendi	Madalyası

Tüfenkçi Ömer Fehmi Efendi Gümüş Liyakat madalyası

Honaz Nâhiyesi

Me'murin-i Nâhiye

Müdür Ahmed Şükrü Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Tahrirât Kâtibi Şiddî Efendi

Nüfus Me'muru Mehmed Efendi

Me'murin-i Askeriye

Redif Kırkçüçüncü Alayın Üçüncü Honaz Taburu

Birbaşı Hacı Hızır Efendi Ayın 4, Gümüş liyakat ve Yunan madalyaları

Çolağası Hacı İzzet Efendi Gümüş liyakat ve Yunan madalyaları

Tabur Kâtibi Mehmed Efendi Gümüş liyakat ve Yunan madalyaları

Debboy Me'muru Mülâzım-ı Evvel Cevdet Efendi

Bölük	Yüzbaşı	Mülâzım-ı Evvel	Mülâzım-ı Şâni	Madalya
Birinci	Kâzım Efendi	Fazıl Efendi	Hüseyin Efendi	Gümüş
İkinci	Osman Efendi	Nazif Efendi	(münhal)	Liyakat ve
Üçüncü	Hamdi Efendi	Fu'at Efendi	Ta'fat Efendi	Yunan
Dördüncü	Kerim Efendi	Mim 5	Muṣṭafa Hulusi Efendi	İhsan Efendi
				Madalyası

Süvari takım zabiti Mülâzım-ı Sâni Selman Beg Gümüş liyakat ve iftihar madalyaları

Livânın Mevki Coğrâfisi

Denizli Sancağı şimâlen: Hüdavendigâr Vilâyeti ve Şaruhan Sancağı şarken: Hüdavendigâr ve Konya Vilayetleri cenuben: Menteşe Sancağı garben: Menteşe ve Aydın ve Saruhan Sancakları ile mahdud olup nefsi-i Denizli ile Çal, Buldan, Sarayköy, Garbıkaraağaç ve Tavas nâmları ile altı kaza ve Honaz, Baklañ, Günay, Kağı, Erle isimleriyle de beş nâhiyeyi muhtevîdir.⁴⁴

Denizli Kazası şimâlen: Çal ve Sarayköy Kazaları şarken: Yine Çal Kazasıyla Konya Vilâyeti cenuben: Tavas Kazası garben: Sarayköy Kazasıyla mahduddur.

Merkez Kaşa

Merkez kaşa bir demiryolu şu'besiyle İzmir'e merbut sağı-ı bahirden (370) metro irtifada ve (37) derece (48) dakika (57) Sâniye 'arz-ı şimâli (26) derece (34) dakika (32) Sâniye tul-u şarkide vâki Denizli kaşabasıdır.

Merkez Kazaya Merbut Kura

Gerzile, Manastır, Künarlar, Başkarcı, Kadılar, Hallaclar, Bereketler, Hişar, Barutcular, Göveçlik, Şarvan, Çakmak, Karahasanlı, Akçapınar, Karahayit, Sultaniye, 'Aziziye, Goncalı, Eskihişar, Eldenizli, Karağöğ, Çeltikçiçiftliği, Şâlihağa, Kınıklı, Zeytunköy, Hacıyyüblü, Kethüda, Şemikler, Üzerlik, Aşağışanlı, Yukarışanlı, Adamaâcâber, Gölemezli, Kavakbaşı, Çeşmebaşı, Döşemebaşı, Haytabeg, Küçükdere, Eskiköy, Develi, Ecirli, Yeğenağaçiftliği, Akhan, Dereköy, Kale, Kurudere, Karateke, Tekkeköy, Bağbaşı, Kayhan, 'OsmanŞarıyar, Sultaniye, Çınarlı, Süleymaniye, MusaBeg, Ahmedbeg, Mecidiye, Selimiye, Koyunâliler, Eğmir, Balkayası, 'Abdal, Küçükağa.

⁴⁴ Kal'a Tavas nahiyesi ile birlikte nahiye sayısının gerçekte altı olması gerektiği diğer bilgilerden anlaşılmaktadır.

Honaz Nâhiyesine Merbut Kura

Emir-azizli, Ovacık, Hortuç, Menteşe, Çömeksaz, Dereçiftlik, Dağdere, Kocabaş, Belevi, Korucuk, Çayırçiftlik, Sakızcılar, Irlıganlı, Hamidiye, Yeñiköy, Geveze, Torapan, Gözler, Doğanlı, Uzunpuñar, Kurtluca, Güzelpuñar, Akdere, Afşar, Kızıyer

Kaşa Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Denizli Kaşabası cevanib-i Sâlisinde dağlar olmak üzere ovaya nezaret eden yüksek bir mevki'de kain olub kaşabanın hâneleri bağlar ve bağçeler arasında kalmış ve 'adeta iki metrodan ba'zı yerlerde kırk elli metroya kadar imtidat etmek üzere birbirinden münferik bir halde bulmuştur. Kaşabanın sokaklarının hemen kaffesinde sular cerayan etmekte ve her hânede da'im-ül cerayan harklar bulunmaqdadır.

Denizli Kaşabasında esasen bir mekteb-i i'cadi ve bir inâs-ı rüşdiye ve dört zükür-u ibtidâ'îye-i islam mektebi mevcud iken Mutaşarrıf-ı Livâ sa'adetli İsmâ'il Kemal Beg Efendinin himem-i ma'ârifperverileri cümlesinden olmak üzere bu kere "Rehber-i Ma'ârif" nâmıyla müceddiden bir bab mekteb-i ibtidâ'î te'sis ve küşad olunmuş ve Şaltak Mekteb-i İbtida'isi "Numune-i Teraqqi" nâmı cedidiyle yeniden inşâ ve ma'ârif-i mahalliyeye 'açar olmak üzere dokuz bab dükkan bina edilerek bir bab hâne de derdest inşâ bulunmuştur.

Kurada dahi yirmisekiz bab mekteb bulunub mesarif-i te'sisiye ve ta'limiyesi ahali'i kura tarafından taht-ı te'mine alınmıştır.

Denizli kaşabası (7 393) ü zükur ve (7 296) sı inâs olmak üzere (14 689) nüfus ve (3 149) hâne, (1 522) dükkan ve (20) mağaza, (81) kahvehâne, (3) kıraathâne, (4) ğazino, (23) han, ()⁴⁵ hamam, (3) furun, (4) kiremithâne, (3) karağolhâne, (9) tekke ve zaviye ve (28) câmi'i, (25) mescid, (13) medrese, (7) islam mektebi, (4) hristiyan mektebi, (2) kilise, (1) kütübhâne, (1) hükümet konağı, (1) 'Adliye Dâ'iresi, (1) debboy ve kışla, (1) cebehâne, (1) posta ve telğrafhâne, (119) çeşme ve sebil, (9) un fabrikası, (4) otel, (10) değirmen, (65) debbağhâne, (1) istasyon gibi emâkin ve mesakin-i câmi'dır.

Kezalik 321 senesinden şimdiye kadar ahali tarafından 152 bab hâne ile çarşı harikını müte'akib 239 dükkan ve mağaza ve yine çarşı dahilinde iki bab câmi'i şerif bina edilmiştir.

⁴⁵ Sayı belirtilmemiş.

321 senesinden 323 senesine kadar iki sene zarfında 5 400, 1 141, 2 003, 1 125, 2 200, 450, 1 560 ve 799 arşun muraba'alarından 'ibaret olmak üzere dahil-i belde muhtelif mahallerde kaldırım ihdas ve belediyeye 'akar olmak üzere 321 senesinde bir eczahâne ve ondört bab dükkan 322 senesinde kezalik üç dükkanla onbir 'aded gölgelik ve tenzifat-ı 'araba ve hayvanları için bir bab ahur ve şamanlık inşâ olunmuştur.

Deñizli Kazası dahilinde tahminen (19 200) dönümü kabil-i Zirâ'at ve (10 000) dönümü ğayri kabil olmak üzere (29 200) dönüm arazi mevcut olup kabil-i zirâ' olan arazinin yüzde sekseni karakadim şabanlarla müteba'ki yirmisi de uşul-ü cedide üzre pulluk şabanlarıyla zir'a olunmakta ve seneden seneye aşar-ı terakki meşhud olmaktadır. Arazî'i mezru'anın yüzde doksanbeşi kazanın muhtelif mahallerinden nebe'an ve cereyan eden Kuru, Yavan, Paşa, Günlük harkları ve Emirsultan, Kuşpuñarı nâmlarındaki çaylarla sa'ki ve ırva olunmaktadır.

Bir sene zarfında huşule gelen mahşulâtın mikdariyle nev'ileri ve nerelere şarf edilmekte olduğu bervechi zirde beyan olunur.

İstanbul kilesi

- 130 000 (hımta) Fabrikalarda dakika tahvil edildikten sonra İzmir ile şimendüfer güzergahında olan mahallere ve civar kazalara sevk ve ihrac ve lüzumu kadarı da dahilde şarf edilir.
- 160 000 (şaf'ir) En ziyade dahilde şarf olunub fazlası İzmir'e ihrac olunur.

Kile'i 'atik

- 30 000 (mısır) İzmir'e ve civar kazalara ihrac olunur.
- 30 000 (sisam) İzmir'e, Karahisar'a, Kütahiye, Akşehir, Yalvac cihetlerine sevk edilir.
- 540 (Purç) Dahilen sarf olunur.
- 180 000 (pamuk) Dahil-i şarfiyeden fazlası İzmir ile civar kazalara sevk olunur.
- 30 000 (tütün) Reji anbarına teslim olunur.
- 450 (afyon) İzmir'e sevk olunur.
- 10 000 (ipek kozası) İzmir vasıtasıyla memalik-i ecnebiyeye ihrac edilib seneden seneye fevkal'ade bir sür'atle terakki itmektedir. (322 senesi A'

	‘şârı “10 000”	ğuruş iken “323” senesi A‘şârı yirmi bir bin ğuruşa bağ olmuştur.
20 000	(çekirdeksiz üzüm)	Bu da İzmir’e sevķ olunub fevķal‘ade müterakķi bir haldedir.
200 000	(siyah üzüm)	Dâhilen sarf olunur.
25 000	(patetes)	Lüzumundan fazlası İzmir’e sevķ olunur. Günden güne terakķi etmektedir.
192 000	(süd)	dahilen
20 000	(tereyağı)	dahilen
20 000	(peynir)	dahilen
33 000	(yapağı ve yün)	Dâhıl şarfiyatından fazlası ‘Uşak ve Isparta cihetlerine ihracolunur.
10 000	(keçi kılı)	Dâhilen şarf olunur.
50 000	(ceviz)	Dâhilen şarf olunur fazlası İzmir’e gönderilir.
50 000	(armud)	Dâhilen şarf olunur.
800	(gül suyu)	Dâhilen sarf olunur.
<u>Miskal</u>		
80	(gül yağı)	Dâhilen sarf olunur.
<u>Aded</u>		
3 000 000	(yumurta)	İhracatı pek müterakķi bir haldedir.

Қаза аhalіsinіm kısıм-ı А‘zâmı nesacılık, debbağlık, demircilik, bağcılık, çiftçilik ile ve ticaretle іştіğal etmektedir.

Alaca peştamal, dokuma bezleri gibi mensucanm dahili şarfiyatından fazlası İzmir, Қараһісар, Қonya cihetlerine sevķolunur. Yalnız kırķ ‘aded halı destgahı mücerred olub ittihaz olunan tedabir Sâyesinde günden güne aşar-ı terakķi ve revac göstermektedir. Kösele, meşin ve iktese gibi ma‘mulat-ı debbağyesi lüzumu miқdarı dahilde şarf olunduğı gibi külliyyetli miқdarı da İzmir, Қonya, Қараһісар, Aydın taraflarına ihrac olunur.

Deñizlide pazar ve pencüşenbe günleri olmak üzere haftada iki def‘a pazar kurulub mu‘amelatı dad ve sitad ‘alelekser işbu pazarlarda icrâ edilir.

Honaz Nâhiyesinde de pazartesi günü bir pazar құrulur.

Şimdiye kadar beyn-el ahali müstamel olan ‘atîk evzan ve ekyaldir. Ekyal dolu ta‘bir olunub ikisi bir İstanbul kilesi teşkil eden ölçeklerden ‘ibaretdir.

Memalik-i ‘Osmaniyede tedavül-ü mecaz olan meskukanî kaffesi Livâ dahilinde tedavül ediyorsa da ekseriyet üzere lirayı ‘Osmani ile sim-i mecdi ve aksamı istimal olunmaktadır. Rayic-i hâzıra göre lirayı ‘Osmani yüzyirmi beş, sim-i mecdi yirmi üç gurus onaltı para, mecdiye aksamından kırk paralık, kırk sekiz para, metelik on iki para, Fransız altunu yüz sekiz buçuk gurus, İngiliz altunu yüz otuz beş gurus hesabıyla tedavül etmektedir.

Denizli Sancağının Ahval-i Tabi‘iyesi

Livâ arazisinin hemen her tarafı kıabil-i Zira‘ olub ihtiyacat-ı beşeriyenî en mebrumlarından olan buğday, arpa, mısır gibi mahşulat keşirle yetişmektedir.

Çal Kazaısıyla Buldanın Günay Nâhiyesinde bağcılık müterakki bir halde olub harice kuru siyah üzüm ve pekmez ihrac ediler. Tavas Kazaası bilhassa buğday ihracıyla meşhurdur.

Livânın mesa‘ha’i sathiyesi 7 816 kilometro murabba‘ olub bunun;
Kilometro murabba‘

1 014	Denizli
616	Sarayköy
1 995	Çal
2 629	Tavas
682	Buldan
880	Garbıkaraağaç Kazalarına a’iddir.

Tavas, Sarayköy, Buldan, Çal Kazaları merkez kazaya birer şose ile merbutdur. Livâ dahilinde mevcut şoselerin tavil-i ‘umumiyesi 138 kilometro 931 metrodan ‘ibaretdir. İşbu yollar üzerinde 60 kargir, bir demir ve 153 ‘aded muhallat köprü ve 17 kasis vardır.

Karaağaç mütenahi yol üzerinde sa‘ab-ül mürur olan Kazıkbeli tarikile Sarayköyünden Ka‘dı nâhiyesine sene’i atıye ilk baharından itibaren müceddiden bir tarik-ül şamine ve Sarayköy-Buldan tarikinin 16 kilometroluk kısmının ta‘mir ve terminine mübaşeret mukarrerdir.

Sancağ dahilinde Babadağı, Sazak Dağı ve kadimen Karnos nâmiyle benâm olan Honaz Dağı ve Menderes Nehri mevcuttur.

Mezkur nehriñ Çürükşu nâmiyle bir de ayağı olub Honaz Dağı eteklerinden nebe'an eder. Karaağaç Kazasında Şalda nâmiyle bir göl mevcuttur.

Hiyerapolis Miyah-ı Ma'deniyesi

Denizli Sancağın merkez kazasında müsta'amel miyah-ı mâ'deniye'i meşhure yok ise de Denizlinin şark-ı şimalisinde ve Denizliye dört sa'at mesafede vâki' Hiyerapolis şehr-i 'azamı ve kadimi mevki'inden nebe'an iden miyah-ı kilsiyе, cereyan ettiği mahallerde karbonat-ı kelsin tersibinden tahaccürât-ı kilsiyе (kalker) husule getirmiştir. Bu şu havaşı, tersibesi cihetiyle üzerine konulan mevad-ı ecnebiye ile imtizac ve ihtilat etmektedir. Mesela ince çubuklardan örölmüş bir sepetimiz var. Suyun derununa gats edilerek bir müddet terk edilirse 'adiyen beyaz taştan ma'mul zarif bir sepet haline taklib ettiğinden mai'i mezkurun sanayi'e hizmed idemeyeceği nakabil-i inkardır.

Yeñice Hamamı

Buldan Kazasına iki sa'at mesafede Yeñice Karyesinin on dakika ba'dında vâki' olan ve Yeñice Hamamı diye ma'ruf bulunan ve terkibatında fahmiyet-i sud, fahmiyet-i kels ve fahmiyet-i hadid emlahı ve hamız-ı fehmi-i garbonu havi olan miyah-ı mâ'deniye'i kalube 44 derece'i hararetdedir.

Kamara Ilcası

Yine Yeñice Karyesi civarında Yeñice Hamamına yarım sa'at mesafede bulunan işbu ılıca şuyu kibriyetit-i sud fahmiyet-i sud mağnezini ve hamız-ı kibriyeti gazını havi ve derece'i harreti galyan derecesine karibdir. Gerek bu şu ve gerek Yeñice Hamamı muntazam olarak imar ve 'imal edilmediğinden ahalinin istifadesi cüz'ıyyât kabilindendir.

Buldan İçme Suyu

Buldana bir sa‘at meşafede vâkı‘ olan bu şü terkibatında kibriyetit sud mağnezi, kibriyetit kils ve faḥmiyeti sudı ḥavi olduğundan ziyade miktarda şürb-ü ishal ḥuşule getirir.

Koşarca Suyu

Çal Kazasında merkez kaḫa olan Demirci Karyesine sekiz sa‘at mesafede bulunan Nazallı Köyünün cihet-i ḡarbiyesinde vâkı‘ olan bu şü Hiyerapolis miyah-ı mâ‘deniyesi mislü tahaccürât-ı kilsiyeye ḥuşule getirmektedir. Ma’iyi mezkur, ḥamız-ı kibrit ma’i gazını dahi ḥavi olduğundan miyah-ı mâ‘deniyesi kibriyetiden mahduddur. Bu şuyun menba‘ı tahtelarz bir mağara içinde ise de ḥamız-ı kibrit ḡazının vücudu ḥesabile derununa girüb mu‘ayene eylemek imkansızdır.

Kızıldere Hamamları

Saray Kazası dahilinde vâkı‘ olan miyah-ı mâ‘deniye’i mütenevî‘den biri Sarayköyü Kaşabasının şark-ı şimâlisinde Sazak Dağının cihet-i cenubiyesinde bulunan ve Kızıldere Hamamları diye ma‘ruf olan miyah-ı mâ‘deniyedir. Menabi‘ müte‘addeden çıkan bu şular iki havuzda tecemmü‘ eyler. Terkibatında Sâni faḥmiyet-i sud, klor sodiyum emlahı ve ḥamız-ı faḥm gazı mevcut olub derece’i ḫarareti 60 santigrada kadar çıkmaktadır. Müdavimleri banyo şuretiyle emraz-ı ru’yeden şifayat olmaktadır.

Uyuz Hamamları

Deñizlinin cihet-i cenubiyesinde vâkı‘ Baba Dağının şimâl-i ḡarbisi dameninden nabe‘an iden Uyuz Hamamı diye ma‘ruf olan işbu miyah-ı mâ‘deni terkibatında Sâni’i faḥmiyeti sud, faḥmiyeti kels, klor sodiyum emlahını ve ḥamız-ı kibriyeti ve hamız-ı faḥim gazlarını ḥavidir.

İn Hamamı

Uyuz Hamamının kârbinde İn Hamamı nâmiyle ma‘ruf diğér bir ma’i mâ‘deni mevcut olub terkiben diğérlerinin ‘aynı ve yalnız ḥamız-ı faḥim ḡazı serbest miktardadır.

Kızıl Hamamı

Denizlinin cihet-i şimâlisinde Karahayıt Karyesi civarında ka'in olub romatizma gibi şızı hastalıklarına hüsn-ü tesiri mücerreb olduğundan senevi bir çok maraz mahalli-i mezkura gitmekte ve belediye tarafından inşâ olunan barakalarda barınarak Dâ'ire'i belediyeye bir hayli varidat te'min itmektedir. Denizli ve civarında bunlardan başka Çamur Hamamı ve sa'ire nâmları birçok kaynar sular mevcut ise de henüz o kadar işhar idememişlerdir.

Denizli Kazasının Ahvali Tarihîyesi

Denizli kadim (Hıdırala-Hydrala) kaşabasıdır. Bu şehr-i kadim (La'odise-Laodicee) şehri ahali tarafından te'sis olunmuştu. Burası ibtidâ'i emirde divarlarla muhat küçük bir mahalle-i müstahkem idi. Fakat hareket-i arz heman bütün ebniyesini hadem ve tahrib itdiğinden sakenesi kırlara dağılmışlar ve bağlar bağçeler arasında sakin olmağa başlamışlardır.

Denizli ile La'odise "Eski hisar" kaşabacı beyanında kala mermerden olarak Selçukiler tarafından yapılmış Akhan nâmiyle yad olunan müstahkem bir bina mevcuttur. Eski hisar Likus "Emirsultan" nehri üzerinde mebni kadim La'odise şehridir. Bu şehir Suriye hükümdarı (Antiyohus Soter-Antichus Soter) tarafından te'sis ve bina edilmiş ve zevcesinin ismiyle tesmiye olunmuştur. İbtida'i te'sisinde bir güne ehemmiyeti hâ'iz olamamış ise de arazisinin fevkal'adeliği ve sekinesinin gayreti ve (okunamadı) hevesi sayesinde tedricen La'odise şehri kesb-i şervet ve yesar eylemiştir. İmparator Tiyosoru'nun zamanı hükümetinde Frikyanın en güzel şehirleri a'adına dahil olmuştur. La'odise şehri bir muhasaranın bilcümle zarar ve ziyanına düçar olmuş ve kısmen harab edilmiş idi. 1097 tarihinde Selçukilerin yeddi taşarrufuna intikal eyledi. İmparator (Jan Komen-Jean Commene) 1122 tarihinde tekrar yeddine geçirerek divarlarını ta'mir ettirdi. Bir asır müddet muhalif muharebanın şaddematına uğradıktan sonra nihayet Osmanlıların eyadı'ı galibiyetinde tekarrür etdi.

(Honaz-Khonas) elân nâm-ı atikiyle yad olunmaktadır. Bu kaşaba Bizans İmparatorları tarafından bina olub bilahare kesb-i terakki eylemiş ve sekencesinin âdedi tezayüd eylemiştir. Bizans müverrihin-i meşhuresinden (Niseta-Nicetas) in maskat-ı re'isi burasıdır. Kaşabanın üç mil şimâlinde Frikyanın başlıca şehirlerinden biri olan (Kolosa-Colossa) nın harabeleri müşahade olunur. (Kıyaksar) ordusuyla Sardese

müteveccihen (Kapodokya-Cabdoccia) dan hareket eylediği zaman bu mevki'i den mürur eylemiştir.

Roma imparatorlarından (Neron-Neron) nuñ zamanı hükümetinde Kolosa bir hareket-i arzla münhedim oldu. Bizans imparatorları devrinde ise bu şehir kamilen terk edildi.

Pamukkalesi Yahud Pamuk Harabesi

Kadim (Hiyerapolis) ya'ni mukaddes beldedir. 38 derece 3 dakika 'arz-ı şimâli 26 derece 34 dakika tul-u şarkide vâki' olan bu şehir bir çok ma'bedi havi olduğundan bu nâmla yad olunmuştur.

Muharririn-i münkadimeden pek çoğu eserlerinde (Hiyerapolis) şehrinden bahş etmişlerse de cümlesi menabi'i haresindeki hadisat-ı tabi'iyeye haşr-ı kelim idüb hiç biri târih-i bünyadı hakkında bir güna ma'lumât elde edememiştir. Görülen bütün ebniyesi Romalıların istilasından sonra inşâ olunmuştur.

Hiyerapolis şehri kendine hakim gibi görünen bir cebeliñ zirvesinden nazar-endaz olan bir raşadın piş-i nazarımda sanki bir 'uzlet ve mahzuniyet harabesi teşkil eylemektedir. Akar olan arazisi üzerinde göz, bir fidana bile teşadüf etmez. Uzakdan 'adeta karla muhat bir yer gibi görünür. Nazara çarpan şey vadiniñ ötesinde berisinde kaynayan sıcak şu menb'aları bunların üzerine şu buharından müteşekkil sis ve bu şulardan hasıl olan küçük çaylar ve bunların mecrası tarafında neşv ve nema bulan deniz otu ve sa'iredir. Fakat menkadmiyenin en ziyade calib-i hayretleri olan şey bu civarda bulunan gerek insanlar ve gerek hayvanlar için mühlik bir gaz neşreden derin bir çukur daha doğrusu bir kuyu idi ki plütonyum tesmiye olunmaktadır. El-haletü hazihi buradaki menabi'i harenin başlıcası Hiyerapolis şehriniñ vüsatında bulunmakta olup derununa konulan miran-el harare santiğrad hesabıyla yetmiş dereceyi göstermekdedir. Şuları gayet berrak olup lezzetinde hafif bir acılık ve buruşduruculuk vardır. Bu haşsa ha'iz-i karbonuñ vücudunu isbat ider.

Buldan Kazaası

Me'murin-i Kaza (Sınıf 3)

Kâ'im-makâm Arif Efendi (Mekteb-i Mülkiye'i Şahânenen Me'zun)

Nâ'ib İbrâhim Fevzi Efendi Mal Müdürü Hacı Kuşbeddin Efendi

Tahrirât Kâtibi Mustafa Fehmi Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tab'iye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Müntehibe

Süleyman Ağa

Derviş Ağa

Hacı Veli Ağa

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Yüzbaşı Münir Beg

A'zâ Süleyman Ağa

A'zâ Şakir Efendi

A'zâ Hacı Mehmed Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Ağa

Baytar İbrâhim Ağa

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Şükrü Efendi

A'zâ Süleyman Efendi

A'zâ Hasan Efendi

A'zâ Derviş Ağa

A'zâ Mustafa Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Şakir Fevzi Efendi

A'zâ Yusuf Efendi

A'zâ Râşih Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

Kâtib ve Sanduk Emni Mustafa Fehmi Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Yusuf Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

A'zâ Hacı Hâfız Efendi

Kâtib Ahmed Cemal Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Hasan Efendi Şanduk Emmini Yusuf Ziya Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ Ahmed Cemal Efendi

A'zâ İzzet Efendi

Bidâyet Kalemi

Başkatib Mehmed Şâlih Efendi

Kâtib-i Sâni Akif Efendi

Müstantık Mu'âvini Râşid Efendi

Mukâvelat muharriri Mehmed Şâlih Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Şâlih Ağa

A'zâ Yusuf Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

A'zâ Şâdık Efendi

A'zâ Halil Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

Tabib Mehmed Ziya Efendi

Zirâat Bankası

Re'is Hacı Veli Ağa

A'zâ Yusuf Efendi

A'zâ Hacı Veli Ağa

A'zâ Ahmed Efendi

Muhasebe Kâtibi Hasan Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Refiki Ali Efendi

Ticâret ve Zirâat Odası

Re'is Hacı Ahmed Efendi

A'zâ Hacı Veli Ağa

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Şükrü Efendi	Nüfus Kâtibi Mehmed Tevfik Efendi
Tapu Kâtibi Halil Efendi	Evkâf vekili Ahmed Cemal Efendi
Refikî Mustafa Efendi	Reji Me'muru Şükrü Efendi
Telgraf Müdürü vekili Rüşdü Efendi	Orman ondalık Me'muru Şâlih Efendi
Duyun-u'umumiye Me'muru Mehmed Efendi	Orman piyade Kılçısı Bekir Efendi
Duyun-u'umumiye Kâtibi 'Ali Efendi	Polis komiseri Mehmed Efendi
Duyun-u'umumiye süvârisi Mehmed Ağa	Polis Me'muru Muhiiddin Efendi
Tahsil Me'muru 'Ali Efendi	Zabıta Me'muru Yüzbaşı Hasan Hayri Efendi
Süvari Tahşildârı:3	Süvari jandarma neferi:3
Piyâde Tahşildârı:3	Piyâde jandarma neferi:29

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Ahmed Râşîh Efendi Mu'allim-i Sâni Yusuf Efendi

Mekâtib-i İbtida'îye

	Mu'allim-i evvel	Mu'allim-i Sâni	'Aded-i şâkirdân
Hamidiye Mektebi	İbrâhim Efendi	Şâlih Efendi	150
Mecidiye Mektebi	Ahmed Efendi	Mehmed 'Ali Efendi	40
İnâs Mektebi	Hacı Mustafa Efendi	Hüseyin Efendi	33

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Müftü Mehmed Şâlih Efendi	İzmir Pâye'i Mücerredî
Müftüzâde Râşîh Efendi	Bursa Rü'esi
Derdanizâde Hacı Yahya Efendi	Muşile'i Süleymaniye

Günay Nâhiyesi

Me'murin-i Nâhiye

Müdür-'Osman Fâ'ik Efendi

Tahrirât Kâtibi Ahmed Şabri Efendi Virgü Kâtibi 'Adil Efendi

Qazanm Mevki- Coğrâfısı

Mevki- Coğrâfi

Buldan Qazası şimâlen: Eşme ve Alaşehir Qazaları şarken: Çal cenuben: Sarayköy ğarben: Nazilli Qazalarıyla mahdud ve Günay nâmiyle bir nâhiyeyi ve 41 kıyeyi müstemildir.

Qazanm mesahe'i sañhiyesi 686 kilometro murabba^c olub (15 904) ü zükür (15 220) si inâs olmak üzere (31 123) nüfusu havidir.

Merkez Qaza

Merkez qaza (38) derece (5) dakika carz-ı şimâli ve (26) derece (38) dakika tul-u şarkide vâkı- ve sañ-ı bahrden (133) metro mürtefa ve (2 269) u zükur ve (3 194) ü inâs olarak (5 463) nüfusu ve (668) hâneyi (406) dükkamı (11) hamı (2) hamamı (55) un değirmeni (2) hükümet konağı (8) câmi-i şerifi (9) mescidi (5) tekyeyi bir kütübhaneyi ca-i olan Buldan Qaşabasıdır.

Qazanm varidat-ı umumiyesi 1 429 090 ğuruş raddesindedir.

Buldan Qazasına Merbut Quranın Esamisi

Eldirek, Ahmedli, Ertuğrul, Tepeköy, Cendire, Hamidiye, Direbol, Sazaş, Şâlihler, Tosunlar, Oşmaniye, Mahmudiye, Mecidiye, Yenice, Ağabeg, Eziler, Aydaş, Alacaoğlu, Bozalan, Bahadırlı, Baharlar, Boğazçiftlik, Türlobeg, Çamrak, Haylamaz, Hüsamlar, Hasanbegler, Dereli, Derbend, Şeyhdavud Şarımahmudlu, Qazaklar, Karaahmedli, Karaköy, Koparan, Qadı, Kırañdamı, Güllü, Kerimler, Kulalaki, Günayhamidiye, Günaydamı, Yeniköy

Buldan Qazasının Ahvali Tarihiyesi

Buldan şehri ve bilhassa Yenice Qaşabası kadim (Tripolis-Tripolis) beldesidir. Maşad-ı te'sis Filadağya "Alaşehir"ın te'sisi gibi şırf harekat-ı askeriyece bir mevki-i mühim istihsalden ibaret idi. Bu şehir Bizans İmparatorluğunun inhasma kadar muhafaza-i me'muriyet eylemiş ve piskoposluk merkezi olarak hristiyanlığın intişarı

zamanı hayli şöhret kazanmıştır. Burası da bu havali gibi ibtida Selçukîlerin ve mu'haren Deñizli taraflarıyla beraber 'Osmanlıların eyadı g'alibiyetine geçmiştir.

Çal Kazaası

Me'murin-i Kaza Şımf: 3

Kâ'im-makâm Halil Fahreddin Beg Sâlise, Mim 3 Nâ'ib Ahmed Es'ad Efendi

Mal Müdürü Hüseyin Fâ'ik Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Şükrü Efendi

Meclis-i İdâre

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabi'ye

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

A'zâyı Müntehibe

Hacı Hasib Efendi

Hacı Veli Ağa

Ahmed Ağa

Nafi'a Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Halid Efendi

A'zâ Hacı 'Ali Efendi

A'zâ Hacı Hâfiz Efendi

A'zâ banka Kâtibi Hüsnü Efendi

A'zâ Belediye re'isi Ahmed Ağa

A'zâ zabıta Me'muru Şâdık Efendi

Kâtib Şükrü Efendi

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Mülâzım İsmâ'il Mestan Efendi

A'zâ Ahmed Ağa

A'zâ Hacı Veli Ağa

Kâtib serÇavuş Emin Efendi

Baytar Ahmed Usta

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Hacı Mehmed Efendi A'zâ Rüşdiye mu'allimi Hacı Kamil Efendi
 A'zâ müderris Hacı Hâfız Mahmud Efendi A'zâ Emin Ağa
 A'zâ Ahmedzâde Hüseyin Efendi Kâtib Fevzi Efendi

Mal Kâlemi

Mal Müdürü Mu'âvini 'Ali Rızâ Efendi

Refîkî Tâhir Ken'an Efendi Tahşilat Me'muru 'Ali Rızâ Efendi
 Virgü Kâtibi Hasan Fevzi Efendi Şanduk Emîni (münhal)

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ 'Ali Efendi A'zâ Hacı İbrâhim Efendi

Bidâyet Kâlemi

Başkatib Ahmed Hamdi Efendi Mu'âvelat muharriri Cevdet Efendi
 Kâtib-i Şâni Hayreddin Efendi Şeri'at Kâtibi Mehmed Efendi
 Müstantık Mu'âvini 'Ali Efendi Odacı Ahmed Efendi

Ticâret Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi A'zâ 'Ali Efendi
 A'zâ Yankö Efendi Kâtib Hayreddin Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is Hacı Hâfız Hüseyin Efendi A'zâ Tosun Ağa
 A'zâ Hüseyin Ağa Muhasebe Kâtibi Hüseyin Hüsnü Efendi
 A'zâ Mehmed Ağa Refîkî Şükrü Efendi

Me'murin-i Zabıta

Zabıta Me'muru Mülâzım Şâdık Efendi Polis komiseri Mehmed Efendi
 Süvari jandarma neferi: 7 Piyâde jandarma neferi: 15

Be lediye Dâ'iresi

Re'is Ahmed Ağa	Tabib Mehmed Hilmi Efendi Sâniye, Mim 5
A'zâ Hasan Hüseyin Ağa	Kâtib ve Şanduk Emmini Fevzi Efendi
A'zâ Mehmed Ağa	Komiser Hacı Hüsnü Ağa
A'zâ Emin Ağa	Komiser Hacı Osman Ağa
A'zâ Tosun Ağa	Aşı Me'muru (münhal)

Me'murin-i Sâ'ire

Da'iler Çiftlikatı Hümayun Me'muru	Reji Me'muru Hacı Mustafa Efendi
Ahmed Lütfi Efendi Sâlise	Kâtib Şevki Efendi
Nüfus Me'muru Halid Efendi	Duyun-u 'umumiye Me'muru Eşref Efendi
Mu'avini İbrahim Edhem Efendi	Kâtib Hüseyin Efendi
Tapu Kâtibi vekili Edhem Efendi	Telgraf Müdürü Hasan Tahsin Efendi
Refiki Ali Efendi	Duyun-u 'umumiye süvârisi Nuri Efendi

Zirâ'at Odası

Re'is Hacı Mehmed Efendi	A'zâ Yorgi Efendi
A'zâ Ahmedzâde Hüseyin Efendi	A'zâ Yankö Efendi
A'zâ Hacı Mustafa Efendi	Kâtib Nuri Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel Hacı Kamil Efendi	Bevvab Hasan Efendi
Mu'allim-i Sâni Osman Zeki Efendi	'Aded-i şâkirdân:62

Yukarı Mahalle Mekteb-i İbtida'isi

Mu'allim-i evvel Süleyman Efendi	Bevvab Ali Efendi
Mu'allim-i Sâni Mehmed Efendi	'Aded-i şâkirdân:152

Aşağı Mekteb-i ibtidâ'iyesi

Mu'allim-i evvel Hâfız Veli Efendi	Bevvab Ali Efendi
Mu'allim-i Sâni Osman Efendi	'Aded-i şâkirdân:83

Me'murin-i 'Askeriye

Binbaşı Hasib Efendi

Kol ıgası Mehmed Necati Efendi

Tabur Kâtibi 'Ali Rızâ Efendi

<u>Bölük</u>	<u>Yüzbaşı</u>	<u>Mülâzım-ı Evvel</u>	<u>Mülâzım-ı Sâni</u>
Birinci	Hüseyin Efendi	Hacı Mustafa Efendi	İsmâ'il Efendi
İkinci	Mehmed Ali Efendi	Muṣṭafa Efendi	(münḥal)
Üçüncü	Ahmed Efendi	'Osman Ağa	(münḥal)
Dördüncü	Tevfik Efendi	İsmâ'il Efendi	(münḥal)

Debboy Me'muru vekili Mülâzım-ı Sâni İsmâ'il Müştak Efendi

Tüfenkçi Hacı Ömer Efendi

Baklan Nâhiyesi

Müdür 'Abdülkerim Efendi

A'zâ Halil Ağa

Nâ'ib vekili Muṣṭafa Efendi

A'zâ Ca'fer Ağa

A'zâ 'Osman ağa

Tahrirât Kâtibi 'Abdi Efendi

Merkez nâhiye Demirci Kaşabasının cihet-i şimâlisinde ve merkez kazaya 5 saat mesafede vâkı' Dede Karyesidir.

Kazanın Mevki' Coğrâfisi

Mevki' Coğrâfi

Çal Kazası şimâlen: Hüdavendigâr Vilâyeti ve Eşme Kazası şarkın ve cenuben: Yine Hüdavendigâr Vilâyeti ve Denizli Kazası garben: Denizli, Sarayköy, Buldan, Eşme Kazalarıyla mahdud ve Baklan nâmiyle bir nâhiyeyi ve 67 karyeyi havidir.

Mesaha'ı saḥiyesi 995 kilometro murabba' olub (26 076) sı zükur ve (20 864) ü inâş olmak üzere (51 950) nüfusu muḥtevidir.

Merkez Kaza

Merkez kaza (38) derece (7) dakika 'arz-ı şimâli ve (26) derece (50) dakika tül-u şarkide vâkı' ve (2 221) i zükur (2 075) i inâş olmak üzere (4 296) nüfus ve bir hükümet konağı bir redif debboyu bir Dâ'ire'i 'askeriyeyi, 1 cebehâne, 4 câmi'i şerif,

6 mescid, 1 mekteb-i rüşdiye ve iki mekteb-i ibtidâ'iyeyi câmi^e olan Demirci Kaşabasıdır.

Merkez Kazaya Merbut Kuranın Esamisi

Demirci, Seyid-i saçak, 'Ali Fakhe, Hañçalar, Zeyve, Kuyucak, Çakırlar, Yumaldinler, Orta, Devellü, Kabalar, Sezak, Medele, Çoğashı, Deştımur, Kebir ma^e a sagır, Mevaddce, Çam, Köseli, Bekilli, Üçkuyu, Ekse, Harıklı, Ekizbaba, Gömce, Bükesrice, Süller, Şeyhelvan, Şapçılar

Baklañ Nâhiyesine Merbut Kuranın Esamisi

Maħmudgazi, 'İsabeg, Yazır, Bayıralañ, Çakırlar, Acidere, Asf^ea, Ma^ea etmekciğamı, Zeyallu, Fermanlı, Kafak, 'Ali^kurt, Kuyucak, Ayvacık, Deñizler, Çataloba, Çakır, Arnuđalañı, Kocayayla, Hayreddin, İcariye, Dededağal, Deveciler, Meler, İcikli, Hadım, Seyfülhamid, Kıralan, Çıtak, Kavak, Yahyalı, İmrallı, Beyelli, Kavaklar, Gülen, Viran

Kaza Hakkında Ba'zı Ma'lumat

Dâhili kazada külliyyetle buğday, arpa, burçak, pamuk, afyon zira'ı olunmakta olub ihtiyac-ı mahalliden fazlası Kakhk tarikile harice sevk olunur. Bağcılık müterakki bir haldedir. Çekirdeksiz ve siyah üzüm ihrac olunur.

Çaldan Deñizliye münted bir şose tariki mevcut olub mezkur şose üzerinde ve kaza dahilinde yirmidört köprü bulunarak bundan beş 'adedi mükemmel şurede yeniden inşâ olunub diğerk aksamı dañi derdes-i inşâ bulunmuştur.

Ma^ea nâhiye kazanın 67 karyesiniñ ellidokuzunda bir mekteb-i ibtidâ'ie mevcuddur. Dâhili kazada 34 'aded medrese mevcut olub derunlarında tahşil-i 'ilm edilmektedir. Süller Karyesinde halı, seccade 'imal edilir. Üçkuyu, Çakırlar, Deñizler Karyelerinde mükemmel ve diğerklerinde oldukça elverişli kilim ve bez nesc olunur.

Haftada bir kere merkez kazaya bir sa'at mesafede Kayapazarı nâmiyle pazar kurulur.

Kazanın varidat-ı 'umumiyesi 2 527 593 ğuruş raddesindedir.

Sarayköy Kazası

Me'murin-i Kaza

Şınıf: 3

Kâ'im-makâm 'Abdülkadir Beg Mütemayiz, Mim 3

Nâ'ib Muştafa Râşid Efendi Edirne Rü'esi

Mal Müdürü 'Ali Rızâ Efendi

Müftü Mehmed Nuri Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed İhsan Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tabriye

A'zâyı Müntehibe

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Hacı İsmâ'il Efendi

Mal Müdürü Efendi

Hacı İbrâhim Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Vasil oğlu Erdum Efendi

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Rızâ Beg

A'zâ Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ Hacı Muştafa Efendi

A'zâ Mülâzım Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Müftü Efendi

A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Mehmed Sâdık Efendi

A'zâ Hâfız 'Osman Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

Kâtib Ahmed Hulusi Efendi

Evkâf Komisyonu

Re'is Hacı İsmâ'il Efendi

A'zâ Hâfız 'Osman Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

Kâtib Muştafa Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Halil Hilmi Efendi

Şanduk Emîni Süleyman Efendi

Mülâzım Ahmed Efendi

Mahkeme’i Bidâyet

Re’is Nâ’ib Efendi

A‘zâ Rızâ Beg

A‘zâ İspiro Efendi

Bidâyet Kalemi

Müstantıq Mu‘âvini ‘Ali Efendi

Kâtib-i Sâni ‘Ali Efendi

Mahkeme’i Ticâret

Re’is Nâ’ib Efendi

A‘zâ Andon Efendi

A‘zâ Rızâ Beg

Kâtib ‘İzzet Efendi

Belediye Dâ’iresi

Re’is Ahmed Efendi

A‘zâ İbrâhim Efendi

A‘zâ Andon Efendi

A‘zâ İsmâ‘il Efendi

Kâtib Şeyh Tâhir Efendi

A‘zâ Hacı Halil Efendi

Şandık Emîni ‘Osman Efendi

A‘zâ Hacı Mustafa Ağa

Tabib (münhal)

Zirâ‘at Bankası

Re’is Hâfız Hüseyin Efendi

A‘zâ İsmâ‘il Efendi

A‘zâ Ahmed Efendi

Muhasebe Kâtibi Fâ‘ik Efendi

A‘zâ İbrâhim Efendi

Refikî İsmâ‘il Hakkı Efendi

Me’murin-i Sâ’ire

Nüfus Me’muru Mustafa Efendi

Tapu Kâtibi Ahmed Efendi

Telgraf ve posta Müdürü Hüsnü Efendi

Refikî Mehmed Yiğena

Duyun-u‘umumiye Me’muru Süleyman Efendi Evkâf vekili Emin Efendi

Reji Me’muru Adanuş Efendi

Duyun-u‘umumiye Kâtibi Şâdık Efendi

Reji muhafaza Me’muru Musa Kâzım Efendi Orman süvârisi Şâlih Efendi

Evkâf vekili ‘Abdah Efendi

Reji satış Kâtibi İsmâ‘il Efendi

Me'murin-i Zâbta

Zâbta Me'muru Yüzbaşı Kâzım Efendi
Süvari jandarma neferi: 2

Polis komiseri Sa'îd Efendi
Piyâde jandarma neferi: 7

Ticâret ve Zirâat Odası

Re'is Hâfız Hüseyin Efendi

A'zâ İsmâ'il Efendi

A'zâ Mustafa 'Ali Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ Sirço Efendi

Deştiban İdâresi

Re'is 'Alizâde Mehmed Ağa

A'zâ Hasan Efendi

A'zâ Dimitraki Efendi

A'zâ Hacı Mustafa Efendi

Serdeştiban Ahmed Ağa

A'zâ Hacı Molla Mehmed Efendi

Kâtib İsmâ'il Efendi

Mekâtib-i Rüşdiye ve İbtida'îye

Mu'allim-i evvel Hâfız Mehmed Şâdık Efendi

Bala mahallesi mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi 'Abdurahman Hilmi Efendi

Orta mahallesi mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi Yahya Efendi

Aşağı mahalle mekteb-i ibtidâ'îye mu'allimi Hâfız Mehmed Efendi

İnâş mektebi mu'allimesi Hadice Baha Hanım

Mekâtib-i Gayri Müslime

Nevî Mekâtib	Derecatı	Mu'allimi	'Aded-i şâkirdân
Rum Mektebi	İbtida'î	1	35
Rum inâş mektebi	İbtida'î	2	42

Me'murin-i 'Askeriye

Redif Kırkûçuncü Alayın İkinci Saray Taburu

Binbaşı vekili Kolağası 'Ali Galib Efendi

Tabur Kâtibi Ahmed Şefik Efendi

Bölük Yüzbaşı

Mülâzım-ı Evvel

Mülâzım-ı Sâni

Birinci ‘Ali Sırrı Efendi	Hacı Mustafa Efendi	Şabri Efendi
İkinci Süleyman Ağa	Aym 4, Mim 4 Gümüş İftihar Madalyası	Münir Efendi
Üçüncü Münir Efendi	Şâlih Efendi	Cemal Efendi
Dördüncü İsmâ’il Efendi	Arslan Efendi	Fahreddin Efendi
Debboy Me’muru Mülâzım Hüsnü Efendi		
Süvari Mülâzımı Şâdık Efendi		
Tüfenkçi (münhal)		

Kağı Nâhiyesi

Müdür ‘Abdah Vahdet Efendi

A‘zâ Hacı ‘Arif Ağa

A‘zâ Hacı Hâfız Ahmed Efendi

A‘zâ Hacı İbrâhim Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Efendi

Kazanm Mevki‘ Coğrâfısı

Mevki‘ Coğrâfi

Sarayköy Kazası şimâlen: Buldan Kazası şarken: Çal, Denizli Kazaları cenuben: Denizli ve Tavas ğarben: Nazilli Kazalarıyla mahduttur.

Mesahe’i sathiyesi 616 kilometro murabba‘ olub Kağıköy nâmiyle bir nâhiyeyi ve otuzaltı pare karyeyi muhtevidir. (10 478) i zükur (10 205) i inâş olmak üzere (20 683) nüfusu havidir.

Merkez Kaža

Merkez kaža Aydın demiryoluyla Aydından dörtbuçuk sa‘at mesafede ve (27) derece (55) dakika ‘arż-ı şimâli (26) derece (24) dakika tül-u şarkide vâkı‘ ve 1 961 ı zükur 1 899 u inâş olmak üzere 3 860 nüfus ve 912 hâneyi, bir hükümet konağı, Zirâ‘at Bankası ve Duyun-u‘ umumiye idarelerini, pamuk tasfiyesine mahsus iki fabrikayı, bir Dâ’ire’i belediyeyi, ma‘a cebehâne, bir debboy-u hümayunu ca‘i Sarayköy Kaşabasıdır.

Merkez Kazaya Merbut Kuranın Esamisi

Şığma, Du‘acılı, Rumlu, Gireñiz, Mersindere, Denevre, Kızlıköy, Gebedere, Dere, Mollaahmed, Kelleci, Bekirler, Sine, Hacıbrahimler, İncirpuñar, Hişar, Tahtacı, Tırkaz, Teke, Şığma, Çerkes, Kabaagaç, Kumluca, Karakıran, Haşkøy, Acısu, Acıdere, Ger‘ali, Da‘illi, Hacıhasanlar, Karataş, İhsâniye

Kadı Nâhiyesine Merbut Kuranın Esamisi

Uyuzlar, Ahıllı, Manastır, Kıranyer, Yeñikøy

Kaza Hakkında Ba‘zı Mâlumat

Nefsi Sarayköy ile nâhiye ve kurada otuzu mütecaviz mekatib-i ibtidâ’iye mevcud olub Sâye’i mî‘ar-ı fevâiye’i hâzreti hilafet-penahide cümlesinde uşul-u cedide üzere icray-ı tedrisat edilmekte ve Kadı nâhiyesiyle Saray Kaşabasında bulunanlar mahalli ma‘araif komisyonlarına a‘id varidatla ve kurada bulunanlar i‘ane’i ahali ile idare olunmaktadır.

Dâhili kazada arpa, buğday, mısır, kumdarı, üzüm, incir, pamuk kozası huşule gelmekde olub bunların ihtiyacat-ı mahalliyyeden fazlası ve keza pamuk kozası kaza dahilinde bulunan iki ‘aded fabrika ile taşıye edildikdenşonra nefsi kaşabaya on dakika mesafeden mürur eden Aydın demiryolu vasıtasıyla İzmir’e nakil ve ihrac olunur.

Kadı Nâhiyesinde biñi mütecaviz destgah mevcud olub buralarda nesc ve i‘mal olunan muhtelif alaca, bez, kuşak ve sa‘ire ticari ma‘rifiniyle Memalik-i Mahrusa’i Şahânenin bazı mahallerine nakil ve ihrac edilir.

Saray Kaşabasına ve yine Saray Kaşabasından Buldan Kaşabasına muntehi yirmişer kilometre tavilinde iki şose ve yirmiiki ‘aded köprü mevcud ve Buldan Kazasına giden şose muntazam ve onüç ‘aded köprü kargir olub bu sene inşâ ve kemal edilmiş ve yine Saray Kaşabasından Menderes Nehrine kadar ikibuçuk kilometroluk mahalliñ teceddüden inşâsı zamanında keşfiyatı icrâ ve me’zuniyeti istihsal edilerek müte‘ahhidi ‘uhdesine balahale inşâ edilmekde bulunmuşdur. Menderes Köprüsünün idame ve muhafazası için bir kanal hafr-ü küşadı hakkında sebik iden ‘arz ve işaret vilayet-i celilece nazâr-ı i‘taya olarak vilayet-i nafi‘a komisyonunca tasdik ve keşfi icrâ ile me’zuniyeti derdest-i istihsaldır.

Tavas Kazaası

Me'murin-i Kaza Sınıf: 3

Kâ'im-makâm İsmâ'il Hakkı Efendi Mütamayız, Ayın 4, Mim 4

Nâ'ib Mehmed Vehib Efendi

Tahrirât Kâtibi 'Osman Behcet Efendi Yunan

madalyası

Mal Müdürü 'Abdülhalim Efendi

Meclis-i İdâre'i Kaza

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâyı Tab'îye

A'zâyı Müntehibe

Nâ'ib ve Müftü Efendiler

Mehmed 'Ali Ağa

Mal Müdürü Efendi

Hacı Mehmed Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

'Ali Beg

Tedârik-i Vesâ'it Nakliye'i 'Askeriye Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Hasan Hüseyin Ağa

A'zâ Mülâzım 'Ömer Efendi

A'zâ Hacı Hâfız Emin Efendi

A'zâ Hacı 'Osman Ağa

Kâtib İsmâ'il Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is-i evvel Kâ'im-makâm-ı Kaza

Re'is-i Sâni Hacı Hâfız Emin Efendi

A'zâ İbrâhim Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Mehmed Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

A'zâ Muştafa Efendi

Kâtib ve Şanduk Emîni 'Osman Efendi

A'zâ Fazıl Beg

Müfettiş Mehmed Efendi

Tahsilat Komisyonu

Re'is mal Müdürü Efendi

Tahsil Me'muru Muştafa Efendi

A'zâ Mehmed Ali Ağa

A'zâ Hacı Emin Efendi

Mal Kalemî

Mal Müdürü Mu'âvini Ziya Efendi Şanduk Emîni Mehmed 'Ali Efendi
 Mal Müdürü refîkî Emin Efendi Nâhiye virgü Kâtibi Şâlih Efendi

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi
 A'zâ Mehmed Halil Efendi A'zâ Mehmed Efendi

Bidâyet Kalemî

Başkatib Hüseyin Hüsnü Efendi Kâtib-i Sâni Muşafa Efendi
 Müstantık Mu'âvini 'Ali Efendi Mukavelat muharriri Bekir Efendi
 Mübaşir 'Ali ve Mehmed Efendiler

Ticâret Mahkemesi

Re'is Mestan Ağa A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi
 A'zâ 'Abdâh Ağa A'zâ Mehmed Ağa
 A'zâ 'Ali Efendi Kâtib Süleyman Selim Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is 'Abdâh Ağa A'zâ Süleyman Ağa
 A'zâ 'Ali Efendi A'zâ Hacı Mehmed Efendi
 A'zâ Hacı Emin Efendi Tabib Artin Efendi
 A'zâ Hacı 'Ali Ağa Kâtib İsmâ'il Efendi
 A'zâ Hasan Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is 'Ali Efendi
 A'zâ Hacı Mehmed Ağa Muhasebe Kâtibi Hasan Fehmi Efendi
 A'zâ Hacı İsmâ'il Efendi Refîkî Mehmed Efendi
 A'zâ 'Abdâh Ağa Mikdâr-ı Sermâye 2 826 331 gıruş

Me'murin-i Zâbıta

Zâbıta Me'muru Kâzım Efendi
Süvari jandarma neferi 8

Polis komiseri Tahsin Efendi
Piyâde jandarma neferi 20

Me'murin-i Sâ'ire

Nüfus Me'muru Mehmed Efendi

Şer'iyye Kâtibi 'Ali Fehmi Efendi

Telgraf ve posta Müdürü 'Ömer Efendi

Nüfus Kâtibi Mehmed Efendi

Duyun-u 'umumiye Me'muru Muşafa Efendi Tapu Kâtibi Yusuf Efendi

Duyun-u 'umumiye Kâtibi Hüseyin Efendi

Tapu Kâtibi refikî Hüseyin Efendi

Orman Me'muru Rızâ Efendi

Orman Kılçusu Hasan Efendi

Telgraf Çavuşu Ahmed Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Mu'allim-i evvel İbrâhim Şabri Efendi

Bevvab Muşafa Efendi

Mu'allim-i Sâni Hacı Muşafa Efendi

'Aded-i şâkirdân 51

Mekâtib-i İbtida'îye Mu'allimleri

Mu'allim-i Evvel

Mu'allim-i Sâni

Hâfız Muşafa Efendi

Muşafa Efendi

Kadri Efendi

Hâfız Hüseyin Efendi

Hacı 'Ali Efendi

Hacı Hâfız Efendi

Bevvab Emin Efendi

'Aded-i şâkirdân 230

İnâs İbtida'î Mektebi

Mu'allime Fatma Hanım

'Aded-i tâlebât 55

Me'murin-i Askeriye

Redif Kırkdördüncü Alayın Dördüncü Tavas Taburu

Binbaşı Hasan Efendi	Üçüncü bölük yüzbaşısı Rıfat Efendi
Tabur Kâtibi Bahri Efendi	Dördüncü bölük yüzbaşısı Şâlih Efendi
Birinci bölük yüzbaşısı İsmâ'il Efendi	Tüfenkçi Tevfik Efendi
İkinci bölük yüzbaşısı Süleyman Efendi	

Ha'iz-i Rütbe ve Nişân Olan Zevât

Hacı Mehmed Efendi Mim 3

Kal'a Tavas Nâhiyesi

Müdür Ahmed Rıfat Efendi	A'zâ Musa Ağa
A'zâ Hacı Muştafa Efendi	A'zâ Hacı 'Ali Efendi
A'zâ İbrâhim Ağa	Tahrirât Kâtibi Mehmed Şâlih Efendi

Kazanın Mevkî Coğrâfısı

Tavas Kazası şimâlen: Denizli ve Sarayköy Kazaları şarken: Konya Vilâyeti cenuben: Mekri ve Muğla Kazaları garben: Muğla ve Bozdoğan ve Nazilli Kazalarıyla mahduddur.

Mesahe'i sahtiyesi 2 629 kilometro murabba' olup Kal'a Tavas nâmiyle bir nâhiye ve 62 pare köyü ve 27 687 si zükur 27 283 ü inâs olmak üzere 54 950 nüfusu havidir.

Merkez Kaşa

Merkez kaşa (37) derece (38) dakika 'arz-ı şimâli ve (26) derece (35) dakika tul-u şarkide vâkı' ve 4 079 u zükur 4 029 u inâs olmak üzere 8 118 nüfus ve 1 hükümet konağı, 1 redif debboyu, 3 cebeğâneyi, 33 câmi'i şerifi, 1 mektebi rüşdiyeyi, iki mektebi ibtidâ'iyeyi, 3 medreseyi, 1 811 hâneyi, 118 dükkânı, 1 hamamı, 4 hanı câmi' olan Yarangüme Kaşabasıdır

Merkez Kaça Olan Yarangümeye Merbut Kuranî Esamisi

Ebecik, Adamharmanı, Armala, Ortatepe, Ulu, Uzunpınar, Ovacık, Alcı, Baharlar, Bağçe, Balkıca, Benlik, Tekke'i kebir, Tekke'i sağır, Tilkili, Teynar, Tahtalı, Çukur, Çalı, Çiftlik, Çubukçular, Hacıkurtlar, Hırka, Deliler, Diriliş, Sazak, Şarıabad, Şofular, Şarıyar, Şoğulmaz, Doğan, 'Avdan, 'Abas, Ğarib, Kاراتaş, Kızılcaölük, Karahisar, Karaköy, Kayapınar, Karagöl, Kurbalık, Kalaputa, Kal'a Tavas, Kozlar, Karaisma'iller, Gürle, Fazıl, Körtekke, Gölcük, Günay, Gelegemici, Merkebgiran, Meded, Muşlugüme, Merkebli, Muğlasın, Nikfer, Vakıf, Varalı, Yahşiler, Yenidere, Yolaltı, Yusufekiz, Yorga, Şamurta, Hisar

Kaça Hakkında Bazı Ma'lumat

Denizlinin 20 kilometre cenubunda olarak Honaz Dağının bir kolu eteğinde ve Büyük Menderese tâbi' Akçayın sahil-i yaranında iki kilometroluk mesafede ka'in Tavas nâm-ı diğer Yarangüme pek eski bir kaşaba olub ism-i kadimi (Taba-Tabac) olduğu maznundur.

Vâridât-ı seneviyesi 2 516 000 gurus raddesinde olan Tavas Kazasının arazisi 'umumiyet üzere dağlık olub kamilen mezkur Akçay havzası dahilindedir.

Nehr-i mezkurun mecrası etrafında bir takım ovalar ve düz vadiler haşıl olarak en münbit yerleri oradadır.

Başlıca mahşulâtı olan zahire-i mütenevi' den buğday, arpa, mısır, çavdar, burçak, nohut, yaz hıntası, sisam, mercimek, pamuk külliyyetle zira' olunub ihtiyacat-ı mahalliyyeden fazlası harice sevk olunur.

Girenis ve Karayayla mevki'lerinde haylice mesir ormanı bulunduğu gibi Yolaltı mevki'inde zımpara mâ'deni var ise de ruhsat-ı resmiyesi henüz istihşal edilemediğinden hafriyat-ı icrâ edilememektedir. Dâhili kaçada kaplıca ve panayır olmayıp yalnız her hafta salı günleri merkez kaça olan Yarangüme Kaşabasında vesa'ir günlerde Kal'a Tavas Nâhiyesiyle, Şoğulmaz, Kızılca ve Kızılcaölük Karyelerinde birer gün pazar kurulmaktadır. Vesa'it-i nakliyesi deve, bargir, ester, merkeb ve manda arabalarından 'ibaretdir. Evzan ve ekyali usul-u 'atik üzere olub meskukatı da yirmi üç buçuk gurus hesabıyla alınır verilmektedir.

Yarangüme Kaşabasından Denizliye münted bir şose mevcut olub işbu tarikin kaşaba civarında dörtbuçuk kilometre mikdarı mürur ve 'ubura gayr-ı Sâlih bir halde

bulunmasına mebni olacak keşfi bilâhare matlûb ‘ula Dâ’iresinde ta‘mir ve inşâ edilmiş ve aksam-ı sa’iresiyle üzerinde bulunan ahşab köprüler münakalat-ı teshîl itmekde bulunmuşdur.

Nefsi kaşabada uşul-ü cedide üzere iki ibtidâ’iyi zûkur ve bir de uşul-ü ‘atik üzere inâş mektebi mevcud olub bunlarda müsdahdem mu‘allim ve mu‘allimelerin ma‘aşı ve meşarif-i sa’irelerinin naşfi maḥalli ma‘ârif komisyonları tarafından naşfi değeri i‘anat-ı ahali ile tesviye edilmekdedir. Nâhiye ile kırada seksen bab uşul-ü‘atik üzere ibtidâ’iye mektebi mevcud olub bunların dahi ma‘aş ve mesarif-i sa’ireleri ahali tarafından tesviye edilmekdedir.

Ġarbiḳaraaġaç Kazaı

Me’murin-i Kaza Sınıf 3

Kâ’im-makâm ‘Aziz Beg Sâliḳe

Mal Müdürü Fu’at Beg

Nâ’ib Hacı Galib Efendi Bursa Rü’esi Tahrirât Kâtibi Hamdi Beg Yunan Madalyası

Meclis-i İdâre

Re’is Kâ’im-makâm-ı Kaza

A‘zâyı Tabiriye

A‘zâyı Münteḳibe

Nâ’ib ve Müftü Efendiler

‘Ali Efendi

Mal Müdürü Efendi

‘Ömer Aġa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Emin Aġa

Tedârik-i Vesâ’it Nakliye’i ‘Askeriye Komisyonu

Re’is Kâ’im-makâm-ı Kaza

A‘zâ Halil İbrâhim Efendi

A‘zâ Ahmed Efendi

A‘zâ Ahmed Efendi

A‘zâ Mehmed Efendi

A‘zâ Yüzbaşı Kerim Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ma'ârif Komisyonu

Re'is Kâ'im-makâm-ı Kaza

A'zâ Halil İbrâhim Efendi

A'zâ Ahmed Efendi

A'zâ 'Ali Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Mu'âvini Mehmed Efendi Taşsil Me'muru Ahmed Efendi

Mal Müdürü refikî İbrâhim Efendi

Süvari Taşsildârı neferi:9

Sertahsildâr 'Ali Efendi

Piyâde Taşsildârı neferi:3

Bidâyet Mahkemesi

Re'is Nâ'ib Efendi

A'zâ 'Ömer Efendi

A'zâ Mustafa Efendi

Bidâyet Kalemi

Başkatib Şabri Efendi

Kâtib-i Şâni Mustafa Efendi

Müstantıkk Mu'âvini Hüsnü Efendi

Mukavelat muharriri Hasan Efendi

Belediye Dâ'iresi

Re'is Halil İbrâhim Efendi

Tabib (münhal)

A'zâ Molla Mahmud Efendi

Şanduk Emni Zeynelabidin Efendi

A'zâ Mehmed Ağa

Kâtib Mehmed Efendi

A'zâ Molla Hüseyin

Vâridât-ı Belediye 32 950 gurus

Ticâret ve Zirâ'at Odası

Re'is 'Ali Efendi

A'zâ 'Ömer Efendi

A'zâ Hâfız Ahmed Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Zirâ'at Bankası

Re'is 'Ali Efendi

A'zâ Halil İbrâhim Efendi

Refikî Şâlih Kâzım Efendi

A'zâ Molla Mahmud Efendi

Taşsildâr 'Osman Efendi

Muhasabe Kâtibi İsmâ'il Hakkı Efendi Mikdâr-ı Sermâye:2 936 776 gurus

Duyun-u ‘Umumiye Dâ’iresi

Me’mur Muştafa Efendi

Kâtib vekili Şâdık Efendi

Süvari Kılçusu Harilto Efendi

Me’murin-i Zâbıta

Zâbıta Me’muru Çavuş Ahmed Efendi Polis Me’muru Kıliser Hasib Efendi

Süvari jandarma neferi: 11

Piyâde jandarma neferi: 9

Me’murin-i Sâ’ire

Nüfus Me’muru Muştafa Vaşfi Efendi

Nüfus Kâtibi İbrâhim Hakkı Efendi

Tapu Kâtibi vekili İsmâ’il Efendi

Evkâf vekili İsmâ’il Efendi

Tapu Kâtibi refiki Ahmed Efendi

Orman Süvarisi Ahmed Efendi

Telgraf ve posta Müdürü Hacı ‘Ali Efendi

Reji Me’muru Kırako Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

‘Ulum-u diniye mu’allimi Nuri Efendi

Bevvab Hâfiz Muştafa Efendi

‘Ulum-u riyaziye mu’allimi Muştafa Efendi

‘Aded-i şâkirdân: 29

Mekteb-i İbtida’iye

Mu’allim-i evvel Hâfiz ‘Abdurahman Efendi

Mu’allim-i Sâni Hâfiz ‘Ömer Efendi

‘Aded-i şâkirdân: 130

İbtida’i İnâs Mektebi

Mu’allime Münire Hanım

‘Aded-i tâlebât: 24

Erle Nâhiyesi

Me’murin-i Nâhiye

Müdür Ali Haydar Efendi

Tahrirât Kâtibi vekili Musa Efendi

Virgü Kâtibi Mehmed Efendi

Qazanm Vâridât-ı Umumiyesi

Guruş	Para	
452 993	40	Emlâk virgüsü
84 100		Temettü' virgüsü
-		Bedel-i askeri
387 881	20	Ağnâm rüsumu
1 379 760	10	A'sâr
160 000		Orman ve mâ'den haşlatı
67 900		Emlâk ve tapu haşlatı
26 400		Muhakim harçları
24 822		Rüsum ve haşlat-ı müteferrika
27 000		Emlâkdan techizat
23 432	10	Ağnâmdan techizat
81 192	10	A'sârdan techizat
8 324		Mesukât-ı hisse'i ma'arif
259 477		Hisse'i i'ane
3 004 294	90	Yekun

Qazanm Mevki' Coğrâfısı

Mevki' Coğrâfi

Şarqen: Qonya Vilâyeti ğarben: Tavas Qazası şimâlen: Çal Qazası ve Hüdavendigâr Vilâyeti cenuben: Menteşe Sancağı ile mahdud ve Erle nâmiyle bir nâhiyeyi ve 99 kura ve çiftlikden müstemildir

Mesaha'i Saḥıyesi 880 kilometro murabba' olub 24 830 u zükur 24 843 ü inâş olmak üzere 49 672 nüfusu havidir.

Merkez Qaza

Merkez qaza 788 ı inâş olmak üzere 1 573 nüfusu, 1 hükümet konağı, 2 câmi'i şerifi, 2 mescid-i şerifi, 300 hâne-i , 1 han, 15 dükkan, 1 hamam, 7 un değirmeni, 1 kereste fabrikasını cam'i olan Acıbadem Qaşabasıdır.

Merkez Kazaya Merbut Kuraniñ Esamisi

Acıbadem, Selleri, Akalan, Köke, Bedirbeg, Dedesil, Darıveren, Alveren, Kımkıyeri, Kumafşarı, Gilman, Gümüş, Yazır, Doğurga, Yumrutaş, Dere, Kurtlar, Karaköy, Horuz, Göltü, Şalda, Tahtalı, Çorum Çiftliği, Uçarı Çiftliği, Karahöyük Afşarı, Kayşer, Koçak, Yatağan, Yüreğil, Ayaz, Yukarı Karaçay, Aşağı Karaçay, Kösten, Kızılhisar, Ala'ddin, Yaşlıhöyük, Taraş, 'Apa, Karahöyük, Kırca, Oğuz, Evkara

Erle Nâhiyesine Merbut Kuraniñ Esamisi

'Abaş, Şapaca, Akdaş, İnceler, Tekke, Söğüt, Beglerli, Bayındır Çiftliği, Dere, Kavaş, Işıklar, Doğanbaba, Kayalı, Niyazlar, Değirmendere, Satırlar, Karaisli, Bahtiyar, Gençelli, Çuvalı, Başkuyu, Çelteç, Kürt Çiftliği, Sazak, Navlu, Yaraşlı Çiftliği, Müslimler, Onacak, Gökçe, Çardak, Örencik, Akdır, Armud Çiftliği, Yazır Çiftliği, Alan, Büyük Cumalı, Çaltı, Aldın, 'Ayvaz, Hayriye

Sâye'i ma'uriyetvaiye'i hazreti pâdişâhide kaza'i mezkurda dahi aşar-ı 'ümran seneden seneye müterakki olub ezcümle geçen 322 senesinde gayet danişin bir şuretde müceddeden bir dâ'ire'i hükümet bina ve inşâ olunduğu gibi merkez kazada (127) metro şose ve kaldırım yapılmış ve Acıbademiñ Denizli tarafında de oniki kilometre şose ve onbir kasis ve onüç kargir, iki ahşab köprü ve beş menfez müceddiden yapılarak kısm-ı mütebakisiniñ de keşfi derdest-i icrâ bulunmuşdur.

Kazanım bazı kurasında Karahöyük pazarından başka 3 ve nâhiyede bir pazar kurulmaktadır.

Kazanım başlıca mahsulatı buğday, arpa, çavdardan ibaret olub merkez Livâ olan Denizliye ve İzmir sevk olunur. Pamuk, burçak, nohut, mısır gibi sa'ire mahsulat dâhil-i kazada sarf olunmakta olub harice ihrac edilmez.

Kaza ve nâhiyede kilim ve bez gibi mensucat imal olunursa da killeti hesabıyla ihtiyacat-ı mahalliye bile kifayet etmemekte ve Zirâ'at usul-ü 'atık üzre icrâ olunmaktadır.

Kaza-i mezkur vesa'it-i nakliyesi deve, ester, bargir, merkeb gibi hayvanandan ve evzan-ı 'atikiye ve ekyal dahi miride müsta'mel şanımdan ibaret olub

meskukatı da^oOsmanlı lirası yüz yirmi beş, mecdiye yirmiüçbuçuk guruşa ve aksamı da bu nisbet üzere tedavül etmektedir.

Kura-i mülâhakanın cümlesinde mekteb mevcut ise de yalnız onbeş kıyâyesinde uşul-ü cedide, mütebakisinde mu^oallimleri bulunmadığından uşul-ü ^oatîk üzere icrâ-i tedrisat edilmektedir. Nefsi kâşabada bulunan ibtidâ'îye mektebi mu^oallimlerinin ma^oaşları varidat-ı mahsusasından ve kırada bulunanlarda aşhab-ı hamiyet taraflarından tesviye ve idare olunmaktadır.

Denizli Sancağının Üçyüzyirmidört Sene'î Maliyesi Vâridât-ı ^oUmumiyesi

Guruş

2 309 000	Emlâk ve ^o akar virgüsü
556 000	Temettü ^o
87 500	Bedel-i ^o askeri
1 745 000	Ağnâm resmi
	Cenavar resmi
6 100 000	Maqtur'an ihale olunan A ^o şâr bedeli
146 000	Orman hakkı kereste ve yol resimleri
	Envâ'i mâ ^o den
262 000	Emlâk ve tapu harçları
6 000	Emlâk-ı emiriye mu ^o accele-i ^o icar hasılatı
157 800	Muhakim Harçları
69 000	Rüsum-u mütenevi ^o
166 500	<u>Hâşılât-ı müteferrika</u>
11 704 800	Yekun

Vilâyetin Sancak Üzerine Nüfus-u Umumiyesi

Denizli Sancağı		Yerli		Yabancı	
Esami'î cema ^o at İcmal		Zükur	Înâs	Zükur	Înâs
İslam	246 957	122 861	122 233	1 063	800
Hristiyan	4 125	1 706	1 573	556	290

Hristiyan	4 125	1 706	1 573	556	290
<u>Musevi</u>	<u>40</u>			<u>20</u>	<u>20</u>
Yekun	251 122	124 567	123 806	1 639	1 110
İzmir Sancağı	627 850				
Şaruhan Sancağı	403 422				
Aydın Sancağı	250 984				
Menteşe Sancağı	192 596				
Aydın Vilâyeti	1 725 974				

Hitam-ı Tahrirden 322 Senesi Zarfındaki Nüfus Vuku atı

Tevellüdât		Vefiyât		Münâkehât		Talâk
Zükur	İnâs	Zükur	İnâs	Bakir	Teyeb	
21 301	19 245	25 924	19 654	27 953	8 678 5	869

Denizli Sancağında Miri ve Hıuşu Ormanların Mikdarını Gösteriri

Cedveldir

	Yekun Dönüm	Miri	Eşhas Uhdesinde
Denizli	202 000	200 000	3 000
Çavas	480 000	480 000	
Çarbıkaraağaç	520 000	520 000	
Çal	90 000	90 000	
Buldan	30 000	30 000	
Sarayköy	20 000	20 000	
Denizli Yekun	1 340 000		
İzmir Sancağı	2 245 000		
Şaruhan Sancağı	318 000		
Aydın Sancağı	860 000		
<u>Menteşe Sancağı</u>	<u>1 391 360</u>		
Vilayet Yekumu	19 676 600		

II. Bölüm

XX. Yüzyıl Aydın Vilayeti Salnamelerine Göre Denizli Sancağı

A Denizli Sancağının Konumu ve Kazaları

Denizli Sancağı kuzeyinde Hüdavendigâr (Bursa) Vilayeti ve Saruhan (Manisa) Sancağı, doğusunda Hüdavendigâr ve Konya Vilayetleri, güneyinde Menteşe (Muğla) Sancağı, batısında Menteşe, Aydın ve Saruhan Sancaklarıyla çevrilidir.

Denizli Sancağı; Nefs-i Denizli (merkez kaza), Buldan, Çal, Saray, Tavas, Garbikaraağaç (Acıpayam) olmak üzere altı kaza ve bunlara sırasıyla bağlı oldukları anlaşılan; Honaz, Güney, Baklan, Kadı (Babadağ), Kaletavas ve Erle (Yeşilova) olmak üzere altı nahiyeyi içine almaktadır.⁴⁶ Salnamelerde yer alan matematik konum koordinatları ile merkezlerin deniz seviyesinden yükseklikleri (Tablo 1)'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kazaların Konumu ve Deniz Seviyesinden Yükseklikleri

	Enlem (kuzey)	Boylam (doğu)	Deniz Seviyesinden Yükseklik(m)
Denizli	37°48'47''	26°34'22''	370
Buldan	38°5'	26°38'	133
Çal	38°8'	26°50'	90
Sarayköy	37°55'	26°24'	89
Tavas	37°38'	26°35'	-

⁴⁶ “Denizli” İli merkez ilçe ile Acıpayam, Akköy, Babadağ, Baklan, Bekilli, Beyağaç, Bozkurt, Buldan, Çal, Çameli, Çardak, Çivril, Güney, Honaz, Kale, Sarayköy, Serinhisar, Tavas olarak toplam ondokuz ilçeyi içine almaktadır. Bahse konu olan salnamelerdeki bilgilerle karşılaştırıldığında doksanalı yıl içinde Erle nahiyesinin (Yeşilova) Budur’a, buna karşılık Çivril ve Çameli İlçelerinin Denizliye dahil edilmesi şeklinde idari taksimatta değişiklik yapıldığı anlaşılmaktadır.” T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve ekonomik Nitelikleri, Yayın no:1616, Ankara-1993, s. 55

Acıpayam	37°	-	-
----------	-----	---	---

Görüleceği gibi boylam değerleri bu gün kullandığımız değerlere uymamaktadır. Salnamelerde kullanılan boylam değerleri muhtemelen Greenwich meridyeninin başlangıç kabul edildiği 1911 yılından önce kullanılan, Paris meridyenine göre dir.⁴⁷ Salnamelerde Tavas ve Acıpayam'ın rakımları belirtilmemiş olup, Çal'm rakımı bir sıfır eksiğiyle 90 yazılmıştır.

Salnamelerden belirlenen Denizli Sancağındaki köylerin sayısı (Tablo 2) de gösterilmektedir.

Tablo 2. Kazalara Bağlı Köylerin Yıllara Göre Sayısı

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	86	86	86	86	88
Buldan	59	59	59	59	41
Çal	66	66	66	67	67
Sarayköy	49	-	-	-	36
Tavas	84	84	84	84	67
Acıpayam	93	93	93	93	99
Toplam	437	-	-	-	398

Buna göre 1900 yılında 437 olan köy sayısı 1908⁴⁸ yılında 39 azalarak 398'e düşmektedir. Bu süre içerisinde köy sayısı azalan kazalar Buldan, Saray ve Tavas'tır. Tabloda 1908 yılı rakamlarına göre Acıpayam Kazasına bağlı köylerin sayısının artmasından Tavas'ın bir kısım köylerinin Acıpayam'a bağlanması şeklinde sancak içinde bir düzenleme yapıldığı görülmektedir.

⁴⁷Paris meridyeninin, Greenwich'e göre doğuya doğru 2 derece 20 dakika 13 saniye 95 saliselik bir sapması bulunmaktadır. Meydan Larousse, "Boylam", c. 3, s. 351

⁴⁸ Sadece 1908 Salnamesinde köylerin isimleri belirtildiğinden bu yıla ait köy sayıları köy isimleri sayılarak bulunmuştur.

B Yollar ve Uzaklıklar

Tavas, Sarayköy, Buldan, Çal Kazaları sancak merkezine birer şose yol ile bağlı olup, Denizli sancağındaki toplam yol uzunluğu 140 km kadardır. Bu yollar üzerinde biri demir, altmışı kargir toplam 214 köprü bulunmaktadır. Yirminci yüzyılın başında henüz Denizli-Acıpayam şose bağlantısı yoktur.⁴⁹ 1908 Salnamesinde Buldan yolunun 16 km lik kısmının tamiri, Menderes nehri üzerine bir köprü ile Sarayköy-Babadağ, Denizli Acıpayam şose inşaatına gelecek bahardan itibaren başlanacağı haberi verilmektedir.

Salnamelerde merkezler arası uzaklık birimi olarak “Saat” ölçüsünün kullanıldığını görmekteyiz(Tablo 3)

Tablo 3. Merkeze Uzaklık (Saat)

	Trenle	Yaya	Tahmini Uzaklık(km)	Günümüzdeki Uzaklık
Denizli-İzmir	8	44	220	252
Sarayköy-Denizli	1	4	20	24
Güney-Buldan	-	6	30	20
Sarayköy-Aydın	4,5	-	-	104
Buldan-Denizli	-	8	40	45
Çal-Denizli	-	12	60	67
Tavas-Denizli	-	6	(Eski yoldan) 30	(Yeni yoldan) 48

⁴⁹ “Denizliye (Kazıklı bel)’den geçilir. Bu geçitler, sarp, dik ve dolambaçlı birer patikadan ibarettir.Kışın karlarla örtülür. Haftalarca geçit vermez. Bilhassa Kazıkbeli-Kanlıbel diye ünlüdür. Bu belde her yıl soğuktan bir çok hayvan ve insanlar donar. Kazıkbeli ile Kulüpe ve Köpekbelinde (Cankurtaran) adıyla birer karakol yapılmıştır. Buralarda birer zaptiye beklemektedir. Bunların vazifesi yolcuyu buymaktan korumak hem de eşkiya tasalludundan kurtarmaktır. Bilhassa Kazıkbeli Honaz dağı ile Babadağını bir birinden ayıran vadinin gergisi halinde ve tam poyraz rüzgarlarına karşı bulunduğundan şiddetli fırtınalar esnasında bu belin dibinde ve tepesinde bulunan yolcular çok kere karakol binasına kadar gelememekte ve bulundukları yerde buymakta ve ölmektedirler. Koca kar senesi (1326) burası 75 gün geçit vermemiştir. Bu fırtınanın başlangıcında yüzden fazla hayvan karlar altında kalmış ve bu arada bazı insanlar da donmuştur.” Ali Vehbi, Acıpayam, Ankara-1951, s. 8

Acıpayam-Denizli	-	10	50	61
------------------	---	----	----	----

Bir saatlik mesafenin kaç kilometreyi ifade ettiği konusunda Ali Vehbi “...Kilometre ölçüsü kimsenin zihninde yer tutmuş değildir. Yalnız iki köy arasındaki mesafeler için saat kelimesi kullanılmakta ise de bu mefhum eski eski örf ve adedlerin tayin ettiği birer isim olup hakiki bir ölçüye müstenit değildir.”⁵⁰ demektedir. Piyade eğitiminde kullanılan dakikada 105 adım atılırsa saatte beş kilometre gidilebileceği hesabıyla, salnamelerde verilen uzaklıkların bu günkü uzaklıklara yakın çıktığını görölmektedir. O yıllarda hayvanlarla ve yaya gidilen yolların otomobiller için yapılan yollardan daha kestirme ve kısa olacakları gözönüne alınacak olursa kullanılan “saat” birimin belirli bir uzaklığı ifade ettiği anlaşılmaktadır

Denizli Sancağı ve kazalarının en önemli ulaşım bağlantısının Denizli’yi İzmir’e bağlayan demiryolu olduğu görölmektedir. Tarih boyunca zaten işlek olan bu yolda ulaşım, 1891’de Goncalı-Denizli demiryolu hattının döşenmesiyle düzenli hale gelmiştir. Denizli ekonomisi bu yoldan büyük faydalar sağlamıştır.

C Salnamelerde Denizli Sancağının Tarihi

Salnamelerde belirtildiğine göre, Denizli eski Hıdırala kasabasıdır. Bu eski şehir Laodikya şehri ahalisi tarafından kurulmuştu. Burası eskiden etrafı duvarlarla çevrili küçük bir müstahkem yer idi. Fakat deprem bütün yapılarını yıkıp tahrip ettiğinden halkı kırlara dağılmış, bağlar ve bahçelerarasında evlerini kurmuşlardı. 1908 Salnamesinde Denizli Kasabası şöyle tarif edilmektedir: “Üç tarafında dağlar olmak üzere ovaya hakim yüksek bir yerde bulunan kasabanın evleri bağlar ve bahçeler arasında kalmış, iki metre ile bazı yerlerde kırk elli metreye varan aralıklarla sıralanmışlardır. Kasabanın sokaklarının hemen bütününde sular akmakta, her evde gece gündüz çağlayan anıklar bulunmaktadır.” Burada, Denizli’yi anlatan bütün yazılarda olduğu gibi Denizli’nin sularının bolluğundan bahsedilmektedir. 1908

⁵⁰ Ali Vehbi, a. g. e, s. 68

yılından on yıl kadar sonra Denizli”ye gelen Gazeteci Arif Oruç’un yazdıkları bunlardan biridir.⁵¹

Salnamelerde “Denizli ile Laodikya (Eskihisar) kasabacığı arasında gözetleme ve muhafaza amacıyla Selçuklular tarafından yapılmış Akhan adıyla anılan bir yapı vardır.” şeklindeki bilgi ile Akhan Kervansarayı’ndan da kısaca bahsedilmektedir. Denizli Sancağı sınırları içinde eski yerleşim yeri kalıntılarının bulunduğu anlaşılan Eskihisar, Honaz, Pamukkale, Buldan ve Tavas’tan kısa bilgiler ve haberler verilmektedir. Bu bilgi ve haberlere göre; Eskihisar Emirsultan (Likus) nehri üzerinde kurulmuş eski Laodikya şehri idi. Bu şehir Suriye hükümdarı Antikus Soter tarafından kurulmuş ve karısının ismiyle anılmıştı. Arazisinin fevkaladelîği ve sakinlerinin gayretleri sayesinde zamanla zengin bir şehir haline gelmişti. İmparator Teyessürün hakim olduğu dönemde Frikyanın en güzel şehirleri arasına katılmıştı. Laodikya şehri bir kuşatmadan sonra kısmen harap olmuştu. 1097 tarihinde Selçukluların eline geçti. İmparator Jan Kommene 1122 tarihinde geri alarak surlarını tamir ettirdi. Bir asır kadar karşılıklı kuşatma, savaş ve el değiştirmelerden sonra nihayet Osmanlıların eline geçti.

Salnamelerin kaleme alındığı dönemde halen eski adı ile anılan Honaz (Khonas) Bizans imparatorları tarafından kurulduktan sonra gelişerek kalabalıklaştı. Bizanslı meşhur tarihçilerden Nisetas’ın doğum yeri burası idi. Kasabanın üç mil kuzeyinde Frikya kıtasının başlıca şehirlerinden Kolosa’nın harabeleri görülüyordu. Kıyaksar ordusuyla Sard’a gitmek üzere Kapadokyadan hareket ettiğinde buradan

⁵¹Milli Mücadele yıllarında Ege Bölgesini dolaşan Tasviri Efkar gazetesi yazarı Arif Oruç 9 kanunuevvel 335 (1919) yılında yayınlanan yazısında Denizliyi şöyle anlatmaktadır; “Denizli, Dinarın büyük hemşiresi. (Yazar Dinar üzerinden Denizliye gelmiş) Sokak kenarlarında ev içlerinde, cami avlularında ve her tarafta mebzul bir su akub gidiyor. Denizli’de geçen üç uzun günüm, bu dörtbin haneden ve onyedibinden ziyade nüfustan müteşekkil Livâ merkezinde yalnız uzun ve geniş bir cadde görmekle geçti. Şehir baştan aşağı bir kanal gibi. Veyahut sık ağaçlar arasında gizlenen mebaniyi ben görmedim. Çarsusu, dükkanı, pazarı hep bu yolda. Bu kasaba binlerce çiftliğin heyeti mecmuasından hasıl olan vasi bir nescereden başka bir şeye benzemiyor. Her haneyi dört tarafından saklayan yeşil ağaçlar, şehrin caddesini, büyük bir ormanın ortasından açılan geçit yerine benzediyor...” Yücel Özkaya, Milli Mücadelede Ege Çevresi, Ankara-1994, s. 90

geçmiştir. Roma imparatoru Neron zamanında Kolosa bir depremle yıkıldı ve Bizans devrinde bu şehir tamamen terk edildi.

Salnamelerde , Pamukkalesi yahut Pamuk harabesi ile ilgili olarak; Eski Hiyerapolis yani mukaddes belde olduğu, 38 derece 3 dakika kuzey enlemi ile 26 derece 34 dakika doğu boylamında yer aldığı, Bir çok mabedi barındırdığından bu isimle anıldığı, Eski yazarların pek çoğunun eserlerinde Hiyerapolis şehrinden bahsettikleri, Hepsinin su kaynaklarından, suyunun sıcaklığı ve yararlarından söz ettiği halde, hiç birinin tarihi geçmiş hakkında bir bilgi vermediği, Görünürdeki bütün yapılarının Romalıların istilasından sonra inşa edildiği belirtildikten sonra romantik bir ifade ile şöyle tasvir edilmektedir;“ Hiyerapolis şehri adeta kendine hakim gibi görünen bir dağın zirvesinden yalnızlık ve üzüntüsünü dağıtmak için etrafı gözetlemek amacıyla ileri çıkmış gibi görünen bir harabedir. Akar olan arazisi üzerinde bir bitki fidanına bile rastlamak mümkün değildir. Uzaktan adeta karla kaplı bir yer gibi görünür. Dikkati çeken şey vadinin ötesinde berisinde kaynayan sıcak su kaynakları, bunların üzerinde su buharından oluşan sis, bu sulardan meydana gelen küçük çayların etrafında canlanan deniz yosunu türü bitkilerdir. Fakat eski yazarların en çok hayret ettikleri şey bu civarda bulunan gerek insanlar ve gerek hayvanlar için öldürücü bir gaz çıkaran derin bir çukur daha doğrusu bir kuyu idi ki plütonyum diye tanımlanmaktadır. Sıcak su kaynaklarının başlıcası Hiyerapolis şehrinin meydanında bulunmakta olup derinine konulan derece 70 santigratı göstermektedir. Suları gayet berrak olup lezzetinde hafif bir acılık, bir uyuşturuculuk vardır.” Bu durum karbonun varlığına işaret etmektedir. »

Buldan ve civarı ile ilgili olarak şu bilgiler verilmektedir; Buldan şehri ve bilhassa Yenice Kasabası eski Tripolis Beldesidir. Kuruluş amacı Alaşehir’inde olduğu gibi askeri bakımdan önemli yer konumunda olmasıdır. Bu şehir Bizans İmparatorluğunun yıkılışına kadar askeri üs özelliğini korumuş ve piskoposluk merkezi olarak hristiyanlığın yayılması zamanında hayli şöhret kazanmıştır. Burası da bu havali gibi önce Selçukluların ve sonra Denizli taraflarıyla beraber Osmanlıların eline geçmiştir.

Tavas ile ilgili bilgiler kısadır; Denizlinin 20 kilometre güneyinde, Honaz Dağının bir kolu eteğinde ve Büyük Menderes’e karışan Akçay’a iki kilometrelik

uzaklıkta bulunan Tavas, namı diğer Yarangüme pek eski bir kasaba olup eski isminin Taba olduğu zannedilmektedir.⁵²

Salnamelerde Denizli tarihi ile ilgili olarak belki bir Bizans tarihçisinin yazdıklarına dayalı, hikaye türünde ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerden eski Denizli'nin askeri bir üs olarak kurulduğunu, sık sık depremlere maruz kaldığını ve büyük bir deprem sonrası yerinin değiştiğini, arazisinin, sulak ve verimli, ahalisinin gayretli olduğunu 1097'de Türklerin eline geçmekle beraber Türk-Bizans sınırında yer alması nedeniyle yüz yıl kadar karşılıklı el değiştirmelerden sonra nihayet Osmanlıların eline geçtiğini öğreniyoruz. Ayrıca çevredeki ören yerlerinden eski yerleşim merkezleri oldukları belli olan Akhan, Honaz, Pamukkale, Buldan-Yenice ve Tavas ile ilgili birer cümlelik açıklama ile yetinildiğini görmekteyiz.

Denizli'nin Türkler tarafından ilk fethinden (1070) Osmanlıların eline geçtiği (1429) dönemin tarihi yazılmıştır. Bu kitabın yazarı Tuncer Baykara; Menderes ve Gediz vadisine açılan yollarla Ege ile, Pazarhan (Karahüyük) yoluyla Antalya ve Akdeniz, Çardak yoluyla Konya ile bağlantıları sağlayan yolların keşiştiği Denizli şehrinin yerinin çok eskiden beri askeri ve ekonomik yönden çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Askeri bakımından önemi nedeniyle Türkler, Laodikya'yı fethederken şiddetli tahribat yapmak mecburiyetinde kalmışlardır. Ekonomik bakımdan ise 1230 yılında yapılan Çardak Han⁵³ ile biten Selçuklu batı yolu, 1250 yılında inşa edilen Akhan ile bir merhale daha ilerlemiş ve Akhan⁵⁴, Selçuklunun batıdaki son kervansarayı

⁵² Salname-i Vilayeti Aydın, H/ 1326, s. 523

⁵³ “Şimdilerde ismi, bu hanın adından dolayı Hanbadkırı denilen sahrada Çardak yakınlarındadır. Akhan yapılıncaya kadar 20 yıl kadar Selçukluların son kervansarayı olmuş, Eğridir-Denizli yolunun 4. merhalesidir. Bu gün harap bir halde olan bu han, daha doğrusu “Ribat” 1230 Temmuz sonlarında tamamlanmıştır. Bu gün sadece cephe ve yan duvarları kalan bu han da iki kısımdır. Holü 25/30 m. avlusu 35/32 m. ebadındadır. Bu yan duvarlar üzerinde, şüphesiz tarassut görevi yapan kuleler de bulunmaktadır. ...Anlaşıyor ki, bu han, Selçuklu nüfuzunun, batıdaki silahlı bir bekçisi gibi olmuştur.” Tuncer Baykara, *Denizli Tarihi*, İstanbul-1969, s. 50

⁵⁴ “Akhan, Selçukluların batıdaki son kervansarayı ve Eğridir-Denizli yolunun 5. merhalesidir. Denizli'nin 7 km. kadar kuzeydoğusunda ve şimdiki asfaltın da yakınındadır. Cephesinin beyaz mermerlerle kaplı olmasından dolayı bu ismi almıştır. Daha 1522'lerde “Ak Karbansarayı” ismini taşıyordu. Küçük, fakat itinalı bir yapı olan Akhan, her iki kısmındaki kitabelere göre Abdullah oğlu

olmuştur. Selçuklu devri ticareti Denizli’de uygun bir pazar yeri bulmuştur. Selçuklu devrinde Denizli bir ticaret ve özellikle bezleri ile bir üretim merkezi haline gelmiştir. Osmanlı döneminde Denizli ticaret ve üretimdeki merkez olma özelliğini sürdürememiştir⁵⁵

Ç Sancağın Yönetimi

1900-1908 yılları arasında Denizli Sancağında sırasıyla Ahmet Şevki Efendi, Şemsettin Paşa, Hasan Muharrem Bey ve İsmail Kemal Bey olmak üzere dört mutasarrıf görev yapmışlardır. Bunlardan dört yıl ile en uzun süre görevde kalanı Hasan Muharrem Bey’dir.

1 Sancak Teşkilatı, Memurları:

Salnamelerdeki kayıtlara göre, bir sancakta bulunan memurlar, memuriyet ünvanları, rütbe ve nişanları daire adlarıyla aşağıda gösterilmektedir.

a Sancak Memurları:

Salnamelerde; Mutasarrıf, Naip, Muhasebeci, Müftü, Tahrirat Müdürü, Evkaf Müdürü, Defter-i Hakani Memuru ve Telgraf Müdürü Sancak memurları olarak anılmaktadır.

Naip, Muhasebeci, Tahrirat Müdürü ve Müftü Efendiler Mutasarrıf başkanlığında toplanan Sancak Meclisinin tabii üyeleri idiler.

b Sancak Muhasebesi:

Sancağın muhasebe işleri Başkatip, İkinci katip, Masraf katibi, Cedvel katibi, Yevmiye Katibi, Masraf katibi yardımcısı, Mesalih-i cariye (geçerli işler) katibi, Sandık Emni, Piyade tahsildarı ve Süvari tahsildarından oluşan dairede yürütülmekteydi.

Karasungur tarafından “Han” olarak yaptırılmıştır. İç içe iki kısım olup, daha mahfuz olan ve 17/17 m. ebadında holü 25 Eylül 1253’de; 25/25 m. ebadındaki avlusu ise 19 temmuz 1254’te tamamlanmıştır. Dışarı taşan avlu portalı, sivri kemerli ve mermerden olup gayet süslüdür...” Tuncer Baykara, *Denizli Tarihi*, İstanbul-1969, s. 49

⁵⁵ Tuncer Baykara, *Denizli Tarihi*, İstanbul-1969, s. 45

c Sancak Tahrirat Kalemi:

Müsevvit (yazıyı ilk kaleme alan), Mübeyyiz (yazıyı temize çeken), Evrak memuru, Evrak memuru yardımcısı Sancak Tahrirat Kalemi (Yazı işleri) memurlarını oluşturmaktaydılar.

ç Defter-i Hakani İdaresi (Tapu):

Sancağın Tapu Dairesi, Başkatip, Tapu katibi, İkinci katip ve Mülazım (stajyer, aday memur) meydana gelmekteydi.

d Maa Tahrir (Yazı işleri ile) Vergi İdaresi:

Bir Memur başkanlığında Başkatip, İkinci katip, İkinci katip yardımcısı ve Odacıdan meydana gelmekteydi

e Evkaf İdaresi (Vakıflar):

Sancağın vakıf işlerine Müdür ve Katipten meydana gelen daire bakmaktaydı.

f Ziraat Bankası:⁵⁶

Sancak merkezindeki Ziraat Bankası şubesi bir başkan, ikisi müslim biri varsa gayrimüslim cemaati temsilen üç üye, bir memur ve yardımcısı, bir katip ve bir tahsildârdan meydana gelmekteydi. Kaza merkezlerinde de benzer yapıdadır. Salnamelerde belirtilen banka sermayeleri yıllara göre aşağıda çıkarılmıştır. (Tablo 4)

⁵⁶ Ziraat Bankası; (özetle) İlk olarak 1863 yılında çiftçinin kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla Midhat Paşa tarafından kuruldu. 1867 yılında “Memleket Sandıkları Nizamnamesi” ile Memleket Sandıkları adıyla bütün yurttan yaygınlaştı. Sandığa sermaye sağlanmasında imece usulündeki adaletsizlik üzerine her çiftçiden belli bir miktar (bir öküz karşılığı) tahılın satış karşılığı alınarak sandığa sermaye sağlanmıştır. Sandıkların idaresi kaza halkı tarafından seçilen ve bu işte gönüllü olarak çalışan sandık başkanlarınca yürütülmüştür. Sandıklara devamlı bir gelir temini için aşar vergisine 1893 ten itibaren “Menafi hissesi” adı ile onda bir oranında bir ek yapılmışsa da kaynakların yetersizliği nedeniyle kredi ihtiyacı karşılanamadığından 15 Ağustos 1888 tüzüğü ile Ticaret Nezaretine bağlı “Ziraat Bankası” kurulmuştur. Yeni Türk Ansiklopedisi, “Ziraat Bankası”, Ötüken Yayınevi, İstanbul-1985, c. XII, s. 4888,

Tablo 4. Denizli Sancağında Ziraat Bankasının Sermaye Durumu (kuruş olarak)

Banka Şubesi	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	1 661 182	1 799 535	-	-
Buldan	1 502 558	1 484 544	-	-
Çal	1 836 521	1 923 564	-	-
Sarayköy	700 000	900 000	-	-
Tavas	-	2 551 986	-	2 826 331
Acıpayam	2 338 158	2 520 773	2 859 635	2 396 776

1903 Salnamesindeki rakamlar bir önceki ile aynı olduğundan burada gösterilmemiştir. Tabloya göre, Sarayköy Ziraat Bankası Şubesinin sermayesi diğer kazalarda bulunan şubelerin hemen hemen yarısı düzeyindedir. En zengin sermayeli şubeler Acıpayam, Tavas ve Çal şubeleridir. Sancak merkezindeki banka şubesinin sermayesinin bu üç kaza şubesinin gerisinde olması dikkat çekicidir. Sancak kazalarında iki yıllık dönemlerde kısmi sermaye artışları görülürken Buldandaki düşüş dikkat çekmektedir. Acıpayam şubesinin bütün rakamları belli olduğundan sekiz yıllık sermaye gelişimini sağlıklı olarak bu şubede izlemek mümkün olmaktadır. Bu kazadaki şubenin 1908 yılında sermayesindeki beşyüzbin kuruşluk düşüş dikkati çekmektedir.

Ali Vehbi yirminci yüzyılın başlarında yöremizi anlatan “Acıpayam” adındaki kitabının “Tefecilik ve Ziraat (Menafi) Bankası” bölümünde özetle; Halkımızın yüksek ahlaki değerlere sahip olduğu halde büyük çoğunlukla çalışmayı bilmediği, bu sebepten başkalarına muhtaç olanların olduğu; çiftçilerden, ürettiklerini tasarruf etmeksizin zamanından önce harcananların mültezimlerin anbarlarından bire birbuçuk veya iki kat ödemek şartıyla yemeklik veya tohumluk aldıkları gelecek yıl mahsulü ile borcunu ödeyemeyenlerin ellerindeki tarla, bağ ve bahçelerini kaybettikleri bu halin fakirliğin artmasına yol açtığı, kazadaki Ziraat Bankasının tapuca tescilli arazi ve emlak rehin edilmesi esasına göre çalıştığından, köylünün yüzde seksenbeşinin emlak kütüklerinde üzerlerine kayıtlı arazisini ekip biçip vergisini ödediği halde tapu işlemlerinin yapılmamış, kayıtlarının çıkarılmamış olmasından dolayı bankadan yararlanamadığı ve

Silleli Sarı Yorgi, İsbartalı Hacı Harlambo, Burdurlu Kiryako gibi çoğu hristiyan tefecilere yöneldiği ⁵⁷ anlatılmaktadır.

g Nüfus İdaresi:

Nüfus idaresinde bir Nüfus memuru ve bir Katip görev yapmaktaydı

ğ Nafia İdaresi (Bayındırlık):

Bayındırlık işlerini Mühendis, İkinci sınıf kondoktör, Üçüncü sınıf kondoktör ve Katipten oluşan daire bakmaktaydı.

h Duyun-u Umumiye İdaresi:

Denizli merkez kazada Duyun-u Umumiye idaresi 1900 yılında bir memur, iki katip ve bir sandık görevlisi olmak üzere dört görevliden ibaret iken 1902 de sekiz görevli ve bir stajyere, 1906 da dokuz görevli ve iki stajyere yükselmektedir. Diğer dairelerde hemen hemen hiç görevli sayısı artmazken Duyun-u Umumiye İdaresi, çalışanlarının sayısı en hızlı artan daire olmuştur. 1877-78 Osmanlı-Rus savaşından sonra ödenen savaş tazminatı, devlet tarafından Kırım Savaşından sonra almaya başlanılan ve taksitleri ödenemez duruma gelmiş olan nakit borçlar ile demiryolları inşa masrafları toplamı karşılığı olan parayı tahsil amacıyla yabancılar tarafından kurulmuştu. Devletin gelirlerinin toplandığı diğer yerlerde olduğu gibi Denizli kazalarının hepsinde kendi kanunlarına göre işleyen bir Duyun-u Umumiye şubesi vardı. Personelinin maaşını Osmanlı Devletine ödettiğinden hükümet içinde ayrı bir hükümet gibi başma buyruk hareket etmekteydi. Denizli Sancağında 1900-1908 yılları arasında personel sayısının keyfi artması ile bu, başma buyrukluğu salnamelerde de görmekteyiz.

ı Orman İdaresi:

Orman İdaresi; Müfettiş, Katip, Süvari, Serpiyade, üç Piyade Kolcusu ve Ondalık memurundan meydana gelmekteydi

⁵⁷ Ali Vehbi, a. g. e, s. 54-56

i Telgraf ve Posta İdaresi:

Telgraf ve posta idaresini bir müdür, üç muhabere memuru, üç çavuş, bir mevsul muharrerat (Mektup dağıtıcısı) ve şube memuru meydana getirmektedir.

j Mekteb-i İdadi (lise):

İdadi mektebinde bir müdür, yeteri kadar muallim (Beş, altı kişi), bir mubassır (Disiplin Görevlisi) ve hademe kadroları bulunmaktaydı.

k İnas Rüştîyesi (Kızortaokulu):

Birinci muallim, ikinci muallim olmak üzere iki öğretmen ve bir bevvabe (kapıcı kadın) görev yapmaktaydı.

l Mekteb-i İbtidaiye (İlk Mektep):

İlk mektepler genellikle tek öğretmenli olup öğrenci sayısının çok olması halinde öğretmenlerin sayısı birinci muallim ve ikinci muallim adlarıyla ikiye çıkmaktaydı.

m Tahsilat İdaresi:

Tahsil memuru, sertahsildar, piyade tahsildarları ve süvari tahsildarlarından meydana gelmekteydi.

Denizli Sancak merkezinde ilk Tahsil İdaresinin 1908 yılında kurulduğunu görmekteyiz.⁵⁸ Ayrıca yine aynı yıl muhasebecinin başkanlığında bir Tahsilat Komisyonunun oluşturulmasına bakılarak 1908 yılında Denizli Sancağında gelirlerin toplanmasında bazı güçlüklerle karşılaşıldığını söyleyebiliriz. Sancağa ait 1908 yılı gelirleri toplamı ile iki yıl öncesine yani 1906 yılına ait olan gelirler karşılaştırıldığında rakamların aynı kalması bu konuda bir problem olduğunu doğrulamaktadır.

⁵⁸ “Acıpayam Maliyesinin Islahı” başlığı altında verilen bilgilere göre; Daha önce muhtarlar tarafından salgın usulüyle toplanan arazi, musakkafat ve gelir vergilerinin 1318 (1902-1903) yılında çıkarılan Kuyudat Talimatnamesi ile bir nizamla bağlandığı ve tahsildar teşkilatı kurularak makbuz karşılığında tahsilata başlandığı, böylelikle salgınların hafiflediğini yazmaktadır.” Ali Vehbi, a. g. e, s. 183

n Redif Taburu:

Redif taburu; binbaşı komutasında bir kolağası, tabur katibi, başlarındaki yüzbaşları ve teğmenleriyle dört bölük, bir tüfekçi ve depo memurundan meydana gelmekteydi

Denizli merkez kazada bir mirliva komutanlığında 1. Denizli Redif Taburu, Denizli'ye bağlı olan Honaz'da 43. Alayın 3. Honaz Taburu, Çal Kazasında Redif 26. Alayın 3. Çal Taburu, Saray Kazasında Redif 43. Alayın 2. Sarayköy Taburu, Tavas Kazasında Redif 44. Alayın 4. Taburu bulunmaktaydı.

2 Belediye Dairesi:

Belediye; reis, reis muavini, beş aza, katip, tabib, aşı memuru, başkomiser, yeterli miktarda çavuş, sandık emini ve tahsildardan meydana gelmekteydi.

a Belediye Eczanesi:

1908 Salnamesinden anlaşıldığına göre Denizli'de ilk eczane 1905 tarihinde; belediye doktorunun başkanlığında bir eczacı ile yardımcısı ve bir katiple açılmıştır.

Denizli merkez kazada 1908'e kadarki salnamelerde belediye kadrosunda "tabib"deyimi kullanılırken, bu tarihteki salnamede bu sağlık görevlisine artık "doktor" denilmektedir.

3 Mahkemeler

a Bidayet (İlk başvuru) Hukuk Mahkemesi:

İlk başvuru hukuk mahkemesi; Reis, aza (iki), aza mülazımı (adayı), zabıt katibi (iki), mübaşir (iki), mukavelat muharriri (noter), müstantık muavini (İlk sorgu hakimi yardımcısı) oluşmaktaydı.

b Bidayet (İlk) Ceza Mahkemesi:

Reis, müddeiumumi (savcı) muavini, aza (üç) ve zabıt katibinden kuruluydu.

b Ticaret Mahkemesi:

Reis, aza (dört) ve katipten meydana geliyordu.

c Şeriat Mahkemesi:

Reis, başkatip, ikinci katip, ıytam (Yetimler) müdürü, muhazzirden (şakındırıcı) meydana geliyordu.

4 Zabıta

a Jandarma Dairesi:

Binbaşı, süvari yüzbaşı, piyade yüzbaşı (İki), tabur katibi, mülazımı evvel (üstteğmen), mülazımı saniden (teğmen) meydana gelen kadrosundan jandarma dairesinin Denizli sancak merkezinde bir tabur olarak teşkilatlandığı anlaşılmaktadır.

b Polis Dairesi:

Komiser ve sayıları dört ile altı arasında değişen polislerden meydana gelmekteydi. Denizli merkezde polis memurlarının sayısı 1908 kayıtlarında önceki yıllara göre üç kişi artmış görünmektedir.

c Hapishane İdaresi:

Müdür, k.atip, Sergardıyan ve çardıyandan meydana geliyordu.

5 Reji İdaresi:

Müdür, muhasebeci, anbarcı, kontrol memuru, muhakemat memuru, satış memuru gibi görevlileri vardı. Denizli merkez kazada 1908 Salnamesinde ilk defa söz edilen reji idaresinin müdürü, muhasebecisi, ambarcısı ve satış memurunun Osmanlı vatandaşı olmadıkları isimlerinden anlaşılmaktadır. Osmanlı Türkiyesinin önemli gelir kaynaklarından biri olan ve Ege Bölgesinin kurak yerlerinde yetişen kaliteli tütün, Reji İdaresi isimli imtiyazlı bir şirketin tekeline bırakılmıştı. Bu şirket ekilen tütünün miktarına göre kazalarda kuruluyordu. Hükümetten aldığı destekle dünyayı umumiye gibi keyfi hareket eden ve halkın nefretini üzerine çeken bir şirketti.⁵⁹

⁵⁹Bu şirketle ilgili olarak Ali Vehbi;“.... Tütün mahsulünün harice satılması yasak edildiğinden yok bahasına olsa da reji idaresine verilmesi mecburi idi., reji tütünlerinin de o zamanın rayicine

6 Maarif İdaresi:

Müdür, katip, sandık emini, ilk mektep müfettişi gibi görevliler vardı. Denizli’de ilk Maarif İdaresinin müdürlüğüne İsmail Hakkı Bey tayin edilerek 1908 yılında kurulduğunu öğrenmekteyiz.. Maarif Komisyonu 1900 yılından 1908 e gelinceye kadar müftü efendinin başkanlığında idadi müdürü ve üç üye ile bir sandık görevlisinden meydana geliyordu. 1908 yılında mutasarrıfın başkanlığında toplanan bu komisyona ceza reisinden jandarma binbaşısına, kondoktörden belediye reisine kadar Denizli’deki hemen bütün daire amirlerinin katıldığı anlaşılmaktadır. Buna dayanarak bu yılın Denizli’inde eğitim alanında normal komisyonun altından kalkamayacağı büyüklükte bir projenin var olduğu anlaşılmaktadır.

7 Meclis, Oda ve Komisyonlar

Sancak İdare Meclisinden başka halk temsilcilerinin katıldığı komisyon, oda ve idareler şunlardır: Bayındırlık Komisyonu, Maarif Komisyonu, Askeriye Nakli ve Araç Temini Komisyonu, Ticaret ve Ziraat Odası, Deştiban İdaresi (Çiftçi Mallarını Koruma), Evkaf (Vakıflar) Komisyonu, Tahsilat Komisyonu, İskan-ı Muhacirin (Göçmenleri yerleştirme) Komisyonu, Tetkik ve Tasfiye-i Bekaya (Başka yere göç edenlerin bıraktıklarının araştırılması ve tasfiyesi) Komisyonu, Adliye Encümeni

Naip (vekil), müftü, muhâsebeci ve tahrirat (yazı işleri) müdürü; mutasarrıfların başkanlığında toplanan sancak idare meclisinin tabii üyelerini oluşturmaktaydılar. Diğer dört üyenin ikisinin müslümanlar arasından, birinin rum ve sonuncusunun ermeni cemaatı arasından seçimle belirlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kaymakamın başkanlığında toplanan kaza idare meclisi de naip, müftü, mal müdürü,

göre yüksek fiyatla satılması kazada kaçakçılığın revacına sebep olmuş ve halkın da kaçak tütünleri daha ziyade rağbet göstermiş olmasından, reji idaresi bunu önlemek için kolcuları vasıtasıyla alenen halkın ceplerindeki tabakaları yoklamak ve müsadere etmek ve kaçakçılarla mücadele ederek birçok masumların kanına girmek gibi hadiseler çoğalmış, Reji mensupları işledikleri suçtan dolayı ceza görmediklerinden halkın bu idareye karşı husumeti artmış, iki taraf arasındaki bu soğukluk ve gerginlik kaza dahilinde asayişsizliğe kadar varmıştır. Kaçak tütün içen veya kaçak tütün satmayı meslek edinen kimselerle reji kolcuları arasında her gün döğüş, kavga ve baskın hadiseleri bir çok vatandaşların cezalanmasına, yaralanmasına, ölmesine sebebiyet vermekte olduklarından halkın bu idareye karşı nefret ve husumeti gittikçe şiddetlenmiştir. Bir musibet halinde devam eden bu şirketin kaldırılmasını Allahtan dileriz.” demektedir.” Ali Vehbi, a. g. e, s. 187

tahrirat katibi gibi kaza memurlarının tabii üyeliği ve seçilmiş üç üyeden meydana geliyordu. Kazada gayrimüslim nüfus varsa bu üç üyeden biri Saray Kazası meclislerinde olduğu gibi onlar arasından seçiliyordu. Kadı Nahiyesiyle ilgili bilgilerden nahiyelerde de benzer meclislerin çalıştığı anlaşılmaktadır.

Denizli merkez kazasında 1908 yılında kurulan İskanı Muhacirin Komisyonu ve Tetkik ve Tasfiye-i Bekaya Komisyonlarından bu tarihlerde Denizli mekeze bazı insanların muhacir olarak geldiği, bazı insanların da Denizli dışına göç ettikleri anlaşılmaktadır. Bu bir nüfus değişimi şeklinde veya bu yıllardaki özellikle Balkanlar'da görülen milliyetçilik olaylarının bir sonucu olarak kendiliğinden olmuş olabilir. 1908 yılına ait Salmamede Denizli merkezindeki gayri müslim nüfus ayrıntılı belirtilmediğinden, bunların sayısında bir azalma olup olmadığı tesbit edilememiştir. Ancak bu salnamede daha önceki salnamelerde belirtilen gayrimüslim öğrenci sayılarının belirtilmemesi göçün bir diğer işareti sayılabilir. Ayrıca 1906 yılına kadar sancak içindeki en az üç belediye gayrimüslim doktorlar görev yaparken 1908 Salmamesinde hiç birinin ismine rastlanmaması (Tavas belediyesi doktoru Artin hariç) .karşılıklı göç olayının bir diğer göstergesidir. 1908 öncesi dört Salmamede nüfus, köy ve nahiye dahil edilerek kaza toplamı olarak belirtilmişken bu yıla ait olanda kasabanın nüfusu sadece erkek -kadın ayrımıyla verildiğinden ne kadar muhacir geldiğini de belirlememiz mümkün olmamaktadır.

Deştiban İdaresi (Çiftci mallarını koruma) Denizli merkez kasabada 1903 yılındaki Salmameden itibaren görülmektedir. 1900 ve 1902 kayıtlarında bu idareden bahsedilmemiştir.

Denizli merkez kazada ilk Adliye Encümeninin (kurul, komisyon) 1908 yılında kurulduğu bu yıla ait salnamedeki bilgilerden anlaşılmaktadır.

8 Kaza Memurları

Kaymakam, naip, mal müdürü, müftü, tahrirat katibi salnamelerde kaza memurları olarak anılmaktadırlar.

a Kazada Bulunan Diğer Memurlar

Kaza teşkilatındaki diğer memurlar şunlardır; mal müdürü muavini, nüfus memuru, telgraf ve posta müdürü, nüfus katibi, sandık emini, tapu katibi, tahsilat

müfettişi, reji memuru, orman süvarisi, orman piyade korucusu, orman ondalık memuru, düyunu umumiye memuru, düyunu umumiye süvarisi, evkaf vekili, zabıta memuru, polis memuru, süvari jandarma neferleri, piyade jandarma neferleri,

Kazalarda ayrıca kuruluşu ve teşkilatı sancak merkezindeki benzeriyle aynı olan bir bidayet mahkemesi, bir Ziraat Bankası, bir belediye dairesi, bir rüştiye mektebi, sayıları birden fazla olabilen kız mektebi ile ilk mekteplerin yanında sayıları yörenin ihtiyacına göre değişen komisyonlar bulunmaktadır.

9 Nahiye Yönetimi

Müdür, tahrirat katibi, vergi katibi, nüfus memuru nahiye memurlarını oluşturuyorlardı. 1900 yılına ait bilgilere göre belediye teşkilatı ile birlikte maarif komisyonu gibi komisyonların nahiyelerde de kurulduğu anlaşılmaktadır.

10 Madalyalar

Salnamelerde bu dönemde asker ve sivil memurlara verildiği anlaşılan madalyalar şunlardır;

Altın liyakat madalyası; Sultan İkinci Abdülhamit tarafından 1308 (1890) yılında konulmuştur.

Gümüş imtiyaz madalyası; Sultan İkinci Abdülhamit tarafından 1302 (1884) yılında konulmuştur

Yunan Madalyası; Gümüş madalya olup Sultan İkinci Abdülhamit tarafından 1314 (1896) yılında konulmuştur

Kırım Madalyası; Gümüş olup Sultan Abdülmecid tarafından 1271 (1854) yılında konulmuştur.

Girit Madalyası; Atiki Girit 1285 (1868) yılında Sultan Abdülaziz tarafından gümüş, Tarz-ı Cedid-i Girit adıyla Sultan İkinci Abdülhamit tarafından 1307 (1889) yılında altın ve gümüş olarak konulmuştur

Plevne Madalyası; Gümüş olarak Sultan İkinci Abdülhamit tarafından 1294 (1877) yılında konulmuştur

Karadağ Madalyası; Gümüş olup Sultan Abdülmecid tarafından 1279 (1862) yılında konulmuştur.

Rusya Madalyası; Rusya ile ilgili olarak 1854 yılında Sultan Abdülmecit zamanında Silistre, Kırım, İttifak, Kars ve Sivastopol madalyaları konulmuştur. “Rusya madalyası” ile muhtemelen bunlardan biri kastedilmektedir.

Tahlisiye (Can kurtaranlara verilmek üzere padişah İkinci Abdülhamit tarafından 1893 senesinde konulmuştur)

Tesisatı askeriye Madalyası; 1314 (1896) yılında altın, gümüş ve alüminyum olarak İkinci Abdülhamit tarafından konulmuştur.⁶⁰

11 Rütbe ve Nişanlar

XX. yüzyılın başında Denizli Sancağında görevli memurlara verilen rütbe ve nişanlar şunlardır;

İzmir paye-i mücerredî, Edirne paye-i mücerredî, İlmiye sınıfında memuriyeti bulunmayanlara verilen itibari bir rütbedir.

Bursa rüusu, Edirne rüusu, Devriye rüusu, (Rüus); Medrese tahsilini bitirip yedi yıllık adaylık süresini tamamladıktan sonra yapılan sınavlarda başarı gösterenlere verilen beratın adıdır.

Mümeyyiz; Seçici, iyiyi kötüden ayırabilen, bir dairede müsvedde hazırlayanların yazdıklarını tashih eden, düzelten katip, büro şefidir.

Mütemayiz; Sözlükte, farklı, kendini gösteren anlamına gelen mütemayiz 1262 (1845) yılında ihdas edilmiş olan Saniyeden büyük Ülâ sanisinden küçük mülki rütbedir. Askeriyedeki miralay’a eşit sayılıyordu.

Musile-i Süleymaniye; Müderrisliğin oniki derecesinden yüksek tahsil grubunda olan dokuzuncu derecesi idi. “Musile-i sahn müderrisi”; Müderrisliğin oniki derecesinden yüksek tahsil grubunda olan beşinci derecesi idi.

Bilâdı hamse; İlmiye rütbelerinin dördüncüsü olup Edirne, Bursa, Şam, Mısır, Filibe mevleviyyetlerini içine alıyordu.

Kapucubaşı; Osmanlılarda hocalık, kapucubaşılık, Mir-i miranlık ve vezirlik olarak en eski dört mülkiye rütbesinden birisidir. Devlet ricali hocalık ve kapucubaşılık rütbesine haiz olanlar arasından seçiliyordu.

⁶⁰Mehmet Zeki Pakalın, “Madalya”, a. g. e, s.377, 378

Evlâ ulâ; Tanzimattan sonra yapılan teşkilatta on mülkiye rütbesinden vezir ve bâlâdan sonra gelen üçüncüsüdür.

Saniye; Kelime anlamı (ikinci) olan bu rütbe Tanzimattan sonra yapılan teşkilatta on mülkiye rütbesinden altıncısıdır.

Salise; Kelime anlamı (üçüncü) olan bu rütbe Tanzimattan sonra yapılan teşkilatta mülkiye rütbelerinin yedincisidir.

Rabia; Kelime anlamı (dördüncü) olan bu rütbe mülkiye rütbelerinin sekizincisidir.

Osmani; Devletin kurucusu Sultan Osman Han'ın yüce isimlerine hatıra olarak ilk defa Sultan Abdülaziz Han tarafından konulmuş olan nişandır. Nişan-ı Mecidi'den daha yüksek sayılır ve çeşitli dereceleri bulunurdu.

Mecidi; Sultan Abdülmecid tarafından çıkarılmış nişandır.

Mahreç mevâlisinden; İlmiye rütbelerinin beşincisi olup Kudüs, Halep, Eyüp, Selanik, Yenişehir, Fener, Galata, İzmir, Sofya, Trabzon, Girit mevleviyyetlerini içine alıyordu.⁶¹

a Askeriyede Kullanılan Rütbe ve Ünvanlar

Askeriyede kullanılan rütbe ve ünvanlar ise şunlardır; Paşa, Mirliva, Miralay, Binbaşı, Kolağası, Yüzbaşı, Mülazım, Mülazım-ı evvel, Mülazım-ı sani

b Sivil Hayatta Kullanılan Rütbe ve Ünvanlar

Sivil hayatta kullanılan ünvanlar şunlardır; Paşa, efendi, beg (bey), ağa, çavuş, usta, hacı, hafız, hacıhafız, molla, hacımolla, nakibü'l eşrâf, şeyh⁶², derviş, beyefendi

⁶¹ Mehmet Zeki Pakalın, "Rütbe" Maddesi, a. g. e, c. III, s. 68

⁶² Yirminci yüzyıl Aydın Salmaları Denizli Sancağını anlatan bölümlerinde adı kayıtlara geçen tek şeyh Sarayköy kazası belediyesinde katip kadrosunda olduğu anlaşılan Şeyh Mehmed Tâhirdir. Bu şahsın Temmuz 1920 de bazı kızanlarının Denizlide öldürülmesi üzerine Denizliden intikam almaya andiçen Kuvayı Milliye Kumandanı Demirci Mehmet Efe'nin Denizlide terör estirdiği ve Milli Mücadele Tarihimize "Denizli Olayı" diye geçen olayda Demircinin sakinleşmesinde önemli rol oynadığı şu satırlardan anlaşılmaktadır; "Demirci Efe, jandarmalara muhtarları arattı. Bunlardan bulunanlar hükümet konağı avlusuna getirildi. Yanlarına zeybek ve jandarmalar ve ellerine vesikalar verilerek o gün ve o gece evler zorlanarak tutulan ahaliden bir kısmı hükümet konağının bitişiğindeki hapishaneye konuldu. 9 Temmuz günü öğleye kadar tevkif edilen erkeklerden ve şehrin

Paşa;”Vezir, askeriye ve mülkiyenin yüksek rütbelisi”dir. Osmanlıların ilk devirlerinde bu ünvan hanedan mensuplarıyla yalnız bir kısım idare adamlarına verilirken sonradan askeriyeden “mir-i liva ve ondan yukarı rütbede olanlarla mülkiyeden “vezir”, “beylerbeyi”, “mir-i miran” ve “mir-ül-ümera” rütbelerine tahsis edilmiştir. Damat paşa, Ağa paşa, Vali paşa gibi...

Efendi; “Okumuş, alim, dilek ve isteğini yazı ile ifade edebilen kimse”dir. Salnamelerde memurların hemen bütünü “efendi” olarak anılmaktadır. Orhan F. Köprülü’nün yazdığına göre; (İslam Ansiklopedisi Efendi maddesi) bu kavram Selçuklular zamanında kullanılmaya başlamışsa da en çok Osmanlılarda XV.yüzyılın yarısından sonra tahsil ve terbiye görmüş kimselere mahsus bir lakap olarak kullanılmış ve yavaş yavaş “çelebi” kelimesinin yerini almıştır. Önceleri devletin yüksek memurlarına verilen bu ünvan XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha geniş kesimler için; Şehzadelere “efendi”, padişahlar için “efendimiz”, padişah hanımlarına “kadın efendi”, halk arasında daha çok Hazreti Muhammet için “Peygamber efendimiz” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Şeyhülislamı, hristiyan din adamlarına ve orduda binbaşı rütbesine kadar olanlara resmen “efendi” denilir iken tanzimattan sonra kullanımının kaldırıldığı 1934’de kadar resmi muamelelerde yalnızca okur yazarlara ve mektep talebelerine bu şekilde hitap edildiğini görmekteyiz

Beğ (bey); “Baş, idare ve hakimiyeti elinde bulunduran”demektir. M. Fuat Köprülüye göre ilk defa Türkler tarafından kullanılan bu ünvan Göktürkler zamanında kabile reislerine ve büyük veya küçük herhangi bir yetki sahibi olanlar bu ünvanı alıyorlardı. İslamiyetin kabulünden sonra Arapça “emir” eşdeğeri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlının son dönemlerinde az veya çok bir mevki sahibi olanlar da “bey” diye anılmışlardır. Salnamelere göre Denizli Sancağı’nda “bey” az kullanılan bir ünvan olup kelimenin; “idare ve hakimiyeti elinde bulunduran” anlamına uygun olarak kaza kaymakamları için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun dışında Tavas, Acıpayam

ileri gelen zengin ve eşrafından altmış kadarı hükümet konağının karşısında ve eczanenin bitişiğinde bulunan evin avlusuna götürülerek orada Demirci Mehmet Efenin emriyle bıçaklanarak veya boğazlanarak öldürüldüler. Bu katliamı Sarayköy Şeyhi Tâhir Efendi zor durdurabildi, Demirci efe gazyağı ile şehri yakmaya davrandı. Fakat; Şeyh Tâhir Efendi onu bu kararından vazgeçirdi. Yalnız efenin yemini yerine gelsin diye büyük kabristan ateşe verildi. ...” Sındırgılı Süreyya (S. Örgü Evren), Denizli Vak’ası ve Demirci Mehmet Efe, İstanbul-1955, s. 41-42,

ve Baklan komisyonlarında rastlanan “bey” lerden buralarda özellikle geniş toprak sahiplerine ve bunların ailesine mensup gençlere “bey” denildiğini görmekteyiz.

Ağa; “Emir, reis, okuma yazma bilmeyenlere efendi yerine şeref ünvanı”dır. Tanzimattan önce yüksek mevki sahipleri için kullanılırken sonraları bu şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Salnamelerde Denizli Sancağı’nda “ağa” ünvanına sahip olanlara daha çok komisyon üyeliklerinde ve orman, jandarma ve hapishane teşkilatlarında rastlanmaktadır. Kamus-ı Türki’den alınan yukarıdaki tanımda belirtildiği gibi bunlardan komisyon üyeliklerindeki muhtemelen reis konumunda, diğerleri okuma yazma bilmeyen devlet görevlileri konumundadır.

Çavuş; “Divan ve benzeri devlet dairelerinde yaver, askerlikte onbaşı ile teğmen arasında bir derecedir. Osmanlılarda daha önce Bizansta, Selçuklularda ve hatta Göktürklerde de kullanılan eski bir vazifedir. Ahlaken ve ilmen emsallerine göre daha yüksek olanlar arasından seçiliyorlardı. Günümüzde askerlikte erleri eğiten, sevk ve idare eden çavuşların sivil hayata geçince halk arasında kullanılmaya devam etmesi yanında memur ünvanı olarak halen belediyelerde Salnamelerdeki şekliyle kullanıldığını görmekteyiz.

Usta; “Üstat’dan, bir sanatı yapmaya izinli, hünerli kimse”dir. Salnamelerde nakliye komisyonlarında baytar kelimesiyle beraber kullanıldığı görülmektedir.

Hafız; “Saklayan, muhafaza eden, Kur’anı Kerim’i ezberden okuyan kimsedir.”

Hacı; “Hac mevsiminde Kabe’yi ziyaret etmiş zengin müslüman”dır. Salnamelerde “Hacı” ve “hafız” ünvanını taşıyanlara halkın yönetime katıldığı Ticaret odaları olmak üzere komisyonlar, belediyeler ve okullarda çok rastlanmaktadır. Özellikle Ziraat Bankası yönetim üyeliklerinde hacı ve hafızların yer alması dikkatizi çekmektedir. Para sahiplerinin paranın çok olduğu yerde bulunmasının doğal olması yanında pek çok hacımın bilmeden hata yapar, günaha girerim endişesiyle tartma ve ölçme işlerinden elini çektiği Türk toplumunda, para işlerinin döndüğü bankada hacı ve hafızlara görev verilerek yolsuzluk yapmayacakları düşünülmüş olabilir. Bir diğer dikkatimizi çeken husus askerler arasında hacılara rastlanmasıdır. 1900’lü yılların ulaşım şartlarında hac uzun zaman isteyen bir ibadet olduğuna göre bu askerler muhtemelen Hicaz bölgesinde askerlik yaparken hacı olmuşlardır.

Molla; “Vilayet kadılığı yapan, alim, hoca, dini ilimler okuyan medrese öğrencisidir.”

Şeyh; “Doğru yolu göstermeye yardımcı tarikat ehli post sahibi, derviş reisi, Arabistanda aşiret veya cemaat muhtarıdır.”

Nakibü'l eşraf; “Bir kavmin başkanı veya bir tekkede şeyhe yardım eden, vekillik eden en eski derviş ya da dededir.”

Derviş; “Bir şeyhe kapılanıp tarikat kıyafetiyle tekkeye hizmet eden, çile dolduran, ağır ibadetle nefsi terbiyeye çalışan kimse ya da işini ilaha bırakmış, saf, kanaatkar, alçakgönüllü” kişidir.⁶³

D Denizli Sancağındaki Belediyeler

Kaza merkezlerinde teşkilatları yönetim bölümünde belirtilen birer belediye teşkilatı kurulmuştur. Bir başkan, yeteri sayıda katip ve tahsildâr ile belediye çavuşlarından oluşuyordu. Büyük belediyelerin kadrolarında bir de doktor bulunuyordu. Beş ile yedi kişilik belediye meclisi üyeleri haftanın belli günlerinde toplanıp, konuları görüşerek kararlar alırdı. Belediye meclisinin kararları kesin olup hemen uygulanmaktaydı. Salnamelerden çıkarılan Denizli Sancağı kazalarında 1900 yılı ile 1908 yılı arasında görev yapan belediye başkanlarının isimleri aşağıya çıkarılmıştır. (Tablo 5)

Tablo 5.Denizli Sancağı Kazaları Belediye Başkanları

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	Mustafa Efendi	Mustafa Efendi	Tevfik Bey	Tevfik Bey	Mustafa Bey
Buldan	Salih Ağa	Hacı Mehmet Efendi	Hacı Mehmet Efendi	İbrahim Efendi	Salih Ağa
Çal	Hacı Ali Efendi	Hacı Mustafa Efendi	Hacı Mustafa Efendi	Ahmet Ağa	Ahmet Ağa

⁶³ Şemsettin Sami, Temel Türkçe Sözlük (Kamus-ı Türki), Tercüman Gazetesi, İstanbul-1985, c. I, II, III

Sarayköy	Rıza Bey	Rıza Bey	Rıza Bey	Ahmet Efendi	Ahmet Efendi
Tavas	Hasan Hüseyin Ağa	Ali Bey	Ali Bey	Hasan Hüseyin Ağa	Abdüh Ağa
Acıpayam	Halil İbrahim Ağa	Ahmet Efendi	Ahmet Efendi	Ahmet Efendi	Halil İbrahim Ağa

Belediyelerin gelirlerini daha çok pazarlardan alınan sergi, kile (tahıl ölçeği), kantar (tartı), hayvan kesimi ve hayvan alımı satımı vergileri oluşturuyordu. Bu vergi gelirleri açık arttırma yoluyla mültezimlere satılıyordu. Mültezimler anlaşma metninde yazılan şartlara göre belirlenen tarihlerde taksitlerini belediye veznesine yatırıyorlardı.⁶⁴

Denizli Sancağı belediyelerinden Salnamelerde gelirleri belirtilenler aşağıda gösterilmiştir. (Tablo 6)

Tablo 6. Belediyelerin Yıllık Gelirleri (Kuruş olarak)

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1908 Yılı
Denizli	75 000	75 000	-	-
Buldan	22 500	25 000	25 000	-
Acıpayam	34 192	36 929	36 929	32 950
Sarayköy	35 782	-	-	-
Tavas	-	25 000	-	-

Gelirlerinin büyüklüğüne göre Denizli, Sarayköy, Acıpayam, Tavas ve Buldan olarak bir sıralama görülmektedir. Bu sıralamada dikkatimizi çeken husus, en az nüfusa sahip olan Acıpayam'ın 1900 yılında belediye gelir sıralamasında üçüncü sırada yer almasıdır. Acıpayam'ın kendisinden on kat fazla nüfusa sahip Denizli belediyesinin

⁶⁴. Ali Vehbi, a. g. e, s. 178-179

yarısı kadar gelir toplamasının sebebi, bu dönemin en büyük pazarlarından biri olan Karahöyük pazarındaki alışveriş hacminin büyüklüğü sonucu elde ettiği gelirlerdir.

Bu yıllarda bin akçeye (bir yük), beşyüz akçeye (bir denk) tabiri kullanılmaktaydı. Bu tarihlerde Acıpayam Belediyesinin meşhur kolcusu Şer Ali Ağa'nın, "Belediye kasasındaki altın mevcudunu belirtmek ve belediyenin zenginliğini açıklamak için gururla (Belediyemiz, bir yük, bir denk) yani (1500) altına maliktir. Hiçbir şeyden korkumuz yoktur. Kurtla koyunu beraber yürütürüz." diye övünmesine ve Salmelerdeki Acıpayam belediyesinin gelirleri toplamının (30 000) kuruş civarlarında olmasına bakarak bir yük yirmi bin, bir denk on bin kuruş olacağından 1900-1908 yılları arasında bir altının (20) kuruşa alınabildiği sonucunu çıkarabiliriz

1908 Salmesinde verilen bilgilere göre Denizli Belediyesine gelir getirmesi için 1905 yılında açılan eczanenin yanında ayrıca ondört adet dükkan, 1906 yılında da üç dükkanla onbir adet araba gölgesi, bir ahır ve samanlık inşa edilmiştir. 1905 ten sonraki iki yıl içinde Denizli Kasabası sokaklarında dört köşeli taşlardan yaklaşık on üç kilometre uzunluğunda kaldırım döşendiği anlaşılmaktadır.

1 Pazarlar

Salmelerde Denizli'de pazar ve perşembe günleri, Honaz'da pazartesi günü, Çal'a bir saat (yaklaşık altı kilometre) mesafede haftada bir gün Kayapazarı, Tavas'ta; Yarangüme Kasabasında şalı günleri, Kaletavas Nahiyesinde, Solmaz, Kızılca ve Kızılcabölük Köylerinde diğer günlerde birer gün, Garbikaraağaç Kazasında Karahöyük pazarından başka üç köyde ve Erle (Yeşilova) Nahiyesinde birer gün pazar kurulduğu belirtilmektedir.

2 Ölçüler ve Paralar

Salmelerde kullanılan ölçüler şunlardır; Miskal (1,5 dirhem=1603,5 gr), dolu, eski kile, İstanbul kilesi (37 litre), arşın (68 cm)⁶⁵

Ali Vehbi XX yüzyılın başında kullanılan ölçüleri "1-Uzunluk ölçüleri: (Arşın, Endaze, Ziraa mimarı) 2-Ağırlık ölçüleri: (Okka, Dirhem, Batman, Kantar) 3-Mayiat

⁶⁵ XIX yüzyıl sonlarında kullanılan ölçülerin ayrıntılı karşılıkları için bakınız. Tuncer Baykara, Tarih Araştırma ve Yazma Metodu, İzmir-1995, s.157

ölçüleri: (Okkalık honu ve parçaları) 4-Hububat ölçüleri: (Kile, Buçuk Kile, İşinekakı, Dolu, Şinik, Mut veya (yirmi kile ölçüsündeki bir deve yükü))⁶⁶ şeklinde belirtmiştir.

Tavas'ta kullanılan hububat ölçüleri Ali Vehbi'nin belirttiklerine uymaktadır. Buna ilave olarak Tavas'ta; "kile= (10, 11 kg.), beş kile= Denk (50-55 kg), on kile= yük, yirmi kile= Deve"⁶⁷ olarak halen kullanılmaktadır.

Günümüzde Buldan dolaylarında hububat ölçüleri; "Gaz yağı tenekesi büyüklüğündeki hububat ölçüsü=dolu, yarım dolu=ayar, dörtte bir dolu=şinik, sekizde bir dolu= lepir, iki dolu= ölçek, üç ölçek= ile adını alarak" kullanılmaktadır.⁶⁸

Para birimi olarak kullandığımız lira Avrupa menşeli olup, 1844'te günümüz Cumhuriyet altını (7,2 gr) karşılamıştır. Lira 100 kuruş olup, 20 kuruşluk gümüş para birimi mecidiye diye de anılır. Orta Avrupa, muhtemelen Macar dilinden geçen kuruş da 40 para idi. (2,5 kuruş=100 para) 10 paralık metalik para birime metelik denmiştir. Etkisini XVIII. yüzyıldan itibaren gösteren oluşum 1844'de şöyle bir düzen oluşturmuştur:

3 Akçe= 1 para

40 para= 1 kuruş

100 kuruş=1 lira

Salnamelere göre Denizli Sancağı'nda kullanılan paralar ve değerleri (Tablo 7) gösterilmektedir. Buna göre 1850'lerde 100 kuruş olan bir Osmanlı lirası altmış yılda % 25 değer kaybederek 125 kuruşa yükselmiştir.

Tablo 7. 1908 Salnamesine Göre Geçer Paralar ve Alış-Satış Değerleri

Para	Değeri
Osmanlı Lirası	125 Kuruş
Gümüş Mecidiye	23 kuruş 16 para
Kırkparalık	48 para
Metelik	12 para
Fransız altını	108,5 kuruş

⁶⁶ Ali Vehbi, a. g. e, s. 110

⁶⁷ Osman Koçak, (Tavaslı tanınmış çiftçilerden-Mülakat)

⁶⁸ Mehmet Erol, (Güney Kerimler Köyü'nden öğretmen, yazar-Mülakat)

İngiliz altını	135 kuruş
----------------	-----------

Osmanlı lirasının askatlarını oluşturan mecdiye, kırkparalık ve metelik buna paralel olarak değer kaybetmiş görünmektedir. 1908 yılında Denizli Sancağında Fransız altını 108,5 kuruş, İngiliz altını 135 kuruştan işlem görmektedir.

⁶⁹Osmanlı paraları, genellikle keselerde saklanırdı; Kесе 500 kuruşa karşılık bir para birimi olarak da kullanılıyordu. Osmanlılarda en büyük para birimi yük olup ikiyüz kesedir. XIX. yüzyıl ortalarındaki değeri ile bin altın. Dünyanın öteki paraları da altın veya gümüş idi: XX. yüzyıl başlarındaki duruma göre (1 Altın lira= 100 kuruş) Sterlin 112,5, Frank 4,5, Dolar 33,5 , Duka 54 kuruş idi. Gümüş Alman Markı da 5,6 kuruş değerindedir.⁶⁹

Tuncer Baykara'nın verdiği yukarıdaki bilgiler ile (Tablo 7) deki değerler karşılaştırılacak olursa geçen 50 yıllık dönemde Türk lirasının % 25 oranında değer kaybettiği, İngiliz altınının 112,5 kuruştan 135 kuruşa çıktığı anlaşılmaktadır.

3 Denizli Sancağında Sağlık İşleri

1900-1908 yılları arasında yaklaşık 250 000 nüfusa sahip olan Denizli Sancağındaki belediye doktorlarının isim ve görev yerleri aşağıda bir liste halinde görülmektedir. Buna göre 1900 yılında yaklaşık seksenbin kişiye, 1902-1908 yılları arasında altmış bin kişiye bir doktor düşmektedir. En yakın hastane⁷⁰vilayet merkezi olan İzmir'dedir. Yirminci yüzyılın başında Denizli Sancağı'nın sağlık bakımından mahrumiyet bölgesi konumunda olduğu anlaşılmaktadır. Halk doktorsuzluktan derdinin çaresini okuması ve muska yazması için hocalarda, ocaklarda, atalarından duydukları kendi tecrübesini de katarak hastalıkları teşhis eden o yörede ünü duyulmuş çoğu berber olan halk hekimlerinin ilaçlarında⁷¹ ve şifalı sulara

⁶⁹Tuncer Baykara, *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*, İzmir-1995, s. 29

⁷⁰Gazeteci Arif Oruç'un 1919 yılında Tasviri Efkar da yayınlanan, Denizli'yi anlatan yazısından, en son salnamenin kaleme alındığı 1908 yılından onbir sene sonra bile, Denizli'de henüz bir hastane olmadığını öğrenmekteyiz. Yücel Özkaya, a. g. e, s. 92

⁷¹Acıpayam'a ilk doktorun ancak 1326 (1910) yılında gelen Yasin Şakir olduğu belirtilerek halk hekimlerinin hangi hastalıkta hangi ilaçları kullandığına dair örnekler verilmektedir.(Bu ifadelere

aramaktadır. İncelediğimiz resmi Salnamelerde kaplıca, ılıca ve içmelerin uzun uzun anlatılmasının sebebi hastasını tedavi edecek hastane bulamayan halkın şifalı sulara çok ilgi göstermemesidir.

a Denizli Sancağında Şifalı Sular

Salnamelere göre merkez kaza olan Denizli Kasabasında meşhur olmuş bir şifalı su kaynağı bulunmamaktadır. Sancak sınırları içinde bulunanlar ve o zaman bilinen özellikleri şöyledir:

Pamukkalede Hiyarapolis maden suları içine atılan bir cismin üzerinde beyaz tortu bırakması nedeniyle bu özelliğinden üretimde yararlanılabileceği düşünülmektedir.

Yenice Hamamı; Buldan'ın Yenice Köyünde, 44 derece sıcaklığa sahip olan suları pekçok kimyasal maddeyi bünyesinde bulundurmaktadır.

Kamara Ilıcısı; Yenice hamamına yarım saat mesafede sularının sıcaklığı kaynama derecesine yakındır. Gerek Yenice hamamı ve gerekse Kamara ılıcası düzenli olarak imar edilmediğinden halk yeterince yararlanamamaktadır.

Buldan İçme Suyu; İçinde bulunan kimyasal maddeler nedeniyle fazlasıyla ishal meydana getirir.

Kokarca Suyu; Çal Kasabası Nazallı Köyü yakınlarındaki bu su Pamukkale sularına benzer bir tortu meydana getirmektedir. Zehirli bir gaz çıkardığından bir mağara içindeki kaynağına girilememektedir.

Kızıldere Hamamları; Sarayköy Kazası sınırları içinde Sazak Dağının güneyinde yer alır. Suları 60 derece sıcaklıktadır. İki havuzda toplanan sularından halk banyo suretiyle yararlanmaktadır.

Uyuz ve İn Hamamları; Denizlinin güneyinde, Babadağının kuzeybatı eteğinde yer alan bu hamamların suları çeşitli kimyasal özellikler taşımaktadırlar.

Kızıl Hamamı; Karahayit köyü yakınlarındadır. Romatizma ve sızı hastahıklarına olan kuvvetli iyileştirme etkisi sebebiyle pek çok hasta buraya gelmekte

göre 1906 yılında Acıpayam Belediyesinde doktor olarak görünen Fahreddin'in Sarayköy'de görevli iken buraya geçici olarak görevlendirildiği anlaşılmaktadır.) Ali Vehbi, a. g. e, s. 95-96

ve belediyeye ait barakalarda barınmaktadırlar. Bu sayede belediye bir hayli gelir elde etmektedir.

Günümüzde bu su kaynaklarından Pamukkale ve Karahayıt'ta beş yıldızlı konaklama yerleri inşa edilerek dünyaca ünlü hale gelmişlerdir. Buldan'da bir içme sodası şişeleme tesisi çalışmaktadır. Kızıldere ve Yenice hamamları, salnamelerde anlatıldı gibi daha çok yakın çevre insanları ve bu sulardan şifa bulduğuna inanan halkın rağbet ettiği yerler halindedirler. Diğerlerinin isimleri pek duyulmamıştır.

b Denizli Sancağında Belediye Doktorları

Hastane olmayınca sağlık hizmetlerinin belediye doktorlarınca yerine getirildiği görülmektedir. (Tablo 8)

Tablo 8. Belediye Tabiblerinin (Doktor) İsimleri

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	Nikola	Nikola	Nikola	Rıza Hayati	Hüseyin
Buldan	-	-	-	Melhiyadi	Mehmet Ziya
Çal	İstavrakı	İstavrakı	İstavrakı	İstavrakı	Mehmet Hilmi
Sarayköy	Fahrettin	Fahrettin	Fahrettin	Molisbahur	-
Tavas	-	Temoleon	Temoleon	-	Artin
Acıpayam	-	-	-	Fahrettin	-

Denizli Sancağı'nda sağlık işlerini üstlenen belediyelerin doktor kadrolarını her zaman dolu tutamadıkları bu listeden anlaşılmaktadır.

Denizli Sancağında Doktorlar listesinde gayrimüslim olanların çoğunlukta olmasının sebebi Osmanlı Türkiyesinde askeriye'nin dışında ilk sivil tıp mektebinin 1880 yılından sonra kurulmasıdır.⁷² Denizli Sancağı'nda 1908 Salnamesinde belirtilen dört doktordan üçünün Türk ve müslüman adı taşımasına bakılarak Türk ve müslüman doktorların sayısının giderek arttığı görülmektedir.

⁷² Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993' e)*, İstanbul-1994, s. 207

c Çiçek Aşısı

1900 tarihli Salmamede sancak kazalarında çiçek aşısı yapılan çocukların sayıları belirtilmektedir. (Tablo 9)

Tablo 9. Kazalarda Çiçek Aşısı Yapılan Çocukların Sayısı

	1900 Yılı	Kasaba Nüfusu	Kaza nüfusu
Denizli	763	12 000	40 000
Çal	1414	3 800	48 000
Sarayköy	971	3 900	20 000
Tavas	940	8 600	55 000
Acıpayam	460	1 200	45 000

O tarihteki kasaba nüfusu ile kazanın toplam nüfusları da verilerek yapılan çiçek aşısının boyutlarının ne olduğunun anlaşılmasını amaçlamaktayız. Aşılanan çocukların sayılarının nüfuslara göre bir hayli düşük oranlarda olduğu görülmektedir. Bu sekiz yıllık dönemde diğer salnamelerde aşı yapılan çocuklar hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bu da diğer yedi yılda aşı yapılmadığını göstermektedir. Osmanlı Türkiyesinde Aşı Memurları Mektebi 1892 yılında açılmıştır.⁷³ 1900 yılında yapılan bu aşı, vilayet veya yurt çapında açılan bir kampanya sonucu olmalıdır. Aşı yapılan çocukların sayısı belirtilmeyen Buldan Kazasında aşı yapılıp yapılmadığı belli değildir.

E Denizli Sancağında Nüfus

1 Kasabaların Nüfusu

1900-1908 yılları arasında Denizli Sancağı'nda bulunan kasabaların nüfusu ile ilgili salnamelerdeki rakamlar aşağıda gösterilmiştir.⁷⁴ (Tablo 10)

⁷³ Yahya Akyüz, a. g. e, s. 208

⁷⁴ Bu merkezlerin 1990 yılı nüfusları şöyledir;

Tablo 10.Denizli Sancağında Merkezlerin Nüfusu

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	-	-	14 689	-
Buldan	-	-	-	5 462
Demirci (Çal)	3 836	3 831	3 964	4 296
Sarayköy	3 989	-	-	3 860
Yarangüme (Tavas)	8 602	7 460	7 460	8 118
Acıpayam	-	1 273	1 475	1 573

1908 yılı rakamlarına göre sancak merkezi Denizli onbeş bine yaklaşan nüfusuyla birinci sırada, Yarangüme sekizbini, Buldan beşbini aşan, Demirci ve Sarayköy dörtbin civarındaki nüfuslarıyla sıralanmaktadırlar. Bu tarihte Acıpayam binbeşyüz nüfusu ile bir köy olarak görülmektedir. 1900 ile 1908 yılları arasında dört salnamede de nüfus sayısı belli olan Demirci kasabasında artış; dört yüz altmış kişi, üç salnamede nüfusu belirtilmiş olan Acıpayam'da 1902 ile 1908 yılları arasında; üç yüz kişi iken Sarayköy'de sekiz yılda yüz yirmi dokuz, Yarangüme'de de dört yüz seksen dört kişilik bir azalma görülmektedir. Sarayköy'deki azalmayı buradaki Ermeni ve Rumların göç etmesiyle izah edebiliriz. Yarangüme'nin nüfusunun azalmasını etnik bir sebebe dayandıramayacağımıza göre ekonomik bir zorunluluktan kaynaklanan bir göç olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ekonomik üretim biçiminde son doksan yılda büyük bir değişikliğin olmadığı Yarangüme'de günümüzde de on bin civarında bir nüfus barınmaktadır. Yarangüme'nin besleyip barındırabileceği insan kapasitesi bu kadardır. Dışarıya göç eden insanlarıyla ünlü olan Tavas'ın (Yarangüme) bu özelliğinin eskilere dayandığı anlaşılmaktadır.

Bu merkezlerin bir fikir vermesi açısından 1990 yılı nüfusları dipnotta gösterilmiştir. Bu seksen yıllık zaman diliminde Denizli merkezde büyük oranda, Acıpayam, Sarayköy ve Buldan'da az bir nüfus artışı görmekteyiz. Çal ve Tavas merkezlerinde nüfusun hemen hiç artmadığı anlaşılmaktadır. Bu yukarıdaki tesbitimizi doğrulamaktadır.

Denizli 204 118, Buldan 12 202, Çal 4 704, Sarayköy 15 481, Tavas 11 777, Acıpayam 8 054

T.C Başbakanlık DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı, Ankara-1993, s. 55

Seksen yıl önce Sarayköy ve Buldan verimli topraklarına rağmen Denizli Sancağının az nüfuslu merkezleri konumundadırlar. Bunun sebebi, buraların deniz seviyesine yakın rakımda olmasından sıcak, nehir kıyısında olmalarından nemli, bataklık ve özellikle sinekli olmalarıdır. Türk'lerin yaşamak için bu özellikteki yerleri tercih etmediğini, yaz mevsimlerinde daha çok havadar ve serin olan yayla veya bağlara geçici olarak evlerini naklettiklerini biliyoruz. (Tavas'ta bu gelenek kısmen devam etmektedir) Bu gün bu iki merkez ile beraber Denizli şehrinin nüfusunun hızla artmasında, bataklıkların kurutulması ve sinekle mücadelede başarıya ulaşılmasının etkisi olduğunu düşünmekteyiz.

2 Sancağın Kazalarındaki Nüfus Durumu

Sancağın kazalarındaki nüfus ile ilgili bilgiler aşağıda (Tablo 11) görülmektedir.

Tablo 11. Denizli Sancağı Kazalarının Yıllara Göre Nüfusu

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	40 958	41 121	-	-
Buldan	28 687	-	31 137	31 123
Çal	48 760	49 793	53 434	51 950
Sarayköy	20 602	-	-	20 683
Tavas	55 636	56 677	56 677	54 950
Acıpayam	45 594	45 085	49 258	49 672

Buna göre Sancağın en kalabalık kazaları sırasıyla Tavas, Çal ve Acıpayam'dır. Merkez kaza Denizli ile Buldan ve Sarayköy onları izlemektedir. 1900 ile 1908 yılları arasındaki rakamlara göre Tavas Kazasındaki nüfus azalması yine dikkati çekmektedir. Bu azalmanın bir azı, daha önce belirttiğimiz idari taksimatta yapılan değişikliklerle ilgilidir.

1990 yılı rakamlarına göre⁷⁵ de Denizli İlinin en çok nüfusa sahip ilçeleri; (merkez ilçe hariç tutulacak olursa) göçe rağmen; Acıpayam, Tavas ve Çal'dır. Bu, üç ilçede nüfus artış hızının diğerlerinden fazla olduğunu göstermektedir. Denizli Sancağında 1908-1990 nüfus artışı hesaplamak istersek, nüfusları dipnotta belirtilmeyen yeni ilçelerin nüfuslarını da hesaba katsak bile, geçen bu süre içindeki idari taksimattaki değişiklikleri de göz önüne almak gerekmektedir.

3 Denizli Sancağında Gayrimüslimlerin Sayısı

Denizli Sancağında yaşayan Rumların ve Ermenilerin kazalara ve yıllara göre sayıları aşağıda gösterilmiştir.(Tablo 12)

Tablo 12. Kazalardaki Gayrimüslim Nüfusun Sayısı

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı
	Ermeni Rum	Ermeni Rum	Ermeni Rum
Denizli	634 2 165	639 2 199	639 2 199
Çal	- 154	- 155	- 155
Babadağ	- 84	- 84	- -
Sarayköy	- 452	- -	- -
Tavas	- 28	- -	- -
Acıpayam	- 2	- -	- -

Salnamelere belirtilen rakamlara göre, gayrimüslimler Denizli Sancağının merkez kasabasında üçbin kişi, Sarayköy ve ona bağlı Babadağ nahiyesinde toplam beşyüz kişi, Çal'da yüz elli kişi kadardır. Tavas'ta ve Acıpayamda yaşadıkları belirtilen otuz Rum'un buralarda görevi gereği veya ticaret amacıyla yahut da satınaldıkları topraklarının başında bulundukları anlaşılmaktadır. Bu sayılar 1900 ve 1902 yılına aittir 1906 Salnamesinde 1902 yılı rakamlarının aynen kullanıldığı görülmektedir 1908 Salnamesinde Rum ve Ermeni sayıları verilmemiştir.

⁷⁵ Bu İlçelerin 1990 yılı nüfusları şöyledir; Denizli 271 346, Buldan 25 554, Çal 39 260, Sarayköy 32 890, Tavas 65 136, Acıpayam 69 446 T.C Başbakanlık DİE, a. g. e, s. 55

4 Kazalarda Nüfus Olayları

Kazalardaki nüfus olayları ile ilgili salnamelerde belirtilen rakamlar ve onlardan elde ettiğimiz sonuçlar aşağıda (Tablo 13) gösterilmektedir.

Tablo 13. Kazalarda Yıllara Göre Nüfus Olayları

1900 Yılı

	Doğan	Ölen	Fark(eksi veya artı)	Evlenen	Boşanan	Boşanma Oranı (onbinde)	Ev Nakleden
Buldan	302	361	-59	352	86	29	-
Çal	718	245	473	491	79	16	-
Sarayköy	548	494	54	303	60	29	9

1902 Yılı

Buldan	304	178	126	680	70	-	-
Çal	2 219	1 762	457	792	77	15	-
Tavas	1 305	220	1 085	722	48	8	4
Acıpayam	636	392	244	579	82	18	60

1906 Yılı

Buldan	642	284	358	298	64	20	97
Çal	1 833	1 149	684	480	91	17	27
Acıpayam	681	282	399	414	89	18	17

Kazalardaki doğan ve ölenler arasındaki fark eksi ve artı olarak, boşananların kaza nüfusuna oranı onbinde bir oranıyla tarafımızdan hesaplanarak salnamelerden edinilen bilgilere ilave edilmiştir. Buna göre Denizli Sancağında salnamelerde rakamları belli olanların içinde (Merkez kaza ile ilgili rakamlar salnamelerde belirtilmemiştir) doğum yoluyla nüfusu en çok artan kazalar sırasıyla Tavas, Çal ve Acıpayam'dır. Bunu Buldan ve Sarayköy izlemektedir. Bu sıralama boşanma oranlarında belki de bir tesadüf eseri olarak tersine dönmektedir. Doğum yoluyla nüfus artışı çok olan kazalarda boşanma oranının azaldığı görülmektedir. Ev nakledenlerle ilgili bilgiler eksik olduğundan bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Ancak ev nakledenlerin resmi salnamelerde sayılarının belirtilmesinden ikamet, nakil ve iskan işlemlerinin gelişi güzel olamadığı, bu işlemlerin resmi memurlar tarafından kayıtlarının tutulduğu anlaşılmaktadır.

5 Denizli Sancağında Nüfus Sıklığı

Salnamelerde verilen kaza nüfusları, 1908 Salnamesinde belirtilen kazaların kapladığı alana bölünerek kazalarda kilometre kareye düşen insan sayısı bulunmuştur. (Tablo 14) Buna göre Denizli Sancağında en geniş alanı kaplayan kazalar Tavas, Çal ve Merkez Kaza'dır. En geniş kaza olan Tavas üçüncü sıradaki Merkez Kaza'nın ikibuçuk katı, en küçük kaza olan Sarayköy'ün dörtbuçuk katı genişliğindedir. Kazaların alanları toplanarak Denizli Sancağının toplam 7 816 kilometrekarelik alanı kapladığı bulunmuştur. Sancağın toplam nüfusu bulunan bu alana bölünerek Denizli Sancağında 1900 yılında kilometre kareye 30 kişi düştüğü, 1908'de ise iki artarak 32'ye çıktığı görülmektedir..

Tablo 14. Denizli Kazalarının Alanı, Nüfus Sıklığı (Km. kareye düşen kişi)

	Alan (Km. kare)	1900 Yılı	1908 Yılı
Denizli Merkez Kaza	1 014	40	-
Buldan	682	42	45
Çal	1 995	24	26
Sarayköy	616	33	33
Tavas	2 629	21	20
Acıpayam	880	51	56
Sancak Toplamı	7 816	30	32

Denizli Sancağında kilometrekareye düşen insan sayısı sekiz yılda iki artmıştır. Denizli Sancağının km kareye düşen insan sayısı bakımından en kalabalık kazaları sırasıyla Acıpayam, Buldan, Denizli ve Sarayköydür. En tenhaları ise Tavas ve Çal kazalarıdır. Nüfusca kalabalık olanların alanı küçük, تنها olanların geniştir.

Bu kazaların 1990 yılındaki alanları ve nüfus sıklığı dipnotta gösterilmiştir. Buna göre bu günkü Denizli İli'nin 4 000 km kare daha büyüdüğünü görmekteyiz.

Diğer rakamların karşılaştırılmasında o gün altı kazası olan Denizli Sancağı'nın kazalarının bölünmesi ve yeni ilavelerle bu gün 19 ilçesi olan bir il haline geldiğini göz önünde tutmak gerekmektedir.⁷⁶

6 Köylü Nüfusu Oranı ve Köylerde Yaşayan Ortalama Nüfus

Salnamelerde belirtilen kaza nüfuslarından kasaba nüfusları çıkarılarak köylü nüfusu bulunmuş ve toplam nüfusa oranlanmak suretiyle yüzdeleri hesaplanmıştır. Bulduğumuz köylü nüfusu köy sayısına bölünerek kazaların köylerinde ortalama kaç kişi yaşadığı ortaya çıkarılmıştır. (Tablo 15)

Tablo 15. Denizli Sancağında Köylü Nüfus ve Köy Başına Nüfus

	1900 Yılı		1908 Yılı	
	Köylü Nüfus Oranı %	Köy Başına Ortalama Nüfus	Köylü Nüfus Oranı %	Köy Başına Ortalama Nüfus
Denizli	71	305	-	-
Buldan	81	393	83	625
Çal	93	680	92	711
Sarayköy	81	339	82	467
Tavas	85	559	86	698
Acıpayam	100	490	100	501

⁷⁶ Adı geçen kazaların 1990 yılındaki alanları ve km kareye düşen insan sayısı şöyledir;

Denizli Merkez İlçe	784	346
Buldan	518	49
Çal	914	43
Sarayköy	470	70
Tavas	1 691	39
Acıpayam	1 701	41
İl Toplamı	11 868	63

Buna göre Tavas Buldan ve Sarayköy’de köylü nüfusu oranı artmaktadır. Çal’da bu oranda az bir düşüş vardır. Ortalama köy nüfuslarına göre en kalabalık köyler Çal, Tavas, Acıpayam ve Buldan’dadır. Tavas ve Buldan’a bağlı köylerin sayısındaki 1908 yılındaki azalma sebebiyle bu kazalarda köy nüfus ortalamaları bu yıllarda ani olarak yükselmektedir. En az nüfuslu köyler Merkez kaza ve Sarayköy kazası köyleridir. 1990 rakamlarında köylü nüfusu Buldan ve Sarayköy’de %50’nin biraz üzerinde iken Tavas, Çal ve Acıpayam’da halen %80’nin üzerindedir.⁷⁷

7 Denizli Sancağında Yıllara Göre Nüfus durumu

Denizli Sancağının Salmamelerden çıkarılan toplam nüfuslarının yıllara göre karşılaştırılması aşağıdadır. (Tablo 16)

Tablo 16. Denizli Sancağı Nüfusunun Yıllara Göre Durumu

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Yerli İslam	234 040	236 468	239 199	256 278	245 094
Yabancı İslam	1 155	1 155	1 375	2 009	1 863
Yerli Rum	3 327	2 969	2 979	3 097	4 125 (hris-
Yabancı Rum	490	390	486	696	tiyan toplamı)
Yerli Ermeni	616	575	572	616	-
Yabancı Ermeni	45	45	81	98	-
Musevi	37	37	37	37	40
Ecnebi	4	4	4	4	
Toplam	238 025	241 643	242 801	259 772	251 122

⁷⁷ Denizli İlinin adigeçen İlçelerinde 1990 yılı köylük nüfusun ilçe nüfusuna oranları şöyledir;

Denizli Merkez İlçe %24’ü, Buldan %52’si, Çal %88’i, Sarayköy %52’si, Tavas %81’i, Acıpayam %88’i köylerde yaşamaktadır. T.C Başbakanlık DİE, a. g. e, s. 55

1906 yılına ait müslüman nüfusunda büyük bir artış gözleniyorsa da bu muhtemelen 246 000 yazılması gerekirken, yanlış dizgi veya baskı sonucu dördün beş yapılmasıyla ortaya çıkan on bin kişilik bir matematik yanlışlıktan kaynaklanmaktadır. 1906 yılı müslüman nüfusu on bin düşürülünce 1900-1908 yılları arasında Denizli’de nüfus artışının kabul edilebilir bir gelişme takip ettiği gözle görülür hale gelmektedir. Aksi takdirde 1906 yılındaki onbin kişilik ani artışı açıklamak mümkün olmayacaktır. 1906 yılında nüfusun 246 bin olduğunu kabul edersek 1908 yılı rakamlarında bin kişilik bir düşüş dikkatimizi çekmektedir. Bu muhtemelen Denizli Sancağından bazı köylerin ayrılıp, komşu sancaklara bağlanmasından kaynaklanmıştır.

Salmelerdeki nüfusla ilgili istatistiklerde kullanılan “yerli” “yabancı” kavramlarından Osmanlı Türkiyesinde “nüfus” kavramının “doğum yeri” esas alınarak belirlendiğini anlamaktayız.

1908’de 251 122 olan Denizli Sancağı nüfusu 1990’da Denizli İli olarak 750 882 olarak sayılmıştır.⁷⁸

8 Denizli Sancağı Nüfusunun Vilayetin Diğer Sancaklarına Göre Durumu

Aydın Vilayetinin nüfus bakımından en büyük sancağının vilayet merkezi olan İzmir olduğu görülmektedir. (Tablo 17)

Tablo 17. Denizli Sancağı Nüfusu ve Aydın Vilayeti’nin Diğer Sancaklarıyla Karşılaştırılması

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	237 020	241 643	244 781	259 772	251 122
İzmir	574 573	584 516	593 309	611 433	627 850
Aydın	235 871	242 908	246 449	252 759	250 984
Saruhan	380 375	384 281	385 807	395 252	403 422
Menteşe	157 984	161 788	163 742	170 615	192 596
Toplam	1 585 823	1 615 136	1 634 088	1 689 831	1 725 974

⁷⁸ T.C Başbakanlık DİE, a. g. e, s.55

İzmir Sancağı, nüfus bakımından Saruhan Sancağının yaklaşık olarak birbuçuk, Denizli ve Aydın Sancaklarının iki, Menteşe Sancağının üç katı büyüklüğündedir. Denizli Sancağı Aydın ile birlikte İzmir ve Saruhan sancaklarını takip etmektedir. Mesela 1900 yılında sadece ikibin kişilik fazlalıkla Denizli Sancağı Aydın'ı geçip üçüncü sırada yer alırken 1902 yılında bin, 1903 yılında iki bin eksiğiyle dördüncü sırada yer almaktadır. 1906 rakamlarında Denizli nüfusunun; 1903 yılına göre onbeşbin arttığı görülüyorsa da bu yıla ait Denizli toplamındaki ani yükselme hemen göze çarpmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu sayının on bin eksiği ile 249 000 olması daha akla yatkın görünmektedir. Sancak nüfusu belirtilirken yapılan matematik hata, buraya aynen yansımıştır. Hatayı düzelttiğimizde 1906 yılında Denizli Sancağı Aydın Sancağından üçbin eksiğiyle dördüncü sırada olmaktadır. 1908 yılında Aydın Sancağı nüfusundaki göç veya bu yıl yapılan idari düzenleme veya başka sebeplerle görülen azalma, Denizli Sancağını nüfusa Aydın'ın önüne geçerek vilayette üçüncü sıraya yerleşmesine yol açmaktadır.⁷⁹

Denizli Sancağı 1900 yılında Aydın Vilayeti nüfusunun % 14.9'unu, 1908 yılında ise % 14.5'ini barındırmaktadır.

Aydın Vilayetinde, bazı sancaklarındaki istisnalar hariç tutulacak olursa genel olarak izah edilebilir bir nüfus artışı gözlenmektedir. İstisnalardan birinin yukarıda yanlış yazımdan kaynaklanmış olabileceğini belirtmiştik. Diğerleri ise Menteşe Sancağındaki 1906'dan 1908'e geçen iki yıldaki yirmi iki bin kişilik nüfus artışıdır. Artış bir hatalı yazımdan kaynaklanmıyorsa iki şeyi kabul etmemiz gerekecektir; Birincisi, Menteşe Sancağına 1906-1908 yıllarında büyük bir göçmen kitlesinin gelmesi ikincisi, bir göçün yanında daha önce belirttiğimiz gibi idari taksimatta bu yıllarda yapılan yeni düzenleme ile Aydın ve Denizli Sancaklarına bağlı bazı köylerin veya diğer vilayetlerden bazı yerleşim yerlerinin Menteşe Sancağına bağlanmasıdır. Sancakların nüfuslarının toplanmasıyla belirlediğimiz vilayet toplamını gösteren rakamlarda da istikrarlı bir artış görülmektedir. Ancak (Tablo 19) da görülen Aydın Vilayetinde 1908 yılında ölenlerin doğanlardan çok olmasıyla 5 032 kişilik azalma

⁷⁹ Adıgeçen Sancakların 1990 Nüfus Sayımındaki il nüfusları şöyledir; Denizli (750 882), İzmir (2 694 770), Aydın (824 816), Manisa (1 154 418), Muğla (562 809)'dur. T.C Başbakanlık DİE, a. g. e, s. 51-59-62-63

burada görülmemektedir. Bunun sebebi, başka vilayetlerden Aydın Vilayetine doğru olan bir nüfus göçüdür.

10 Denizli Sancağında Mahalle ve Köy Sayıları

1900 Salnamesinde belirtilen Denizli Sancağında mahalle, köy ve hane sayıları (Tablo 18)'de gösterilmiştir. 1900 yılındaki Denizli Sancağı nüfusunu bu yıla ait hane sayısına bölerek bulduğumuz (5.1) sayısı Denizli Sancağı'ndaki hane başına düşen insan sayısını göstermektedir. Salnamelerde hane sayısı belli olmadığından diğer yıllara ait hane başına düşen insan sayısı hesaplanamamaktadır. Denizli Sancağında Aydın Vilayetindeki toplam nüfusun % 14.9'u otururken hane sayısı oranının bu rakamdan daha düşük olan %13 çıkması, Denizli Sancağındaki hane başına düşen (5.1) rakamının Aydın Vilayetinin diğer sancaklarından daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. Denizli Sancağında Mahalle, Köy ve Hane Sayıları

	1900 yılı
Mahalle	94
Köy	391
Hane	46 044

Denizli Sancağındaki üçyüzdoksanbir köy, Aydın Vilayetinde bulunan üçbin köyün (Tablo 20'de gösterilmiştir) yüzde onüç kadardır. Hane sayısında da Vilayet toplamı olan 354 bin ile Denizli Sancağı hane sayısı 46 bin rakamlarını oranladığımızda yine yüzde onüç rakamını bulmaktayız.

1908 Salnamesinde kazalara bağlı köy isimleri sayıldığında toplam 398 çıkmaktadır. Bu rakam 1900 yılında belirtilen 391 rakamına yakındır. Sekiz yılda sancaktaki köy sayısının yedi artması akla yatkındır.

F Aydın Vilayetinin Nüfusu

1 Aydın Vilayetinde Yıllara Göre Nüfus Olayları

Aydın Vilayetinde doğum, ölüm, evlenme ve boşanma sayıları (Tablo 19)'da

Tablo 19. Aydın Vilayetinde Yıllara Göre Nüfus Olayları

	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Doğan	44 561	37 213	27 779	40 546
Ölen	28 180	24 155	24 775	45 578
Fark	16 381	13 058	3 004	-5 032
Evlenen	20 951	18 675	12 732	36 631
Boşanan	-	-	-	5 868

gösterilmiştir. 1906 yılında doğanlar sayısındaki yaklaşık on bin kişilik bir düşüş ile 1908 yılındaki ölenler sayısındaki yirmi bin kişilik yükseliş dikkat çekmektedir. Aydın Vilayetinde 1908 yılındaki ölen sayısındaki bu yükselme doğum yoluyla nüfus artışının giderek azalmasına ve sonuçta eksiye düşmesine sebep olmaktadır.

2 Aydın Vilayetinde Mahalle, Köy ve Hane Sayıları

1900 yılında Aydın Vilayetindeki mahalle, köy ve hane sayıları (Tablo 20)'de gösterilmektedir. Sadece 1900 yılına ait salnamede hane sayıları verilmiştir. Diğer salnamelerde 1900 yılına ait mahalle ve köy sayıları aynen yazıldığından burada gösterilmelerine gerek duyulmamıştır.

Tablo 20. Aydın Vilayetinde Yıllara Göre Mahalle, Köy ve Hane Sayıları

	1900 yılı
Mahalle	793
Köy	3 042
Hane	354 631

Belirtilen yılda vilayette hane başına düşen nüfus Denizli Sancağı ortalamasından biraz aşağıda (4.47) olarak çıkmaktadır.

G Denizli Sancağında Asayiş

Salnamelerde belirtilen zabıta sayıları (Tablo 21) aşağıdadır. Merkez kazada zabıta sayısı belli olmadığı için burada gösterilmemiştir.

Tablo 21. Kazalarda Zabıta Görevi Yapan Nefer Sayısı (Süvari, piyade toplamı)

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Buldan	24	15	15	32
Çal	22	22	22	22
Sarayköy	10	9	9	9
Tavas	26	30	30	28
Acıpayam	14	20	20	20

Zabıta sayısı en çok olan kazalar 1900 yılında Tavas, Buldan, Çal, 1902 yılında Tavas, Çal, Acıpayam, 1908 yılında Buldan, Tavas, Çal ve Acıpayam şeklindedir

1900-1908 yıllarında zabıta sayısı belli olan kazaların nüfusları da belli olduğundan bu kazalardaki kişi başına düşen zabıta sayısını, kaza nüfusunu zabıta sayısına bölerek hesapladığımızda (Tablo 22)'deki durum ortaya çıkmaktadır.

Tablo 22.Kazalarda Zabıta Başına Düşen İnsan Sayısı (Kişi)

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Buldan	1 195	-	2 075	972
Çal	2 216	2 263	2 428	2 361
Sarayköy	2 060	-	-	2 298
Tavas	2 139	1 889	1 889	1 962
Acıpayam	3 256	2 254	2 462	2 483
Sancağın Bütünü	(Tahminen)1 958	1 997	2 146	1 846

Yaptığımız bu hesap bir ölçü kabul edilecek olursa, bu hesaba göre en güvenli kazaların sırasıyla Acıpayam, Çal, Tavas ve Sarayköy kazaları olduğunu söyleyebiliriz. Denizli merkez kazada tahmini olarak 25 zabıta olduğunu varsayarak

bütün sancakta zabıta başına yaklaşık ikibin kişi düştüğünü tabloda görmekteyiz. Denizli Sancağında yüzyılın başında tahmini olarak 1 958 kişiye bir zabıta düşerken nüfus artışına rağmen zabıta sayısının artmaması ve 1908 yılında tahmini 1 846 kişiye bir zabıta düşmesinden, Denizli Sancağında asayışı bozacak olayların az olduğu ve sakin bir hayat sürüldüğü anlaşılmaktadır.⁸⁰

Ğ Denizli Sancağında Eğitim-Öğretim

1 Denizli Sancağında İdadi ve Rüştîyeler

İncelediğimiz Salmelerde Denizli Sancağında gayrimüslim mektepleri hariç merkez kazada aşağıda (Tablo23) öğrenci sayıları belirtilen bir İdadi ile bir Kız Rüştîyesi beş kaza merkezi ve Babadağ Nahiyesinde birer Rüştîye Mektebi bulunmaktadır.

Tablo 23. Denizli Sancağı İdadi ve Rüştîye Mekteplerindeki Öğrenci Sayıları

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli İdadi	59	74	-	120
Buldan Rüştîye	33	64	47	-
Çal Rüştîye	38	42	51	62
Sarayköy Rüştîye	20	-	-	-
Babadağ Rüştîye	12	12	-	-
Tavas Rüştîye	55	57	57	51
Acıpayam Rüştîye	43	20	35	29

⁸⁰Gazeteci Arif Oruç; 1919 yılında Tasvir-i Efkar Gazetesinde yayınlanan yazısında; "... Denizli ahalişi diğer taraflara nisbeten mutemeddendir. Sokaklarda bir sukunet, bir tenhalık var. Sanki burada herkes mahbus veya işi ve gücüyle meşgul. Kumar pek az. İçki müstevli, fuhuşun mikyası hakkında kat'i bir şey söylenemiyor." demektedir. Yücel Özkaya, A.g.e, s. 91

Denizli idadisi ve Rüştiye mekteplerinin öğrenci sayıları sadece 1900 Salnamesinde tam olarak yer aldığından kazalar arası okul karşılaştırması bu yılın rakamlarına göre tam olarak yapılabilmektedir. Buna göre en fazla öğrenci Denizli Merkezde yer almakta, onu Tavas, Acıpayam ve Çal Rüştiyeleri takip etmektedir. Yıllara göre öğrenci sayılarında bazı okullardaki istisnalar hariç tutulursa genel bir öğrenci artışı gözlenmektedir.⁸¹ Denizli'ye gelen gazeteci Arif Oruç 1919 yılında Tasvir-i Efkar gazetesinde çıkan yazısında bu artışın öze inemediğini ifade etmektedir.⁸²

İdadi kavramı önceleri harp okulu ve askeri okullar hazırlık sınıfı anlamında, programları Rüştiyelere benzeyen, 11-14 yaş arası öğrenci alan, üç yılı mahallinde dördüncü yılı İstanbulda olmak üzere dört yıllık okullar olarak açılmıştı. İdadi teriminin bir orta öğretim kurumunun adı olarak tutunması 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile kesinleşmiştir. Buna göre Müslüman ve hristiyan Osmanlı tebaasını ortak bir kültürle yetiştirmek düşüncesiyle 4 yıllık rüştiyelerin üstünde öğretim süresi üç yıl olacak ve sancak merkezlerinde açılacak idadi adı altında okul düşünülmüş bununla orta öğretim süresi yedi yıla çıkmış fakat bir süre fiili uygulamaya geçilememiştir. 1882-1890 yılları arasında Rüşdiyeyi de içine alan İdadilerin yaygın

⁸¹ Osmanlı padişahlarından ilme en fazla değer verenlerden birinin II. Abdülhamit olduğu belirtilerek her vilayette yaptırdığı mektepler tarih verilerek sıralanmakta, O'nun tarafından başlatılan eğitim hamlesinin tahtan indirilmesiyle yarım kaldığı ve eğitimdeki zafiyetin Osmanlı Devleti yıkılncaya kadar devam ettiği ileri sürülmektedir." İsmet Miroğlu, "Osmanlı'da Eğitim", *Türkiye Gazetesi*, 25.03 1996 s.7

Yahya Akyüz bu dnemi şöyle değerlendirmektedir,"Mutlakiyet dönemi adı verilen bu dönemde genel eğitimde ve okulların yaygınlaşmasında önemli gelişmeler kaydedilmiş, nicelik bakımından gözlenen başarıların eğitimin niteliğini yükseltmek gibi bir amaçla beraber yürütülmemiştir" Yahya Akyüz, a. g. e, s. 196

⁸² "Denizli'de Ma'arif" başlığı altında şunlar anlatılmaktadır; Hep daima olduğu gibi şikayet! Filhakika ahvalin mazereti dahi var. Ne olursa olsun, mutasarrıf-ı sabık Tevfik Bey namındaki zatın başlayarak itmam etmeye muvaffak olamadan -ittihatçılık bahanesiyle-azil edildiği zamandan kalma büyük bir mektep binası, şehrin en güzel yerinde bir kadit gibi sırtıyor. Bu bina çatılmış, temelleri urulmuş, sukufi örtülmüş, ortası açık. Bu mektebin cüzi bir himmetle nevakısı ikmal edilemez miydi? Hükümeti sabıka Kuva-yı Milliye ile uğraşacağına, bu inşaatı ikmale çalışsaydı ne olurdu? Bir numune, iki iptidai, bir inas mektebi ile kenar ve köşesine muhacir sığınan mekteb-i idadi koca bir Livâya kafi gelmiyor." Yücel Özkaya, a. g. e, s. 91

olarak taşrada da açıldığını görmekteyiz. Bunlar il merkezlerinde Rüşdiye ile birlikte yedi, sancak merkezlerinde Rüşdiye ile birlikte beş yıllık idadilerdir. Abdülhamit dönemi sonunda ülkedeki İdadilerin sayısı 109 ve öğrenci sayısı 20 bin kadardı.⁸³

Rüştiye Mektepleri sıbyan mektepleri ile askeri okullar arasında öğrencileri hazırlamak, eksiklerini gidermek amacıyla 1839 yılında açılmaya başlanmışlardır. Çocukların rüşt yaşına kadar bu okullarda okumaları düşünüldüğü için II Mahmut tarafından Rüştiye adı verilen okullarda çocukların teker teker değil, sınıf sınıf ders yapmaları öngörülmüştü. Genel Rüştîyeler 1846 dan sonra açılmaya başlanmıştır. Başlangıçta Sıbyan mekteplerinin iyi öğretim veren üst sınıfları olarak düşünüldükleri halde Tanzimat döneminde çok geçmeden genel orta öğrenimin en alt düzeyindeki okullar haline gelmişlerdir. 1859'da da ilk kız Rüştîyesi açılmıştır. Abdülhamit döneminin sonlarında ülkede 74'ü kızlara ait olmak üzere 619 Rüştîye mektebi vardı ve tüm Rüştîyelerde 40 bin kadar öğrenci bulunuyordu. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye nizamnamesi, rüştiyelerin 500 evi geçen kasabalarda kurulacağını öngörmektedir. Okulların yapım masrafları ve muallim maaşları illerin maarif idaresi sandığından karşılanacaktır. Öğrenim süresi 4 yıldır ve sıbyan mekteplerini bitirip şehadetname alan öğrenciler sınavsız kabul edilir.⁸⁴

a Denizli Kız Rüştîyesi Öğrenci Sayıları

Osmanlının son döneminde “kızlar için ilk rüştiye 1859'da İstanbul'da açıldı. 1870'lerden itibaren kız rüştiyeleri taşrada önemli merkezlerde yayılmıştır. Fakat taşrada bu okulların, özellikle kadın öğretmen bulunmasındaki güçlük nedeniyle, gelişmeleri yavaş olmuştur.”⁸⁵

1900 Salnamesinde Denizli Kız Rüştîyesindeki öğrenci sayısı doksan olarak gösterilmiştir.(Tablo 24)

⁸³.Yahya Akyüz, **a. g. e.**, s.144 ve 201

⁸⁴ Yahya Akyüz, **a. g. e.**, s. 129, 143 ve 201

⁸⁵.Yahya Akyüz, **a. g. e.**, s. 143

Tablo 24. Denizli Kız Rüştîyesinin Yıllara Göre Öğrenci Sayıları

1900 Yılı	1902 Yılı	1908 Yılı
90	65	100

Denizli Kız Rüştîyesindeki öğrenci sayısı aynı tarihte Denizli İdadi mektebindeki öğrenci sayısından çoktur. Denizli İdadisinde ellidokuz öğrenci varken Kız Rüştîyesinde doksan öğrenci bulunmaktadır. Kız Rüştîyesindeki öğrenci sayısı 1902 de altmışbeşe düşmekte 1908 yılında yükselerek yüze ulaşmaktadır. Bu rakamlara göre Denizli merkezinde orta öğrenimdeki öğrencilerin içinde kızların oranı yüzde kırkbeşlere ulaşmaktadır.

b Denizli İdadisi Müfredat Programı

Salnamelerde Denizli İdadisinde hangi öğretmenin hangi derse girdiği belirtilmiştir. Bundan yararlanılarak Denizli İdadisi Müfredat programı yıllara göre aşağıya çıkarılmıştır. (Tablo 25) Bu program ile Hicri 1316 (1898-1899) Maarif Salnâmesinde yer alan program çizelgesi karşılaştırıldığı zaman, Denizli İdadisinde yedinci yıl derslerinin bulunmadığını görüyoruz.⁸⁶ Buna göre Denizli İdadisinin altı yıllık olduğu anlaşılmaktadır. Tabloda bazı yıllarda okutulduğu halde bazı yıllarda görünmeyen Usul-i Defteri, Hıfz-ı Sıhha ve İlmi Eşya gibi derslerin programdan

⁸⁶ “Derslerin adları ve senelere göre haftalık okutulan saatleri şöyledir: (Rakamların ve (-) lerin sırası yılları göstermektedir. İlk rakam birinci yılı, ikinci rakam ikinci yılı, eğer okutulmuyorsa (-) konularak gösterilmiştir.)

Maa Tecvid Kur'an ve Ulum-u Diniye; 3222212, Türkçe; 764322-, Edebiyat ve Ahlak; —21, Kitabeti Resmiye; —11, Arabi; 1222211, Farsî; -121—, Fransızca; —33445, Kavanin; —22, Hesap; 222211-, Usul-i Defteri; —11—, Cebir; —22-, Hendese; —1222-, Müsellesat; —1, Kozmoğrafya; —1, Makina; —1, Hikmeti Tabiiye ve Kimya; —33, Mevalid; —22, Coğrafya; 2222221, Tarih; -222211, İlmi Servet; —2, Malumat-ı Nafia ve Hıfzı sıhha; 11111—, Hüsni Hat; 11111—, Resim; 11111—, El sine (Yerine göre; Rumca, Ermenice veya Bulgarca'dan biri); —2221, Yekun; 18, 20, 23, 23, 23, 23, 24 saat. Salnamedeki tablonun altındaki nota göre, bu yedi yıllık programın tümü vilayetlerdeki leyli idadilerine, ilk beş yılı vilayetlerdeki nihari idadilere, 4-7. seneleri Mülkiye Mektebi idadi sınıfları ve Üsküdar nihari idadilerine, 1-3. seneleri İstanbul ve tüm vilayetler Rüştîyelerine mahsustur.” Yahya Akyüz, a. g. e, s. 202

kaldırılmasından değil, öğretmeni bulunmadığından o yıl okutulmadığı daha akla yatkın gelmektedir. 1906 yılından itibaren Denizli İdadisinde ziraat ile ilgili derslerin okutulmaya başlandığı görülmektedir. Buna bakılarak ziraatin Denizli ekonomisindeki öneminin anlaşılmasına başlandığı görülmektedir.

Tablo 25. Denizli İdadi Mektebinin Müfredat Programı (Okutulan dersler)

1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Fransızca	Fransızca	Fransızca	Fransızca	Fransızca
İnşa ve Kitabet	İnşa ve Kitabet	İnşa ve Kitabet	İnşa ve Kitabet	Kitabet
Cebir	Cebir	Cebir	Cebir	Cebir
Coğrafya	Coğrafya	Coğrafya	Coğrafya	Coğrafya
Hendese	Hendese	Hendese	Hendese	Hendese
Malumatı Feniye	İlim-i Eşya	İlim-i Eşya	İlim-i Eşya	-
Usul-i Defteri	Usul-i Defteri	Usul-i Defteri	Usul-i Defteri	-
Farisi	Farisi	Farisi	Farisi	Farisi
Hesap	Hesap	Hesap	Hesap	Hesap
Tarih	Tarih	Tarih	Tarih	Tarih
Resim	Resim	Resim	Resim	Resim
Arabi	Arabi	Arabi	Arabi	Arabi
Hüsn-i Hat	Hüsn-i Hat	Hüsn-i Hat	Hüsn-i Hat	Hüsn-i Hat
Ulum-u Diniye	Ulum-u Diniye	Ulum-u Diniye	Ulum-u Diniye	Ulum-u Diniye
Ahlak	Ahlak	Ahlak	Ahlak	Ahlak
	Hıfzı sıhha	Hıfzı sıhha	-	-
Türkçe	Türkçe	Türkçe	1-2. sene Türkçe	1-2. sene Türkçe
-	-	-	3-4 sene Türkçe	3-4 sene Türkçe
-	-	-	Malumat-Ziraiye	Taksimât-ı Ziraiye

2 Denizli Sancağında İlköğretim

Denizli Sancağında Osmanlı Türkiyesinin diğer bölgelerinde olduğu gibi halkın Mahalle mektebi veya sıbyan mektebi adını verdiği okullar yer alıyordu. Tanzimattan sonra yeni adlarla da anılan bu okullar hemen her mahalle ve köyde, ekserisi camiye bitişik veya caminin bir köşesinde yer alır, vakıf yoluyla kurulanların giderleri vakıflar tarafından, halk tarafından kurulanların giderleri halk tarafından karşılanırdı.

Sıbyan mekteplerinde çocuklar kilim ya da minderlerin üzerinde bağdaş kurarak ya da dizüstünde oturur, sırası geldikçe karşılarındaki hocanın önüne giderek dersini okur ve yerine dönerdi. Okulda çeşitli yaşta, çeşitli zamanda okula başlayan çocukların olması nedeniyle öğretim tek bir oda içinde yapılıyordu.

1847 yılında Sıbyan mektebi öğretmenleri için çıkarılan bir talimatname ile mekteplerdeki program, öğretim araç ve gereçleri, öğretim yöntemi, öğretim süresi ve devam, ve disiplin konularında düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre sıbyan mekteplerinin programı şöyledir; Elifba, Amme Cüzü ve öteki cüzler, Türkçe Lugat (Türkçe önce üç harfli, sonra daha fazla harfli kelimelerin yazılması), hıak, azı, ilmihal, Türkçe ecvid, Kur'an, Hıfz-ı Kur'an (Yetenekli ve istekli öğrencilerin hafızlığa çalıştırılacağı seçimlik ders).

1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile şu temel hükümler getirilmiştir: Her mahalle ve köyde müslüman hristiyan karışık ise ayrı ayrı olmak üzere en az bir mektep bulunacaktır. Mekteplerin giderleri ilgili toplum tarafından karşılanacaktır. Öğretmenler (yapılacak) nizamnameye göre seçilip atanacaktır. Sıbyan mekteplerinin süresi dört yıldır, programı ;Usulü cedideye göre, Elifba, Kur'anı Kerim, Tecvid, Ahlak Risaleleri, İlmihal, Yazı Talimi, Muhtasar Fenni Hesap, Muhtasar Tarih-i Osmani, Muhtasar Coğrafya, Malumatı Nafia Risaleleridir. Hristiyan sıbyan mekteplerinde, kendi dinleri ve Osmanlı Tarihi kendi dilleri ile okutulacaktır. Kızların 6-10, erkeklerin 7-11 yaşları arasında mektebe devamları zorunludur. Bir yerde iki mektep varsa birisi kızlara ayrılacak eğer yok ise kızlar da erkeklerin mektebine gidecek fakat karışık oturmayacaklardır".⁸⁷

⁸⁷ Yahya Akyüz, a. g. e, s.72 ve 140

1869 Nizamnamesinden sonra Maarif nezaretine bağı olan sıbyan mektepleri “Mekteb-i iptidai”, “Usulü cedide mektebi”⁸⁸ adıyla anılmaya başlanmışlardır. Sıbyan mekteplerinin ıslahı yerine Usul-i Cedid adıyla yeni okulların açılması muhtemelen toplumumuzdaki “eskici”, “yenici” tartışmasını alevlendirmiş öğretim teşkilatındaki çok başlılık toplumun bir kargaşaya sürüklenmesinde ve kendine güvenini kaybetmesinde rol oynamıştır.

Aşağıda, Denizli Sancağı kasabalarında yer alan okullar (Tablo 26) gösterilmektedir.

Tablo 26. Denizli Sancağı Merkezlerinde İptidai Mekteplerindeki Öğrenci Sayıları

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	137	121	135	-
Mahmudiye				
Denizli	90	90	132	-
Mecidiye				
Denizli	170	130	130	-
Hamidiye				
Denizli Çarşı	40	36	36	-
Denizli Saltak	-	-	136	-
Buldan	141	160	161	40
Mecidiye				
Buldan	-	-	142	150
Hamidiye				
Buldan Kız	35	35	30	33
Çal	150	132	83	-

⁸⁸ “Usul-i cedid hareketi nedir?” başlığı altında verilen bilgilere göre; Tanzimattan sonra daha çok ilköğretimde öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerini bırakıp, mesela; yerde oturmak yerine sırada oturmak, sınıfa kara tahta tebeşir ve harita konulması gibi.... değişikliklerin yapıldığı okullar açılmasıdır.” Yahya Akyüz, a. g. e, s. 180

Çal Aşağı Mahalle	-	-	-	83
Çal Yukarı Mahalle	-	-	-	152
Çal Hususi	-	39	70	
Sarayköy	120	-	-	-
Babadağ	130	130	-	-
Babadağ	115	115	-	-
Tavas Büyük Cami	80	60	60	-
Tavas Küllük	75	132	132	230 ⁸⁹
Tavas Kız		55	55	55
Acıpayam	70	160	160	130
Acıpayam Kız	-	-	-	24

Köy okullarının sayıları köylerin sayısı ile karşılaştırılarak (Tablo 27) gösterilmektedir. Bu okulların büyük bir kısmının “usul-i atika” oldukları 1908 Salnamesindeki (sayfa: 519) şu ifadelerden anlaşılmaktadır; “Denizli Kasabasında esasen bir Mektebi İdadi ve bir Kız Rüştîyesi ve dört İslam Erkek İptidai Mektebi mevcut iken Livâ Mutasarrıfı Saadetli İsmail Kemal Beğ efendinin himmetleri ve maarifperverilerinden olmak üzere bu defa “Rehberi Maarif” namıyla yenilenerek bir mektebi iptidai tesis ve küşad olunmuş ve Saltak Mektebi İptidaisi “Numune-i Terakki” yeni adıyla yeniden inşa ve mahalli okullara gelir olmak üzere dokuz adet dükkan bina edilerek bir çatı altında inşa olunmuştur.”

Okul isimlerinden Çal Kasabasında 1902 yılından itibaren eğitim öğretime başlayan bir özel okul dikkatimizi çekmektedir. Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi adlı kitabında 1881 tarihinden itibaren özellikle Rumeli’nde azınlıkların açtıkları özel okulların, Türklerin de bu alana ilgi göstermelerine sebep olduğunu ve birçok özel

⁸⁹ Bu Salnamede iki okulun toplam sayısı gösterilmektedir.

okullar açtıklarını ifade etmektedir. Salnamelere göre Çal Kaza'sında 1902 yılında öğretime başlayan bu özel okul Denizli Sancağındaki özel okulların öncüsüdür.

Buldan ve Tavas Merkezlerinde kız okullarının 1900 yılı veya daha öncesinden itibaren erkek okulundan bağımsız olarak öğretim yaptığı, Acıpayam'da 1908'de ayrıldığı, Babadağ'daki ikinci okulun muhtemelen kız okulu olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Salnamelerde gösterilen (Tablo 26) öğrenci sayılarından bütün okullarla ilgili istatistik bilgi ve kayıtların her yıl düzenli olarak tutulmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebepten ilk okullarla ilgili olarak sağlıklı sonuçlar çıkarmak zorlaşmaktadır. Bununla beraber öğrenci sayılarının artan nüfusa paralel olarak arttığı anlaşılmaktadır. Tabloda bazı okul öğrenci sayılarının, ani yükseliş veya düşüşleri görülmektedir. Bu yükselme ve düşmeler mahallelerine yeni bir okul açılan bir kısım çocukların eski okullarından buraya nakillerinden kaynaklanmaktadır.

a Denizli Sancağı Köylerindeki Okul Sayıları

Denizli Sancağı köylerindeki okul sayıları 1908 Salnamesinde aşağıdaki (Tablo 27) şekilde belirtilmiştir.

Tablo 27. 1908 Salnamesinde Denizli Sancağı Köylerindeki İlkokul Sayıları

Kaza Adı	Köy Sayısı	Okul Sayısı
Denizli Merkez Kaza	88	28
Buldan	41	35
Çal	67	59
Sarayköy	36	30
Tavas	67	80
Acıpayam	99	-

Köy sayıları bir karşılaştırma imkanı sağlamak amacıyla tarafımızdan buraya konulmakla beraber bundan sağlıklı sonuç çıkarmak kolay görünmemektedir. Çünkü, Denizli Merkezine bağlı seksensekiz köyde yirmi sekiz okul olduğu gösterilmektedir. Bu sayı köy sayısına oranla azdır. Acaba Denizli Merkez Kaza'da sadece "usul-i

cedid” okulları mı okul sayılmaktadır? Elimizdeki bilgilere göre bu sorunun doğru cevabını bulmak mümkün görünmemektedir. Tabloda Tavas’ın altmış yedi köyüne karşılık seksen okul gösterilmesi de cevaplanması gereken bir başka soruyu ortaya çıkarmaktadır. Tavas’ın bütün köylerinde okul olduğu gibi Yarangüme, Kaletavas, Kızılcabölük gibi büyük yerleşim yerleri ile orman içindeki dağınık yerleşimi olan köylerinde birden çok okul olduğunu var sayarsak bu soru cevaplanmış olur. Bu sefer Denizli Merkez kazadaki köy sayısına göre az olan okul sayısı ile Tavas Kazası’da köy sayısından fazla gösterilen okul sayısı arasındaki çelişki ortaya çıkmaktadır. Bütün bunlardan Aydın Vilayeti Salnamelerinde okul kavramının tam olarak yerine oturmadığı görülmektedir. “Okul” denince kimine göre eğitim öğretimin yapıldığı bina, kimine göre ise eğitim öğretim faaliyetinin kastedildiği anlaşılmaktadır. Bu yüzden verilen sayılardan çelişkiler doğmaktadır.

Salnamede Acıpayam’da kaç okul olduğu belirtilmemiştir. O günleri anlatan Yüreğil muallimi Ali Vehbi’nin “Acıpayam” kitabındaki açıklamalarından; Acıpayam’daki okulların sayısı ve o dönem ilk mekteplerinin durumu hakkında bilgiler edinmekteyiz. Buna göre; Acıpayam merkezinde okumayı yazmakla birleştiren ve iki muallim tarafından idare olunan basit bir ilkokul mevcuttur. Kazanın diğer köylerinde mahalle veya köy imamları tarafından yapılmakta olan çocuk okutma usulü iki bölüme ayrılmaktadır;

1-Ezber okutma: (Abdestlik ve namazlık bilecek kadar)

2-Cüz okutma: (Elif ve Amme Cüzü) Hece ve Kur’an

Tahsil çağı tesbit edilmemiş olmakla beraber köydeki beş yaşından on iki ve on beş yaşna kadar olan kız ve erkek çocuklar, her sabah ellerinde birer odun bulunduğu halde oynaya kalkıya mescide gitmektedir. Mescit denilen yer, namaz kılınan yer olmayıp, camiye bitişik ve halkın toplanıp oturması için yapılmış genişçe bir odadır. Bazı köylerde çocukların okumasına mahsus ve mektep adı taşıyan ayrı binalar da vardır. Köy tahsil devresi yalnız kış mevsimi olduğundan buradaki ocak daima tütmetedir. Yakacak odun boldur. Fazla sıcak çocuğun bedenine gevşeklik verir ve soğuklamasına sebep olur düşüncesiyle bu sınıflarda yanan ocağın yanında ayrıca soba kurulmamaktadır.⁹⁰

⁹⁰ Ali Vehbi, a. g. e, s.116

3 Denizli Sancağında Gayrimüslim Okulları

Sancak merkezi olan Denizli’de biri erkek, biri kız olmak üzere iki Rum okulu ve bir Ermeni okulu vardır.(Tablo 28) Bu üç okulda 1900 yılında toplam üç yüz öğrenci varken, 1906 yılında, bu sayı, üç yüz altmış üçe yükselmektedir. 1908 Salnamesinde gayrimüslim öğrenci sayılarının verilmediği görülmektedir.

Tablo 28. Denizli Sancağında Gayrimüslim Okullarında Öğrenci Sayıları

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli Rum Erkek İlk-Orta O	50	185	185	-
Denizli Rum Kız İlk-Orta O.	30	123	123	
Denizli Ermeni Erkek O.	120	55	55	-
Sarayköy Rum İlk Okulu	35	35	35	35
Sarayköy Rum Kız Okulu	45	42	42	42

1900 Yılına ait sayılarda Denizli merkez Rum Erkek mektebi öğrenci sayısı 50 olarak gösterilirken bu sayı 1902 yılında 185’e çıkmış görünmektedir. Ermeni Okulu öğrenci sayısında da tersi olarak 120’ den 55 ’ e düşüş dikkati çekmektedir. Muhtemelen iki cemaat okulunun bu yıla ait öğrenci sayıları birbirine karıştırılarak yanlış yazılmıştır.

Sarayköy’ünde ise biri erkek biri kız iki Rum okulunda 1900 yılında toplam seksen, 1902 yılında yetmiş yedi öğrenci öğrenim görmektedir. 1906 ve 1908 rakamları, 1902 yılı rakamlarından aynen yazıldığı için Sarayköy gayrimüslim okullarındaki öğrenci sayıları 1908’e kadar değişmeden aynen kalmış görünmektedir.

4 Denizli Sancağında Yükseköğretim

Denizli Sancağında 1900-1902 Salnamelerinde kırkbir, 1906-1908 Salnamelerinde doksan medresenin var olduğu sayı olarak ifade edilmiştir. Osmanlılarda medreseler çok yaygın ve güçlü örgün eğitim kurumları olup, toplumu derinden etkilemişlerdi. Osmanlı Devletinin sonuna ve kapatılmalarına (1924) kadar medreseler kendilerini yenilemeye gitmemişlerdir. Medrese anlayışı, 1773'lerden itibaren askeri okullar açılarak girişilen eğitimde yenileşmelerden sonra, kendisi dışında açılan askeri okullarda kısmen, sivil okullarda daha geniş ölçüde, etkisini sürdürmüştü.⁹¹

Denizli Sancağında Medreselerin işleyişleri ve durumları ile ilgili olarak yirminci yüzyılın başında yaşadıklarını anlatan Ali Vehbi'nin "Acıpayam" adını taşıyan kitabında⁹² ve Tuncer Baykara'nın "Yatağan" isimli kitabında⁹³ geniş ve ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

Salnamelerde, Denizli Sancağı merkezlerindeki medrese sayıları, cami, mescit, tekke sayılarıyla beraber gösterilmiştir.(Tablo 29)

Tablo 29. Kaza Merkezlerinde Cami, Mescit, Tekke ve Medrese Sayıları

1900-1902 Yılları

1906-1908 Yılları

	Cami	Mescit	Tekke	Medrese	Cami	Mescit	Tekke	Medrese
Denizli	33	14	7	29	28	25	9	13
Buldan	8	10	5	7	8	9	5	7

⁹¹ Yahya Akyüz, a. g. e, s. 52-53

⁹² Ali Vehbi'nin kitabında Medrese şu başlıklar altında anlatılmıştır: Medrese Teşkilatı, İcazet Duası, Medresede Talebe Hayatı, Askerlik İmtihanları, Medreselerde Tahsil Durumu, Arap Dili, Müderrislik, Medreselerde Türkçe Yoktur, Ahlak Telakkisinde Bazı Değişiklikler, Çalışma ile Dervişlik Zihniyeti Birleşebilir mi, Dervişlik ve Derviş Düşüncesi, Vazlık ve Vazılarımız, Müderris Arif Efendi, Cercilik, Yatağan Medresesi, Medresede İnzibat İşleri, Yatağan Müderrisleri." Ali Vehbi, a. g. e, s. 122-145

⁹³ Tuncer Baykara kitabında Yatağan Medreselerini şu başlıklar altında anlatmaktadır; Eğitim ve Maarif, B. Orta tahsili: Medreseler 1. Büyük Medrese/Yukarı Medrese 2. Hacı karaca Medresesi 3. Apalızade medresesi Tuncer Baykara, Yatağan-Her Şeyi İle Tarihi Yaşatma Denemesi, Studia Culturae Islamicae No.21, Tokyo Üniversitesi-Japonya, s. 78-80

Çal	4	6	-	3	4	6	-	34
Sarayky	5	-	2	-	-	-	-	-
Tavas	32	-	-	2	33	-	-	33
Acıpay m	2	7	-	-	2	-	-	3

Denizli Kazasında 1900 yılında otuzüç olarak gösterilen cami 1906'da yirmisekiz, ondört olan mescit yirmibeş, yedi olan tekke dokuz, yirmidokuz olan medrese onüç olarak gösterilmiştir. Sancağın diğer kazaları ile ilgili rakamlar da birbirini tutmamaktadır. Rakamlar arasında açıklanması zor çelişkiler bulunmaktadır. Bunun sebebi bir bölüm önceki köylerdeki ilk mektep sayılarında olduğu gibi bir kavram kargaşası ve cami, mescit tekke ve medreseleri içine alan, kayıtlarını tutan bir teşkilatın olmamasıdır.

H Denizli Sancağında Ticaret ve Ekonomi

Denizli Sancağında ticaret ve ekonomi dört bölümde incelenmektedir.

1 Dükkan ve Han Sayıları

Salnamelerden yararlanarak sancaktaki dükkan ve o dönemin ticaretinde önemli rolü olan hanların sayıları karşılaştırma yapılabilecek şekilde aşağıda düzenlenmiştir. (Tablo 30)

Tablo 30. Kazalardaki Hane, Dükkan ve Han Sayıları

	1900-1902 Yılları			1906-1908 Yılları		
	Hane	Dükkan	Han	Hane	Dükkan	Han
Denizli	7 149	1 314	23	9 061	1 322	23
Buldan	2 276	270	9	2 892	406	11
Çal	797	60	2	820	65	3
Sarayköy	737	87	6	912	-	-
Tavas	1 340	117	4	1 181	118	4
Acıpayam	5 872	3	3	300	15	2

Kaza ve kasaba kavramlarının karıştırılmasından ve yanlış yazımdan doğan yanlışlıklara rağmen dükkanların hanelere oranı ile han ve dükkan sayılarındaki değişiklikler bize o dönemdeki Denizli Sancağı merkezlerindeki ticaret hakkında genel bilgiler vermektedir. Buna göre Denizli’de yaklaşık beş haneye bir dükkan düşerken, bu oran Buldan’da on haneye, Çal’da onbeş haneye, Sarayköy’de dokuz haneye, Tavas’ta on haneye, Acıpayam’da yirmi haneye bir dükkan şeklindedir.

1908 Salnamesinde yeralan “Halk tarafından çarşı yangını takiben 239 dükkan ve mağaza ile yine çarşı dahilinde iki cami bina edilmiştir.” ifadesinden 1905 yılından sonra Denizli çarşısında büyük bir yangın olduğunu öğrenmekteyiz.⁹⁴

2 Vergi Çeşitleri ve Karşılaştırılması

Kazalarda halktan emlak vergisi, temettü, a’sar, ağnam rüsumu, orman ve maden hasılatı, emlak ve tapu harçları, muhakim harçları, maarif hissesi, menafi, teçhizat-ı askeriye gibi çeşitli vergiler toplanmaktaydı.

Bir fikir vermesi açısından, 1900 ve 1902 tarihli salnamelerdeki bilgilere göre Denizli merkez kaza hariç (Salnamelerde belirtilmemiştir) diğer kazaların vergi karşılaştırması şöyledir;

Emlak vergisinde (Tablo 31) birinci sırada Çal gelmekte, O’nu Tavas, Acıpayam ve Buldan takip etmektedir. İki yıllık dönemde Çal ve Buldan’da az da olsa bir düşüş veya

Tablo 31. Emlak Vergisi (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	268 768	268 719	-
Çal	628 229	621 290	-
Sarayköy	210 950	-	-
Tavas	442 457	447 567	-
Acıpayam	423 304	446 736	452 993

⁹⁴, Salname-i Vilayeti Aydın, 1326 H. (1908), s. 520

. yerinde sayma, Tavas ve Acıpayam kazalarında bir artış gözlenmektedir.

Gelir vergisi (temettü) toplamında (Tablo 32) çoktan aza doğru Tavas, Acıpayam, Sarayköy, Buldan şeklinde bir sıralama görülmektedir. Buldan ve Çal'm gelir vergilerinde bir önceki yıla göre bir düşüş Tavas ve Acıpayam'da ise artış görülmektedir.

Tablo 32. Temettü Vergisi (Kazanç, gelir vergisi)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	69 220	61 777	-
Çal	49 357	36 245	-
Sarayköy	83 880	-	-
Tavas	92 124	92 512	-
Acıpayam	87 628	94 850	24 100

Acıpayam'da 1908 yılında altı yıl öncesine göre neredeyse dörtte üçlük büyük bir gelir vergisi düşüşü yazım hatasını ya da burada gösterilmeyen kesintiler olması ihtimalini akla getirmekteyse de; 1908 yılında bu çeşit büyük düşüşler başka vergilerde görülmektedir. 1908 yılında Sancaktaki ilgililerin vergi toplamada yeterince başarılı olamadıkları, bunun için bir tahsilat komisyonu kurulduğunu daha önce açıklamıştık.

A'şar da (Tablo 33) Tavas, Acıpayam ve Çal ön grupta, Buldan ve Sarayköy öteki grupta yer almaktadır.

Tablo 33. A'şar Vergisi (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	535 287	670 625	-
Çal	825 132	1 1235 700	-
Sarayköy	343 723	-	-
Tavas	995 340	1 143 540	-
Acıpayam	843 118	1 442 875	137 976

Sulama imkanları daha fazla olan Sarayköy'ün gerilerde kalması yirminci yüzyılın başında Denizli'de tarımda sudan yeterince yararlanılmadığının bir göstergesidir. Sadece Acıpayam Kazasının 1908 rakamları verildiğinden vergilerdeki düşüşün Acıpayam'ı etkileyen özel bir durumdan değil, bütün sancakta etkili olan genel bir durum olduğu 1908 yılında Denizli Merkez Kazada Tahsilat komisyonu oluşturulmasından anlaşılmaktadır.

Ağnam vergisi bize Denizli Sancağındaki kazaların sürü hayvanı varlığı hakkında bir fikir vermektedir. Sıralama aşağıda görülmektedir. (Tablo 34)

Tablo 34. Ağnam Vergisi (Hayvan sayımı)

	1900 salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	319 643	290 015	-
Çal	365 595	296 259	-
Sarayköy	123 525	-	-
Tavas	443 466	433 429	-
Acıpayam	439 343	337 141	387 881

Buna göre sürü hayvanı varlığı bakımından Tavas, Acıpayam, Çal Buldan şeklinde bir sıralama görülmektedir. Bu dört kazanın Denizli Sancağı nüfusunun büyük bölümünü barındırmasından XX. yüzyılın başında Denizli Sancağında hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olduğu görülmektedir. 1900 yılından sonraki iki yıl içinde ağnam vergisinde genel bir düşüş görülmektedir. Bu düşüşün sebebi iki yılda ortaya çıkan ve sürü hayvanlarının ölümüne yol açan bir bulaşıcı hastalık değil ise devletin otoritesinin zayıflığı ile sistemin iyi işlememesinin bir sonucu olarak devlete olan güvenin azalması akla gelmektedir.

Denizli Sancağında Orman ve Maden vergileri aşağıda gösterilmektedir. (Tablo 35)

Tablo 35. Orman ve Maden Hasılatı (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	24 571	79 016	-
Çal	6 687	4 738	-
Sarayköy	3 749	-	-
Tavas	9 310	20 512	-
Acıpayam	46 906	25 388	160 000

Diğer vergi rakamlarıyla karşılaştırıldığında Denizli Sancağında 1900-1908 yılları arasında incelediğimiz dönemde, orman ve madenlerin ekonomik bir değer taşımadığı anlaşılmaktadır. Sancakta en çok orman ve maden geliri elde edilen kazalar Acıpayam ve Buldan görülmektedir.

Emlak ve taşınmazlarının el değiştirmesi ile ilgili harçların vergiler içindeki oranlarının azlığına bakarak (Tablo 36)

Tablo 36. Emlak ve Tapu Hasılatı (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	14 154	12 096	-
Çal	15 507	47 893	-
Sarayköy	11 538	-	-
Tavas	47 769	44 139	-
Acıpayam	25 554	-	67 900

Denizli Sancağı Kazalarında taşınmaz alımı ve satımının az olduğu sonucuna ulaşabileceğimiz gibi, emlak ve taşınmazların alım satım masraflarının çok olması sebebiyle masraflardan kaçmak için satışlar tapu ile değil, muhtar senediyle yapıldığından bu grupta yer alan vergiler diğerlerine göre genellikle düşük oranlarda görülmektedir.

Mahkeme harçlarının azlığı (Tablo 37) Denizli Sancağında yaşayan insanların

Tablo 37. Muhakim Harçları (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	11 724	18 785	-
Çal	24 790	30 990	-
Sarayköy	15 441	-	-
Tavas	36 177	67 434	-
Acıpayam	22 666	35 655	26 400

şakin bir hayat sürdüklerinin bir göstergesidir. En çok mahkeme harcı toplanan kazalar nüfuslarıyla orantılı olarak Tavas, Çal ve Acıpayam şeklinde sıralanmaktadır. Denizli Sancağında yaşayan insanların aralarındaki anlaşmazlıkları yine aralarında çözdükleri, anlaşmazlıklarını kolay kolay mahkemeye götürmedikleri anlaşılmaktadır.

Denizli Sancağında devletçe alınan resim ve harçların (Tablo 38) genel toplam içinde çok az yer tuttuğu görülmektedir. En fazla toplandığı kazalar Çal, Buldan ve Acıpayamdır.

Tablo 38. Rüsum ve Hasılatı Müteferrika (Dağmık vergiler)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	16 000	12 346	-
Çal	25 173	30 898	-
Sarayköy	15 821	-	-
Tavas	-	5 295	-
Acıpayam	17 915	28 422	24 822

Kazalardaki mekteplerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere toplandığı anlaşılan “Maarif Hissesi” (Tablo 39) Tavas’ta bir yıl 7 497 kuruş olarak toplanmışken iki yıl sonra 161 794

Tablo 39. Maarif Hissesi (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Buldan	4 451	4 500	-

Çal	7 465	7 383	-
Sarayköy	16 388	-	-
Tavas	7 497	161 794	-
Acıpayam	47 387	77 703	8 334

kuruşa yükselmektedir. Acıpayam'da bir yıl 77 703 kuruş iken diğer bir yılda bu rakam 8 334 kuruşa kadar düşmektedir. Tablodaki rakamlara göre maarifle ilgili paranın toplanmasında bir keyfilik olduğu görünmektedir. Bu, eğitim işlerini tek elden yürütecek bir teşkilatlanmanın olmamasının bir sonucudur. O andaki yöneticilerin tutumuna ve yapılan işin önemini mükelleflere anlatıp anlatmadığına göre maarif hissesi olan para toplanmakta, ya da gevşek davranıldığı için toplanamamaktadır.

Çal ve Acıpayam gibi bazı kazalarda önemli miktarlara ulaşan Menafi-i Hisse-i İanesi (Yardım hissesi) Tavas'ta önemsiz miktarda görülmektedir. (Tablo 40)

Tablo 40. Menafi-i Hisse-i İanesi (Kuruş olarak)

	1900 Salnamesi	1902 Salnamesi	1908 Salnamesi
Çal	105 141	-	-
Sarayköy	32 809	-	-
Tavas	28	-	-
Acıpayam	80 164	99 928	259 477

Sadece Çal ve Acıpayam Kazasında toplandığı veya diğer vergilerden ayrıldığı anlaşılan Askeri teçhizat vergisi ya da payı (Tablo 41) gösterildiği gibidir.

Tablo 41. Teçhizat-ı Askeriye

	1902 Salnamesi	1903 Salnamesi	1908 Salnamesi
Çal	125 951	125 951	-
Acıpayam	-	-	130 624 ⁹⁵

⁹⁵ A'sardan 81 192 kuruş, ağnamdan 22 432 kuruş ve emlaktan ayrılan 27 000 kuruşla bu toplama ulaşılmaktadır. Acıpayam'ın 1908 yılına ait belirtilen vergilerine bu rakamlar ilave edilmelidir.

Salnamelerde belirtilen ayrıntılı vergi bölümlerinde sadece Sarayköy Kazasında 1900 yılında askerlik bedeli adıyla bir kalem para gözükmektedir (Tablo 42) Bu, Denizli Sancağında bedelli askerliğin yaygın olmadığına bir göstergesidir.

Tablo 42. Bedel-i Askeri

	1900 Salnamesi
Sarayköy	9 740

3 Kazaların Yıllık Gelirleri

Denizli Merkez Kaza hariç, kazaların hepsinin 1900 yılındaki yıllık gelir toplamı salnamelerde belirtilmiştir. (Tablo 43)

Tablo 43. Kazaların Yıllık Gelir Toplamı (Kuruş olarak)

	1900 Yılı	1902 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Buldan	1 263 868	1 352 879	1 520 600	1 429 090
Çal	2 053 076	2 337 347	2 481 436	2 527 593
Sarayköy	866 564	-	-	-
Tavas	2 074 168	2 416 222	2 416 000	2 516 000
Acıpayam	2 033 585	2 599 800	2 462 000	3 004 294
Merkez kaza	3 124 557	-	-	-

Sancak toplam gelirinden kazalar toplamı çıkarılarak bu yıla ait Denizli merkez kazasının yıllık geliri de hesaplanmıştır.⁹⁶Buna göre 1900 yılında merkez kaza birinci sırada olup, ondan sonra Tavas, Çal, Acıpayam, Buldan gelmektedir. En az geliri olan kaza Sarayköydür. 1902 yılında Sarayköy ve Merkez kazanın gelirleri Salnamelerde belirtilmemiştir. Diğer kazaların hepsinde bir önceki yıla göre bir gelir artışı vardır. Rakamları belli olan kaza gelirlerini toplayıp sancak toplamından çıkardığımızda

⁹⁶ Bu tablodaki merkez kaza gelirlerinden hiçbirisi salnamelerde belirtilmemiştir. Merkez kazaya ait 1900 yılına ait rakamlar sancağın gelirleri toplamından merkez kaza dışındaki kazaların gelir toplamı çıkarılmak suretiyle tarafımızdan bulunmuştur.

Sarayköy ve Merkez Kazanın bu yıla ait gelir toplamı bulunmaktadır. Denizli merkez Kâzanın Saray Kazasıyla birlikte toplam gelirleri 1902 yılında 2 166 793, 1906 yılında 2 380 656, 1908 yılında 2 227 823 kuruş bulunmaktadır. Dikkati çeken husus, iki kaza toplamı olduğu halde gelirlerinde büyük bir düşüş söz konusudur. Rakamlar doğru ise Denizli Sancağı'nda vergiler Tavas, Acıpayam, Çal ve Buldan'da toplanmakta Merkez Kaza ve Sarayköy'de toplanamamaktadır. Arazisi sulak olan bu iki kazada sudan yararlanma teknikleri gelişmediği için henüz sulu tarım yapılmamaktadır. Bol su bataklıkları arttırmaktan başka bir işe yaramadığından özellikle köyler sancağın en fakir yörelerini oluşturmaktadır. Gelirleri düşük olan Denizli ve Saray kazalarında Denizli Sancağında yaşayan gayrimüslimlerin hemen tamamı yaşamaktadır. Büyük çoğunluğu esnafılık ve ticaretle meşgul olan Rum ve Ermenilerin XX. yüzyılın başında milliyetçi fikirlerden haberdar olduklarını bilmekteyiz. Milliyetçilik fikrinin gayrimüslimleri bilinçli bir şekilde vergi ödemekten alıkoymuş olabileceği düşüncesi akla yatkın gelmektedir.

4 Denizli Sancağı Yıllık Gelirlerinin Diğer Sancaklarla Karşılaştırılması

Nüfus bakımından Aydın Sancağı ile hemen hemen eşit olan Denizli Sancağı bu sancaktan üçte bir daha az gelire sahiptir. (Tablo 44)

Tablo 44. Denizli Sancağının Yıllık Gelirleri ve Vilayetin Diğer Sancakları

	1900 Yılı	1902 Yılı	1903 Yılı	1906 Yılı	1908 Yılı
Denizli	11 415 818	10 873 041	11 324 135	11 260 692	11 704 800
İzmir	46 909 023	45 782 058	46 553 117	43 760 635	43 904 500
Saruhan	24 946 465	28 646 548	23 966 486	27 456 950	26 956 300
Aydın	16 311 678	14 796 654	15 708 493	15 435 913	16 586 000
Menteşe	10 053 116	9 918 756	9 335 555	11 364 969	10 485 600

Vilayetin en çok gelire sahip sancakları İzmir ve Saruhandır (Manisa). Denizli ve Mentese (Muğla) Sancakları ise gelirleri en az ve fakir sancaklardır.

Sancakların yıllık gelir toplamlarına bakılarak, bu sekiz yıllık dönemde gelirlerin artmadığı görülmektedir. 1900-1908 arası toplanan vergilere göre Aydın Vilayeti ekonomisi bir durgunluk içerisinde görülmektedir.

I Denizli Sancağında Tarım

Salnamelerden edindiğimiz bilgilere göre Denizli merkezinde ekilebilen alanların

Tablo 45. Denizli Sancağında Tarım Alanları

Kaza Adı	Ziraat Yapılan Alan (Dönüm)	Ziraata Elverişsiz Alan
Denizli	19 200	10 000

(Tablo 45) yüzde sekseni karasabanla eski usûlde, yüzde yirmisi de pullukla yeni usûle göre işlenmekte ve seneden seneye pulluk yaygınlaşmaktadır. Köyleriyle beraber arazinin yüzde doksanbeşi kazanın çeşitli yerlerinden çıkan Kuru, Yavan, Paşa, Günlük arıkları ve Emirsultan, Kuşpunarı adlarındaki çaylarla sulanmaktadır.

1 Üretilen Ürünler

Denizli sancağının hemen her tarafı ziraata elverişli olup insan ihtiyaçlarının en geçerlisi olan buğday, arpa, mısır gibi ürünler fazlasıyla yetişmektedir.

Çal kazasıyla Buldan'ın Güney Nahiyesinde bağcılık gelişmiş bir halde olup dışarıya kuru siyah üzüm ve pekmez ihraç edilmektedir.

Tavas kazası bilhassa buğday ihracıyla meşhurdur. Gireniz ve Karayayla mevkilerinde hayli mesir ormanı bulunduğu gibi Yolaltı civarında henüz üretime geçilmemiş zımpara madeni bulunmaktadır.

Çal'a bağlı Süller köyünde halı ve seccade, Üçkuyu, Çakırlar ve Denizler köylerinde mükemmel kilim ve bez dokunmaktadır.

Sarayköy kaza merkezinde Arpa, buğday, mısır, kumdarı, üzüm, incir, pamuk kozası yetiştirilmekte olup mahalli ihtiyaçtan fazlası ve keza pamuk kozası kaza dahilinde bulunan iki aded fabrikada tasfiye edildikten sonra kasabaya on dakika mesafedeki demiryolu ile İzmir'e nakledilmektedir.

1908 Salnamesinde, 1322 senesi aşarı on bin kuruş iken 323 senesi aşarının yirmibin kuruşa yükselmesi örnek gösterilerek İpek böcekçiliğinin seneden seneye fevkalade bir süratle geliştiği belirtilmektedir⁹⁷

Babadağ nahiyesinde oldukça çok tezgah olup buralarda dokunan çeşitli alaca, bez, kuşak vesaire tüccar eliyle Osmanlı Memleketinin bazı yerlerine sevkedilmektedir.

Tablo 46. Denizli Sancağında Üretilen Ürünler ve Satıldıkları Şehirler

Ürün Adı	Miktarı	Ürünün Sevkedildiği Yerler
Buğday Unu	(Kile) 130 000	İhtiyaç fazlası tren yolu üzeri ve civar kazalar ile İzmir'e
Arpa	(Kile) 160 000	İhtiyac fazlası İzmir'e
Mısır	(Eski kile)30 000	İzmir'e ve civar kazalara
Susam	(Eski kile)30 000	İzmir, Karahisar, Kütahya, Akşehir ve Yalvaç'a
Burçak	(Eski kile) 540	Dahilde
Pamuk	180 000	İhtiyaç fazlası İzmir ve c ivar kazalara
Tütün	30 000	Reji Anbarına
Afyon	450	İzmir'e
İpek kozası	10 000	İzmir ve oradan yabancı memleketlere
Çekirdeksiz Üzüm	20 000	İzmire
Siyah Üzüm	200 000	Dahilde
Patates	25 000	İhtiyac fazlası İzmir'e
Süt	192 000	Dahilde
Tereyağı	20 000	Dahilde
Peynir	20 000	Dahilde
Yapağı-yün	33 000	İhtiyaç fazlası Uşak ve Isparta'ya
Keçi kılı	10 000	Dahilde
Ceviz	50 000	İhtiyaç fazlası izmir'e

⁹⁷, Salname-i Vilayeti Aydın, 1326 H, s. 52

Armut	50 000	Dahilde
Gül suyu	800	Dahilde
Gül yağı	(Miskal) 80	Dahilde

Sonuç

Denizli XX. yüzyılın ilk yıllarında merkezi İzmir olan Aydın Vilayetinin beş sancağından biri idi. Selçuklular ve beylikler devrinde Türk-Bizans sınırında yer alması sebebiyle askeri bakımdan, İç Anadolu'yu Ege kıyılarına bağlayan ticaret yollarının kavşağında yer alması sebebiyle ekonomik bakımdan önemli bir yerde bulunmaktaydı. Yerinin önemi sebebiyle Anadolu'nun Türkleşmesinde birçok çekişmelere sahne olmuştu. 1429'da Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra Anadolu Eyaletinde bir Sancak merkezi iken, eski önemini kaybetmesiyle XVII. yüzyılda Kütahya Sancağına bağlı bir kaza konumuna gelmiştir. Denizli'nin sönükleşmesi, Osmanlı döneminde, Anadolu'nun öncelik sıralamasında geride kalmasının yanında, deniz ticaret yollarının keşfiyle İpek ve Baharat yollarının eski canlılığını kaybettiği döneme rastlamaktadır.

Denizli, 1867'de kurulmuş bulunan Aydın Vilayetine 1884 yılında bir sancak olarak bağlandığından yirmi dört yıl sonra bile sancak teşkilatındaki eksikleri tamamlamaya çalışan, vilayet merkezine uzak, taşra bir sancaktı. Bizce Denizli'nin sönük geçen dönemlerine nokta koyan olay; İzmir-Aydın demiryolu hattının 1891 tarihinde Denizli'ye ulaşmasıdır. İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerini İzmir'e bağlayan bu eski yolda ulaşımın kolaylaşmasıyla Denizli'nin yıldızı yeniden parlamaya başlamıştır.

1900-1908 yılları arasında yayınlanmış bulunan beş Aydın Vilayeti Salnamesindeki bilgilere göre; Denizli Sancağı; altı kaza, altı nahiye ve 437 köyden meydana geliyordu. 7 816 kilometre kare alanı olan sancakta 250 000 civarında insan yaşamaktaydı.. İkiyüzellibin nüfusun beşte üçü deniz seviyesinden yüksekte olan Tavas, Çal ve Acıpayam kazalarında toplanmıştı. Nüfusun yüksek yaylalarda toplanması, sürü hayvancılığına dayalı hayat tarzının yaygınlığı yanında tarımda nehirlerden yararlanmanın azlığı, Menderes ovasının bataklıklarla kaplı, sıcak ve sinekli olmasıydı. Kilometrekareye 32 kişinin düştüğü Denizli Sancağı'nda en büyük merkezler ondörtbini aşan nüfusu ile Denizli, sekizbini aşan nüfusuyla Tavas kaza merkezi olan Yarengüme idi. Diğer dört kaza merkezinde nüfus beşbin ve altında idi. Denizli Sancağının en geniş kazası 2 629 kilometrekare olan Tavas, en kalabalık kazası kilometrekarede (51) kişinin yaşadığı Acıpayam'dı. Sancak nüfusunun % 85'i köylerde oturuyordu. En kalabalık köyler ortalama 500 ve daha fazla nüfuslarıyla Çal,

Tavas ve Acıpayam köyleri idi. Deniz seviyesine yakın yükseklikteki Merkez kaza, Buldan ve Saray kazası köylerinde ortalama nüfus 300-500 arasında idi.

Denizli Sancağı 1900 yılında Aydın Vilayeti nüfusunun % 14.9'unu, 1908 yılında ise % 14.5'ini bünyesinde barındırıyordu. Aydın Vilayetindeki toplam hane sayısının %13'ü Denizli Sancağı'nda bulunuyordu. Hane başına Aydın Vilayeti'nde (4.47) kişi düşerken Denizli Sancağında (5.1) kişi düşmesi nüfus artış hızının diğer sancaklara göre yüksek olduğunu göstermektedir.

Yirminci yüzyılın başında Denizli Merkez, Sarayköy ve Çal Kazalarında çoğunluğu Rum bir miktarı Ermeni 3 500 kadar gayrimüslim yaşamaktaydı Bu insanlar Anadolu'nun Türkiye olmasından önceki dönemin sakinlerinin torunları olup sekiz asırdan bu yana Türklerle komşuluk ediyorlardı. Denizli'de, yirminci yüzyılın başında bir kısım gayrimüslimlerin hayatını sürdürmesi, bazıları tarafından ileri sürülen, Anadolu Türklüğünün büyük karışma ve asimilasyon sonucu ortaya çıkan melez bir toplum, Anadolu'nun da bir mozayik olduğu iddiasını çürütmektedir.

1908 yılında Denizli'ye bir kısım göçmenlerin geldiği, gayrimüslimlerden bir kısmının başka yere göçtüğü, göçmenlerle ilgili olarak kurulan iki komisyondan anlaşılmaktadır.

1900-1908 yılları arasında henüz bir hastanesi olmayan Denizli Sancağı'nda sağlık işleri, çoğu gayrimüslim olan belediye tabibleri vasıtasıyla yürütülmekteydi. 1900 yılında 80 000 kişiye, 1908 yılında 60 000 kişiye bir doktorun düştüğü Denizli Sancağı'nda hastalıkların çaresi, geleneklere dayalı metotlar ile içme ve kaplıcalarda aranmaktaydı. Denizli'de ilk eczane Denizli Belediyesi tarafından 1905 yılında açılmıştı. 1900 yılında Denizli Sancağında toplam 4 548 çocuğa çiçek aşısı yapılmakla beraber bu çok yetersizdi.

Denizli merkezinde bir İdadi, diğer kazalar ve Babadağ Nahiyesi'nde Rüştîye mektepleri vardı. Gayrimüslimlerin kendilerine ait mektepleri Denizli ve Sarayköy'de idi. Denizli Sancağındaki medreseler ve ilk mekteplerin çoğunluğu "usul-i atika" (eski usul) tedrisat yapıyorlardı. "Numune-i terakki" mektepleri yeni yeni açılmaya başlamıştı. Denizli Sancağında ilk özel okul 1902 yılında Çal'da öğretime başlamıştı. Maarif İdaresinin ilk defa 1908 yılında kurulduğu Denizli Sancağında okumaya karşı bir ilgi görülmekle birlikte eğitim müesseselerinin dağınık, sahipsiz ve teşkilatsız bir görünüm içinde olduklarını görmekteyiz.

Denizli Sancağı ekonomisi tarım, ticaret ve el sanatlarına dayanıyordu. Ekilen alanların % 80'i karasabanla işlenmekteydi. Pulluk yeni yeni kullanılmaya başlanmıştı. Tarımda sulardan özellikle nehir sularından yararlanma çok azdı. Nehirlerin geçtiği alçak ovalar bataklık ve sazlıklarla kaplıydı. Sıcak, nemin ve bunlara bağlı olarak sineğin çok olduğu bu yerler sancağın تنها yöreleriydi. Sancağın kalabalık olan yüksek ovaları Çal, Acıpayam ve Tavas'ta buğday, arpa, yulaf, burçak gibi tahıllar üretiliyordu. Sulanabilen alanları bulunan Denizli, Buldan ve Sarayköy'de mısır, pamuk, afyon gibi ürünler yetiştiriliyordu. Denizli merkezinde ipek böceği ve dut yetiştiriciliği, Güney'de bağcılık ve üzüm yetiştiriciliği bir hayli gelişmişti.

Denizli Sancağı İzmir'in arka bölgesinde taşrada bir sancak görüntüsüne rağmen ticarete kapalı toplumlarda görülmeyen bir iç canlılığa sahipti. Sancaktaki kaza, nahiye ve büyük köylerde, haftanın belirli günlerinde kurulan pazarların bazıları bütün İç Batı Anadolu Bölgesi insanların ihtiyacına cevap verecek büyüklükteydi. Denizli Sancağı'ndaki bu şaşırtıcı ticaret ve üretim potansiyeli muhtemelen üzerinde bulunduğu ticaret yollarının işlek olduğu dönemlerden kalan geleneklere dayanıyordu. Ürettiği ekonomik değeri olan ürünlerinin hemen tamamı (Yün, yapağı ve kılın bir kısmı Uşak ve Ispartaya satılmaktaydı) demiryolu vasıtasıyla İzmir'e sevk edilen Denizli Sancağı'nda dericilik, dokumacılık gibi el sanatları gelişmişti.. Denizli, Babadağ, Güney ve Çal'a bağlı Süller, Üçkuyu, Denizler, Çakırlar köylerinde bez, alaca, halı, kilim dokumacılığı gelişmişti. Salnamelerde belirtilen dükkan sayılarına göre Denizli merkezde beş eve, Sarayköy'de dokuz eve Buldan ve Tavas'ta on eve, Çal'da onbeş eve, Acıpayam'da yirmi eve bir dükkan düşmekteydi. Denizli Sancağı'nda ormancılık çok gelişmemişti. İşletilen maden sayısı yok denecek kadar azdı.

Sönük geçen zamanların sonu olan bu dönemde Denizli Sancağı, Aydın Vilayetinin sancakları arasında gelirler bakımından dördüncü sırada, Menteşe Sancağı'nın önünde gelmekteydi. Sancakta en çok vergi Tavas, Acıpayam ve Çal kazalarında toplanmaktaydı. Çoğunluğu tüccar ve esnaf olan gayrimüslimlerin yaşadığı Denizli ve Sarayköy'deki gelir düşüklüğü dikkati çekmektedir. Denizli Sancağı'nda 1908 yılında toplanan vergiler önceki yıllara oranla genel olarak çok düşmektedir. Bu durum, siyasi kargaşanın devlet otoritesini sarsmasının bir sonucudur.

Bibliyografya

RESMÎ YAYINLAR

1. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1297 (1881) Sene-i Hicriyesine Mahsus, Milli Kütüphane-İzmir
2. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1298 (1882) Sene-i Hicriyesine Mahsus, İzmir Milli Kütüphane-İzmir
3. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1317 (1899-1900) Sene-i Hicriyesine Mahsus, Milli Kütüphane-İzmir
4. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1319 (1901-1902) Sene-i Hicriyesine Mahsus, Milli Kütüphane-Ankara
5. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1320 (1902-1903) Sene-i Hicriyesine Mahsus, Milli Kütüphane-İzmir
6. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1323 (1905-1906) Sene-i Hicriyesine Mahsus, Milli Kütüphane-Ankara
7. **Salname-i Vilayeti Aydın** 1326 (1908) Sene-i Hicriyesine Mahsus, Milli Kütüphane-İzmir

KİTAP VE MAKALELER

1. AKKOYUN, Turan, **İstiklal Savaşında Aydın Kuva-yı Milliyesi**, İzmir-1988, DEÜ, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (yayınlanmamış Yük. Lisans Tezi)
2. AKYÜZ, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi** (Başlangıçtan 1993'e), İstanbul- 1994
3. Ankara Üniversitesi Yayınları: 98, **Tarihte Türk Devletleri**, c. I-II, Ankara 1987
4. BAYKARA, Tuncer, **Denizli Tarihi**, İstanbul-1969
5. -----, -----, **Yatağan**, Tokyo-1984
6. -----, -----, **Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri**, İzmir-1991

7. DARKOT, Besim, “**Denizli**”, İ. A, c. III, İstanbul-1993
8. KARAL, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi**, T.T.K, Ankara-1983
9. KÜTÜKOĞLU, Mübahat S. **Tarih Araştırmalarında Usul**, İstanbul-1994
10. MEB, **İslam ansiklopedisi**, İstanbul-1993
11. MİROĞLU, İsmet, “**Osmanlıda Eğitim**”, 25 Mart 1996 tarihli Türkiye Gazetesi,
12. ÖZKAYA, Yücel, **Milli Mücadelede Ege Çevresi**, Ankara-1994
13. PAKALIN, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul-1993
14. Sabah Gazetesi, **Meydan Larousse**, İstanbul-1992
15. SAMİ Şemseddin, **Kamus-ı Türki**, İstanbul-1986
16. SINDIRLI Süreyya, (S. Öрге Evren) **Denizli Vakası ve Demirci Mehmet Efe**, İstanbul-1955
17. Ötüken Yayınevi, **Türk Ansiklopedisi**, Ankara-1985
18. T.C Başbakanlık DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara-1993
19. UNAT, Faik Reşit, **Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu**, Ankara-1984
20. ÜLKER, Necmi, “**XX. Yüzyıl başında Denizli Sancağı**”, Merkez Efendi Sempozyumu, Türk Ocağı Denizli Yayını, Manisa-1988
21. -----, -----, **İzmir Şehri Tarihi**, İzmir-1994
22. VEHBİ, Ali, **Acıpayam**, Ankara-1951
23. YEĞİN, Abdullah, **Yeni Lugat**, İstanbul-1978